

Karl May

WINNETOU

volumo I

internaciigita de Virgil Ritsch

versio 0 [kruda]

oktobro 2005

www.derheiligevirgil.de/texte.php

seineheiligkeitselbst@derheiligevirgil.de

komentoj kaj korektigoj bonvenaj

1

Greenhorn

Kara leganto, ĉu vi scias, kion signifas la vorto *greenhorn*? *Green* signifas verda, kaj per *horn* oni imagu sensilon. *Greenhorn* tiel estas homo, kiu ankoraŭ estas verda, do nova kaj sensperta en la lando, kaj nur singarde eltenu siajn sensilojn, se li ne volas sin meti en la danĝeron esti objekto de primokado.

Greenhorn estas homo, kiu ne ekstarigis de sia seĝo, kiam *lady* intencas sidiĝi; kiu salutas la estron de domo, antaŭ li kliniĝis antaŭ la *mistress* kaj la *miss*; kiu dum la ŝarĝado de pafilo ŝovas la patroneon inverse en la tubon, aŭ puŝas unue la ŝtopilon, due la kuglon kaj laste la pulvon en la antaŭŝarĝan pafilon. *Greenhorn* parolas aŭ tute neniun aŭ tre puran kaj afektan anglan. Al li la *yankee*-angla lingvo aŭ eĉ la provincana lingvomiksaĵo estas teruraĵo. *Greenhorn* pensas *raccoon*:on, do procionon, esti didelfo, do marsupiulo, kaj intermiksas sufiĉete belan mulatinon, duonnegrinon, kun kvadronino, filino de blankulo kaj mulatino. *Greenhorn* fumas cigaredojn kaj malestimas la tabaksuĉon sputantan *sir*:on. *Greenhorn* kuras, ricevinte vangofrapon de irlanda *paddy*, rekte al la loka juĝisto pro plendi, anstataŭ kiel ĝusta *yankee* mortpafi la fiulon ĵus tie. *Greenhorn* pensas, ke la premsignoj de *turkey* estas de urso, kaj malvastan jakton esti *mississippi steamer*. *Greenhorn* nekuraĝas meti siajn malpurajn botojn sur la genuojn de kunvojaĝanto kaj ensuĉi la supon per spirsono de mortanta bubalo. *Greenhorn* pro pureco kunportas lavsponĝon en la grandeco de kalabasego, kaj dek funtojn da sapo en la prerion, kaj enpoŝigas kompason, kiu jam en la tria aŭ kvara tago montras al ĉiu ebla direkto, sed neniam norden. *Greenhorn* notas por si mem okcent indianajn vokablojn, kaj kiam li renkontas la unuan ruĝhaŭtulon, li rimarkas, ke li sendis tiujn notaĵojn en la lasta koverto hejmen kaj anstataŭ retenis la leteron. *Greenhorn* aĉetas pulvon, kaj kiam li volas lanĉi la unuan pafon, li rimarkis, ke oni donis al li muelitan lignokarbon. *Greenhorn* studiiis astronomion dek jarojn, sed povas fiksrigardi la ĉielon samlonge, sen ekscii la kioma horo estas. *Greenhorn* ŝovas la *bowie*-tranĉilon tiel sub la zonon, ke ĝi pikas en lian femuron, kiam li kliniĝas. *Greenhorn* en la sovaĝokcidento bruligas fajron, kiu brulas arbalte, kaj miras, se li estas malkovrita kaj mortpafita de la indianoj, kiel ili kapablis ekkoni lin. *Greenhorn* do estas *greenhorn* — kaj tia *greenhorn* estis tiutempe ankaŭ mi.

Certe mi ne konvinkiĝis, aŭ eĉ havis ideon, ke tiu moka markaĵo ĝustis al mi! Ho ne, ĉar ja estas ĵus la plej rimarkebla eco de *greenhorn* supozi ajn ĉiun alian homon, sed nur ne sin mem, esti verda!

Mi kredis kontraŭe esti eksternorme saĝa kaj sperta homo; ĉar mi lernis multon kaj neniam estis timanta ekzamenon! Ke la vivo estas la efektiva kaj reala universitato, kies lernantoj estas ekzamenataj ĉiutage kaj ĉiuhore, mia juneca menso tiutempe ignoris. Speco de denaska agemo estis kondukinta min trans la oceano en la Unuiĝintajn Ŝtatojn, kie la kondiĉoj de antaŭeniĝo por ambicia juna viro estis tiutempe speciale avantaĝaj. Mi certe povis trafi bonan okupadon en la orientaj ŝtatoj, sed io trenis min orienten. Foje tia-, foje aliamaniere dungita mallongan tempon, mi gajnis tiom, ke mi, ekstere bone ekipata kaj intere plenita per bona kuraĝo, venis al St. Louis. Tie la bonŝanco min kondukis en germanan familion, en kiu mi trafis intertempan okupiĝon kiel dominstruisto.

Tiun familion ofte vizitis S:o Henry, pafilfaristo, kiu sekvis sian profesion per sindonemo de artisto, kaj kiu nomiĝis per stimula fiero *Henry, the Gunsmith* (Henry, la pafilfaristo).

Henry estis granda filantropo, kvankam li tute ne faris tiun impreson, ĉar li kontaktiĝis kun neniu escepte la menciita familio, kaj eĉ traktis siajn klientojn malĝentile kaj krude, ke ili venis al li nur pro la bonkvalito de liaj varoj. Li perdis edzinon kaj infanojn per terura okazo, pri kiu li neniam parolis. Mi komprenis per kelkaj alludoj, ke ili estis murditaj dum rabatako. Tio krudigis lin ekstere. Eble li ne sciis, ke li fakte estis kompleta malĝentilulo. Lia kerno sed estis milda kaj bona.

Kial la maljuna viro havis do por mi, la juna fremda homo, preferumon, mi ne sciis, ĝis li diris la kaŭzon foje al mi. Ekde mi estis tie, li venis pli ofte ol antaŭe, aŭskultis la instruadon, poste interparoligis min kun si, kaj fine eĉ invitis min viziti sin. Tia prefero estis neniam antaŭe donita al iu alia. Mi unue min gardis sekvi lian inviton. Mia reteno sed ŝajnis tute ne akceptata de li. Mi ankoraŭ memoras hodiaŭ lian ĉagrenan vizaĝon kaj la sonon, per kiu li salutis min, kiam mi fine unu vesperon vizitis lian ejon malgraŭ ĉio.

„Kie vi do kaŝiĝis, *Sir*?“ li grumblis ĉagrenite.

„Hejme.“

„Kaj kie antaŭhieraŭ?“

„Ankaŭ hejme.“

„*Pshaw!* Tiaj verdaj birdoj, kiel vi estas, ne restas sidante en la nesto. Ili metas siajn bekojn ĉien, nur ne tien, kie ili estu!“

„Nu, kie mi estu, laŭ via opinio?“

„Ĉi tien ĉe mi, komprenende. Jam delonge estis io mi volis demandi vin.“

„Kial vi ne demandis?“

„Ĉar mi ne volis, komprenende.“

„Nu, kiam vi volas?“

„Hodiaŭ eble.“

„Do eku“, mi postulis kaj sidiĝis sur la labortablon, ĉe kiu li laboris.

Li vidis al mi mirigite, skuis la kapon malakceptante kaj vokis:

„Eki, ĉu? Kvazaŭ mi unue demandu tian *greenhorn* pri permeso, se mi volas paroli kun li!“

„*Greenhorn*, ĉu?“ mi ripetis, suprenigante miajn brovojn, ĉar mi sentis insultita. „Mi volas supozi, S:o Henry, ke tiu vorto elglitis sen via volo!“

„Do ne vantadu, *sir*! Mi parolis per plena pripenso. Vi estas *greenhorn*, kaj kia! La enhavon de viaj libroj vi ja bone enkapas, vere. Tute mirigas, kion vi homoj lernu tie transmare! Tiu juna homo scias ekzakte, kiel malproksimas la steloj de tie ĉi, kaj kion la reĝo Nebukadnecar skribis sur brikojn, kaj kiom pezas la aero, kiun li eĉ ne povas vidi! Kaj ĉar li scias tion li imagas esti saĝulo! Sed metu vian bekon en la vivon, komprenu, do ĉirkaŭ kvindek jarojn en la vivon! Tiam vi eble eksciu, kio vera saĝeco estas! Kion vi scias nun, estas nenio, tute nenio. Kaj kion vi kapablas nun, estas eĉ malpli. Entute vi eĉ ne kapablas pafi!“

Li diris tion per tre malestima sono kaj tiel konvikite, kvazaŭ li estus certa pri sia opinio.

„Mi ne kapablas pafi, ĉu?“ mi respondis ridetante. „Do estas tio la demando, kiun vi volis prezenti al mi?“

„Jes, estas tio. Kiu estas la stato en tiu afero?“

„Donu bonan pafilon en mian manon, tiam mi respondos, ne antaŭe.“

Tiu momenton li lasis la tubon, pri kiu li laboris, ekstariĝis, iris proksimen al mi, rigardis min mirigite kaj vokis:

„Ĉu pafilon en la manon, *sir*? Ne ideos al mi, tute ne! Miaj pafiloj nur estas donataj en manojn, kiuj spertas ilin trakti!“

„Tiajn mi havas“, mi kapjesis al li.

Li denove vidis al mi dubante, sidiĝis, rekomencis prilabori la tubon kaj grumblis:

„Tia *greenhorn*. Eĉ povus min furiozigi per lia impertinenteco!“

Mi lasis lin agi laŭ lia volo, ĉar mi konis lin, elpoŝigis cigaron kaj ĝin bruligis. Restis kvaronan horon silento inter ni. Pli longe li ĝin ne povis suferi. Li tenis la tubon al la lumo, vidis tra ĝi kaj menciis:

„Pafi do estas pli malfacila ol rigardi la stelojn aŭ legi malnovajn brikojn de Nebukadnecar. Komprenende. Ĉu vi iam havis pafilon en via mano?“

„Eble jes.“

„Kiam?“

„Jam ofte.“

„Ĉu ankaŭ celis, lanĉis, trafis?“

„Memkompreneble.“

Li eke mallevigis la tubon, vidis al mi kaj diris:

„Jes, trafis, memkompreneble. Sed kio?“

„La celon, nature.“

„Nu! Ĉu vi serioze volas iluziigi min pri tio?“

„Aserti, ne iluziigi. Estas la vero.“

„La diablo vin forprenu, *sir*! Pri vi oni ne povas esti certa. Mi konvinkas, ke vi maltrafus muron, eĉ se ĝi estus dek metrojn alta kaj dudek kvin metrojn longa, kaj tamen vi faras tiel seriozan kaj memcertan mienon dum via asertado, ke oni povus

furioziĝi. Mi ne estas knabo, kiun vi instruas, komprenende! Tia *greenhorn* kaj librulaĉo kiel vi volas povi pafi! Studadis turkajn, arabajn kaj aliajn fiajn foliaraĉojn kaj asertas krome havi tempon pafadi! Do prenu tiun oldan *gun*:on de la najlo en la muro kaj ĝin prenu kvazaŭ vi celus! Estas ursmortigilo, la plej bonan, vi iam tenis en la mano.“

Mi tien iris, prenis la pafilon de la muro kaj kvazaŭcelis.

„Nuuu!“ li elvokis kaj ekstariĝis. „Kio estas tio? Vi do traktas tiun *gun*:on kvazaŭ ĝi estus promenbastono, sed fakte ĝi estas la plej pezan pafilon, kiun mi konas! Ĉu vi havas tian forton?“

Sen rispondo mi kaptis lin je la butonumita jako kaj la pantalonrando kaj levigis lin per la dekstra brako.

„Ĉesu!“ li kriis. „Lasu min! Vi ja estas multe pli forta ol mia Bill.“

„Via Bill, ĉu? Kiu estas tio?“

„Li estis mia filo, kiu — sed ni lasu tion! Li mortas, kiel ankaŭ la aliaj. Ŝajnis iĝi laŭdeca ulo, sed estis neigata dum mia neĉeesto. Vi similias al li, preskaŭ havas la samajn okulojn kaj ankaŭ la saman mienon je la buŝo. Tial mi petas al vi — nu, entute ne estas via afero!“

Esprimo de profunda funebro aperis sur lia vizaĝo. Li traglitigis sian manon kaj tiam pluparolis kvazaŭ nenio okazis. „*Sir*, je via muskola forto estas domaĝega, ke vi okupadiĝis per libroj. Devis okupiĝi vin per sporto anstataŭe!“

„Mi okupiĝis ankaŭ.“

„Ĉu vere? Ĉu vi boksis?“

„Ne kutimas ĉe ni. Sed mi praktikis gimnastikon kaj luktadon.“

„Rajdadon kaj skermadon, ĉu?“

„Instruis mi.“

„*Sir*, ne fanfaronu!“

„Ĉu vi volas ekzemplon?“

„Ne, dankon. Sufiĉas al mi la lasta. Entute, mi laboru. Residiĝu.“

Li reiris al sia labortablo, kaj mi sidiĝis flanke de li. La sekvanta interparolado estis tre lakona. Henry ŝajnis okupiĝi en siaj pensoj pri io grava. Subite li paŭzis la laboradon kaj demandis:

„Ĉu vi faris matematikon?“

„Estis unu el miaj plej favorataj sciencoj.“

„Ĉu aritmetikon, geometrion?“

„Nature.“

„Ĉu ankaŭ termezuradon?“

„Eĉ kun plezuro. Mi ofte migradis ekstere kun la teodolito.“

„Do ĉu vi povas mezuri? Ĉu vere mezuri?“

„Jes. Mi partoprenis kaj en horizontala kaj en alteca mezuradoj, kvankam mi ne volas diri, ke mi supozas esti finlerninta termezuristo.“

„*Well* — tre bone, tre bone!“

„Kial vi demandas pri tio, Mr. Henry?“

„Ĉar mi havas kaŭzon. Komprenende. Ne jam estas afero via. Vi iam ekscios. Devas scii antaŭe — hm, jes, devas scii antaŭe, ĉu vi povas pafi.“

„Do ekzameni min!“

„Mi ja ekzamenos, fidu pri tio. Kiam vi komencos la instruadon morgaŭ?“

„Je la oka horo.“

„Venu al mi je la sesa. Ni iru al la pafejo, kie mi ĝustigas miajn pafilojn.“

„Kial tiel frue?“

„Ĉar mi ne volas atendi plu. Mi estas tute avida prui al vi, ke vi estas *greenhorn*. Nun sufiĉas pri tio. Mi faru gravajn aferojn.“

Li ŝajnis esti pretiginta la pafiltubon, kaj prenis el kesto eĝhavantan feroblokon, kies eĝojn li komencis rondfajli.

Mi vidis, ke ĉiu edro de la ferobloko havis truon.

Li estis tiel atente en sia laboro, ke li tute ŝajnis esti tute forgesinte min. Liaj okuloj briletis, kaj kiam li rigardis sian verkon de tempo al tempo, mi vidis, ke tio okazigis preskaŭ per esprimo de amo. La ferobloko certe havis grandan valoron por li.

„Ĉu tio ankaŭ estos parto de pafilo, Mr. Henry?“ mi demandis.

„Jes“, li respondis, kvazaŭ li rimarkus ĵus nun, ke mi ankoraŭ ĉeestis.

„Sed mi ne konas pafilsistemon, en kiu ekzistas tia parto.“

„Kredeble. Sed ja estas ekzistonta. La sistemo nomiĝos eble Henrya sistemo.“

„Ha, do nova inventaĵo, ĉu?“

„Yes.“

„Tiukaze mi petas pardonon, ke mi demandis! Certe estas sekreto!“

Li longan tempon vidis en ĉiun truon de la bloko, turnigis la feraĵon en diversajn direktojn, ĝin tenis sur la malantaŭan finaĵon de la tubo, kaj fine diris:

„Jes, estas sekreto. Sed mi fidas vin, ĉar mi scias, ke vi povas silenti, kvankam mi supozas, ke vi estas vera *greenhorn*. Mi diros al vi, kio tio estos. Estos pafilo, multŝarĝulo kun dudek kvin pafoj.“

„Neeble!“

„Silentigu vian bekon! Mi ne estas tiel stulta, ke mi planus neeblajn aĵojn.“

„Sed vi tiukaze havu ĉambretojn por enigi la municion por dudek kvin pafoj!“

„Kaj mi havas!“

„Sed ili estus tiel granda kaj malfacile uzebla, ke ili nur malhelpus kaj ĝenus.“

„Nur unu ĉambreto. Tutfacile uzebla! Tute ne ĝenas. Tiu ĉi bloko estas la ĉambreto.“

„Hm! Mi tute ne estas sperta en via fako, sed kio pri la varmega? Ĉu la tubo ne estiĝos tro varmega?“

„Ne ekideas al li. Materialo kaj traktado de la tubo estas mia sekreto. Cetere, ĉu estas ĉiam necesa lanĉi ĉiujn dudek kvin pafojn unu post la alia?“

„Apenaŭ.“

„Do! Tiu feraĵo estos globo. Dudek kvin truojn enhavos la saman nombron da patroneoj. Post ĉiu pafado la globo turniĝos, kaj la sekvantan patroneon venas antaŭ

la tubon. Mi pensis pri tio longajn jarojn. Ne volis sukcesi, sed nun ĝi ŝajniĝis esti ebla. Mi havas bonan reputacion kiel *gunsmith*, sed per tio estos fama kaj ricevos multan monon.“

„Kaj eĉ konsciencajn riproĉojn!“

Li vidis al mi momenton tute mire kaj tiam demandis:

„Riproĉojn, ĉu? Kial?“

„Ĉu vi opinias, ke murdisto ne bezonas riproĉiĝi?“

„*Zounds!* Ĉu vi volas diri, ke mi estas murdisto?“

„Ne jam.“

„Aŭ ĉu estos murdisto?“

„Jes, ĉar la helpo je murdo estas same malbona kiel la murdo mem.“

„La diablo vin prenu! Mi gardos min fari helpon je murdo.“

„Certe ne je unuopa, sed al amasmurdo! Se vi pretigas pafilon, kiu pafas dudek kvin fojojn, kaj ĝin donas en la manojn de ĉiu ajn fiulo, tiam baldaŭ komencos terura buĉado en la praarbaroj kaj la fendegoj de la montanaro. Oni mortpafos la bedaŭrindajn indianojn kiel kojotojn. Kelkajn jarojn poste ne plu ekzistos unu indsmen. Ĉu vi volas ŝarĝi vian konsciencon per tio?“

Li fiksrigardis min kaj ne respondis.

„Kaj se ĉiu homo povas haviĝi tiun danĝeran pafilon per mono, vi vendos dum mallonga tempo milojn da ĝi, sed la mustangoj kaj la bubaloj estos ekstermata, kaj kun ili ĉia speco de besto, kies viandon la ruĝhaŭtulojn bezonas pro vivi. Centoj kaj miloj da pafemuloj armiĝos per tiu pafilo kaj iros en la okcidenton. La sango de homoj kaj bestoj fluvos kiel riveroj, kaj baldaŭ tiuj ejoj transaj kaj maltransaj estos malplenigita je ĉia vivulo.“

„*'s death!*“ li elvokis. „Ĉu vi vere nur ekde mallonge transvenis el *Germany*?“

„Jes.“

„Kaj vi neniam antaŭe estis tie ĉi, ĉu? Kaj ankaŭ ne en la Sovaĝa Okcidento, ĉu?“

„Ne.“

„Do kompleta greenhorn! Kaj eĉ tiu greenhorn parolas tiel plensonaĉe kvazaŭ li estu la praavo de ĉiuj indianoj kaj estus vivanta tie ĉi jam dum mil jaroj. Bubo, do ne imagu, ke vi povus riproĉi min! Mi ja neniam ekhavas la ideon establi pafilfabrikon. Mi estas sola viro kaj volas resti sola. Mi ne emas ĉagreniĝi per cent aŭ eble pli da laboristoj.“

„Sed vi ja povus, pro gajni monon, anonci patenton je via inventaĵo kaj ĝin vendi.“

„Nu, atendu tion, *Sir!* Ĝis nun mi ĉiam havis, kion mi bezonis. Mi pensas, ke mi ankaŭ estonte ne suferos malhavon. Kaj nun por hodiaŭ vin igu hejmen! Mi ne emas aŭdi blekaĉi birdon, kiu unue lernu flugi, antaŭ li rajtas fajfi aŭ kanti.“

Ne ekideis al mi ĉagreniĝi pri liaj malĝentila parolaĵo. Li ja estis, kiel li estis, kaj mi sciis sufiĉe bone, kion li fakte sentis. Mi oferis mian manon al li kaj foriris, post li estis skuinta ĝin forte.

Mi ne sciis, kiel grava tiu vespero ankoraŭ estiĝis por mi. Same malpli venis en mian menson, ke tiu peza ursmortigilo, kiun Henry nomis malnovan *gun:on*, kaj la ankoraŭ nepreta Henrypafilo ludus tian grandan rolon en mia pli posta vivo. Sed mi antaŭĝojis pri la sekvanta tago, ĉar mi fakte pafis multe kaj bone kaj certis, ke mi sukcesos la ekzamenon de mia maljuna, stranga amiko.

Ĝustatempe je la sesa horo mi alvenis ĉe li. Li jam atendis min, skuis mian manon kaj diris, dum mokeca rido traitretis siajn maljunajn, bonajn, krudajn trajtojn:

„*Welcome, Sir!* Vi ja faras tute venkocertan mienon! Ĉu vi pensas, ke vi trafos la muron, pri kiu mi parolis hieraŭ vespere?“

„Mi esperas.“

„*Well*, ni baldaŭ scios pli. Mi kunprenas pli malpezan pafilon, kaj vi portas la ursmortigilo. Mi ne ŝatas portegi tian ŝarĝon.“

Li surŝultris malpezan, duontuban *rifle:on*. Mi prenis la „maljunan *gun:on*“, kiun li ne volis porti. En lia pafejo li ŝarĝis la du pafilojn kaj lanĉis unue du pafojn el sia *rifle*. Poste estis mia vico kun la ursmortigilo. Mi ne jam konis tiun pafilon, kaj tial trafis per la unua pafo nur la randon de la nigrejo de la celdisko. La dua pafo metiĝis pli bone, la tria trafis ekzakte la mezon de la nigrejo. La sekvantaj ĉiuj iris tra la truo, kiun la tria trabatis. La miriĝo de Henry kreskis de pafo al pafo. Mi ankaŭ probu la *rifle:on*, kaj kiam tio havis la saman sukceson, li finfine vokis surprizigita kaj entuziasme:

„Aŭ vi havas la diablon en vi, *Sir*, aŭ vi estas naskita esti okcidentulo. Mi neniam vidis *greenhorn:on* pafi tiel!“

„La diablon mi havas ne, Mr. Henry“, mi diris ridante. „Kaj mi ankaŭ ĉiam rufuzus tian gaston.“

„Tiukaze estas via tasko kaj eĉ via devo iĝi okcidentulo. Ĉu vi ne sentas emon pri tio?“

„Jes, kial ne?“

„*Well*, ni vidus kion igeblas el tiu *greenhorn*. Do rajdi vi same povas, ĉu?“

„Mezbone.“

„Hm! Do ne tiel bone, kiel vi pafas, ĉu?“

„Pshaw! Rajdado ja estas bagatelo! La suriĝo estas la plej malfacila. Se mi nur sursidas, neniu ĉevalo min malsuprenigas.“

Li vidis al mi ekzaminante, ĉu mi parolis ŝerce aŭ serioze. Mi faris naivan mienon.

„Ĉu vi vere kredas tion?“ li demandis. „Do vi volas firmteni je la kolharoj, ĉu? Tiukaze vi eraras. Vi diris tute prave: la surĉevaliĝo estas la plej malfacila aĵo, ĉar tio oni faru mem. La deĉevaliĝo estas multe pli facila, ĉar la ĉevalaĉo zorgas pri tio. Tial tio ankaŭ okaziĝas multe pli rapide.“

„Sed ĉe mi la ĉevalaĉo tion ne prizorgos!“

„Ĉu jes? Ni vidu! Ĉu vi emas montri ekzemplon?“

„Volonte.“

„Kunvenu! Estas nur la sepa horo. Vi ankoraŭ havas unu horon. Ni iru al al Jim Corner, la ĉevalisto. Li havas rozfelulon, kiu certe zorgus pri vi.“

Ni reiris en la urbon kaj vizitis la ĉevaliston, kiu havis larĝan rajdejon, kiu estis ĉirkaŭata de stalaroj. Corner venis mem kaj demandis pri niaj deziroj.

„Tiu juna sir konstatas, ke neniu ĉevalo lin elseligus“, rakontis Henry. „Kion vi opinias pri tio, Mr. Corner? Ĉu vi volas lin lasi rampi sur vian rozfelulon?“

La komercisto rigardis min ekzamenante, tiam kapjesis kontente kaj ripetis:

„La ostaro ŝajnas bona kaj elasta. Krome junuloj ne rompiĝas la kolon tiel facile kiel pli maljunaj homoj. Se la *gentleman* volas provi la rozulon, mi ne kontraŭas.“

Li donis la rilatajn komandojn. Tempon poste du servistoj kondukis la subselitan ĉevalon el la stalo. Ĝi estis tre malkvieta kaj provis deŝiriĝi. Mr. Henry eke havis timon pri mi. Li petis min rezigni pri la probo, sed unue mi ne setnis timon, kaj due mi nun supozis la aferon esti aĵo de honoro.

Mi lasis doni al mi vipon kaj surmeti spronojn, tiam mi svingiĝis, post kelkaj vanaj provoj, kontraŭ kiuj la ĉevalo defendiĝis, sur la selon. Tuj kiam mi sidis supren, la helpantoj ekforiĝis. La rozulo faris saltegon per ĉiuj kvar gamboj en la aeron kaj duan al la flanko. Mi restigis min en la selo, kvankam miaj piedoj ne jam estis en la piedingoj. Ĵus kiam tio estis sukcesita, la ĉevalo komencis obstini. Kiam tio ne helpis al ĝi, li iris al la muro pro forviŝi min. La vipo tre baldaŭ iris ĝin for de la muro. Poste estis kruela batalado inter rajdanto kaj ĉevalo. Mi pene donis al ĝi ĉion: la malmultan lertecon kaj la nesufiĉan sperton, kiun mi tiutempe posedis, kaj la forton de la femuroj, kiu finfine tiam igis min venkanto. Kiam mi elseliĝis, miaj kruroj tremiĝis per elĉerpiĝo. Sed la ĉevalo estis malseka per ŝvito kaj havis grandajn, dikajn erojn da ŝaŭmo antaŭ la buŝo. Ĝi obeis nun al ĉiu premo.

La komercisto estis dume timinte pri sia ĉevalo. Li lasis ĝin meti en kovriloj kaj gvidi jen kaj reen malrapide. Tiam li turniĝis al mi.

„Mi neniam kredis tion eble, juna viro. Mi pensis, ke vi jam post la unua salto kuŝus sur la tero. Vi memkompreneble ne devas pagi ion! Se vi volas fari komplezon al mi, revenu kaj ĝisfine obeigu tiun bestaĉon. Mi volante donos dek dolarojn. Ne estas aĉa ĉevalo, kaj se ĝi lernos obei, mi faras bonan komercon kun ĝi.“

„Se vi ne kontraŭas, estos plezuro al mi“, mi respondis.

Henry estis dirinta nenion, ekde mi deiĝis, li nur rigardis min kapskuante. Nun li kunbatis la manojn.

„Tiu *greenhorn* estas vere eksterorda aŭ plie nekutima *greenhorn*! Duone mortpremis la ĉevalon anstataŭ lasi sin ĵeti en la sablon! Kiu instruis tion al vi, *Sir*?“

„La hazardo, kiu donis duonsaĝan, hungaran stepĉevalon inter la krurojn, kiu permesis al neniu sursidiĝi. Mi venkis lin iom post iom, sed riskis mian vivon dum tio.“

„Dankon pri tiaj kreitaĵoj! Do mi laŭdas mian malnovan kusenseĝon, kiu ne kontraŭas, se mi volas sursidiĝi. Ek, ni iru. Mi preskaŭ svenis. Sed mi ne vidis vin pafi kaj rajdi vane. Fidu pri tio.“

Ni iris hejmen, li en sian laborejon kaj mi en mian loĝejon. Dum la sekvintaj du tagoj li ne aperis. Ankaŭ mi ne havis la tempon viziti lin. Sed je la tria tago li venis al mi la posttagmezon. Li sciis, ke mi ne estis okupata.

„Ĉu vi emas promenadi kun mi?“ li demandis.

„Kien?“

„Al gentleman, kiu ŝatas konatiĝi kun vi.“

„Kial li volas konatiĝi kun mi?“

„Kvazaŭ vi ne povus imagi! Ĉar li ne jam vidis *greenhorn*:on.“

„Tiukaze mi kuniras. Tiun plezuron li havu.“

Henry faris sagacan, ageman mienon. Kiel mi lin konis, li planis ian surprizon. Ni promenadis laŭ kelkaj stratoj. Tiam li tiris min en oficejon, en kiun de la strato kondukis vasta vitropordo. Tio okaziĝis tiel rapide, ke mi ne plu povis legi la orajn literojn sur la vitraĵo, sed mi kredis esti vidinta la du vortojn *Office* kaj *Surveying*. Baldaŭ fakiĝis, ke mi ne eraris.

Ni renkontis tri sinjorojn, kiuj ricevis Henry:n tre afable kaj min ĝentile kaj per scivolo. Mapoj kaj skizoj troviĝis sur la tabloj, inter tiuj ĉiu speco de mezuriloj. Ni estis en mezurista oficejo.

Kiun celon mia amiko intencis trafi per tiu vizito, estis ne klara al mi. Li ne havis mendon, neniun demandon, li ŝajnis esti veninta nur pro la amikeca konversacio. La interparolado baldaŭ vigliĝis. Ne evidentiĝis, ke ĝi fine vastiĝis pri la objektoj, kiuj kuŝis ĉie sur la tabloj. Mi kontentis pri tio, ĉar mi tiel povis pli bone partopreni, ol ke nur estus preparolintaj la amerikaj cirkonstancoj, kiujn mi ne jam konis.

Henry ŝajnis ankaŭ hodiaŭ interesigita pri la mezurada arto. Li volis scii ĉion, kaj mi volonte lasis min envolvigi tiel detale en la interparoladon, ke mi fine estis ade respondinta demandojn, klariginta la traktadon de la diversaj iloj kaj priskribinta la desegnadon de mapoj kaj skizoj.

Mi vere estis fakta *greenhorn*, ĉar mi ne ekrimarkis, kiu estis kaŝata sub ĉiu tiu demandado. Malĵam kiam mi estis paroladinta pri la eco kaj diversajoj de la mapigado per kolektado de koordinatoj, la polara kaj diagonala metodo, la perimetra mezurado, la ripetada procedo kaj la trigonometria trianguligado, kaj dum tio vidis, ke la tri sinjoroj kaŝe mansignadis al la pafilisto, la afero evidentiĝis al mi. Mi eksidiĝis de mia seĝo pro scilasi al Henry, ke mi volis foriri. Li ne malpermesis, kaj ni estis adiaŭata eĉ pli amikece, ol ni estis ricevita.

Kiam ni estis irinta tiel for, ke ni ne plu povis esti vidata el la oficejo, Henry subite irĉesis, metis sian manon sur mian ŝultron kaj brile ridetis al mi.

„*Sir, Mann*, homo, junulo, *greenhorn*, kian plezuron vi faris al mi! Mi tute fieras pri vi!“

„Kial?“

„Ĉar vi superis mian rekomendon kaj eĉ la ekspekton de tiuj sinjoroj!“

„Rekomendon, ekspekton, ĉu? Mi ne komprenas vin.“

„La afero nu tute facile kompreneblas. Vi antaŭ nelonge asertis havi iom da sperto pri la aremezurado. Pro ekkoni, ĉu tio estis nur mensogetado, mi kondukis vin al tiuj tri sinjoroj kaj lasis ilin ekzameni vian fundamenton. Estas tre firma fundamento, kaj vi tre imponige konstruis sur ĝi.“

„Mensogeto, ĉ—? Mr. Henry, se vi supozas min fari tion, mi vizitos vin ne plu!“

„Ne ridigu min! Vi ja ne devas forpreni de unu maljunulo kiel mi la plezuron, kiu kaŭzigas viaj vizitoj! Vi scias, ĉar la similio al mia filo! Ĉu vi iris foje plu al la ĉevalisto?“

„Ĉiun matenon.“

„Kaj rajdis la rozfelulon, ĉu?“

„Jes.“

„Ĉu la ĉevalo iam taŭgos?“

„Mi kredas, ke jes. Mi nur pridubas, ke la aĉetonto iam kapablos regi ĝin kiel mi. La besto kutimiĝis nur je mi kaj deĵetos ĉiun alian.“

„Ĝojigas, ĝojigas min ege! Ĝi do verŝajne emas porti nur *greenhorn*:ojn. Kunvenu sur tiun flankan strateton! Mi konas tie bonegan *dining-house*:on, en kiu oni tre bone manĝas kaj eĉ pli bone drinkas. La ekzamenon, kiun vi pasis hodiaŭ tiel eminente, estu festenata.“

Mi ne rekonis Henry:n, li estis kvazaŭ anstataŭigita. La sola, sinretenema viro volis festeni en *dining-house*! Ankaŭ lia mieno estis alia, nekutima, kaj lia voĉo sonis pli hela kaj pli feliĉa ol antaŭe. „Ekzameno“ li diris. La vorto evidentiĝis al mi, sed verŝajne ne havis pli profundan signifon ĉi situacie.

Ekde tiu tago li vizitis min ĉiutage kaj traktis min kiel kara amiko, pri kies neĉeesto li baldaŭ suferus. Strangece la konduto de la familio, kiu dungis min, samtempe ŝanĝiĝis. La gepatroj subite plie zorgis pri mi, kaj la geinfanoj estis pli fidiĝemaj ol antaŭe. Mi kaptis ilin rigardante min kaŝe per vido, kiun mi ne povis interpreti. Ĝi povis esti priskribebla kiel amplena, sed samtempe ankaŭ bedaŭranta.

Ĉirkaŭ tri semajnojn post nia stranga vizito en la mezurista oficejo la *lady* min petis ne forlasi la domon, sed enpreni la *dinner*:on kun la familio. Kiel motivo de tiu invito ŝi nomis, ke venos Mr. Henry. Krome ŝi invitis du *gentleman*:ojn, el kiuj unu nomiĝas Sam Hawkens kaj estas fama okcidentulo. Mi kiel *greenhorn* ne antaŭe aŭdis tiun nomon, sed antaŭĝojis kontakti kun unua vera, kaj eĉ fama okcidentulo.

Ĉar mi estis domano, mi ne devis atendi la sonorigilon, do mi eniris en la *dining-room* kelkajn minutojn antaŭe. Tie mi ekvidas je mia miriĝo, ke la manĝotablo estis pretigita kvazaŭ pro festeno. La kvinjara Emmy estis sole en la ĉambro, ŝi ŝtelgutume estis metinta la fingron en la berkompoton. Kiam mi eniris, ŝi rapide ĝin eltiris kaj purviŝis ĝin en ŝiaj blondaj haroj. Kiam mi vidis al ŝi punige, ŝi venis al mi kaj flustris kelkajn vortojn en mian orelon. Pro kompensi

ŝian krimeton, ŝi malkaŝis al mi la sekreton de la lastaj tagoj, kiu preskaŭ estis preminta sian etan koron. Mi kredis esti miskompreninta, sed je mia peto ŝi ripetis la vortojn: „*Your farewell-party.*“

Mia adiaŭa festo! Ja povis neeble esti! Kiu sciis, per kia miskompreno la infano haviĝis tiun strangan opinion. Mi ridetis pri tio. Tiam mi aŭdis voĉojn en la antaŭa ĉambro. La gastoj venis, kaj mi iris al ili pro salutado. Ili ĉiuj tri venis je la sama tempo, kiel mi eksciis poste, per antaŭfiksigo. Henry konigis al mi junan, iom neflekseble kaj mallerte aspektantan viron kiel Mr. Black, kaj poste Sam Hawkins-on, la okcidentulon.

La okcidentulon! Mi konfesas malkaŝe, ke mi verŝajne ne aspektis tro sprite, kiam mi rigardis lin pli detale. Ĉi tian figuron mi ja neniam antaŭe estis vidanta. Pli poste mi do konatiĝis kun eĉ pli strangajn. La homo mem ja estis sufiĉe atentiga, sed tiu impresio eĉ estis fortigata per la fakto, ke li staris tie en la malkruda antaŭĉambro tutezakte en la sama maniero, kiel li estus staranta ekstere en la sovaĝejo, do sen depreni la ĉapelon kaj kun la pafilo en la mano.

Sub la elegie pendanta rando de lia felta ĉapelo, kies aĝo, koloro kaj formo estus kaŭzanta eĉ al la plej akra pensanto sufiĉe da cerbumado, elstaris tra arbaraĵo de taŭzaj, nigraj barboharoj nazo, kiu estis je preskaŭ timiga dimensio, kaj estus taŭganta al ĉia sunhorloĝo kiel ombroĵetilo. Kaŭze de la eksternorma barbaĵo, krom la abunddimensia flarorgano estis nur videblaj la du malgrandaj, ruzaj okuletoj, kiuj ŝajnis posedi eksternorman rapidekapablon, kaj vidis min per impresio de saĝaca inteligenteco. La viro rigardis min same atente kiel mi lin.

Lia kapo kuŝis sur korpo, kiu estis metita en malnova, kaproleda ĉasvesto ĝis la genuoj. Ĝi verŝajne estis farita por tree pli dika viro, kaj donis al tiu viro malgranda la aspekton de infano, kiu proplezure metiĝis en la dormveston de la avo. El tiu kovraĵo eliĝis du magraj, falĉilete kurbaj kruroj, kiuj estis metitaj en pratempe malnovaj franĝataj *leggin*, indiana pantalono. Ĝi permesas senlimigatan vidon al paro de indianaj botoj, en kiuj la posedanto povus kaŝiĝi je tuta korpo en kazo de bezono.

En la mano la fama okcidentulo portis pafilon, kiun mi estus tuŝinta nur per ekstrema singardo. Ĝi plie similis al lignobatilo ol al pafilo. En tiu momento mi ne povus elpensi pli ridigan karikaturon de preriĉasisto, sed nur malmulta tempo estis pasonta, ĝis mi ekkonis la valoron de tiu stranga ulo.

Post li rigardadis min detale, li demandis la pafilfariston per malforta infana voĉo:

„Ĉu tiu ĉi estas la juna greenhorn, pri kiu vi rakontis, Mr. Henry?“

„Yes“, certigis la pafilfaristo.

„Well! Vere ne plaĉas aĉe al mi. Esperas, ke Sam Hawkens plaĉos ankaŭ al li, hihihih!“

Post tiu malforta, tute proprecia rido, kiun mi aŭdis de li mil fojojn poste, li turniĝis al la pordo, kiu estis malfermigita tiun momenton. La estro kaj la estrino de la domo eniris kaj salutis la ĉasiston en maniero, kiu pensigis, ke ili estis

renkontintaj antaŭe. Tio okazis sen mia scio. Poste ili invitus nin en la manĝoĉambbron.

Ni plenumigis tiun deziron, kaj mi rimarkis je mia miriĝo, ke Sem Hawkens eĉ ne komencis demeti siajn aĵojn. Sed kiam ni sidiĝis, li montris al sia malnova pafilaĉo kaj diris:

„Vera okcidentulo neniam lasas sian pafilon ekster atento. Mi pendigos mian bravan Liddy tie sur la kurtenan hokon.“

Do Liddy li nomis sian pafilon! Pli poste mi ekkonis, ke estis la kutimo de multaj okcidentvaguloj trakti iliajn pafilojn kiel vivanta persono kaj doni nomojn al lili. Li surhokigis sian Liddy:n kaj volis aligi sian ĉapelon. Kiam li deprenis ĝin, lia tuta kaphaŭto je mia teruro restis pendanta de ĝi. La aspekto vere estis timiga, kiu nun donis lia senhaŭta, sangoruĝa kranio. La *lady* ekkriis laŭte, kaj la infanoj ŝrikis laŭkapable. Li turniĝis al ni kaj diris:

„Ne ektimu, *mylady*:oj kaj *meŝ'ŝur*:oj. Ja estas tute nenio! Estis portinta miajn harojn per plena rajto kaj ekde infana aĝo, kaj neniu advokato kuraĝis kontesti ilin de mi, ĝis ĉirkau dek aŭ dudek *Pawnee*:oj min subigis kaj ŝiris la harojn kune kun la haŭto de la kapo. Estis diable ĝenanta sento al mi, sed travivis ĝin feliĉe, hihihihii! Tiam iris al Tekama kaj aĉetis novan skalpon, se mi n'eraras. Estis nomata peruko kaj kostis tri dikajn kastorajn felojn de mi. Sed ne domaĝas, ĉar la nova haŭto estas multe pli utila ol la eksa, speciale dum somero. Povas ĝin demeti, kiam mi ŝvitas, hihihihii!“

Li surhokis la ĉapelon al la pafilo kaj remetis la perukon sur sian kapon. Tiam li demetis sian veston kaj kuŝigis ĝin sur seĝon. Tiu vesto estis nenombrigeblajn fojojn flikita kaj plibonigita. Ĉiam oni kudris unu ledoĉifonon sur la alian. Per tio iĝis tiu vestaĵo tiel malfleksebla kaj dika, ke certe neniu indiana sago povis traigi tra ĝi.

Nun ni vidis liajn maldikajn, kurbajn krurojn complete. La supra parto de la korpo estis en leda ĉaskamezolo. En la zono li havis tranĉilon kaj du pistolojn. Kiam li reatingis sian seĝon apud la manĝotablo, li ĵetis ruzan vidon unue al mi, kaj poste al la estrino de la domo kaj diris:

„Ĉu la sinjorino ne devus malkaŝi al tiu greenhorn, kio okazas, se mi n'eraras?“

Tiu esprimo „se mi ne eraras“ ŝajnis esti fiksa frazaĵo de li.

La lady kapjesis, sin turnis al mi, montris al la pli juna gasto kaj diris:

„Vi eble ne jam scias, ke ĉi Mr. Black estas via posteulo, *Sir*.“

„Mia — poste — ulo — ĉ?“ mi elpuŝis konsternite.

„Jes, vere. Ĉar vi ja hodiaŭ festenas vian adiaŭon, ni estis devigita serĉi novan instruiston.“

„Mian — adi — aŭon — ĉu?“

Hodiaŭ mi gloras la sorton, ke en tiu momento mi ne estis fotografita, ĉar mi certe aspektis kiel la personigita perplekseco.

„Jes, vian adiaŭon, *Sir*“, ŝi certigis kun graca rideto, kiun mi kontraŭe ne pensis esti deca tiumomente, ĉar mi tute ne emis pri rideti. Ŝi aligis: „Efektive la

maldunga tempolimo ja estus atendenda, sed ni ne volis esti malhelpa al vi, kiun ni ekamis dum via ĉeesto. Ni bedaŭras vidi vin foriri de ni, sed ni kundonas al vi niajn plej korajn bondezirojn. Forvojaĝu morgaŭ kun la beno de Dio!“

„Forvojaĝi, ĉu? Nu kien?“ mi sukcesis diri nur pene.

Tiam Sam Hawkens, kiu sidis flanke de mi, frapis mian ŝultron per sia mano kaj respondis ridante:

„Kien? En la Sovaĝan Okcidenton kun mi! Vi ja brile pasigis vian ekzamenon, hihihhi! La aliaj *surveyor*:oj forrajdos morgaŭ kaj ne povis atendi vin. Vi devas kuniri senkondiĉe! Mi, Dick Stone kaj Will Parker, ni estis dungita kiel gvidistoj, ĉiam supren laŭ la Canadian kaj en Texas:on. Mi certe pensas, ke vi ne volas resti tie ĉi kaj ŝimkovriĝi kiel *greenhorn*!“

Ĉi momente mi ekkonas la aferon. Tio ĉio estis antaŭfiksita ludo! Surveyor, aremezuristo, eble eĉ por unu el la gravaj fervojaj lineoj, kiuj estis planataj. Kia perspektivo tio estis! Mi ne bezonis demandi; mi ricevis la respondon nepetinte. Mia bona, olda Henry prenis metis sian manon sur la mian kaj grumblis:

„Mi ja jam diris, kial mi ŝatas vin. Vi estas tie ĉi ĉe ĝentilaj homoj, sed laboro kiel privatinstruisto ne ĝustas al vi, *Sir*, tute ne. Vi iru okcidenton. Mi tial skribis al la ‚Atlantic and Pacific Company‘ kaj lasis vin ekzameni sen via scio. Kaj vi sukcesis bone. Jen la dunga kontrakto!“

Li donis al mi la certigon. Kiam mi ĵetis vidon sur la kontrakton kaj tie trovis skribita mian estontan salajron, miaj okuloj preskaŭ falis el mia kapo. Li sed aligis:

„Oni rajdos. Do vi bezonas bonan ĉevalon. Mi aĉetis la rozulon, kiun vi mem rajdebligis. Vi ricevu ĝin. Kaj ankaŭ vi havu armilojn! Mi kundonos al vi la ursmortigilon, la oldan, pezegan *gun*:on, kiun mi ne povas uzi, sed per kiu vi trafas la celon je ĉiu pafo. Kion vi diras pri tio, *Sir*, he?“

Mi komence diris nenion. Tiam, kiam mi regajnis la parolpovon, mi volis ĝentile rifuzi la donacojn, sed tute ne sukcesis. La bonaj homoj decidis min feliĉigi, kaj estus granda ofendo al ili, se mi estus daŭriganta mian rifuzadon.

Maljam post la manĝado mi ekkonis, kion mi devis scii. La fervoja lineo laŭplane iru de St. Louis tra la *Indian Territory* de Texas, New Mexico, Arizona kaj Kalifornio ĝis la pacifika bordo. Oni planis lasi esplori kaj mezuri tiun lonegan vojon en apartaj etapoj. La partvojo, kiun mi kaj tri aliaj *surveyor*:oj, sub la ordono de ĉefinĝeniero prilaboru, troviĝis inter la fontregionoj de la Red River kaj la Canadian. La tri spertaj gvidistoj Sam Hawkens, Dick Stone kaj Will Parker konduku nin tien, kie ni rinkontos kompletan aron da okcidentuloj, kiuj zorgu pri nia sendanĝerecon. Certe ni krome povis fidi pri la gardo de ĉiuj fuortaj garnizonoj. Ĉar oni volis min surprizigi, ĉi ĉio estis rakontata al mi nur nun. Ja estis iom tarde, sed trankviligis min la informigo, ke mia kompleta ekipaĵaro jam estis prizorgita. Restis nenio farenda al mi, escepte de konatiĝi al miaj kunlaborantoj, kiuj atendis min en la loĝejo de la ĉefinĝeniero. Mi iris tien akompanata de Henry kaj Sam Hawkens kaj estis tre amikece salutata.

Kiam mi estis adiaŭiĝinta la germanan familion la sekvintan matenon, mi iris al Henry. Li ĉesigis mian dankparolon per diri al mi en sia kruda maniero:

„Fermu vian bekon, *Sir!* Mi sendis vin tien elen do nur, proke mia olda gun povas kunparoli unu fojon plu. Se vi revenos, tiam revizitu min kaj rakontu kion vi spertis kaj ekkonis! Tiam ni vidos, ĉu vi tiam estos tio, kio vi ankoraŭ estas sen ĝin voli kredi: ja greenhorn kiel ĝi estas priskribata en leksikono!“

Kun tiuj vortoj li ŝovis min tra la pordo. Sed antaŭ li fermigis ĝin, mi vidis, ke estis akvo en liaj ouloj.

Old Shatterhand

La belega amerika aŭtuno atingis sian finon. Ni jam estis laborintaj tri monatojn, sed ne jam plenumigis nian taskon, dum la aliaj sekcianoj jam estis revenintaj hejmen. Tio havis du kaŭzojn.

Unue ni prilaboru speciale malfacilan regionon. La trako sekvu la fluon de la suda Canadian trans la prerioj. La direkto estis donita ĝis la fontejo de tiu rivero, sed de New Mexico ĝi iru laŭ la situoj de la valoj kaj transpasejoj. Nia sekcio estis inter la Canadian kaj New Mexico. Do ni unue eltrovu la plej oportunan laŭiron.

Temporabaj rajdadoj, streĉigaj migradoj kaj multaj komparaj mezuradoj estis necesaj, antaŭ ni povis komenci la efektivan laboron. Ĉi ĉio estis malfaciligata per la fakto, ke ni troviĝis en danĝera ejo, ĉar tie ĉirkaŭiĝis Kajovaoj, Komanĉoj kaj Apaĉoj. Pri fervojo, kiu iris trans regiono, kiun ili konsideris kiel ilia posedaĵo, ili tute ne estus ĝojantaj. Ni estu tre singarde kaj ĉiam atentaj, per kio nia agado estis tre malrapidigata.

Per la respekto al la indianoj ni rifuzu nin nutri per la ĉaso, ĉar tiel ni estus atentigitaj la ruĝhaŭtulojn pri ni. Kion ni bezonis, ni ricevis per bovĉaroj de Santa Fé. Bedaŭrinde ankaŭ tiu transporto estis tre nesekuraj. Ofte ni ne povis daŭrigi niajn mezuradojn, ĉar ni atendadu la alvenon de la ĉaroj.

La dua kaŭzo de la prokrastiĝo estis la miksaĵo de nia grupo. Mi menciis, ke mi estis salutita de la ĉefinĝeniero kaj la tri *surveyor*:oj tre amikece en St. Louis. Tiu bona aligo ekspektigis min bonan kaj sukcesan kunlaboron. Sed bedaŭrinde mi estis ege elrevigita.

Miaj kolegoj estis veraj *yankee*:oj, kiuj ekkonis en mi la *greenhorn*:on, la nespertan *dutchman*:on, la lasta esprimo estu komprenata kiel insulto. Ili volis gajni monon, sen ade zorgi, ke ili faris sian laboron sincere. En tiu aspekto mi estis malhelpulo al ili, kaj mi baldaŭ perdis ilian favoron. Estis egala al mi. Mi plenumis mian devon. Pasis nur mallonga tempo, ĝis mi ekkonis, ke iliaj spertoj ne estis tre multaj. Ili lasis al mi la plej malfacilajn taskojn kaj kieeble senpenigis ilian vivon. Mi ne kontraŭis, ĉar mi ĉiam estis havinta la opinion, ke oni ju pli fortiĝas, des pli da laborkvanto oni faru.

Mr. Bancroft, la ĉefinĝeniero, estis kvankam la plej laborema el ili. Sed bedaŭrinde klariĝis, ke li amis la brandon. Estis alportitaj kelkaj bareletoj da tiu drinkaĵo el Santa Fé. Ekde tiam li okupiĝis plie pri la brando ol pri la mezuriloj. Okazis, ke li dum duonajn tagojn kuŝis ebrie sur la tero. Riggs, Marcy kaj Wheeler, la tri *surveyor*:oj, estu pagintaj la brandon same kiel mi. Tial ili drinkis, pro ne perdi monon, kun Bancroft kvazaŭ konkure. Facile imageblas, ke ankaŭ tiuj *gentleman*:oj ofte ne troviĝis en la plej bona stato. Ĉar mi ne drinkis, eĉ ne guton, mi memkompreneble estis la laborulo, dum ili alterne drinkadis aŭ findormadis la

ebriecon. El ili Wheeler ja estis la plej favora de mi, ĉar li almenaŭ komprenis, ke mi peniĝadis por ili, sen esti devigita al tio. Ke nia laboro suferis pri tiuj cirkonstancoj, evidentiĝas mem.

La kroma grupanoj ankaŭ ne estis pli bonaj. Ni rinkontis je nia alveno al la sekcio dekdu ,okzidentulojn'. Kiel novulo mi komence havis kelkan estimon antaŭ ili, ĝis mi ekkonis, ke ankaŭ tiuj homoj vere ne estis herooj de la okzidento.

Ili gardu nin kaj helpu je nia laboro. Feliĉe nenio okazis dum la unuaj tri monatoj, kio igis ilin servi al mi per ilia tre pridubenda gardo. Kaj parolante pri ilia laborhelpo, mi povas aserti per neminusita certeco, ke tie ĉi okazis kongreso de la plej egaj pigruloj de la Unuiĝintaj Ŝtatoj.

Bancroft estis laŭtitole kaj laŭordone la estro de nia sekcio. Li ankaŭ provis ekpreni la regionon, sed ne unu homo obeis lin. Tiam li sakris, kiel mi malofte antaŭe aŭdis homon sakradi, kaj iris al la brandbaroleto, pro sin rekompensi por tiu streĉiĝo.

Riggs, Marcy kaj Wheeler ne agis alimaniere. En tiu cirkonstanco mi havis ĉian motivon transpreni la regadon, kaj mi ja transprenis, sed en maniero, ke oni ne povis ĝin ekkoni. Juna kaj nesperta homo neniam estus estimita kiel kapabla. Mi estis nomata de la duonsovaĝaj kaj malfacile regeblaj okzidentuloj minimume dek fojojn ĉiutage *greenhorn*, kaj tamen ili agis nesciante laŭ mia volo, dum mi lasis al ili la opinion, ke ili agis laŭ la sian.

La solaj sciantoj de mia subagado estis Sam Hawkens kaj liaj du kunuloj Dick Stone kaj Will Parker. Tiuj tri homoj estis honestaj kaj spertaj, ruzaj kaj bravaj okzidentaguloj, kies nomoj vaste havis bonan famon. Speciale Sam Hawkens sciis, kiel establiĝi atenton de la nevolema grupo. Ajn kiam li realigis ion en sia duone rigida, duone drola parolmaniero, ĝi okazis, ĉar li volis helpi al miaj intencoj.

Li metis min sub sian gardadadon, en maniero kiel homon, kiun oni ne demandu, ĉu li konsentis pri tio. Mi estis la *greenhorn*, kaj li la sperta okzidentulo, kies vortoj kaj agoj estu al mi seneraraj. Li donis al mi, ajn kiam estis tempo kaj ebleco, instruadon pri ĉio, kion oni sciu kaj povu en la okzidento. Kiam mi hodiaŭ povas aserti, ke mi poste je la flanko de Winnetou pasis la altan lernejon, mi ankaŭ konfesu, ke Sam Hawkens estis mia unua instruisto. Li eĉ pretigis mem al mi lazon kaj permesis al mi uzi sian propran malgrandan personon kaj sian ĉevalon kiel celo.

Kiam mi tiam estiĝis tiel sperta, ke la maŝo je ĉiu ĵeto kuŝiĝis tutekzakte, li ĝojis kaj vokis:

„Bonas tiel, mia juna *Sir*! Tiel ĝustas! Sed do ne imagiĝu ion pro tiu laŭdo! Instruisto devas laŭdi eĉ la plej stultan lernanton kelkajn fojojn, proke la bubo antaŭiĝas. Se vi ekzercas tiel plu, povas eble, ke oni ne plu nomu vin *greenhorn* post ses aŭ ok jaroj.“

Entute ni tenis niajn ekzercojn sekreta. Ili ĉiam estis faritaj en tia malproksimeco de la tendeĵo, ke oni ne povis rigardi nin. Sam ĝin volis tiel. Kiam mi foje demandis lin pri la kaŭzo, li respondis:

„Estas tiel pro vi, Sir. Vi posedas tiel malmulte da lerteco en tiu aferoj, ke mi hontiĝis ĝis la ostojn pro vi, se tiuj uloj nin vidis dumage. Nu, nun vi ĝin scias, hihihhi. Prenu tion serioze!“

La konsekvenco de ĉi tio estis, ke la tuta laborantaro supozis min malkapabla kaj pri la traktado de armilo kaj pri korpa lerteco, sed tio ne ĉagrenis min.

Malgraŭ ĉiuj malhelpaĵoj, ni fine estis tamen tiel antaŭiĝintaj, ke ni esperis atingi la alian sekcion post ĉirkaŭ unu semajno. Pro anonci la estontan alvenon, estu sendata mesaĝisto. Bancroft deklaris, ke li volis mem fari tiun rajdadon kaj kunpreni unu el la okzidentuloj kiel gvidisto. Ne estis la unua mesaĝo, kiun ni elsendis. Ni estis regule interŝanĝintaj mesaĝistojn kun la sekcioj kaj antaŭ kaj malantaŭ ni. Tial mi sciis, ke la inĝeniero, kiu estris la sekcion antaŭ ni, estis kapabla homo.

Estis unu dimanĉo frue, kiam Bancroft volis ekrajdi. Li ĝin supozis enda, antaŭe preni adiaŭan drinkon, en kiu ĉiuj partoprenu. Mi sole ne estis invitita. Hawkens, Stone kaj Parker ne akceptis la inviton. La drinko adiĝis tiel longe, ke Bancroft fine eĉ ne plu povis balbuti. Liaj kundrinkantoj sekvis lian ekzemplon kaj drinkis ne ebriis malpli kiel li. La planitan rajdadon oni certe ne povis plu ekspekti. La uloj faris, kion ili ĉiam estis farinta en tiu stato: ili rampis maltantaŭ la arbedojn kaj ekdormis.

Kio okazu? La mesaĝisto estu for, kaj la ebriuloj certe dormis ĝis la tarda posttagmezo. Estis pli bone, ke faris *mi* tiun rajdadon. Dum mi interkonsilis kun Sam Hawkens pri tio, li montris per la mano okzidenten kaj diris:

„Ne necesos, ke vi rajdos, Sir. Povas doni la mesaĝon al la du, kiuj venas tie.“

Kiam mi vidis en la montritan direkton, mi vidis du rajdantojn, kiuj proksimiĝis. Estis blankuloj, maljuna *Scout*, skolto, kiu jam multfoje estis ĉe ni, kaj flanke de li pli juna viro, kiu ne estis vestita kiel okzidentulo. Mi ne jam estis rinkontinta lin. Kiam ili atingis nin, ili bremsis la ĉevalojn. La nekonato demandis pri mia nomo. Kiam mi estis respondinta, li vidis al mi amikece kaj ekzaminante kaj diris:

„Do estas vi la juna germana *gentleman*, kiu faras ĉi tie la tutan laboron, dum la aliaj pigre kuŝadas en la ombro! Vi scios, kiu mi estas, kiam mi diras al vi mian nomon. Mi nomiĝas White.“

Tio estis la nomo de la estro de la sekcio, al kiu niu mesaĝisto estu sendita. Ke White venis mem, certe havis kaŭzon. Li iĝis de la ĉevalo, skuis mian manon kaj ĉirkaŭvidis en la tendejo. Kiam li ekvidis la dormantojn malantaŭ la arbedoj kaj tiam ankaŭ la brandbareton, lia vizaĝo montretis komprenan, sed tute ne amikecan rideton.

„Nu, ili ebrias, ĉu?“ li demandis.

„Jes. Mr. Bancroft volis rajdi al vi, kaj tial okaziĝis eta adiaŭdrinko. Mi vekigos lin kaj—“

„Atendu!“ li interrompis mian parolon. „Lasu ilin dormi! Taŭgas al mi, ke mi povas paroli kun vi, senke ili ĝin aŭdas. Kiuj estas la tri viroj, kiuj staris ĉe vi?“

„Sam Hawkens, Will Parker kaj Dick Stone, niaj tri *Scout*:oj. Fidelaj homoj.“

„Ha, Hawkens, la eta, stranga ĉasisto. Brava ulo. Mi aŭdis pri li. La tri ĉestu ĉe ni.“

Mi mansignis al la tri okcidentuloj proksimiĝi. Tiam mi demandis:

„Vi venas mem, Mr. White. Ĉu okazis io grava?“

„Ne vere, sed mi volis kontroli la situacion tie ĉi kaj interparoli kun vi. Ni jam pretigis nian sekcion. Vi ne jam la vian.“

„Kulpas la malfacilaĵoj de la areo, kaj mi volas—“

„Scias, scias!“ li interrompis min. „Mi bedaŭre scias ĉion. Se vi ne estus peniĝinta trioble, Bancroft ankoraŭ starus, kie li komencis.“

„Tio ne veras, Mr. White. Mi ne scias, kiel vi gajnis la opinion, ke estis mi la sola diligenta homo tie ĉi, kaj estas mia devo—“

„Kvietu, Sir, kvietu! Jen kaj reen iris mesaĝistoj inter vi kaj ni. Ilin mi elaŭskultis, senke ili ĝin rimarkis. Estas tre grandanima de vi, ke vi volas protekti tiujn fidrinkulojn tie ĉi, sed mi volas aŭdi la veron. Kaj ĉar mi vidas, ke vi estas tro deca ĝin eldiri al mi, mi demandos ne vin, sed Sam Hawkins:on.“

Ni estis irinta al nia tendo. White sidiĝis antaŭ ĝi sur la herbon kaj manseĝnis al ni. Tiam li komencis demandadi Hawkins:on, Stone:on kaj Parker:on. Ili raktonis al li ĉion sen troigo. Kvankam mi kelkajn fojojn enĵetis komenton, pro senakrigi aferojn kaj protekti miajn kolegojn. Bedaŭrinde tio faris neniun impreson al White.

Kiam li eksciis ĉion, li postulis, ke ni montris al li niajn desegnaĵojn kaj la kronikon. Mi ne devis plenumi tiun deziron, sed ĝin plenumis, ĉar mi rimarkis, ke li sekvis bonajn celojn. Li vidadis al ĉio atente. Kiam li demandis min pri tio, mi ne povis nei, ke mi sole estis la desegninto kaj la farinto de la skizoj. Neniu el la aliaj iam faris unu strekon aŭ skribis unu literon.

„Sed de la kroniko ne klariĝas, kiom multe aŭ kiom malmulte da laboro estis farita de la individuoj“, li diris. „Vi multe troigis vian laŭdindan kolegecon.“

Hawkens ridetis ruze: „Do metu vian manon en lian ĉemizpoŝon, Mr. White! Tie estas ladaĵo, en kiu estis estinta sardino en oleo. La sardino elestas, sed nun enestas aĵo el papero. Sendube estas lia privata kroniko, se mi n'eraras. Tio certe aspektos iom alie ol la oficiala raporto, en kiu li kaŝas la pigrecon de siaj kolegoj.“

Sam sciis, ke mi faris privatajn notojn, kaj ilin kunportis en malplena sardinskato. Estis malagrable al mi, ke li ĝin diris. White petis, ke mi montru ankaŭ tion al li. Kion mi faru? Ĉu miaj kolegoj meritis, ke mi penegis, sen ricevi dankon, kaj ke mi silentis pri tio? Mi ne volis damaĝi al ili, sed ankaŭ ne volis esti malĝentila al White. Tial mi donis al li mian kronikon, sed sub la kondiĉo, ke li al neniuj rakontu pri ĝia enhavo. Ĝi legis ĝin ĝisfine, ĝin redonis al mi kaj diris:

„Fakte mi kunprenu ĉi tiujn foliojn kaj donu ilin al la administracio. Viaj kunlaborantoj estas tute nekapablaj homoj, al kiuj pagindas ne unu dolaron plu. Vin oni fakte pagu triope. Sed okazu via volo. Mi nur atentigas vin, ke bonos al vi

zorge tenadi tiujn privatajn notojn. Ili eble iam estos tre utila al vi. Kaj nun ni vekigu la honorajn *gentleman*:ojn.“

Li ekstaris kaj faris bruon. La *gentleman*:oj' videbliĝis malantaŭ la arbedoj kun fiksrigardantaj vidoj kaj konfuzaj mienoj. Bancroft volis plendi, ke oni ĝenis lian dormon, sed ĝentiliĝis, kiam mi diris al li, ke venis Mr. White de la proksima sekcio. La du neniam antaŭe rinkontiĝis. La unua okazo estis, ke Bancroft ofertis glason da brando al la vizitanto. Sed tion li provis je la malĝusta viro. White uzis tiun ofertan tuje kiel komencpunkto de puniga parolado, kiam Bancroft certe nenie antaŭe aŭdis. Senvorta per miriĝo li aŭskultis tempe, tiam li ekiris al la parolanto, prenis lian brakon kaj kriis en lian vizaĝon:

„Sinjoro, ĉu vi havus la afablecon diri al mi, kiu vi estas?“

„White mi nomiĝas. Tion vi ja aŭdis.“

„Kaj kiu vi estas?“

„Ĉefinĝeniero de la najbara sekcio.“

„Ĉu iu el vi tie rajtas ordoni ion al ni?“

„Mi pensas, ke ne.“

„Nu do! Mi nomiĝas Bancroft kaj estas la ĉefinĝeniero de la sekcio tie ĉi. Nenia homo rajtas ordoni al mi, kaj plej minimume vi, Mr. White.“

„Ĝustas, ke ni estas egalrangaj“, respondis White. „Transpreni ordonojn de la alia, necesas al neniu el ni. Sed kiam unu vidas, ke la alia endanĝerigas la entreprenon, por kiu ambaŭ laboru, estas sia devo atentigi la alian pri liaj misago. Via vivotasko ŝajnas esti malplenigi brandbarelojn. Mi nombrigas ĉi tie dek ses homojn, kiuj ĉiuj ebriis, kiam mi alvenis tien ĉi du horojn antaŭe, kaj tiel—“

„Du horojn antaŭe, ĉu?“ Bancroft interrompis lian parolon. „Do tiel longe vi jam estas tie ĉi, ĉu?“

„Certe, jes. Mi rigardis la raportaĵojn kaj sciiĝis, kiu ilin faris. Ja vere estis la pura paradiza vivo tie ĉi, dum nur unu persono, eĉ la plej juna, penegede devis fari la kompletan laboron.“

„Tion diris vi, vi kaj neniu alia!“ Bancroft koleris al mi. „Nu ĝin ekneu, vi fia mensogulo, vi insida perfidisto!“

„Ne“, kontraŭis White. „Via juna kunlaboranto agis kiel *gentleman* kaj paroladis nur bonajn aĵojn pri vi. Li provis protekti vin, kaj mi konsilas al vi peti lian pardonon.“

„Ĉu peti pardonon? Ne ideas al mi!“ Bancroft kraĉospiris. „Tiu greenhorn ne scias la diferencon inter triangulo kaj kvarangulo, kaj tamen iluzias esti *surveyor*. Ni ne antaŭiĝis, ĉar li faris ĉion malĝuste kaj malhelpis nin. Se li nun diskreditis kaj misfamigis nin ĉe vi, tiam—“

Li ne sukcesos paroli plu. Mi estadis pacienca dum monatoj kaj lasis tiujn homojn pensi pri mi laŭ ilia volo. Nun ĉeestis la ĝusta momento montri al ili, ke ili tute eraris pri mi. Mi ekprenis la brakon de Bancroft, ĝin premis, ke li eksilentis per doloro kaj diris:

„Mr. Bancroft, vi drinkis tro da brando kaj ne findormis. Mi supozas, ke vi ankoraŭ ebrias. Tial mi agas kvazaŭ mi ne aŭdis tion.“

„Ebria, ĉu mi? Vi estas freneza!“ li kriis.

„Certe jes, ebria! Ĉar se mi scius, ke vi estus sobra, kaj estus dirinta la insultojn per pripenso, mi nun estus devigita bati vin surteren. Ĉu vi komprenis? Ĉu vi nun plue havas la kuraĝon nei vian ebriecon?“

Mi ankoraŭ premas lian brakon. Li certe neniam kredis, ke li iam havu timon antaŭ mi. Nun li timis, kaj mi povis ĝin vidi. Li ne estis malforta viro, sed la esprimo de mia vizaĝo ŝajnis ektimigi lin. Li ne volis diri, ke li ankoraŭ ebriis, sed ankaŭ ne kuraĝis pluaserti siajn riproĉojn. Tial li turniĝis al la estro de la dek du okcidentulojn, kiuj estis donita al ni kiel helpantoj:

„Mr. Rattler, ĉu vi toleras, ke tiu ulo atakas min? Ĉu vi ne estas tie ĉi pro gardi nin?“

Tiu Rattler estis granda, vastŝultra ulo, kiu ŝajnis havi la forton de tri aŭ kvar homojn. Li ne ŝatis min, kaj nun ekuzis la ŝancon povi liberigi sian koleron pri mi. Li rapide proksimiĝis, ekprenis mian brakon, kiel mi ankoraŭ fiksprenis Bancroft: on kaj diris: „Ne, Mr. Bancroft, mi tion ne povas toleri. Tiu infano ankoraŭ portas sian unuan paron de botoj kaj volas minaci al adoltaj viroj. Forigu la manon de Mr. Bancroft, knabo, aŭ mi montros al vi, kia *greenhorn* vi estas!“

Tiu admono estis direktita al mi. Ĝi venis tute bonŝance al mi, ĉar Rattler estis pli forta kontraŭulo ol la ĉefingenerio. Mi ŝiris mian brakon el lia mano kaj vokis:

„Mi, ĉu knabo, ĉu *greenhorn*? Reprenu tion tuje, Mr. Rattler aŭ mi bategos vin teren!“

„Vi min, ĉu?“ li ridis. „Tiu *greenhorn* vere estas tiel stulta pensi, ke—“

Li ne povis paroli plu. Mi batis mian pugon sur lian tempion, ke li rekte kiel plena sako falis kaj senkonscie restis kuŝanta. Kelkajn momentojn regis konsterna silento. Tiam unu el la anoj de Rattler vokis:

„*All devils!* Ĉu ni trankvile rigardu, kiam tia parvenua *dutchman* batas nian estron? Ek sur la fiulon!“

Li eksaltis al mi. Mi akceptis lin per piedbato en la stomakon. Tio estas certa rimedo faligi la kontraŭulon, oni nur staru dum tio tre firme sur la alia piedo. La ulo falis teren. En la sama momento mi genuiĝis sur lian korpon kaj donis al li senkonsciigan pugnobaton sur la tempion.

Tiam mi rapide eksaltis, ŝiris la du pistolojn el la zono kaj vokis:

„Ĉu iu plu? Li venu!“

La grupaĉo de Rattler certe emis venĝi la malvenkon de la du kameradoj. Unu vidis al la alia demande.

„Aŭskultu, homoj!“ mi avertis, „ajn kiu proksimiĝas unu paŝon aŭ ekprenas la armilon, tuje ekhavas kuglon en la kapo! Mi pruvos, ke unu sola *greenhorn* tre bone egalas al dek du tiaj okcidentuloj, kiel estas vi!“

Tiam Sam Hawkens stariĝis flanke de mi kaj diris:

„Kaj mi, Sam Hawkens, volas averti vin, se mi n'eraras. Tiu juna, germana *greenhorn* estas sub mia tute speciala gardado. Kiu riskos nur tuŝeti lin, tiun mi tuje pafas truon tra la figuro. Mi komplete seriozas, vi povas memori ĝin, hihihhi!“

Dick Stone kaj Will Parker supozis ĝin utila, ankaŭ stariĝi flanke de mi, pro montri, ke ili havis tute la saman opinion kiel Sam Hawkens. Tio faris impreson al la kontraŭuloj. Ili lasis min, grumblis subpremitajn malbenojn kaj minacaĵojn en la barbojn kaj tiam okupiĝis pri la du senkonsciaj kunuloj.

Bancroft supozis, ke estus la plej bona reakcio malaperi en sian tenton. White estis rigardinte min per grandaj, miriĝaj okuloj. Li skuis la kapon.

„Nu, *Sir*, tio ja estas terura!“ li diris. „Do mi vere ne dezirus esti via kontraŭulo. Oni fakte nomu vin *Shatterhand*, ĉar vi smeŝas per nur unu pugnobato homon fortan kaj grandan kiel arbo teren. Mi neniam estis vidinta tian.“

Tiu propono ŝajnis plaĉi al la malgranda Sam Hawkens. Li subridis gaje:

„*Shatterhand*, hihhi! *Greenhorn*, kaj jam havas batalan nomon, kaj kian! Jes, se Sam Hawkens okupiĝas pri *greenhorn*, ja vere io granda rezultas, se mi n'eraras. *Shatterhand*, *Old Shatterhand*! Tute simile kiel *Old Firehand*, kiu ankaŭ estas okcidentulo, forta kiel urso. Kion vi diras pri via nomo?“

Mi ne povis aŭdi, kion ili respondis, ĉar mi estis okupata de White, kiu tiris min flanken.

„Vi plaĉas al mi, *Sir*. Ĉu vi ne emas iri kun mi?“

„Emon aŭ ne, *Mr. White*, mi ne rajtas.“

„Kial?“

„Ĉar mia devo min tenas.“

„Tute ne gravas! Mi transprenos la responson.“

„Ne utilas, ĉar mi ne povus respondi ĝin mem. Mi estis sendita tien ĉi pro helpi mezuradi tiun sekcion, kaj mi ne rajtas foriri, ĉar vi ne jam estas pretaj.“

„Bancroft pretigis ĝin kun la tri aliaj.“

„Jes, sed kiam kaj kiel? Ne, mi restu.“

„Sed pripensu, ke ĝi povus esti danĝera por vi.“

„Kial?“

„Vi eĉ demandas, ĉu? Vi do klare vidu, ke igis tiujn ulojn viaj plej akraj kontraŭuloj.“

„Kial? Do ne mi komencis la kverelon!“

„Sed vi batis du el ili teren. Ĉu vi kredas, ke ili pardonos tion al vi?“

„Mi ne timas antaŭ ili. Ĝuste tiuj du pugnobatoj kreis respekton antaŭ mi. Tiel baldaŭ neniu riskos sin proksimigi al mi. Cetere staras Hawkens, Stone kaj Parker helpante je mia flanko.“

„Laŭ via volo. Vi certe estus estonta utila al mi. Sed almenaŭ parton de la vojo vi ja akompanos min, ĉu ne?“

„Kiam?“

„Nun.“

„Vi volas forrajdi tuje, ĉu, Mr. White?“

„Jes, la cirkonstancoj ĉi tie estas tiel, ke ne estos plezuro al mi resti pli longe ol necese.“

„Sed ĉu vi ne volas manĝi ion antaŭ vi foriras?“

„Ne necesas. Ni havas en niaj selopoŝoj, kion ni bezonas.“

„Ĉu vi ne volas adiaŭiĝi de Bancroft?“

„Ne sentas emon por tio.“

„Sed ĉu vi ne venis, pro priparoli negocajn aĵojn kun li?“

„Jes, certe. Sed mi povas diri tion sambone al vi. Antaŭ ĉio mi volis averti vin pri la ruĝhaŭtuloj.“

„Ĉu vi vidis ilin?“

„Nur iliajn spurojn. Estas nun la tempo, en kiu la sovaĝaj mustangoj kaj bubaloj migras suden. Tiam la ruĝuloj forlasas siajn vilaĝojn pro ĉasi kaj haviĝi viandon. La Kajovaoj ne estas timendaj, kun ili ni interkonsentiĝis pri la fervojo. Sed la Komanĉoj kaj Apaĉoj ne jam scias nenion pri tio. Tial ni ne lasu nin vidi de ili. Mi pretas pri mia sekcio kaj forlasas la regionon. Igu, ke vi ankaŭ baldaŭ pretos. La ejo iĝas pli kaj pli danĝera je ĉiu tago. Kaj nun metu la selon sur vian ĉevalon kaj demandu Sam Hawkens:on, ĉu li emas kuniri.“

Certe li emis.

Fakte mi ja volis labori tiun tagon; sed estis dimanĉo. Krome mi certe meritis unu ripoztagon. Mi do iris al Bancroft en la tenton, ke mi hodiaŭ ne laboros, sed akompanos White:on parton de la vojo kun Sam Hawkens.

„Iru, pro la tri nomoj de la diablo, kaj disfraktu viajn kolojn!“ li respondis. Mi ja ne sciis, ke tiu deziro preskaŭ realiĝis mallongan tempon poste.

Dum kelkaj tagoj mi ne estis sidanta sur la selo. Mia ruzharulo blekis ĝojante, kiam mi enjungigis ĝin. Ĝi pruviĝis kiel bonega ĉevalo: Mi antaŭĝojis jam nun, povi rakonti tion al mia olda *gunsmith* Henry.

3

Ĉasante Bizonojn Kaj Mustangojn

Ni vigle rajdis en la bela aŭtuna mateno kaj parolis pri la planata grandioza fervojo kaj pri ĉio, kio nin okupis. White donis al mi la necesajn indikojn por la alligo al sia sekcio. Je la posttagmezo ni ekrestis ĉe akvejo. Poste White plurajdis kun sia *scout*, kaj ni restis ankoraŭ tempeton kuŝante, pro interparoladi.

Mallonge antaŭ ni ekrajdis reen, mi kliniĝis ĉe la akvo pro ĉerpi akvon per la mano kaj trinki. Tie mi vidis tra la kristalhela likvaĵo profundaĵon sur la tero, kiu ŝajnis farita de piedo. Mi atentigis Sam Hawkens pri tio. Li longe rigardis la spuron kaj grumblis:

„Mr. White tute pravis averti nin pri la indianoj.“

„Ĉu vi opinias, ke tiu spuro estas farita de indiano?“

„Jes, de indiana *mokassin*. Ĉu tio ne kaŭzas strangan senton en via stomaka ejo, *Sir*?“

„Tute ne.“

„Sed vi ja pensas aŭ sentas ion, ĉu ne?“

„Kion mi pensu, kromke ruĝulo estis ĉi tie?“

„Do vi ne sentas timon, ĉu?“

„Ne ekidee.“

„Certe, ĉar vi ja ne konas la ruĝulojn.“

„Sed mi esperas ekkoni ilin. Ili certe estas same kiel ĉiuj aliaj homoj, do la malamikoj de siaj malamikoj kaj la amikoj de siaj amikoj. Ĉar ne estas mia intenco ilin trakti malamike, mi supozas, ke mi timu nenion de ili.“

„Ĉar vi estas *greenhorn*, kaj ĉiame estos. Vi ja certe rajtas havi bonajn intencojn kiel trakti la ruĝulojn. Kvankam okaziĝos alie. La okazoj ne dependas de via volo. Vi spertos tion, kaj mi nur esperas, ke tiu sperto kostos al vi seriozan elŝiraĵon da homkarno de via propra korpo aŭ eĉ la vivon mem.“

„Kiam tiu *indsman* estis tie ĉi viaopinie?“

„Ĉirkaŭ antaŭ du tagoj. Ni estus vidanta liajn spurojn ĉi tie en la herbaro, se ne estus restariĝinte intertempe.“

„Do skolto, ĉu?“

„Skolto pri bubalviando, jes. Ĉar nun estas paco inter la ĉi regionaj triboj, neeble estis skolto milita. Krome la ulo estis eksternorme nesingarde, do verŝajne ankoraŭ juna.“

„Kial?“

„Sperta militisto ne paŝas per la piedo en akvaĵo kiel tiu ĉi, kie la spuro sur la malprofunda sablo restas kaj videblas ankoraŭ longe poste. Tia stultaĵo povis esti

nur farita de stultulo, kiu povas estas nur ruĝa *greenhorn* kiel vi estas blanka, hihihhi. Kaj blankaj *greenhorn*:oj kutimas esti eĉ pli stultaj ol la ruĝaj. Memorigu tion, *Sir!*“

Li subridis mallaŭte kaj ekstaris pro iĝi sur sian ĉevalon. La bona Sam ĝin amis komprenigi al mi sian elkoran simpation per deklari min esti stulta.

Ni povus reenrajdi laŭ la sama vojo, laŭ kiu ni venis. Sed kiel *surveyor* estis mia tasko esplori la areon. Tial ni unue deflankiĝis iomete, kaj poste resekviz la direkton.

Baldaŭ ni venis en sufiĉe larĝan valon, kiu estis kovrata per malhele verda herbo. La deklivoj je ambaŭ flankoj portis supre arbedojn kaj pli supre arbaron. La valo estis ĉirkaŭ dounan horon da rajdado longe kaj tiel tutrekte, ke oni povis ĝin travidi de la komenco ĝis la fino. Ni estis rajdintaj nur kelkajn paŝojn, kiam Sam haltigis sian ĉevalon kaj atente rigardis antaŭen.

„*Heigh-day!*“ li elpuŝis. „Jen ili estas! Jes vere, jen ili estas, la ekunuaj!“

„Kiu?“ mi demandis.

Mi vidis for antaŭe de ni ĉirkaŭ dek ok ĝis dudek malhelaj punktojn, kiuj moviĝis malrapide.

„Ĉu kiu?“ li ripetis mian demandon kaj moviĝis ekscigite jen kaj reen sur la selo. „Hontu elparoli tian demandon! Sed vi ja estas *greenhorn*, fakte tute ega! Tiaj uloj kiel vi eĉ ne kapablas vidi kun malfermaj okuloj. Do ekhavu la amikecan inklinon, plej estimata *Sir*, diveni kiaj kreaĵoj tiuj estas, al kiuj direktiĝas la vido de viaj belaj okuloj!“

„Ĉu diveni? Hm! Mi supozus ilin esti kapreoloj, se mi ne scius, ke tiu speco de bestoj kunvivas en aroj de ne pli ol dek ekzempleroj. Ankaŭ mi diru per konsidero pri la distanco, ke la bestoj tie estu ege pli grandaj ol kapreoloj, kvankam ili aspektas tiel malgrandaj de tie ĉi.“

„Kapreoloj, hihihhi“ ridis Sam. „Kapreoloj tie ĉi alte apud la fontoj de la Canadian! Tio estas majstraĵo! Sed la alia deveno estis ne tiel malbone supozita. Jes, pli grandaj ili estas, tiuj bestoj, multe pli grandaj ol kapreoloj!“

„Do eble estas bubaloj, ĉu?“

„Evidente bubaloj! Estas bizonoj, veraj bizonoj, kiuj estas migrantaj, la unuaj, kiujn mi vidas ĉi jaron. Nun vi sciis, ke Mr. White pravis: bizonoj kaj indianoj. De la ruĝuloj ni nur vidis premsignon de piedo. La bubalojn ni havas antaŭ ni en vivgrandeco. Kion vi diras pri tio, se mi n'eraras?“

„Ni rigardu ilin!“

„Rigardi, ĉu? Ĉu vere rigardi?“ li demandis alvidante min mirigite de la flanko.

„Jes. Mi neniam estis vidinta bizonojn kaj volas ŝate kaŝrigardi la bestojn antaŭ ni.“

Mi sentis nun nur la ĝojon de la bestamanto. Tio nekompreneblis al la malgranda Sam. Li terurigite kunbatis la manojn kaj diris:

„Kaŝrigardi, nur kaŝrigardi! Ĵus kvazaŭ, kiel eta knabo metas siajn okulojn al la truo en la ligno de kunikla stalo pro kaŝrigardi la kuniklaĉojn! Ho *greenhorn*, kion mi spertadu de vi! Mi ne kaŝaŭskultos aŭ kaŝrigardos ilin, sed ĉasi!, vere ĉasi!“

„Ĉu hodiaŭ, je dimanĉo?“

Mi diris tion nepripensinte. Li vere ĉagreniĝis kaj furiozis al mi:

„Bonvolu tenu vian bekon, *Sir*! Vera okzidentulo ne longe demandas pri la tago, kiam li vidas la unuajn bubalojn antaŭ si! Tio signifas viando, kompreneble, viando, kaj kia, se mi n'eraras! Aĵo de bizona lumbo estas multe pli bonega ol la paradiza ambrozio aŭ ambroziano, aŭ kiu estis la nomo per kiu nutriĝis la grekaj dioj. Mi havu buballumbon, eĉ se tio kostus mian vivon! La vento blovas kontraŭ ni, tio bonas. Ĉi tie sur la norda deklino de la valo brilas la suno. Sed tie dekstre estas umbro. Se ni teniĝas tie, la bestoj ne ekrimarkos nin antaŭtempe. Venu!“

Li ekzamenis sian Liddy:n, ĉu la du tuboj estis enordaj, kaj igis sian ĉevalon transe al la suda valmuro. Mi agis laŭ li kaj ekzamenis mian ursmortigilon. Li rigardis min, tuje haltigis sian ĉevalon kaj demandis: „Ĉu vi do volas eĉ kunagi, *Sir*?“

„Memkompreneble!“

„Tion vi dece lasas, se vi ne volas esti distamfigita kaĉo dum dek minutoj! Bizono ne estas kanaria birdo, kiun oni metas sur la manon kaj aŭskultas kanti. Antaŭ vi rajtas proksimiĝi al tia danĝera ĉasbesto, ankoraŭ multa bela kaj multe malbela vetero pasu trans la rokmontaro.“

„Sed mi ja volas—“

„Silentu kaj obeu!“ li interrompis min en sono, kiun mi neniam antaŭe aŭdis de li. „Mi ne volas turmenti mian konsciencon per via morto. Alitempe faru, kion vi volas, sed nun mi ne toleras kontraŭon!“

Se ne estus estinta tia bona interrilato inter ni, estus nun certe forta rispondon je tio. Sed tial mi silentis kaj rajdis malrapide malantaŭ li en la ombrejo de la arbaro. Dum tio li klarigis al mi, nun rekalmiĝinta:

„Estas dudek bestoj, kiel mi vidas. Sed do foje spertu, kiam mil aŭ eĉ pli da ili stamfe kuregas trans la savano! Mi ekstempe vidis aroj de dek mil kaj pli! Tio estis la ĉiutaga pano de la indiano. La blankhaŭtuloj ĝin forprenis de li. La ruĝulo flegumis la ĉasbestojn, ĉar ili donis al li nutron. Li ĉasis nur tiom multaj, kiel li bezonis. Sed la blankuloj furiozis en la sennombraj aroj kiel rabobesto, kiu eĉ plumortigas kiam ĝi satas, nur pro verŝi sangon. Kiel longe ĝi ankoraŭ daŭros, ĝis ne plu ekzistos bubalo, kaj mallongan tempon poste ne plu ekzistos indiano? Plendu al Dio! Kaj simile estas la afero de la ĉevalaroj. Ekzistis aroj el mil mustangoj kaj eĉ pli. Nun oni entuziasmas, se oni feliĉas vidi cent ĉevalojn je la sama ejo.“

Dume ni estis proksimiĝintaj al la bubaloj je distanco de ĉirkaŭ kvarcent paŝoj, senke ili rimarkis nin. Hawkens haltigis sian ĉevalon. La bestoj paŝtiĝis irante malrapide laŭ la valo. Plej fore antaŭe estis maljuna virbubalo, kies gigantan

korpon mi rigardis per miro. Li estis ĉirkaŭ du metrojn alte kaj certe tri metrojn longe. Tiutempe mi ankoraŭ ne kapablis taksi la pezon de bizon. Hodiaŭ mi kredas, ke tiu certe pezis tridek centfuntojn, tute miriga amaso el karno kaj ostoj. Li estis trovinta ŝlimejon kaj sin rulis en ĝi komfortume.

„Tio estas la estra virulo“, Sam flustris, „la plej danĝera el la tuta kompanio. Kiu volas ludi kun tiu ulo, estu subskribinta sian testamentaĵon. Mi prenos la junan bizoninon tie malantaŭ dekstre. Atentu, kien mi donos al ŝi la kuglon! Malantaŭ la skapolon de la flanko diagonale en la koron. Tiu estas la plej bona, ja la nure certa pafo, spite tiu en la okulon. Sed kiu estos tiel malsingarde ataki bizonon de antaŭe pro trafi ĝian okulon? Restu tie ĉi kaj premu vin kaj vian ĉevalon en la arbedaĵon. Kiam ili vidis min kaj fuĝos, la stampedo pasos ekzakte tie ĉi. Eĉ ne ekideu forlasi tiun ejon antaŭ mi revenos aŭ vokos vin!“

Li atendis, ĝis mi estis premiĝinta inter du arbedojn. Tiam li plurajdis malrapide kaj mallaŭte. Mi havis tre strangan senton. Kiel oni ĉasis la bubalon, mi estis ofte leginta. Pri tio oni ne povis rakonti novaĵon al mi. Sed estas diferenco inter la papero, sur kiun oni presas tiajn priskribojn, kaj la sovaĝejo, en kiu oni spertas la ĉasadon. La unuan fojon en mia vivo mi vidis bubalojn. Kiujn ĉasbestojn mi estis pafinta antaŭe? Mezurate je tiuj gigantaj, danĝeraj bestoj fakte neniujn. Tial oni povus supozi, ke mi ja estis kontenta pri la ordono de Sam kondukti kviete. Reale estis tute male. Mallonge antaŭe mi nur volis kaŝe aŭskulti kaj rigardi. Nun mi sentis nerezisteblan impulson kunagi.

Do Sam volis preni junan inulon. Fi! mi pensis, oni ne bezonas kuraĝon por tio. Vera viro ja elektas ĵus la plej fortan virbubalon!

Mia ĉevalo estis malkvietiĝinta. Ĝi dancas per la piedoj, neniam antaŭe vidis bubalojn, timis kaj volis fuĝi. Nur pene mi povis ĝin reteni. Ĉu mi ne tamen kunagu je la ĉasado? Mi ne estis ekscigita, sed pripensadis tute kalme. Tiam decidis la impreso de la momento.

Sam estis mallongigita la distanco al la bizonoj al tridek paŝoj. Tiam li donis la spronojn al sia ĉevalo kaj galopis al la aro, pasanta la egan virbizonon pro povi pafi la bizoninon, kiun li montris al mi. Ĝi hezitis kaj pasigis la ŝancon fuĝi. Li atingis ĝin. Mi vidis, ke li pafis al ĝi pasante. Ĝi ekskuiĝis kaj mallevigis la kapon. Ĉu ĝi faliĝis, mi ne sciis. Mia atento estis igita al io alia.

La giganta virulo ekstarigis. Li fiksrigardis Sam Hawkens. Kia majesta besto! Tia dika kapo kun la kurba kranio, la vasta frunto kaj la mallongaj, fortaj, suprenstarantaj kornoj! Tiu densaj, taŭzaj haroj sur kolo kaj brusto! Jes, tiu estas danĝera kreaĵo. Ĝia aspekto vekigis la deziron konkurigi homan kapablon kun tiu sovaĝa, besta forto.

Ĉu mi volis, aŭ ĉu mi volis ne? Mi ne scias. Mia rozharulo eksaltis el la arbedaĵo, kaj volis maldekstren. Mi ŝiris ĝin dekstren kaj flugis al la virbubalo. Li aŭdis min veni kaj turniĝis al mi. Tiam li mallevigis la kapon pro akcepti la rajdanton kaj la ĉevalon per la kornoj. Mi aŭdis Sam:on kriegi per tuta forto, sed ne havis la tempon vidi al li. Doni kuglon al la virulo neebulis. Unue ĝi ne staris

ĝuste pro pafado kaj ĉe la ĉevalo ne volis obei al mi. Ĝi kuregis per timo ĵus al la minacintaj kornoj. La bubalo ĵetis siajn malantaŭajn krurojn flanke kaj la kapon per fortega puŝo supren, pro trapiki mian rozulon. Per efikigo de ĉiuj fortoj mi sukcesis iomete defklankigi la ĉevalon Ĝi flugis en granda arko trans la malantaŭo de la bubalo, dum la kornoj de la besto tre proksime puŝiĝis maltrafante miajn krurojn.

Ni salto nin kondukis rekte en la ŝlimejon, en kiu la bubalo estis ruliĝinta. Mi ĝin vidis kaj prenis miajn piedojn el la ingoj. Tio estis mia feliĉo. La ĉevalo glitis, kaj ni falegis. Kiel tio ĉio povis okaziĝi tiel rapide, estas nekomprenebla al mi ankoraŭ hodiaŭ. Mi staris jam en la neksta momento rekte flanke de la ŝlimejo, la pafilo fikse en la mano. La bubalo turniĝis al ni kaj kuregis per nelertaj saltoj al la ĉevalo, kiu sukcesis ekstariĝi kaj provis fuĝi. Dum tio la bubalo ofertis sian flankon pro pafado. Mi celis. Nun la peza ursmortigilo pruviĝu la unuan fojon en kazo de danĝero. Per unu salto la balbulo estis atinginta la ĉevalon. Mi lanĉis — la bubalo ekhaltis meze en la kurado, ĉu pro la ektimo pri la pafado aŭ ĉar mi trafis bone, tion mi ne sciis. Mi tuje donis al li la duan kuglon. Malrapide li levigis la kapon kaj elpuŝis disŝiran blekegon, ŝanceliĝis momenton jen kaj reen kaj tiam kolapsis kie li estis.

Plej ŝate mi estus hele kriinta per ĝojo pri tiu pena venko, sed farendis pli gravajn aĵojn. Mia ĉevalo kuregis senrajdante dekstren, dum mi vidis Sam Hawkens:on galopadi je la maldekstra rando de la valo. Li estis sekvata de virbovo, kiu estis ne multe pli malgranda ol mia virulo.

Furioza bizono ne lasas fuĝi kontraŭulon, kaj dum tio povas rapidiĝi eĉ kiel ĉevalo. Ĝi aperigas en tiuj okazoj ruzecon kaj eltenpovon, kiun neniu estis ekspektinta de ĝi.

Tiel ankaŭ tiu virbovo iĝis danĝere proksime al la rajdanto. Pro saviĝi kontraŭ ĝi, Hawkens faru la plej riskajn turnigojn, kiuj lacigis la ĉevalon. Ĝi fakte ne ĝin eltenis tiel longe kiel la bubalo. Helpo do estis urĝe necesa. Mi ne havis la tempon eksciigi, ĉu mia virulo vere mortis. Rapide mi ŝarĝis ambaŭ tubojn de la ursmortigilo kaj kuris al la alia valflanko. Sam min vidis. Li volis veni al mi kaj ŝiris sian ĉevalon en mian direkton. Tio estis ega misago. La virbovo malantaŭ li nun ricevis la flankon de la ĉevalo rekte antaŭ si. Mi vidis, kiel li mallevigis la kornojn. Unu puŝo — ĝi levigis la ĉevalon kune kun la rajdanto en la aeron kaj faligis ambaŭ teren. Tiam ĝi traktis ilin per furiozaj puŝoj. Sam kriis pro helpo, kiel li kapablis krei. Mi ankoraŭ estis cent kvindek paŝojn for kaj ne devis heziti unu momenton plu. La pafado ja estus estinta pli certa en pli malgranda distanco, sed se mi atendus, Sam estus pereinta. Mi ekstaris, celis sub la skapolon kaj pafis. La bubalo levigis la kapon per movo, kvazaŭ li volis aŭskulti, kaj malrapide turniĝis. Tiam ĝi ekvidis min kaj venis kuregante al mi, sed ĉiam pli malrapidiĝis. Restis sufiĉe da tempo al mi reŝarĝi la elpafitan tubon. Mi pretis pri tio, kiam la bubalo estis ankoraŭ maksimume tridek paŝojn for.

Ĝiaj movoj nun nur estis malrapida trotado. Kun profunde mallevigita kapo kaj sangoplenajn, kruele fiksrigardantaj okuloj ĝi venis rekte al mi, pli kaj pli proksime kiel malica sortaĵo, kiu ne estis haltigebla. Mi surgenuiĝis kaj celis. Tiu movo lasis la bubalon ekstari kaj levigi la kapon iomete, pro vidi min pli bone. Mi nun havis la malicajn okulojn rekte antaŭ miaj tuboj. Mi sendis unu kuglon en la dekstran kaj la alian en la maldekstran okulon. Mallonga tremo iĝis tra la korpo, tiam la grandega koloso falis teren.

Mi eksaltis sur la piedojn pro kuri al Sam. Sed ne necesis, ĉar li jam venis al mi.

„Nu!“ mi vokis. „Vi vivas, ĉu? Vi ne estas serioze lezita, ĉu?“

„Tute ne“, li respondis. Nur la dekstra kokso doloras per la falo, aŭ estas la maldekstra, se mi n'eraras. Mi ne povas ĝin ekkoni tiel ekzakte.“

„Kaj kio pri via ĉevalo?“

„Forgesindas. Ja ankoraŭ vivas, sed la bubalo malfermŝiris la tutan ventron. Pro mallongigi ĝian suferadon, ni mortpafu ĝin. Ĉu la bizono mortas?“

„Esperendas. Ni ekzamenu ĝin.“

Ni certiĝis, ke neniuj vivo estis en ĝi plu. Tiam Hawkens diris per profunda spirado:

„Kia penego tiu maljuna, naŭza bovaĉo estis al mi. Bovino estus estinta pli ĝentile al mi. Certe oni ja ne supozu virbovojn esti *ladylike*, hihihih!“

„Kiu estis la kaŭzo, ke ekvenis al ĝi la stulta ideo ataki vin?“

„Ĉu vi ne vidis tion?“

„Ne.“

„Mi mortpafis la bovinon. Ĉar mia ĉevalo haltiĝis tro tarde, ĝi ĉagrenige proksimiĝis al la virbovo. Li ne povis toleri tion kaj atakis min. Mi ja tuje donis la duan kuglon al li el mia Liddy, sed ĝi ŝajne ne povis prudentigi ĝin. Li montris inklinon al mi, kiun mi per plej bona volo ne povis reciproki. Li ĉasis min tiel, ke mi ne sukcesis reŝargi la pafilon. Mi ĝin forĵetis, ĉar ja tute ne utilas, kaj tiel mi ekhavis liberajn manojn por la kondukiloj de mia ĉevalo, se mi n'eraras. Tamen la bedaŭrinda ĉevalaĉo ne sukcesis saviĝi.“

„Ĉar vi faris tiun lastan rapidan, fatalan turnon. Vi estu rajdinta arkon. Tiel la ĉevalo estus savita.“

„Estus savita! Vi parolas kiel spertulo. Tio oni vere ne ekspektu de *greenhorn*.“

„*Pshaw!* Ne ĉio ĝenerale malbonas je *greenhorn*.“

„Jes. Se vi ne ĉeestus, mi nun kuŝis tie same kiel mia disŝirita ĉevalo. Ni iru vidi al ĝi.“

Ni ĝin trovis en malĝojiga stato. La intestoj pendis el ĝia malfermŝirita ventro. Ĝi spiregis per doloroj. Sam venis serĉi sian forĵetitan pafilon, ĝin alportis, ŝargis, kaj donis la liberigan pafon al ĝi. Tiam li demetis la kondukilojn kaj la selon kaj diris:

„Nun mi estas mia propra ĉevalo kaj portas la selon sur la dorso. Tio rezultas, kiam oni kuras en virbovon.“

„De kie vi nun ricevos novan ĉevalon?“ mi demandis.

„Tio estas mia plej malgranda zorgo. Mi kaptos unu, se mi n'eraras.“

„Mustangon, ĉu?“

„Jes. La bubaloj estas tie ĉi. Ili komencis la migradon suden. Do la mustangoj ankaŭ baldaŭ aperos. Mi konas tion.“

„Ĉu mi rajtas ĉeesti, kiam vi kaptas mustangon?“

„Certe. Vi ankaŭ spertu tion. Sed venu nun. Ni iru ekzameni la maljunan virbovon. Eble li ankoraŭ vivas. Tiuj metuzalemoj kutimas havi eksternorme persisteman vivon.“

Ni aliris. La besto mortis. Oni povis nun admiri la gigantajn formojn eĉ pli bone ol antaŭe. Sam lasis sian vidon ŝanĝi inter mi kaj la virbovo, faris tute nepriskriblan grimacon, skuis la kapon kaj diris:

„Estas neklarigebla, entute ne klarigebla! Ĉu vi scias, kie vi trafis ĝin?“

„Nu kie?“

„Ĵus je la ĝusta loko. Ĝi estas pramaljuna ulo, kaj mi estus pripensinta dek fojojn, antaŭe mi estus riskinta ataki ĝin. Ĉu vi scias, kio vi estas, *Sir*?“

„Kio?“

„La plej senpripensa homo, kiu ekzistas!“

„Hoho! Senpripenseco neniam estis unu el miaj difektoj.“

„Do nun vi estas kutimiĝinta al ĝi. Komprende. Mi ja ordonis al vi forteni viajn manojn de la bubalo kaj resti en la arbedaĵo. Kial vi ne obeis al mi?“

„Mi ne scias mem.“

„Nu! Vi faras ion sen scii la kaŭzon. Ĉu tio ne estas senpripensado?“

„Mi kredas, ke ne. Do certe estis iu grava kaŭzo.“

„Tiukaze vi ĝin konu!“

„Eble estas tiu, ke vi ordonis al mi, kaj mi lasas ordoni ion al mi.“

„Nu! Se oni volas vian bonon kaj avertas vin pri danĝero, vi estas ĵus tiam tiel obstinema endanĝeriĝi?“

„Mi ne venis en la okzidenton pro eviti ĉiun danĝeron, kiu estas ĉi tie.“

„Nu bone. Sed vi ankoraŭ estas *greenhorn* kaj vin gardu. kaj se vi ne volas obei al mi, kial vi do elektis tiun egan fibeston anstataŭ bovino pro pruviĝi?“

„Ĉar tio ŝajnis pli kavalire al mi.“

„Kavalire! Tiu *greenhorn* volas ludi la kavaliron, se mi n'eraras, hihihihih!“

Sam subridis tiel, ke li tenu sian ventron, kaj tiam ridante aligis:

„Kiam vera okzidentulo faras ion, ne gravas al li, ĉu estas kavalira, sed ĉu ĝi estas utila al si.“

„Sed tio ja estas la kazo tie ĉi.“

„Tie ĉi, ĉu? Kial?“

„Mi elektis la virbovon, ĉar ĝi havas multe pli da viando ol bovino.“

Li rigardis min senkomprene momenton kaj tiam elvokis:

„Pli da viando, ĉu? Ĉi tiu juna viro mortpafis la virbovon pro la viando, hihihihih! Mi kredas, ke vi dubis pri mia kuraĝo, ĉar mi atakis nur bovinon, ĉu?“

„Ne fakte, kvazaŭ mi supozis ĝin esti plie kuraĝe elekti beston fortan.“

„Ĉu kaj manĝi virbovan viandon? Kia eksternorma saĝa homo vi ja estas, *Sir!* Tiu virbovo jam portas la pezegon de dek ok ĝis dudek jaroj. Ĝi konsistas el felo, kaj amaso el ostoj, tendenoj kaj ĥordoj. La viando de tiu besto estas malmola kiel tanita ledo. Eĉ se vi rostas aŭ kuiras ĝin taglonge, vi tamen ne eblos mordi ĝin. Ĉiu sperta okzidentulo preferas plie bovinon ol virbovo, ĉar la viando estas pli softa kaj pli suka. Jen vi refoje vidas, kia *greenhorn* vi estas. Mi ne havis la tempon rigardi vin. Kiel do via senpripensa atako al la bubalo okaziĝis?“

Mi ĝin rakontis al li.

Kiam mi finis, li mezuris min per grandaj okuloj, skuis la kapon kaj ordonis:

„Iru kaj prenu vian ĉevalon! Ni ĝin bezonas, ĉar ĝi portu viandon, kiun ni kunprenos.“

Mi plenumis tiun peton, treege elrevigita pri lia stranga konduto. Li estis aŭskultinta mian rakonton, sen diri nur un vorton. Mi certis meriti iom da agnosko. Anstataŭ li diris nenion, sed forsendis min venigi mian ĉevalon.

Kiam mi alkondukis la ĉevalon, Sam surgenuis ĉe la bubalino, kiun li mortpafis. Li fortiris la felon de unu malantaŭa kruro kaj nun elŝeligis la lumbaĵon.

„Do“, li diris, „tio estos rostaĵon ĉi vespere, kiel ni delonge ne havis unu. Tiun lumbaĵon ni metos kun la selo kaj la kondukiloj sur vian ĉevalon. Ĝi estu nur por vi, Will kaj Dick kaj mi. Se la aliaj ankaŭ volas iom, ili rajdu ĉi tien kaj haviĝu la bovinon.“

„Se ĝi ne dume estos formanĝata de kadavrobirdoj kaj aliaj sovaĝaj bestoj.“

„Nu. Kiel saĝe vi denove estas! Kompreneblas per si mem, ke ni kovras ĝin per branĉoj kaj post metas ŝtonojn sur ĝin. Devus veni jam urso aŭ alia granda rabbesto, se ĝi volas havi viandon.“

Mi tranĉis dikajn branĉojn de la proksima arbedaĵo kaj alportis pezajn ŝtonojn. Per tiuj ni kovris la bovinon kaj tiam ŝarĝis mian ĉevalon.

„Kio okazos al la virbovo?“ mi demandis Sam:on.

„Al ĝi? Kio okazu al ĝi?“

„Ĉu ne io de ĝi utilas al ni? Eĉ ne la ledon, ĉu?“

„Ĉu vi estas tanisto? Mi estas ne.“

„Sed mi ja legis, ke la haŭtoj de la mortpafitaj bubaloj estas kaŝataj en tiel nomataj *cache*:oj kaj tenadata.“

„Nu, ĉu vi legis tion? Do, se vi legis tion, ĝi ja certe veru. Ĉio, kion oni povas legi pri la Sovaĝa Okzidentulo ja estas vera, tute kaj fakte vera, hihihih! Reale ja estas okzidentuloj, kiuj ĉasas la bestojn pro la feloj. Ankaŭ mi faris tion. Sed hodiaŭ ni ne apartenas al tiu speco kaj rezignas pri pene porti tiun pezan haŭton.“

Ni ekiris kaj atingis, kvankam ni iru piede, la tendejon duonan horon poste.

La fakto, ke ni venis piedire, kaj ne kunhavis la ĉevalon de Sam kaŭzis atenton. Ni estis demandita pri la kialo.

„Ni ĉasis bubalojn, kaj dum tio mia ĉevalo estis disŝirita de virbovo“, Sam Hawkens respondis.

„Ĉasis bubalojn, bubalojn, bubalojn!“ sonigis ĉiu buŝo. „Nu kie, kie?“

„Iomete malpli ol duona horo de ĉi tie. Kunportis la lumbaĵon. Vi povas havi la reston.“

„Tion ni faros, jes, tion ni faros“, vokis Rattler, kiu agis kvazaŭ nenio okaziĝis inter li kaj mi. „Kie estas la loko?“

„Rajdu laŭ nia spuro kaj vi trovos la ejon. Vi ja havas sufiĉe da okuloj, se mi n'eraras.“

„Kiom da bestoj ĝi estis?“

„Dudek.“

„Kaj kiom vi mortpafis?“

„Unu bovinon.“

„Ĉu nur? Kien estas la aliaj?“

„For. Vi povas ilin serĉi. Mi ne zorgis pri kien ili volis promeni, kaj ankaŭ ne demandis, hihihii!“

„Sed nur unu bovinon! Du ĉasistoj, kiuj nur pafas unu el dudek bubaloj!“ iu diris malestimume.

„Ĝin faru pli bone, se vi povas, Sir! Tre verŝajne vi estus pafinta ĉiujn dudek, kaj eble eĉ kelkajn pli el ili. Vi trovos krome, kiam vi alvenos tie, du malnovajn, dudekjarajn virbovojn, kiujn mortpafis tiu juna *gentleman*.“

„Virbovoj, malnovaj virbovoj!“ ĉiu vokas. „Pafi dudekjarajn virbovojn! Kia *greenhorn* oni estu por fari tian stultaĵon!“

„Egalas al mi, ĉu vi ridas pri li, Meŝ'ŝurs. Sed tiam vidu al la virbovoj! Vi sciu, ke li savis mian vivon per tio!“

„La vivon, ĉu? Kial?“

Ili scivolemis pri la aventuro, sed li rifuzis.

„Ne emas paroli pri tio nun. Lasu lin rakonti ĝin mem, se vi supozas ĝin saĝa haviĝi la viandon kiam jam malheliĝis.“

Li pravis. La suno malleviĝis, kaj post mallonga tempo estus malhela. Ĉar ili povis imagi, ke mi eĉ plie ne volis fari la rakontiston, ili ĉiuj surĉevaliĝis kaj forrajdis. Ĉiu, ĉar neniu volis ricevi nenion. Ili ne konfidis unu la alian. Inter decaj ĉasistoj, ĉiu ĉasata viando estis posedaĵo de ĉiuj. Inter tiuj homoj tio ne estis ekspektinda. Kiam ili revenis, mi do laŭekspekte aŭdis, ke ili estis sin ĵetintaj sur la bovinon kiel sovaĝuloj. Ĉiu estis klopodinta kverelante kaj malbenante deŝiri por si laŭeble grandan kaj bonan viandopecon.

Kiam ili forestis, ni prenis la lumbaĵon kaj la selon de mia ĉevalo. Mi kondukis la beston flanken pro ĝin senbridigi kaj fiksligi. Dum tio mi malrapidis, tielke Sam Hawkens trovis la ŝancon rakonti nian aventuron al Parker kaj Stone. La tento estis inter ili kaj mi. Do ili ne povis min aŭdi, kiam mi revenis. Kiam mi ne plu estis malproksima, mi aŭdis Sam:on diri:

„Do ĝin kredu. Estis ekzakte, kiel mi diris! Tiu ulo atakas rekte la plej grandan kaj plej fortan virbovon kaj pafas ĝin teren kiel maljuna, sperta bubalĉasisto! Certe mi agis kvazaŭ tio estis senpripensecaĵo. Mi lin dece riproĉis. Sed scias, kion mi pensu pri li.“

„Mi ankaŭ“, konsentis Stone. „Li iam estos brava okcidentulo.“

„Kaj eĉ tre baldaŭ“, mi aŭdis Parker:on diri.

„Yes“, certigis Sam Hawkens. „Sciu, li estis naskita por tio, verece kaj tute laŭregule. Kaj pensu pri la korpa forteco! Ĉu li hieraŭ fortendis nian pezan ĉaregon, tute sole, kaj senke iu helpis al li? La teron, kiun batas li, dum jaroj ne portos herbon. Sed, ĉu vi volas promesi unu aĵon al mi?“

„Kion?“ Parker demandis.

„Ne lasu lin scii, kion ni pensas pri li.“

„Kial ne?“

„Ĉar eble tio orgojligos lin.“

„Ho ne!“

„Ho jes! Li estas tute modesta ulo, kaj tute ne emiĝe al orgojleco. Estas ĉiam misago, kiam oni aŭdas homon. Oni povas fuŝigi la plej bonan karakteron per tio. Do vi povas nomi lin *greenhorn* senzorge. Fakte li ja estas! Li certe ja posedas ĉiun econ, kiun deca okcidentulo devas havi, sed ili ankoraŭ ne finmaturis. Li bezonas multon da sperto plu.“

„Ĉu vi dankis al li, ke li savis vian vivon?“

„Ne ideis al mi.“

„Ĉu ne? Kion li do pensu pri vi?“

„Tute egalas al mi, kion li pensas pri mi, se mi n'eraras. Kompreneble li supozas min esti ignorema kaj maldankema fiulo. Sed estas malgravĵo. Pli gravas, ke li restos, kiel li estas. Certe mi plej ŝate estus brakuminte lin.“

„Fi!“ Stone elvokis. „Brakumi vin! Do vi neniam havis spegulon en via mano, ĉu? Tiu vizaĝo, tiu barbo kaj tiu nazo! Ajn iu, kiu havos la sensencan ideon brakumi vin, aŭ stultiĝis per tro da suno aŭ lia cerbo enfrostiĝis per tro da malvarmego.“

„Nu! Ha! Hm! Ja vere soniĝas sufiĉe amikece de vi!“ grumblis Sam Hawkens. „Do vi pensas, ke mi estas malbelega ulo! Sed kio estas vi, laŭ via opinio? Do bela homo, ĉu? Eĉ ne havu la ideon! Mi promesas al vi: se ni ambaŭ volus partopreni en beleca konkuro, gajnus la premion mi! Sed vi, vi estus gajnonta konsoligan kromdonacon, hihihhi! Sed ni ne parolu pri tio. Ni parolis pri nia *greenhorn*. Mi ne dankis al li, kaj ne dankos. Sed kiam nia lumbaĵo estos rostita, li ricevu la plej bonan kaj plej sukan parton. Mi detranĉos ĝin mem, li vere meritias ĝin. Kaj sciu, kion mi faros morgaŭ!“

„Kion?“ demandis Stone.

„Grandan plezuron al li. Li rajtu kapti mustangon.“

„Ĉu vi volas ĉasi mustangojn?“

„Jes. Mi ja havu novan ĉevalon. Vi pruntu vian ĉevalon al mi por la ĉasado. Ĉar hodiaŭ la bubaloj aperis, ankaŭ la mustangoj venos. Mi supozas, ke bezonas nur rajdi al la loko, kie ni elmezuradis kaj enterigis la fostojn por la fervojo. Tie estos mustangoj, tuje kiam aperas la sovaĝaj ĉevaloj en ĉi regiono.“

Mi ne kaŝaŝskultis plu, sed reeniris kaj proksimiĝis al la tri ĉasistoj tra arbedaĵoj, el tute alia direkto. Ili ne ekkonu, ke mi kaŝe aŭdis ĉion.

Estis bruligata fajro kaj du branĉoforkoj metita en la teron flanke de ĝi. Ili estu la portaĵoj de la rostoturnilo, kiu estis dika, rekta branĉo. Al tiu la tri fiksigis la tutan lumbaĵon. Tiam Sam Hawkens komencis turni la trapikilon malrapide kaj per laŭarta sperto. La feliĉplena mieno, kiun li faris dum tio, kaŝe amuzigis min.

Kiam la aliaj revenis kun la viando, ili agis kiel ni kaj ankaŭ bruligis kelkajn fajrojn. Ĉar ĉiu volis rosti por si mem, la spaco ne sufiĉis. La konsekvenco estis, ke ili manĝis la rostaĵojn nur duone finrostita.

Mi ricevis la vere plej bonan parton. Ĝi pezis certe tri funtojn, sed mi finmanĝis ĝin. Sed oni ja ne supozu min esti multmanĝulo. Mi male estis manĝinta malmulte ol aliaj. Sed al iu, kiu ĝin ne scias aŭ spertis mem, estas preskaŭ nekredibla, kiujn amasegojn da viando unu okzidentulo povas manĝi, aŭ sambone devas manĝi, se li volas persisti. Tio estas interligita kun la fakto, ke okzidentulo povas haviĝi preskaŭ neniuajn manĝaĵojn krom viando.

Mi vidis maljunan *trapper*:on finmanĝi ok funtojn da viando senpaŭze. Kiam mi poste demandis lin, ĉu li satus, li respondis subridante:

„Mi ja devas sati, ĉar mi ne havas pli. Sed se vi volos doni al mi pecon de viando via, vi ne atendu eterne, ĝis vi ĝin ne vidis plu.“

Dum la manĝado la okzidentuloj malproksime de ni interparolis pri nia bubalĉasado. Kiam ili estis vidintaj la du virbovojn, ili haviĝis alian ideon pri la „stulteco“, kiun mi laŭdire faris.

La sekvintan tagon mi agis, kvazaŭ mi volis eklabori. Tiam Sam venis al mi kaj diris:

„Do lasu viajn ilojn resti, *Sir*. Endas fari ion, kio estas pli ekscita.“

„Kion?“

„Vi eksciu. Pretigu vian ĉevalon. Ni elrajdos.“

„Promeni, ĉu? Tiukaze pli gravas la laboro.“

„*Pshaw!* Vi jam sufiĉe streĉiĝis. Krome mi pensas, ke ni estos reveninta je tagmezo. Poste vi povos mezuradi kaj kalkuladi kiom vi volas.“

Mi informigis Bancroft:on. Poste ni forrajdis. Sur la vojo Sam agis tre sekretoplene. La rajdo reiris laŭ la jam mezurita vojo, ĝis ni atingis la prerion.

Ĝi estis ĉirkaŭ tri kilometrojn vasta kaj duoble longa kaj estis randata per arbarportantaj altaĵoj. Ĉar ĝi estis trafluata de vasta rivereto, la tero havis sufiĉe da akvo kaj abundan herbaĵon. En la nordo estis aliro al la prerio tra inter du montoj, en la sudo ĝi finiĝis en valo. Kiam ni estis atingintaj tiun valon, Hawkens starigis sian ĉevalon kaj explore vidis ĉirkaŭe trans la tuta ebenaĵo. Poste ni plurajdis, norden laŭ la rivereto.

Subite Sam ekkriis, haltigis sian ĉevalon, deseliĝis, saltis trans la rivereto kaj venis al loko, en kiu la herboj estis subpremita. Li ekzamenis la lokon, revenis, resurĉevaliĝis kaj plurajdis, flankeniĝinte al dekstre, tielke ni atingis la okzidentan randon de la prerio. Tie li refoje deĉevaliĝis kaj lasis sian ĉevalon manĝi la herbon,

sed fiksligis ĝin gardeme. Ekde la ekzamenado de la spuro li ne parolis unu vorton. Sed sur lia barba vizaĝo estis kontento rideto, kiel sunbrilo sur arbara pejzaĝo.

„Deĉevaliĝu same, *Sir*“, li postulis nun, „kaj fikse ligigis vian ĉevalon! Ni atendados tie ĉi.“

„Kial fikse ligigu?“ mi demandis, kvankam mi ĝin sciis ekzakte.

„Ĉar alikaze vi ĝin certe perdos. Mi vidis ofte, ke la ĉevaloj je tiuj okazoj forkuris.“

„Kiu okazoj?“

„Ĉu vi ne havas ideon? Do provu diveni!“

„Ĉu mustangoj?“

„Kio pensigas vin tion?“ li demandis, dum li vidis al mi suspektante kaj miriĝite.

„Ĉar mi legis, ke la malsovaĝaj ĉevaloj emas forkuri kun la sovaĝaj mustangoj, se ili ne estis fikse ligitaj.“

„Li diablo vin prenu! Ĉion vi legis! Do vere ne eblas surprizigi vin. Vere ŝatendas la homojn, kiuj povas legi tute ne!“

„Ĉu vi volis surprizigi min?“

„Certe.“

„Per mustangoĉaso, ĉu?“

„Jes.“

„Ne bone eblis. Surprizigo ja kondiĉas, ke oni ne scias ion pri ĝi antaŭe. Sed vi estus lasinta min scii, antaŭ la ĉevaloj estus venantaj.“

„Prave, hm! Do sciu, ke la mustangoj jam estis tie ĉi.“

„Ĉu la premsignoj en la herbo estis ilia spuro?“

„Jes. Ili pasis ĉi tie antaŭhieraaŭ. Estis antaŭaro, vi sciu, io simila kiel esploristoj. Mi diru al vi, ke tiuj bestoj estas eksternorme ruzaj. Ili ĉiam igas etan grupon rajdi antaŭe. Ili havas oficirojn, ekzakte la militistoj. La arestro ĉiam estas sperta, forta kaj kuraĝa virĉevalo. Ĉu ili restas aŭ moviĝas, ajn ĉiam ili formas ĉirkaŭan cirklon el virĉevalojn. Pli intere estas la ĉevalinoj, kaj centre en la mezo estas la idoj. Ili faras tion, proke la virĉevaloj povas defendi la ĉevalinojn kaj ĉevalidojn. Mi jam ofte rakontis al vi, kiel kapti mustangon per lazo. Ĉu vi do bone memorigis ĝin?“

„Memkompreneble.“

„Ĉu vi emas kapti unu?“

„Jes.“

„Do vi havos la ŝancon ĉi antaŭtagmezon, *Sir*.“

„Dankon! Sed mi ne uzos ĝin.“

„Ĉu ne? *All devils*! Kial ne?“

„Ĉar mi ne bezonas ĉevalon.“

„Sed okcidentulo ja ne demandas ĉu li bezonas ĉevalon aŭ ne!“

„Tiukaze li tute ne estas, kiel mi imagas veran okcidentulon. Vi parolis pri kadavroĉasistoj hieraŭ, pri blankhaŭtuloj, kiuj mortigas la bubalojn amase, sen bezoni la viandon. Same la afero estas pri la ĉevaloj. Mi ne volas forrabi la liberecon de unu el tiuj belegaj bestoj, senke mi povas peti pardonon, ke mi bezonas ĉevalon.“

„Tio estas pensita dece, *Sir*, tre dece. Sed kiu diris, ke vi rabu la liberecon de ĉevalo? Vi ekzercadis ĵeti la lazon kaj nun probu. Mi volas vidi, ĉu vi sukcesas vian ekzamenon. Ĉu vi komprenis?“

„Tio estas io alia. Mi kunagos.“

„Bone. En mia afero estas memkompreneble pura neplezuro. Mi bezonas ĉevalon kaj haviĝos unu. Mi ĝin diris ofte al vi, kaj ĝin diras nun denove: sidu tute fikse en la selo kaj stabiligu vian ĉevalon bone, kiam la lazo ekstreĉiĝos kaj okazos la tirego. Se vi ne faras tion, vi estos ŝiregata teren; la mustango kuros for kaj kuntiros vian ĉevalon per la lazo.“

Li volis paroli plu, sed eksilentis subite kaj montris per la mano al la du montoj je la norda fino de la prerio. Tie aperis unu sola, unuopa ĉevalo. Ĝi kuris antaŭen malrapide, direktigis la kapon ŝanĝe al ambaŭ flankoj kaj ensuĉis la aeron tra la naztruo.

„Ĉu vi vidas ĝin?“ Sam flustris. Li parolis per ekscitiĝo tute mallaŭte, kvankam la ĉevalo neeble nin povs aŭdi. „Ĉu mi ne diris, ke ili venos? Tiu estas la esploranto, kiu ekzamenu, ĉu la loko estas sava. Ruza virĉevalo! Kiel ĝi okulumas kaj flarumas en ĉiujn direktojn! Nin ĝi ne jam ekkonas, ĉar la vento blovas en niajn vizaĝojn. Tial mi elektis ĉi tiun lokon.“

Nun la mustango ektrotis. Li kuris rekte antaŭen, poste dekstren, fine maldekstren. Tiam li turniĝis kaj malaperis je la loko, kie ni vidis lin aperi.

„Ĉu vi rigardis ĝin?“ Sam demandis. „Kiel saĝe li kondutas kaj uzis ĉiun arbedeton kiel kaŝejo, pro ne esti vidata! Neniu indiana esploristo povus agi pli bone.“

„Tio veras. Miriga afero!“

„Nun ĝi rekuris pro anonci al sia kvarpieda generalo, ke la areo nedanĝeras. Sed vere eraras, hihihhi! Mi vetas, ke ili ĉeestos post maksimume dek mintoj. Do atentu! Ĉu vi scias, kiel ni ĝin faros?“

„Nu kiel?“

„Vi nun rajdas reen ĝis la fino de la prerio rapide kaj tie atendos. Mi dume malaperiĝos en la malproksimeco de la enirejo kaj kaŝiĝos tie en la arbaro. Kiam la aro venos, mi lasos ĝin pasi kaj tiam ĉesos ĝin de malantaŭ. Ĝi fuĝos en vian direkton. Kiam ĝi proksimiĝos, vi videbliĝos. Tiam ĝi reenfuĝos. Tiel ni ĉesos ĝin inter mi kaj vi, ĝis ni elektis la du plej bonajn ĉevalojn kaj kaptis ilin. El tiuj du mi tiam elektos la pli bonan. La alian ni lasas forkuri. Ĉu vi konsentas?“

„Kiel vi povas demandi! Mi ja scias nenion pri la ĉevalĉasado. Vi estas sendube majstro de tiu fako, kaj mi obeos ĉiujn viajn ordonojn.“

„Well, vi tute pravas. Mi jam havis rondan nombron da sovaĝajn mustangojn sub mi kaj ĝin venkis kaj certe povas aserti, ke vi ne eldiris stultaĵon per la ‚majstro‘. Nu, foriĝu, alie la tempo pasiĝas kaj ni estas je la ĝusta loko je la ĝusta tempo.“

Ni resurĉevaliĝis kaj disrajdis, li norden kaj mi suden. Ĉar mia peza ursmortigilo estis iom malhelpema al mi, mi estis volanta ĝin lasi ie por tiu momento. Sed mi aŭdis, ke singardema okzidentulo fordonas sian pafilon nur en kazoj, pri kiuj li povas esti tute certa, ke li ĝin ne bezonos. Tia kazo ĉi tiu ne estis. Ĉiun momenton povis ekaperi indiano aŭ rabbesto. Tial mi nur prizorgis, ke la ‚olda *gun*‘ penduĝis fikse de la rimeno, kaj ne povas bati min dum la rajdado.

Nun mi atendis ekscigite la ekaperon de la ĉevaloj. Mi haltis inter la antaŭaj arboj de la arbaroj je la rando de la prerio, fiksligis unu finon de la lazo al la selligilo kaj metis la kroman lazon en rondaĵojn antaŭ mi, ke mi tuje povis ĝin ekpreni, kiam venus la ĝusta momento.

La alia fino de la prerio estis tiel for de mi, ke mi ne povus vidi la mustangojn, kiam ili estus aperantaj tie. Mi ne estis tutan kvaronan horon je mia posteno, kiam mi jam ekvidis en la foro amason da malhelaj punktoj, kiuj rapide pligrandiĝis. Estis la mustangoj, kiuj kuregis en mian direkton.

La kolharoj flirtis per la kurego, kaj la vostoj destaris kiel plumaĵoj per la vento. Estis ĉirkaŭ tricent. La tero ŝajnis tremiĝi per iliaj piedoj. Antaŭ ĉiuj aliaj kuregis blanka virĉevalo, majesta besto, kiun oni ŝate kaptu. Sed al neniu preriĉasisto ideos rajdi blankĉevalon. Tiel hela besto malkaŝus lin al ĉiu kontraŭulo jam en la foro.

Nun estis la tempo, ke mi montriĝu al la bestoj. De sub la arboj mi elrajdis en la liberon. Tiu ago tuje efikiĝis. La kondukanta blankĉevalo ekpuŝiĝis reen kvazaŭ ĝi ricevis kuglon en la bruston. La aro tuje haltiĝis kaj hezitis. Laŭta, tima spirego aŭdebligiĝis, tiam la aro fulme turniĝis kaj kuregis reen.

Mi sekvis malrapide, ĉar al mi ne estis urĝo. Sam Hawkens ja estis sur la alia flanko kaj certe ĝin ĉasos reen al mi. Dum tio mi pensadis pri io, kiu evidentiĝis al mi. Kvankam la bestoj haltis antaŭ mi nur mallongan momenton, ŝajnis al mi, kvazaŭ unu el ili ne estis ĉevalo, sed mulo. Mi certe povus erari, sed tamen kredis esti vidinta ĝuste. Mi volis atenti pli bone je la dua fojo. La mulo estis kurinta en la unua vico rekte malantaŭ la estra blankĉevalo. Do ne nur estis supozita inter la ĉevalo kiel unu el ilia ĝenro, sed eĉ posedu altan rangon inter ili.

Post kelkan tempon la aro revenis kaj returniĝis je la ekvido de mi kiel antaŭe. Tio ripetiĝis kelkajn fojojn plu. Tiufoje mi povis ekkoni la mulon inter ili pli klare. Estis helbruna besto kun malhela strio sur la dorso. Malgraŭ la granda kapo kaj la longaj oreloj estis vere bela besto.

Muloj estis pli nepostulemaj ol ĉevaloj, havas multe pli certan iradon kaj ne timevitas profundaĵojn. Sed aliflanke ili obstinemas. Mi vidis mulojn, kiuj plej ŝate lasis sin bati ĝismorte, ol fari nur unu paŝon antaŭen, kvankam ili ne estis ŝarĝitaj kaj la vojo antaŭ ili estis tute ebena. Ili simple ne volis.

Ŝajnis al mi, kvazaŭ tiu mulo havis interan fajron, kvazaŭ ĝiaj okuloj brilis pli hele kaj vidis pli ruze ol tiuj de la ĉevaloj. Mi ekdecidis ĝin kapti. Evidente ĝi estis forkurinta de sia posedinto dum paskurego de sovaĝa ĉevalaro kaj restis ĉe ĝi.

Sam repelis la grupon al mi. La mustangoj nek plu povis kuri antaŭen nek malantaŭen, ili forfuĝis flanken. Ni sekvis ilin. La aro sin disigis. Mi vidis, ke la mulo estis en la pli granda grupo. Ĝi kuregis flanke de la blankĉevalo kaj ŝajnis esti speciale rapida kaj persistema besto. Mi sekvis tiun grupon. Sam ŝajne ankaŭ celis al ĝi.

„Enmezigu, mi maldekstre, vi dekstre!“ li vokis al mi.

Ni donis la spronojn al niaj ĉevaloj kaj nun ne plu nur rajdis malantaŭ la aro, sed rapidiĝis tiel, ke ni pli kaj pli proksimiĝis, ĝis ĝi atingis la randon de la arbaro. En la arbaron la ĉevaloj ne kuris, sed returniĝis kaj intencis trapasi inter ni. Pro neebliĝi tion, ni rapide rajdis unu al la alia. La ĉevaloj diskuregis al ĉiuj flankoj kiel aro de kokinoj en kiun plonĝis akcipitro. La blankulo kaj la mulo, apartigita de la aliaj ĉevaloj, kurege trapasis inter ni. Ni ĉassekvis ilin. Dum tio Sam vokis, jam singigante sian lazon super la kapo:

„Refoje *greenhorn*. *Greenhorn* eterne.“

„Kial?“

„Ĉar vi intencas kapti la blankulon, kaj nur *greenhorn* povas fari tion, hihihih!“

Mi respondis, sed li ne aŭdis min, ĉar sia laŭta rido superbruis miajn vortojn. Do li pensis, ke mi celis al la blankĉevalo. Egale al mi! Mi tial lasis al li la mulon kaj rajdis flanken, al kie la aliaj mustangoj ĥaose kuregis jen kaj reen blekante kaj spiregante per timo. Sam estiĝis nun tiel proksime al la mulo, ke li ĵetis la lazon. La maŝo falis ĝuste. Ĝi kuŝiĝis ĉirkaŭ la kolon de la besto. Nun Sam haltu kaj stabilige starigu sian ĉevalojn sur la malantaŭajn kruojn, proke ĝi povus kompensi la ektiregon, kiam la lazo ekstreĉiĝis. Li ankaŭ faris tion, sed momenton tro tarde. Lia ĉevalo ne jam tute stabiliĝis kaj estis tirata teren per la fortega ektiro. Sam Hawkens flugis, farante grandiozan saltumon for tra la aero kaj falis sur la teron. La ĉevalo rapide restariĝis kaj forkuris. Per tio la lazo perdis sian streĉon. La mulo revenkis liberon. Ĝi galopis for kaj ŝiris la ĉevalon kun si trans la prerio, ĉar la lazo ja estis fiksita al la selo.

Mi rajdis al Sam pro ekscii, ĉu li estis lezita. Li ekstariĝis kaj vokis al mi ektimante:

„Je fulmotondro! Tiu fiĉevalo de Dick Stone fuĝas for de mi, kaj eĉ ne diris adiaŭon, se mi n'erasas!“

„Ĉu vi estas lezita?“

„Ne. Ekelseliĝu kaj donis al mi vian ĉevalon. Mi kaptu tiujn du fuĝantojn!“

„Ne ekideas al mi! Vi povus riski saltumon denove, kaj ĉiuj du ĉevaloj estus perdataj.“

Dum mi parolis, mi pelis mian ĉevalon plu, sekvante la mulon. Ĝi jam estis grandan distancon for, sed nun havis malinterkonsentecon kun la ĉevalo. Unu volis kuri tien, la alia alidirekten. Ili malhelpis unu la alian, ĉar ili estis interligitaj

per la lazo. Tial mi atingis ilin post mallonga tempo. Eĉ ne iĝis en mian menso uzi mian propran lazon. Mi ekkaptis la lazon, kiu ligigis la du bestojn, ĝin volvis kelkajn fojojn ĉirkaŭ mian manon kaj nun estis certe, ke mi povus venki la mulon. Unue mi lasis ĝin kuri plu kaj sekve galopigis la du ĉevalojn, sed iom kaj iom pli forte tiris la lazon, tielke la maŝo ĉiam pli malvastiĝis. Per tio mi povis direktigi la beston pli malpli bone. Per ŝajniĝa lasado mi iĝis ĝin riturnadi en granda arko al la loko, kie staris Sam Hawkens. Tie mi ektiris la lazon tiel forte, ke la kolo de la mulo estis ekkunpremata. Ĝi perdis spiron kaj falegis surteren.

„Tiru, ĝis mi tenas la mulon firme kaj tiam lasu!“ vokis Sam.

Li saltis al ĝi kaj stariĝis flanke de la besto, kvankam ĝi forte batadegis per la kruroj.

„Nun!“ li ordonis.

Mi lasis la lazon. La mulo regajnis spiron kaj ekstariĝis. Same rapide Sam estis saltinta sur ĝian dorson.

Ĝi restis starante kelkajn momentojn senmove, kvazaŭ glaciigita per ŝoko. Sed tiam ĝi enaeriĝadis, foje antaŭe, foje malantaŭe. Tiam ĝi saltegis per ĉiuj kvar kruroj flanken kaj ĝibis, sed la malgranda Sam sidis firme.

„Ĝi ne deigos min!“ li vokis al mi. „Nun ĝi provos la lastan rimedon kaj kuregos for kun mi. Atendu min tie ĉie, mi ĝin reenrajdigos obeante!“

Sed li eraris. Ĝi tute ne forkuris kun li, sed subite sin faligis teren kaj volviĝis. Tio povis rompi ĉiujn ripojn de la malgrandulo. Li iĝu el la selo. Mi saltis de la ĉevalo, ekkaptis la sur la tero moviĝantan lazon kaj dufoje ĝin plektis ĉirkaŭ radikego de arbedo. Dume la mulo estis deiginta sian rajdanton kaj ekstariĝinta. Ĝi volis forkuri, sed la radiko solidis. La lazo streĉiĝis, kaj la maŝo denove eke malvastiĝis. La besto falegis surteren.

Sam Hawkens estis volviĝinta flanken. Li kezerce palpumis sian krurojn kaj ripojn, mienis, kvazaŭ li manĝis acidan brasikon kun prunpureo, kaj diris:

„Lasu la fibeston kuri. Neniu ĝin venkos, se mi n'eraras.“

„Neniel! Mi ne lasas hontigi de mulo, kies patro ne estis *gentleman*, sed azeno! Ĝi estu obeanta. Atentu!“

Mi ŝiris la lazon de la radiko kaj stariĝis per vaste disigitaj kruroj super la beston. Kiam ĝi regajnis spiron, ĝi reekstariĝis. Nun plej gravis tre forta femurpremo. Tiurilate mi tre verŝajne estis unu klason super la malgranda Sam. Ripo de ĉevalo devas fleksiĝi per la premo de rajdantfemuro; tio kunpremas la internaĵojn kaj kaŭzas mortotimon. Dum la mulo provis min deĵeti, mi prenis la lazon, kiu pendis de la kolo de la besto, ĝin volvis ĉirkaŭ mia mano kaj fikspremis ĝin je la nodajo. Tuj kiam mi ekkonis, ke la besto volis faliĝi surteren, mi kunpremis la maŝon.

Estis seriozega batalo. Mi komencis ŝviti el ĉiuj poroj; sed la mulo ŝvitis eĉ plie. La ŝvito fluis de ĝia korpo. De la buŝego glutis ŝaŭmo en grandaj eroj. Ĝiaj moviĝoj iĝis pli malfortaj, ĝia furioza spirego iĝis mallonga tusado. Fine ĝi kolapsis sub mi,

ĉar ĝi perdis la lastan fortecon. Ĝi restis kuŝante senmove kun rulantaj okuloj. Mi enspiris profunde. Ŝajnis al mi, ke ĉiuj miaj ligamentoj kaj ĥortoj estis disŝiritaj.

„*Heavens*, kia homo vi estas!“ Sam vokis. „Vi ja havas pli da fortoj ol la besto! Se vi povus vidi vian vizaĝon, vi ektimus!“

„Kredeble.“

„Viaj okuloj evidentiĝis. Viaj lipoj ŝvelas kaj viaj vangoj tute bluas!“

„Tio estas la konsekvenco, ke oni estas *greenhorn* kaj rifuzas lasi sin deĵeti, dum majstro de la mustanga ĉasado estis pli saĝa kaj lasis sin deviŝi, postke eĉ okazigis al li, ke li ligigis sian ĉevalon al mulo, kaj tiam permesis la du bestojn forpromenadi.“

Li faris mizeran mienon kaj petis plende:

„Silentu pri tio, *Sir*! Mi diras al vi, eĉ al la plej sperta ĉasisto kelkfoje povas okazi tiu speco de malbonŝanceto. Vi kontraŭe havis du tre bonŝancajn tagojn hieraŭ kaj hodiaŭ.“

„Mi esperas sperti kelkajn tiel bonŝancajn tagojn plu. Nu kiel fartas viaj ripoj kaj la aliaj ostetoj?“

„Mi ne scias. Mi kunkolektos kaj nombrigos tuje, kiam pli bonfartas mi. Nun ili klakas ĉie en mia korpo. Tiu estis besto, kian mi neniam antaŭe havis inter miaj gamboj! Mi esperas, ke ĝi nun havigos racion!“

„Ĝi jam havas. Vidu, kiel elĉerpita ĝi kuŝas tie! Ni metu selon kaj bridilojn sur ĝi. Vi rajdos ĝin hejmen.“

„Sed ĝi rekomencos obstakli!“

„Ne ekideos al ĝi. Por ĝi sufiĉas. Ĝi estas prudenta besto, kaj vi estos feliĉa, ke vi ĝin kaptis.“

„Jes, kreendas. Fakte mi intencis kapti ĝin ekde la komenco. Vi ja volis kapti la blankĉevalon, kio estis tre granda stultaĵo.“

„Ĉu vi scias tion tiel ekzakte?“

„Nu, certe estis stultaĵo!“

„Mi ne parolis pri tio, sed pri via certeco, ke mi volis kapti la blankulon.“

„Kion vi do volis ĉasi anstataŭe?“

„La mulon ankaŭ.“

„Ĉu vere?“

„Jes. Mi ja estas *greenhorn*, sed ankaŭ mi scias, ke blanka ĉevalo ne taŭgas al sovaĝejmigranto. La mulo ŝatis al mi tuj kiam mi ĝin vidis.“

„Jes, bonan komprenecon pri ĉevaloj vi havas, tion oni konfesu.“

„Mi esperas, ke via kompreneco pri homoj estas same bona, kara Sam! Nun venu kaj helpu al mi starigi la beston de la tero!“

Ni surkrurigis la beston. Ĝi staris senmove, tremis je la tuta korpo kaj ankaŭ ne obstinis, kiam ni surmetis la selon kaj la bridilojn. Kaj kiam Sam estis sursidiĝinta, ĝi obeis al la kondukilo tiel vole kaj sensive kiel dresita ĉevalo.

„Ĝi jam estis havinta mastron“, la malgrandulo diris, „kiu ŝajne estis bona rajdanto. Mi ekkonas tion tuje. Certe ĝi estis forkurinta de li. Ĉu vi scias, kiel mi nomos ĝin?“

„Ĉu?“

„Mary. Mi jam estis rajdinta mulon, kies nomo estis Mary. Do ne necesas peniĝi elpensi novan nomon.“

„Do nomiĝas la mulo Mary kaj la pafilo Liddy!“

„Jes. Estas ĉiuj du tre belaj nomoj. Ĉu ne? Kaj nun mi petu vin, ke vi faru grandan komplezon al mi.“

„Kun plezuro. Kiun?“

„Ne parolu pri tio, kio okazis tie ĉi! Tio estus treege afabla de vi.“

„Nesencaĵo! Tio estas afero de memkompreneco, ne de afableco.“

„Stulta okazo. Kiel la bando tie transe en la kampejo ridos, se ili ekscius, en kia maniero Sam Hawkens haviĝis sian novan, karan Mary:n! Estus plezuro al ili, eĉ plezurego! Se vi silentos pri tio, mi estos...“

„Bonvolu kvieti!“ mi interrompis lin. „Tute ne necesas perdi unu vorton pri tio. Vi estas mia instruanto kaj mia amiko. Kaj pli mi ja ne diru.“

Liaj etaj, ruzaj okuloj humidiĝis. Ekscigite li elvokis:

„Jes, via amiko mi estas, *Sir*! Se mi scius, ke ankaŭ vi volus donaci al mi iom da via amikeco, tio estus granda, vera plezuro al mi.“

Mi ofertis mian manon al li kaj respondis:

„Tiun plezuron mi povas fari al vi, Sam. Vi povas certi, ke mi igis min en mian koron, kiel — kiel — nu, ĉirkaŭ kiel bonan, afablan kaj honestan onklon. Ĉu tio sufiĉas al vi?“

„Tute, *Sir*, tute! Mi estas tiel ravita, ke mi ĉi tuje volas fari al vi replezuron. Diru al mi kion mi faru! Ĉu mi — ĉu mi ekzemple tuj finmanĝu ĉi tiun novan Mary:n antaŭ viaj okuloj plene kaj tute?“

„Ĉesu!“ mi protestis. „Tiukaze mi perdus vin, ĉar vi ja krevu. Vi jam faris amason da plezuroj al mi, kaj vi certe eblos fari multajn amikaĵojn al mi estonte. Lasu Mary:n kaj vin vivanta kaj ni ekiĝu reen en la kampejon. Mi laboru.“

„Laboru, ĉu? Sed vi ja laboris tie ĉi. Se tio ne estis laboro, mi ne plu scias kion nomi laboro.“

Mi ligigis la ĉevalon de Dick Stone per la lazo al mia rajdobesto, tiam ni ekrajdis. La mustangaro dume delonge malaperis. La mulo vole obeis sian rajdanton. Sem multfoje sur la vojo ĝoje elvokis:

„Ŝi havis bonan edukon, tiu Mary, tre tre bonan edukon! Mi sentas per ĉiu paŝo, ke mi estos rajdanta bonege ekde hodiaŭ. Ĝi nun rememoras, kion ĝi iam lernis kaj forgesis inter la mustangoj. Esperendas, ke ĝi ne nur havas temperamenton, sed ankaŭ karakteron.“

„Se ĝi ĝin havas ne, vi povas ĝin instrui al ĝi. Ĝi ne jam estas tro maljuna por tio.“

„Kiel aĝa vi pritaksas ĝin?“

„Kvinjara, ne pli.“

„Estas ankaŭ mia opinio. Mi ekzamenos ĝin pli detale, ĉu ĝustas. Mi ŝuldas la beston al vi, al neniŭ alia. Estis du malfeliĉaj tagoj por mi, tre tre malfeliĉaj. Sed honorigaj tagoj por vi. Ĉu vi estis kredinta, ke vi spertus la bizonan kaj ankaŭ la mustangan ĉason tiel baldaŭ post la alia?“

„Kial ne? Oni ĉiam ekspektu ĉion tie ĉi en la okzidento. Mi esperas sperti ankaŭ aliajn ĉasojn.“

„Hm, jes. Endas deziri, ke vi sukcesos tiam same kiel hieraŭ kaj hodiaŭ. Hieraŭ via vivo estis serioze endanĝerita. Vi riskis tro multon. Vi neniam forgesu, ke vi estas *greenhorn*. Tiu homo trankvile lasas proksimiĝi la bubalon kaj tiam pafas en ĝiajn okulojn! Ĉu oni iam spertis tion? Vi ankoraŭ estas nesperta kaj subtaksis la bizonojn. Estu pli atentema en la estonto, kaj ne kredu vin troe kapabla! La bizonĉasado estas tre danĝera. Ekzistas nur unu besto, kiu estas eĉ pli danĝera.“

„Kiu?“

„La urso.“

„Ĉu vi parolas pri la nigra urso kun flava buŝego?“

„La baribalo, ĉu? Nek ekideas al mi! Tiu estas tre komforta kaj pacema besto, al kiu oni povus instrui gladadon kaj trikadon. Mi parolas pri la griza *grizzly*, la griza urso de la rokaj montaroj. Vi ja legis pri ĉio, kaj certe do scias ĉion pri tiu ulo.“

„Jes.“

„Do ĝoju, se vi neniam renkontos ĝin. Kiam ĝi staras sur siaj malantaŭaj kruroj, ĝi estas pli ol duonan metron pli alta ol vi. Per nur unu mordo ĝi igas ostokaĉon el via kranio. Kiam li foje estas atakita kaj ĉagrenigita, ĝi ne kvietigas, ĝis ĝi estos disŝirinta kaj neiginta sian kontraŭulon.“

„Aŭ ĝis ĝi mem kuŝas sur la tero.“

„Hoho! Jam denove aperiĝas via senpripensemo! Vi parolas pri la forta, nevenkebla griza urso per malestimo, kvazaŭ ĝi estus eta, sendanĝera lavurso.“

„Ne tute. Ne ideas al mi malestimi ĝin. Sed nevenkebla li samcerte ne estas. Neniŭ besto estas nevenkebla, ankaŭ la grizurso ne.“

„Vi legis tion ankaŭ, ĉu jes?“

„Jes.“

„Hm! Mi kredas, ke viaj libroj estas kulpaj pri via senpripensemo. En ĉiuj aliaj aferoj vi ja estas tute komprenema ulo, se mi n'eraras. Vi certe estus preta kaj atakus la grizurson ekzakte kiel la bubalojn hieraŭ.“

„Se mi ne havus alian eblecon — jes.“

„Alian eblecon! Sensencaĵo! Kion vi volas diri per tio? Ĉiu homo havas alian eblecon, se li volas!“

„Tio signifas, ke li povas fuĝi, se li estas malkuraĝa. Tion vi ja volis diri, ĉu ne?“

„Ne tute. Ne estas malkuraĝo fuĝi antaŭ grizurso, male, estas la pura sinmortigo ataki ĝin.“

„Pri tio ni malsamopiniis. Se ĝi surprizas min kaj ne lasas tempon al mi fuĝi, mi defendiĝu. Se ĝi atakas kunulon, mi devas helpi al tiu bedaŭrindulo. Tiuj estas

du kazoj, en kiuj mi ne povas aŭ ne devas fuĝi. Krome facile penseblas, ke brava okzidentulo atakas la grizan urson sen devo pro neigi ĝin, kaj flankafere haviĝas la bonege gustajn ŝinkojn kaj piedegojn.“

„Vi estas neinstruebla homo. Mi ekzorgas treege pri vi. Danku al Dio, se vi neniam ekkonas tiujn ŝinkojn kaj piedegojn! Sed mi ja ne volas nei, ke ne ekzistas pli bongustan delikataĵo en la tuta konata mondo.“

„Fakte vi ne jam bezonas zorgi pri mi nun. Aŭ ekzistas grizaj ursoj eĉ en ĉi regiono?“

„Kial ne? La grizurso ekzistas en la tuta montaro. Li sekvas la riverojn kaj foje eĉ iras fore en la prerion. Ĝi estas treege malamikeca fibesto! Ni ne parolu plu pri ĝi!“

Silente ni plurajdis.

4

Klekih-petra

Laŭ la mezurita vojo la kampejo dum nia foresto estis transigita iomdistance. Bancroft ekdiligentis ege, pro finfine montri, kion li kapablis labori. Nia alveno vekis atenton.

„Mulo, mulo!“ estis vokata. „De kie vi ĝin havas, Hawkens?“

„Ĵus sendita“, li respondis serioze.

„Neeble! De kiu?“

„Per la rapidpoŝto, kun speciala marko por du *cent*:oj. Ĉu vi volas vidi la koverton?“

Kelkaj ridis, la aliaj insultis. Sed li atingis sian celon. Oni lin ne demandis plu. Ĉu li rakontis ion jam nun al Dick Stone kaj Will Parker mi ne povis vidi, ĉar mi tuje ekokupiĝis per la mezurada laboro. Ĝis la vespero ni laboris tiom multe, ke ni povis mezuri frue la venintan matenon la valon, en kiuj ni trovis la bizonojn. Mi demandis Sam:on, ĉu ni eble estos malhelpataj de la bubaloj, kiuj verŝajne volis uzi la valon kiel trapasa stratego. Ni trovis antaŭan grupon, kaj supozeble nun povis atendi la ĉefan aregon.

„Ne kredu tion, *Sir!*“ diris Sam. „La bizonoj estas same ruzaj kiel la mustangoj. La de ni forpelitaj skoltoj estas revenintaj kaj avertis la aron. Ĝi nun certe iras en tute alian direkton.“

Kiam heliĝis la mateno, ni transigis la kampejon en la supran parton de la valo. Hawkens, Stone kaj Parker ne kunvenis, ĉar Sam volis kutimigi sian novan Mary:n al la rajdado, kaj la du aliaj akompanis lin. Ili rajdis al la prerio, sur kiu ni kaptis la mulon. Tie estis sufiĉe da spaco.

Ni *surveyor*:oj okupiĝis komence per la enterigo de la mezurbastonoj, je kio helpis al ni kelkaj anoj de Rattler. Li mem diligente promenadis en la ĉirkaŭo. Dum tio ni kaj ankaŭ li proksimiĝis al la loko, kie mi pafmortis la du bubalojn. Je mia surprizo mi ekkonis, ke la maljuna virbovo ne tieis plu. Ni iris tien kaj vidis, ke de la loko, kie ĝi estis kuŝinta iris spuro al la arbedoj. La herboj estis suprenfrotita preskaŭ du metrojn vaste.

„Fulmotondro! Ĉu tio eblas?“ Rattler vokis mirite. „Mi ja ekzamenis la du virbovojn detale, kiam ni prenis la viandon. Ili mortis. Sed tamen tiu ĉi ankoraŭ estu havinta vivon en si.“

„Ĉu vi kredas?“ mi demandis lin.

„Certe. Aŭ ĉu vi pensas, ke morta bubalo kapablas forkuri?“

„Ĉu ĝi estu rampinta mem? Sameble ĝi estis tiritita.“

„Ho nu, do de kiu?“

„De indianoj ekzemple. Ni trovis plidistance spuron de indiana piedo.“

„Nu! Kiel ruze kaj saĝe ja tia *greenhorn* povas paroli! Se ĝi estus forprenita de indianoj, de kiu do ili venis?“

„De ajn ie.“

„Prave. Eble eĉ malsupren de la ĉielo! De tie ili estu falinta, ĉar alikaze oni povus vidi iliajn premsignojn. Ne, ankoraŭ estis vivo en tiu ĉi bubalo. Ĝi rampegis en la arbedojn. Tie ĝi memkompreneble ekmortis intertempe. Ni vidu tuje!“

Li sekvis la spuron kunsiaj anoj. Eble li kredis, ke mi kunirus. Sed mi ne kuniris, ĉar lia moka maniero ne plaĉis al mi, kaj krome mi laboru. Finfine ankaŭ povis egali al mi, kien la kadavro de la maljuna virbovo malaperis. Sed mi ne jam ekprenis la mezurbastonon, kiam eksonis multvoĉa timkriado el la arbedaroj. Krakis du pafoj, kaj tiam mi aŭdis Rattler voki:

„Sur la arbojn, ek sur la arbojn, aŭ vi pereas! Ĝi ne povas grimpi!“

Kiu ne povis grimpi? Tiam unu el la anoj de Rattler kuregis el la arbedo, per salto, kiujn oni povas fari nur en morta timo.

„Nu kio okazas?“ mi demandis.

„Urso, giganta urso, grizurso!“ li anhelis dum li pasis min kurege. Samtempe kriis veanta voĉo:

„Helpu, helpu! Ĝi havas min! Ho, ho!“

Tiel krias homo nur tiam, kiam li vidas la malferman gorgon de la morto antaŭ si. Ĉiukaze la viro estis en plej granda danĝero. Oni devis helpi al li. Sed kiel? Mi estis lasinta mian pafilon ĉe la tento, ĉar ĝi malutilis dum la laboro. Ne estis malatentaĵo, ĉar ni *surveyor*:oj ja kunhavis la okzidentuloj pro nia sekuro. Se mi estus rekuranta al la tento, la viro estus disŝirita antaŭ mi estus revenonta. Mi do kuru al li kiel mi estis, kaj mi havis nur la tranĉilon kaj la du revolverojn en la zono. Sed kiaj armaĵaĉoj estas tiuj kontraŭ griza ursoj!

Sen longe pripensi mi saltis en la arbedon. La spuro pluiris, ĝis tie, kie staris la arboj. Tien la urso portegis la virbovon. De tie ĝi ankaŭ venis. Ni ne estis vidinta la spuron de la urso, ĉar ĝi estis forigita per la fortirado de la bizono.

La vido estis terura. Malantaŭ mi vokis la *surveyor*:oj, kiuj fuĝis en la tentoj al la armiloj. Antaŭ mi kriis la okzidentuloj, kaj inter ĉio sonis la dolora kriego de la viro, kiun la urso havis en siaj manegoj. Mi jam nun aŭdis la voĉon de la urso, propreca, laŭta kaj rapida ega kaj kraĉa spiro.

Antaŭ mi kuŝis la disŝirita korpo de la bizono. De dekstre kaj maldekstre vokis la okzidentuloj al mi, kiuj estis fuĝintaj sur la arbojn kaj sentis sava tie. Transe de la bubala kadavro unu el la okzidentuloj estis volinta grimpi sur arbon, sed estis kaptita de la urso. Li kuŝis sur la unua plej malsupra branĉo. La grizurso staris alte kaj disŝiris lian kruron kaj ventron per la antaŭaj manegoj.

La viro estis nesavebla venkita. Mi ne povis helpi al li. Neniu povus fari riproĉojn al mi, se mi nun estus forkurinta. Sed tio, kion mi vidis, logis per neresistebla forto. Mi ekprenis unu el la forĵetitaj pafiloj. Bedaŭrinde ĝi estis finpafita. Mi ĝin turnis, saltis trans la bubalo kaj donis al la urso bategon sur la

kranion per la tenilo. Aĉe! La pafilo splitiĝis kiel vitro. Eĉ per buĉa hakilo tia kranio ne estis lezebla. Almenaŭ mi sukcesis, ke la urso deiĝis de sia viktimo. Ĝi turnigis sian kapon al mi, kvazaŭ ĝi mirus pri mia stulta atako. Tiam ĝi ŝajnis pripensi, ĉu ĝi restu je sia nuna viktimo aŭ ĉu ĝi ataku min. Tiu mallonga momento savis mian vivon, ĉar mi ekhavis ideon. Estis la nura, kiu povis helpi al mi en mia situacio. Mi elŝiris revolveron, saltis tute proksime al la urso kaj pafis tri-, kvar fojojn en ĝiajn okulojn. Tiam mi saltis flanken kaj restis rigarde starante. Dume mi enmanigis la *bowie*-tranĉilon.

La blindigita rabbesto eke deturniĝis de la arbo kaj faliĝis al la loko, kie mi estis starinte momenteton antaŭe. Mi forestis, kaj nun la urso komencis furioze kaj kraĉospirante serĉi min per rabiaj svingejoj per la manegoj. Ĝi turniĝadis sur ĉiuj kvar kruroj, disfosis la teron, batis per siaj antaŭaj piedoj per fortaj svingoj ĉirkaŭ si, saltis en ĉiujn direktojn, kaj tamen ne povis ekkapti min, ĉar je mia bonŝanco trafis bone.

Fine ĝia atento iĝis pri siaj lezaĵoj. Ĝi sidiĝis, rektiĝis en tiu pozicio kaj frotis siajn okulojn spiregante kaj dentgrincante per la antaŭaj manegoj. Tuje mi staris flanke de ĝi, resvingis kaj puŝegis la tranĉilon du fojojn inter ĝiajn ripojn. Li tuje provis min kapti, sed mi jam reestis ekster ĝia atingradio. Mi bedaŭrinde ne trafis ĝian koron. La serĉon al mi rekomencis per duobla furiozo. Tio daŭris ĉirkaŭ dek minutojn. Ĝi perdis multan sangon dum tio kaj moviĝis ĉiam pli malrapide. Tiam li residiĝis rekte pro palpi al siaj okuloj. Tio donis al mi la ŝanco por du pluaj, rapide sekviĝantaj tranĉilpuŝegoj. Tiun fojon mi trafis pli bone. Ĝi falis antaŭen, ŝancele kaj spirege faris kelkajn paŝojn, volis rerektiĝi, sed ne havis la forton por tio, sed falis sur la teron, ruliĝis jen kaj reen, ĝis ĝi finfine streĉiĝis laŭlonge kaj restis kuŝanta senmove.

„Dank’ al Dio!“ Rattler vokis de sia arbo. „La fibesto estas morta. Estis terura danĝero al ni.“

„Mi ne vidas, kio estis la teruraĵo al vi“, mi respondis. „Vi ja tre bone estis certiginta vian savon. Nun vi povas veni malsupren.“

„Ne, ne, ne jam. Antaŭe ekzameni la urson, ĉu li vere mortas!“

„Ĝi mortas.“

„Vi tute ne povas scii tion. Vi ja ne havas ideon pri kiel persistema estas vivo de tia fibesto. Do ekzameni ĝin!“

„Pro vi, ĉu? Se vi volas scii, ĉu ĝi ankoraŭ vivas, do ekzameni ĝin mem. Vi ja estas fama okzidentulo, kaj mi nur *greenhorn*.“

Mi turniĝis al lia kamarado, kiu ankoraŭ pendis de la arbo. Li ĉesis kriaĉi kaj ne moviĝis plu. Lia vizaĝo estis grimacita. Liaj vaste malfermigataj okuloj fiksrigardis min vitrece. La karno estis disŝirita de sia korpo, ke videblis la ostoj, kaj la internaĵoj ŝvelis el sia ventro. Mi regis mian teruron kaj vokis al li:

„Lasu, *Sir!* Mi helpos al vi veni supren!“

Li ne respondis. Neniu eĉ ne eta moviĝo klarigis, ke li komprenis min. Mi petis liajn kamaradojn veni de la arboj kaj helpi al mi. La famaj „okzidentuloj“ ne estis

persvadeblaj al tio, ĝis mi estis skuinta kaj piedbatinta la urson kelkajn fojojn pro pruvi, ke ĝi vere mortis. Maljam tiam ili kuraĝis deveni kaj helpis al mi meti la terurige multilitan viron sur la teron. Liaj brakoj ĉirkaŭis la arbon tiel fikspreme, ke ni povis lin demeti nur perforte. Li estis morta.

Sed tiu terura fino ŝajnis tute ne aflikti siajn kamaradojn. Ili nezorgante turniĝis de li kaj al la urso.

„Nun estas vico nia, viroj!“ Rattler vokis. „Minutojn antaŭe la urso volis manĝi nin, nun ni manĝon ĝin! Ni rapide deŝiru la felon kaj haviĝu la ŝinkon kaj la piedegojn!“

Li prenis sian tranĉilon kaj surgenuiĝis, pro komenci la laboron, sed mi protestis:

„Estintus pli honoriga, se vi estus uzinta vian tranĉilon je ĝi, kiam ĝi ankoraŭ vivis. Nun estas tro tarda pro tio. Do ŝparu la penon.“

„Kio?“ li rektiĝis. „Ĉu vi volas malhelpi al mi detranĉi mian rostaĵon?“

„Tion mi volas tutcerte, Mr. Rattler.“

„Per kiu juro?“

„Per la plej nekontestebla juro de la mondo. Mi mortigis la urson.“

„Tio ne veras! Vi do ne volas aserti, ke povas *greenhorn* mortigi grizan urson per la tranĉilo! Ni pafis al li, kiam ni estis vidinta ĝin.“

„Kaj poste vi fifuĝis sur la arbojn!“

„Sed niaj kugloj trafis. Ĝi finfine mortis per ili, ne per tiuj malmultaj pingloj, kiujn vi donis al ĝi per la tranĉilo, kiam ĝi jam estis duone morta. La urso estas nia posedaĵo, kaj ni faras kun ĝi, kion ni volas. Ĉu komprenitas?“

Li vere volis komenci la laboron. Mi avertis lin refoje:

„Tuje forigu viajn fingrojn de ĝi, Mr. Rattler. Alikaze mi lernigos vin atenti miajn vortojn! Ĉu komprenitas?“

Ĉar li tamen igas sian tranĉilon en la felon de la urso, mi prenis lin per ambaŭ manojn je la koksoj, levis lin supren kaj ĵetis lin al la plej proksima arbo en alta arko. Estis tiumomente tute egala al mi, ĉu li estis iel lezita per tio. Ankoraŭ dum li flugis tra la aero, mi elŝiris mian duan revolveron pro tuje povi respondi al eventualaj atakoj. Rattler restariĝis, fiksrigardis min per furiozaj okuloj, tenis sian tranĉilon kaj vokis:

„Tion vi repagos al mi! Vi jam batis min fojon antaŭe, kaj mi prizorgos, ke vi ne kapablos tuŝi min trian fojon.“

Li volis ataki min. Mi levis mian revolveron kaj minacis:

„Unu paŝon plu kaj mi pafos kuglon en vian kapon! Forigu la tranĉilon! Je ,tri' mi pafos, se vi tiam ĝin tenos en la mano. Do: unu — du — kaj —“

Li tenis la tranĉilon. Mi fakte estus pafinta, certe ne vere en la kapo, sed tra la mano. Mi devis krei respekton antaŭ mi. Feliĉe ne estis pafita, ĉar en tiu momento eksonis laŭta voĉo:

„*Gents*, ĉu vi frenezas? Kiu bona kaŭzo povus ekzisti, ke blankuloj rompas la kolon reciproke? Ĉesu tuje!“

Ni rigardis en la direkton, el kiu venis tiuj vortoj, kaj vidis viron elpaŝi de malantaŭ arbo. Li estis malgranda, maldika, ĝibhava kaj estis vestita kaj armita preskaŭ kiel ruĝhaŭtulo. Oni fakte ne povas distingi, ĉu li estis blankulo aŭ indiano. Lia eĝtraĵta vizaĝo ŝajnis supozigi indianan devenon, sed la koloro de lia sunbrunigita vizaĝo verŝajne iam estis blanka. Lia kapo ne estis kovrata. La malhelo haroj pendis ĝis la ŝultroj. Liaj vestaĵoj estis indiana ledpantalono, leda ĉasĉemizo kaj simplaj mokasenoj. Armita li estis per pafilo kaj tranĉilo. Malgraŭ lia malbela aspekto li faris tute neniun priridindan impreson. Rattler kontraŭe havis alian opinion:

„Halô, kia miskreaĵo venas tie? Do en la bela okzidento estas permesataj tiuj homoj?“

La fremdulo rigardis lin ekzamene de la kapo ĝis la piedoj kaj respondis trankvile kaj superece:

„Danku al Dio, se vi havas sanajn membrojn! Cetere ne gravas la korpo, sed la koro kaj la spirito. Mi kredas, ke mi ne timu komparon kun vi pri tio.“

Li faris malŝatuman manseĝnon kaj tiam turniĝis al mi:

„Kian forton vi havas, *Sir*! La artaĵon flugigi pezan homon for tra la aero kapablas ne multaj viroj. Vere estis plezuro rigardi vin.“

Tiam li batetis la grizurson per la piedo kaj diris bedaŭrante:

„Nu tiu estas la ulo, kiun ni volis havi. Ni venis tro tarde. Domaĝe!“

„Vi estis ĉasinta ĝin, ĉu?“

„Jes. Ni trovis sian spuron hieraŭ kaj sekvis ĝin. Nun ni bedaŭrinde vidu, ke la laboro estas jam farata.“

„Vi parolas en multenombro, *Sir*. Ĉu vi ne estas sola?“

„Ne, du *gentleman* estas kun mi.“

„Kiu?“

„Mi ĝin diros al vi, kiam mi ekkonis, kiu estas vi. Vi ja scias, ke en tiu ĉi regiono neniam povas sufiĉe singarde.“

Li mallonge vidis al Rattler kaj lia aro dum tiuj vortoj kaj tiam aligis amikece:

„Cetere, kiam oni vidas homon, oni tuje scias, ĉu oni povas konfidi al li aŭ ne. Mi aŭskultis la lastan parton de via interparolo kaj nun sufiĉe scias, kio pensindas.“

„Ni estas aermezuristoj, *Sir*“, mi klarigis al li. „Unu ĉefingĝeniero, kvar *surveyor*:oj, tri *scout*:oj kaj dudek ikzidentuloj, kiuj savu nin antaŭ eventualaj atakoj.“

„Hm. Tiurelate vi ŝajnas esti viro, kiu bezonas neniun savanton. Do *surveyor*:oj vi estas. Kion vi mezuradas tie ĉi?“

„Fervojon.“

„Kiu pasu ĉi tie, ĉu?“

„Jes.“

„Do vi aĉetis tiun landon?“

Lia vido iĝis fiksigarda kaj lia vizaĝo pli malŝerca dum tiu demando.

Li ŝajne havis kaŭzon por tiu scivolo, tial mi respondis:

„Mi havas la taskon partopreni la mezuradojn. Tion mi faras, sen zorgiĝi pri la aliaj aferoj.“

„Hm, jes! Sed mi pensas, ke vi scias ekzakte kion vi faras ĉi tie. La tero, sur kiu vi staras, estas posedaĵo de la indianoj, nome la Apaĉoj de la tribo de la Meskaleroj. Mi scias tutcerte, ke ili nek vendis la landon, nek donis ĝin al ajn iu alia.“

„Tio ne koncernas vin!“ Rattler vokis al li. „Ne okupiĝu pri la aferoj de aliaj homoj, sed pri viaj propraj.“

„Tion mi ja faras, *Sir*, ĉar mi apartenas al la meskalero-apaĉoj.“

„Ĉu vi? Ne lasu vin priridi! Oni ja estu blinda pro ne vidi, ke vi estas blankulo.“

„Vi eraras! Vi ne taksu min per mia haŭto, sed per mia nomo. Mi estas nomata Kleki-petrah.“

Tiu nomo signifis en la lingvo de la apaĉoj, kies dialektojn mi tiutempe ne jam konis, „Blanka Patro“. Rattler ŝajne jam aŭdis tiun nomon antaŭe, ĉar per moka miro li faris paŝon malantaŭen.

„Ha, Klekih-petra, la fama instruisto de la apaĉoj!“ li diris. „Domaĝe, ke vi havas ĝibon. Ja vere ĉagrenigu vin, ke la ruĝaj fiknabojn daŭre ridas pri vi.“

„Ho, ne gravas, *Sir*. Mi estas kutimata priridata de fiknaboj, ĉar prudentaj homoj ne faras tion. Kaj ĉar mi nun scias, kiu vi estas kaj kion vi faras tie ĉi, mi ankaŭ povas diri al vi, kiuj estas miaj akompanantoj. Estos pli bone, ke mi montros ilin al vi.“

Li vokis indianan vorton, kiun mi ne komprenis. Tiam du tre impresigajn homojn venis el la arbaro kaj paŝis al ni malrapide kaj dignoplene. Estis indianoj, kaj patro kaj filo, tion oni povis vidi tuje.

La pli maljuna estis iom pli ol mezgranda kaj tre solidkorpa. Lia teniĝo estis regeca, kaj per liaj movadoj oni povis konkludi al korpa lerteco. Lia serioza vizaĝo estis vere indiana, sed ne tiel akra kaj eĝa kiel ĉe la plej multaj ruĝuloj. Lia vido havis la kalman, preskaŭ mildan esprimon de trankvila, intera sinrego, kiu certe igis lin supera inter liaj samtribanoj. La malhelajn harojn li kunligis al kaska kreto, en kiu estis fiksita agloplumo kiel segno de ĉefa digno. La vestaĵoj estis mokasenoj, franĝa *leggings*, kaj leda ĉasĉemizo. Ĉio estis farita tre simple kaj prodaŭre. En la zono estis tranĉilo, krome pendis de ĝi pluraj saketoj, en kiuj estis tenataj ĉiuj la etaj aĵoj, kiujn okzidentulon bezonis. La medicinsaketo pendis je ŝnuro ĉirkaŭ la kolo, flanke de ĝi la pacopipo kun la el sankta argilo tranĉita tabakingo. En la mano li tenis dutuban pafilon, kies lignaj partoj estis dense kovrita per enbatitaj najloj. Tiu estis la pafilo, kiu donos al lia filo pli poste grandan famon per la nomo „arĝentpafilo“.

La pli juna estis same vestita kiel lia patro, nur liaj vestaĵoj aspektis pli gracia. Liaj mokasenoj estis ornamentitaj trabrode per histrikaj haregoj, kaj la juntoj de lia *leggings* kaj lia ĉasĉemizo per etaj ruĝaj juntoj. Ankaŭ li portis la medicinsaketon ĉirkaŭ lia kolo, kaj kune la kalumeto. Lia armaro konsistis kiel ĉe

sia patro el tranĉilo kaj dutuba pafilo. Ankaŭ lia kapo estis nekovrata kaj lia haroj kunligitaj. Ili estis tiel longaj, ke ili tamen falis abunde kaj peze sur la dorson. Certe multaj virinoj estus enviinta pri la belegaj, blue brilantaj haroj. Lia vizaĝo estis preskaŭ pli nobla ol tiu de lia patro, ĝi havis nebrilan helbrunan koloron, kun eta nuanco de bronzo. Kiel mi nun divenis, kaj pli poste eksciis, li estis samaĝa kiel mi. Li faris grandan impreson al mi. Ni rigardis unu la alian per longaj, ekzamenantaj vidoj. Dum tio mi kredis rimarki, ke en liaj seriozaj, malhelaj okuloj, kiu posedis velurecan brilon, mallongan momenton ekbrilis amikeca lumo, kiel saluto, kiun la suno sendas tra truon en la nuboj sur la teron.

„Tiu estas miaj amikoj kaj akompanantoj“, diris Klekih-petra kaj unue montris al la patro kaj tiam al la filo. „Tiu estas Intŝu-tŝuna (Bona Suno), la granda ĉefo de la meskaleroj, kiu estas respektata kiel ĉefo ankaŭ de ĉiuj aliaj apaĉaj triboj. Kaj jen staras lia filo Winnetou, kiu malgraŭ sia juneco jam faris pli multajn bravajn agojn ol kvin maljunaj militistoj dum ilia tuta vivo. Lia nomo iam estos famiĝita en ĉiuj savanoj kaj rokaj montaroj.“

Tio sonis troigita, sed fakte estis maltroigita, kiel mi eksciis pli poste. Rattler ridis moke.

„Tia juna ulo do estu farinta tiajn fiagojn, ĉu?“ li vokis. „Mi konscie diras ‚fiagojn‘, ĉar kion li faris certe estis nur ŝtelojn, fraŭdojn kaj rabojn. Oni ja konas tion. La ruĝuloj ŝtelas kaj rabas ĉiuj.“

Tio estis ega ofendaĵo. La tri fremduloj agis, kvazaŭ ili ne aŭdis ĝin. Ili paŝis al la urso kaj rigardis lin. Klekih-petra kliniĝis kaj ekzamenis ĝin.

„La urso mortis per la tranĉilaj pikoj, kaj ne per kuglo“, li diris turniĝinte al mi.

Li estis aŭskultinta mian kverelon kun Rattler kaj nun volis certigi, ke mi pravis.

„Trovindas“, kraĉspiris Rattler. „Kion tia fiinstruisto scias pri la ursoĉasado? Kiam ni estos senfeliginta la beston, ni ja vidos, kiu lezaĵo estis mortiga. Mi ne permesas *greenhorn*:on fraŭdi min de mia posedaĵo.“

Tiam Winnetou kliniĝis malsupren ĉe la urso, palpis ĝin je la lokoj, kie estis sangoplenaj, kaj demandis min, kiam li estis restariĝinta:

„Kiu atakis tiun beston kun tranĉilo?“

Li parolis puran anglan.

„Mi“, mi respondis.

„Kial la juna palvizaĝulo ne pafis al ĝi?“

„Ĉar mi ne kunhavis pafilon.“

„Sed tie ĉie surteras pafiloj!“

„Ili ne estas mia posedaĵo. La viroj, kies posedaĵoj ili estas, forĵetis ilin kaj grimpis sur la arbojn.“

„Kiam ni estis sekvintaj la spuron de la urso, ni aŭdis egan timkriadon. Kie okazis tio?“

„Tie ĉi.“

„Uf! La sciuroj kaj mefitoj fuĝas sur la arbojn, kiam kontraŭulo proksimiĝas. Sed la viro batalu, ĉar al li estis donita la potenco venki eĉ la plej fortan beston, se li posedas kuraĝon. La juna palvizaĝo pruvis kuraĝon. Kial li do estas *nomata greenhorn*?“

„Ĉar mi estas la unuan fojon kaj nur de mallongan tempon en la okcidenton.“

„La palvizaĝoj estas strangaj homoj. Inter ili estas malbenata junulo, kiu riskas proksimiĝi al la terura grizurso nur kun tranĉilo, kiel *greenhorn*. Tiuj, kiuj per timo grimpas sur la arbojn kaj tie supre kriaĉas per teruro, rajtas nomiĝi bravaj okcidentuloj. La ruĝaj viroj estas pli justaj. Inter ili neniam bravulo povas valori kiel poltronulo, kaj poltronulo neniam kiel bravulo.“

„Mia filo parolis tre ĝuste“, konsentis lia patro. „Tiu juna, kuraĝa palvizaĝo ne estas *greenhorn* plu. Kiu mortigas la grizurson en tia maniero, meritas nomati heroo. Kaj kiu eĉ faras tion pro savi aliajn, kiuj fuĝiĝas sur arbojn povas ekspekti de ili dankon, sed ne insultaĵojn. Ni iru elen sur la prerion pro vidi, kial la palvizaĝoj troviĝas en ĉi regiono.“

Kia diferenco inter miaj blankaj kunuloj kaj tiuj de ili malestimataj indianoj! La justemeco igis ilin, senke ili devis ĝin, juĝi pro mi. Eĉ estis riskaĵo, ke ili faris tion. Ili estis nur triope kaj ne sciis, kiom estis ni. Do ili endanĝeriĝis, se ili igis niajn okcidentulojn iliaj kontraŭuloj. Ili pasis nin malrapide kaj fiere kaj el la arbedaĵo. Ni sekvis ilin. Intŝu-tŝuna vidis la mezurbastonojn stari el la tero, ekstariĝis, turniĝis al mi kaj demandis:

„Kio estas farata tie ĉi? Ĉu la palvizaĝoj do volas mezuradi tiun areon?“

„Jes.“

„Pro kio?“

„Pro konstrui vojon por la fajroĉevalo.“

Liaj okuloj ekperdis la trankvilan, prudentan vidon. Ili ekbrilis furioze. Preskaŭ haste li scivolis:

„Vi apartenas al tiuj homoj, ĉu?“

„Jes.“

„Kaj vi kunmezuradis, ĉu?“

„Jes.“

„Vi estas pagata por tio, ĉu?“

„Jes.“

Li ĵetis malestimon vidon al mi. Same malestimanta estis la sono de lia voĉo, kiam li diris al Klekih-petra:

„Viaj instruadoj sonas tre bele, sed ofte ili ne ĝustas. Finfine oni vidis palvizaĝon kun brava koro, sed kiam oni demandas lin, kion li faras tie ĉi, li venis pro ŝteli nian landon pro mono. La vizaĝoj de la blankuloj ŝajnas bonaj aŭ malbonaj, sed intere unu estas kiel ĉiuj.“

Mi ne sciis, kion mi diru pro mia defendo. La ĉefo pravis. Ĉu mi vere povis fieri pri mia konfesio?

La ĉefinĝeniero estis kaŝinta en la tendo kun la tri *surveyor*-oj. Ili rigardis tra truon en la tenda ŝtofo kion faris la timita urso. Kiam ili vidis nin veni, ili kuraĝis elveni. Ili venis al ni kaj demandis, kio okazis al la urso.

„Ni mortpafis ĝin“, Rattler respondis haste, „kiel tagmanĝo ni havos urspiedegojn, kaj ursoŝinko estas planata kiel verspermanĝo.“

La ruĝuloj vidis al mi, ĉu mi toleris tion. Tial mi kontraŭdiris:

„Kaj mi asertas, ke mi mortpikis lin. Jen staras tri fakuloj, kiuj certigis, kion mi diris. Sed tio ne decidu. Kiam Hawkens, Stone kaj Parker estos revenintaj, ili faru ilian juĝon. Ĝis tiam la urso restu kuŝanta netuŝata.“

„La diablo atendu ilian juĝon.“ Rattler grumblis. „Mi ekiros kun miaj viroj pro enpartigi la urson. Kiu estos malhelpanta al ni, en tiun ni pafos la kompletan kuglodepoton!“

„Ne tiel dikiĝu, aŭ mi maldikigos vin, Mr. Rattler!“ mi avertis. „Antaŭ viaj kugloj mi ne tiel timas, kiel vi timis antaŭ la urso. Vi ne igos min grimpi sur arbon, estu certa pri tio! Mi ne kontraŭos, ke vi iras tien, sed nur pro enterigi vian kamaradon. Vi vere ne devas lin resti kuŝante tiel.“

„Ĉu mortas iu?“ Bancroft demandis ektimigite.

„Jes, Rollins“, Rattler respondis. „Tiu bedaŭrinda devis perdi sian vivon nur per la stulteco de iu alia, alikaze li povus saviĝinta.“

„Kial? Kies stulteco?“ Bancroft demandis.

„Li agis same kiel ni kaj saltis supren laŭ la arbo. Certe li estus atinginta la bezonatan altecon, sed tiam alkuris tiu *greenhorn* kaj instigis la urson, kiu per tio furioze atakis Rollins:on kaj disŝiris lin.“

Tio nun vere estis sufiĉe al mi. Mi staris preskaŭ senvorta per ekmiriĝo. La falsigo de la faktoj en tiu maniero, eĉ dum mia ĉeesto, tion mi povis toleri. Tial mi rapide turniĝis al li kun la demando:

„Ĉu tio vere estas via opinio, Mr. Rattler?“

„Jes“, li kapjesis decide. Dum tio li elingigis la revolveron, ĉar li atendis mian ekatakton.

„Ĉu Rollins povis sin savigi, sed estis malhelpinta de mi?“

„Yes.“

„Sed opinias mi, ke la urso jam estis kaptinta lin, antaŭ mi venis.“

„Tio estas mensogo!“

„Well, do vi nun aŭdu aŭ sentu la verecon.“

Dum tiuj vortoj mi ŝiris la revolveron el lia mano per mia maldekstra kaj donis al li tiel fortan vangobaton per la dekstra, ke li falis surteren ses ĝis ok paŝojn for. Li eksaltis, elŝiris sian tranĉilon kaj kuregis al mi kiel furioza besto. Mi paratis la tranĉilatakon per la maldekstra mano kaj batis la atakanto per la dekstra pugno surteren, tielke li restis kuŝanta antaŭ miaj piedoj.

„Uf, uf!“ Intŝu-tŝuna vokis mirigite. Per tuta admirado de tiu ĉasbato li forgesis la ĉasta indiana sinteno. Sed jam en la neksta momento estis rimarkebla, ke li pentis tiun admiron.

„Tio reestis *Shatterhand!*“ diris la *surveyor* Wheeler.

Mi ne aŭskultis tiujn vortojn, sed atentiĝis pri la kamaradoj de Rattler. Ili estis koleraj, sed neniu kuraĝis ataki min. Ili grumbladis kaj malbenadis, sed tio jam estis ĉio.

„Do serioze pensadu pri Rattler, Mr. Bancroft“, mi postulis de la ĉefinĝeniero. „Mi faris nenion malbonan al li, sed li ĉiam denove ekmilitas kiam li vidas pacon. Mi supozas, ke eĉ okaziĝos murdo kaj mortigo en ĉi tendejo. Sendu lin hejmen, kaj se tio ne agrablas al vi, tiukaze iru mi.“

„Hoho, *Sir*, tiel serioze la afero ja certe ne povas esti!“

„Sed jes, tiel serioze ĝi estas. Jen vi ricevas lian tranĉilon kaj sian revolveron. Donu tiujn armilojn reen al li, kiam li retranskiviligis. Se li atakos min kun armilo estonte, mi pafos lin surteren. Vi nomas min *greenhorn*, sed tamen mi konas la leĝojn de la prerio. Se ajn iu minacas per la tranĉilo aŭ la kuglo, mi rajtas lin mortpafi tuje.“

Tio celis ne nur al Rattler, sed ankaŭ al liaj ,okcidentuloj‘, el kiuj neniu diris vorton. Nun la ĉefo Intŝu-tŝuna turniĝis al la ĉefinĝeniero:

„Mia orelo kaptis, ke vi estas la komandanto inter tiuj ĉi palvizaĝoj. Ĉu estas tiel?“

„Jes.“

„Do mi parolu al vi.“

„Pri kio?“

„Vi estu aŭdonta. Vi staras sur viaj piedoj. Viroj sidu, kiam ili konferencas.“

„Ĉu vi volas esti nia gasto?“

„Ne, tio neblas. Kiel mi povas esti via gasto, kiam vi troviĝas sur mia tero, en mia arbaro, en mia valo, sur mia prerio? La blankaj viroj sidiĝu. Kiaj palvizaĝoj estas tiuj, kiuj venas tie?“

„Ili apartenas al ni.“

„Do ili kunsidiĝu ĉe ni.“

Sam, Will kaj Dick nun revenis de ilia rajdado. Kiel spertaj okcidentulo ili ne miris pri ĉeesto de indianoj, sed faris zorgantajn mienojn, kiam ili estis informigitaj, kiuj la du estis.

„Kaj kiu estas la tria?“ Sam demandis min.

„Li nomiĝas Klekih-petra. Rattler nomis lin instruisto.“

„Klekih-petra, la instruisto, ĉu? Mi aŭdis ankaŭ pri li, se mi n'eraras. Tio estas tre enigmece homo, blankulo, kiu jam delonge vivas inter la apaĉoj kaj ŝajnas esti speco de misiisto, kvankam ne pastro. Ĝojas al mi lin vidi. Mi provos konatiĝi kun li kaj ekzameni lian sekretan denton, hihihiih.“

„Se li permesas ekzamenon!“

„Li ja ne mordos mian fingron. Ĉu io alia okaziĝis, dum mi forestis?“

„Jes. Io tre grava.“

„Do ekparolu!“

„Mi faris tion, pri kio vi avertis min hieraŭ.“

„Mi ne scias pri kio vi parolas. Avertis vin pri multo.“

„Grizurso.“

„Kiel — kie, kiiiiio? Do griza urso ĉeestis?“

„Jes, kaj kia!“

„Nu kie? Vi ja nur ŝercas!“

„Ne ideus al mi! Tie malantaŭ la arbedo en la arbaro. Forportis la maljunan virbovon.“

„Ĉu vere? Fulmotondro, ĉu tio okazu ĵus kiam mia persono ne tieas. Ĉu mortis homoj?“

„Unu — Rollins.“

„Kaj vi, ĉu? Kion vi faris? Espere vi teniĝis for, ĉu?“

„Jes. Povas ĝin kredi certe. Mi teniĝis ekzakte tiel for de ĝi, ke ĝi ne povis fari ion al mi, sed ke mi povis puŝi mian tranĉilon inter ĝiajn ripojn kvarfoje.“

„Ĉu vi frenezas? Atakis ĝin per tranĉilo, ĉu?“

„Jes. Ne kunhavis la pafilon.“

„Tipa, vera greenhorn! Ekstre alportis pezan ursmortigilon, kaj kiam venas la urso, li pafas per la tranĉilo anstataŭ per la pafilo! Ĉu oni povas kredi tion vere? Kiel la afero okaziĝis?“

„Tiel, ke Rattler asertas, ke mi ne mortigis ĝin, sed li.“ Mi rakontis al li, kiel ĉio okaziĝis.

„Vi estas vere nekredeble senpensema ulo!“ Sam vokis. „Neniam antaŭe vidis grizurson kaj ĝin atakas kvazaŭ ĝi estus pudela hundo! Mi vidu al la besto. Venu, Dick kaj Will! Vi ja sciu ankaŭ, kiun stultaĵon tiu *greenhorn* jam denove faris.“

Li volis iri. Sed ĉar Rattler en tiu momento rekonsciiĝis, li unue turniĝis al li:

„Aŭskultu, Mr. Rattler, mi diru ion al vi! Vi denove komencis kverelon kun mia juna amiko. Se vi riskos tion unu fojon plu, mi prizorgos, ke tio neniam plu povos okazi. Mia pacienco estas je la fino. Memoru tion!“

Li foriĝis kun Stone kaj Parker. Rattler faris koleran mienon kaj ĵetis malamplenajn vidojn al mi. Li diris nenion, sed estis videbla, ke li estis kvazaŭ mino, kiu povis krevi en la neksta momento.

La du indianoj kaj Klekih-petra estis surteriĝinta sur la herbejo. La ĉefinĝeniero sidis vidalvide de ili, sed ili ne jam komencis la interparolon. Ili volis atendi la revenon de Sam pro aŭdi, kiun juĝon li farus. Post mallonga tempo li revenis kaj vokis jam defore:

„Tio estis granda stultaĵo pafi al la grizurso kaj poste fuĝi. Kiam oni volas ĝin venki, oni pli bone pafas tute ne, sed lasas ĝin tranvkile. Tiukaze ĝi faras nenion danĝeran. Tiu Rollins aspektas terure! Kaj kiu volas esti mortiginta la urson?“

„Mi“, vokis Rattler rapide.

„Vi, ĉu? Per kio do?“

„Per mia kuglo.“

„Well, tio ĝustas.“

„Mi ĝin pensis!“

„Jes, la urso mortis per kuglo.“

„Do ĝi estas mia posedaĵo. Ĉu vi aŭdis tion, viroj? Sam Hawkens juĝis pro mi!“
Rattler vokis triumfe.

„Jes, pro vi. Via kuglo flugis ekzakte pasinte ĝian kapon kaj deŝiris pecon de la orelo. Kaj per tia eta orelero unu ĉarma grizurĉjo nature tuje mortas, hihihhi. Se estas fakte tiel, ke pluraj viroj pafis, ili do simple ne trafis per timo. Nur unu pafila kuglo iĝis tra la orelo. Krome estas nur videblaj la spuroj de la nedanĝeraj revolveraj kugloj je la okuloj. Sed kvar profundaj tranĉilaj pikoj tieas, du flanke de la koro kaj kvar rekte en. Kiu nu pikis?“

Mi manseĝnis.

„Ĉu vi sole?“

„Neniu alia.“

„Do la urso estas posedaĵo via. Ĉar ni estas societo, vi ricevos la felon, la viando estas partigota. Vi ordonu, kiel tio okaziĝu. Tio estas kutimo en la okcidento. Kion vi diras pri tio, Mr. Rattler?“

„La diablo vin prenu!“ Li aŭdigis kelkajn malbenaĵojn plu. Tiam li iris al la ĉaro, sur kiu troviĝis la branda bareleto. Mi vidis, ke li fluigis brandon en glason kaj sciis, ke li nun estos drinkadanta, ĝis li ne povis plu.

La demando, kiu mortpafis la urson, per tio estis klarigita. Nun Bancroft invitis la ĉefon de la apaĉoj elparoli sian peton.

„Ne estas peto, sed ordono, kiun mi volas elparoli“, respondis Intŝu-tŝuna fiere.

„Ni ne ricevas ordonojn“, certigis la ĉefingeniiero same fiere.

Sur la vizaĝo de la ĉefo aperetiĝis nuanco da ĉagreno. Sed li tuje sin ekregis kaj diris trankvile:

„Mia blanka frato respondu kelkajn demandojn de mi kaj diru la veron dum tio. Ĉu li havas domon, en kiu li normale loĝas?“

„Jes.“

„Kaj ĝardenon kun ĝi, ĉu?“

„Jes.“

„Se nun la najbaro volus konstrui vojon tra tiu ĝardeno, ĉu mia frato tolerus tion?“

„Ne.“

„La landoj trans malantaŭ la rokaj montoj kaj oriente de la Mississipi estas posedaĵo de la palvizaĝoj. Kion ili dirus, se la indianoj venus kaj intencus konstrui ferajn vojojn tie?“

„Ili forpelus ilin.“

„Mia frato diris la veron. Sed nun venas la palvizaĝoj tien ĉi en tiuj landoj, kiuj estas nia posedaĵo. Ili forkaptas la mustangoj kaj mortigas niajn bubalojn. Ili serĉas ĉe ni oron kaj valorajn ŝtonojn. Kaj nun ili eĉ volas konstrui longan vojon, sur kiu kuru ilia fajra ĉevalo. Sur tiu vojo tiam venos ĉiam pli da palvizaĝoj, kiuj atakos nin kaj forprenos la malmulton, kiun oni lasis al ni. Kion ni diros pri tio?“

Bancroft silentis.

„Ĉu ni do havas malpli rajtojn ol vi? Vi nomiĝas kristanoj kaj daŭre paroladis pri amo. Sed fakte vi volas ŝteli kaj rabi de ni. Ni kontraŭe estu honestaj al vi. Ĉu tio estas amo? Ĉu ne la tuta lando estis posedaĵo de la ruĝaj viroj? Oni ĝin forprenis de ni. Kion ni ricevis por tio? Mizeron, nenion sed mizeron. Vi pelas nin ĉiam kaj ĉiam pli malantaŭen kaj puŝas nin ĉiam pli kuna, tielke ni baldaŭ sufokiĝos. Kial vi faras tion? Per urĝo, ĉar vi ne havas spacon? Ne, nur per avideco, ĉar en viaj landoj ankoraŭ estas sufiĉa spaco por milionoj da homoj. Ĉiu el vi volas posedi propran ŝtaton, tutan landon. La ruĝulo kiel vera posedanto devas havi nenion, sur kiu li povas meti sian kapon pro restado. Ĉu ni ne havas la saman rajton, kiun vi havas por via domo, via ĝardeno? Se ni volus realigi niajn leĝojn, ni mortigu vin ĉiujn. Sed ni nur deziras, ke viaj leĝoj valorigu ankaŭ por ni. Ĉu ili valoras? Ne! Viaj leĝoj havas du vizaĝojn. Vi volas konstrui vojon tie ĉi. Ĉu vi demandis nin pri nia permeso?“

„Mi ne devas demandi.“

„Kial ne? Ĉu tiu estas via lando?“

„Mi kredas, ke jes.“

„Ne, ĝi estas nia posedaĵo. Ĉu vi aĉetis ĝin de ni?“

„Ne.“

„Ĉu ni ĝin donacis al vi?“

„Ne, ne al mi.“

„Kaj ankaŭ al neniuj aliaj. Se vi estas honesta viro, kaj estas sendata tien ĉi pro konstrui vojon por la fajra ĉevalo, vi unue demandu vian komisianton, ĉu li havas la rajton por tio. Sed vi ne faris tion. Mi malpermesas al vi mezuradi tie ĉi plu!“

Tion li diris per emfazo, per kiu oni povis rimarki nudan seriozecon. Mi estis ekmirita de tiu indiano. Intŝu-tŝuna parolis klaran, fluantan anglan.

Lia logiko estas same kiel lia parolo klara kaj pura. Ĉu li eble dankis tiujn bonaĵojn al Klekih-petra, la ‚instruisto‘ ?

La ĉefingeneriero estis en granda embaraso. Se li volis esti honesta, li ne povis respondi preskaŭ nenion al tiuj kulpigoj. Li ja temigis kelkajn argumentojn, sed estis sofistikaĵoj, veronturnaĵoj kaj falsaj konkludaĵoj. Kiam la ĉefo refoje respondis kaj pelis lin plu en la embarason, Mr. Bancroft turniĝis al mi:

„Sir, ĉu vi ne aŭdas, pri kio estas parolata tie ĉi? Do ankaŭ partoprenu kaj ankaŭ diru ion!“

„Dankon, Mr. Bancroft. Sed mi estas tie ĉi kiel *surveyor*, ne kiel advokato. Igu el la afero, kion vi volas. Mi mezuradu, ne paroladu.“

Tiam deklaris Intŝu-tŝuna decidiĝite:

„Ne necesas plu, ke oni paroladas. Mi diris, ke mi ne toleras vian ĉeeston. Mi volas, ke vi jam hodiaŭ foriras de tie ĉi. Decidu, ĉu vi volas obei aŭ ne. Mi nun foriras kun mia filo Winnetou kaj revenos post la tempon, kiun la palvizaĝoj nomas unu horo. Tiam vi respondu al mi. Se vi iros ne, la milita hakilo estos elterigata inter ni kaj vi. Mi estas Intŝu-tŝuna, la ĉefo de ĉiuj apaĉoj. Mi finparolis. *Hough!*“

Hough estas indiana emfaziga vorto kaj signifas tiom kiel amen, basta, ĝi restas tiel, tiel ĝi okazu kaj ne alie. La ĉefo stariĝis, kaj ankaŭ Winnetou. Ili foriris kaj malrapide paŝis laŭ la valo, ĝis ili malaperis malantaŭ kurbaĵo. Klekih-petra estis restinta sidante. La ĉefingenerio turniĝis al li kaj petis lian konsilon.

„Faru kion vi volas, *Sir!*“ respondis Klekih-petra. „Mi havas tute la saman opinion kiel la ĉefo. Okazas granda, daŭra krimo al la ruĝa raso. Sed kiel blankulo mi ankaŭ scias, ke la *indsman* defendiĝas vane. Se vi foriras de tie ĉi hodiaŭ, venos morgaŭ aliaj, kiuj finigos vian laboron. Sed mi volas averti vin. La ĉefo seriozas tute.“

„Kien li iris?“

„Li alvenigos niajn ĉevalojn. Ni kaŝigis ilin, kiam ni rimarkis, ke ni estis en la proksimeco de la urso. Oni ne proksimiĝas al kaŝejo de grizurso sur ĉevalo.“

Li ankaŭ stariĝis kaj promenis for. Verŝajne li volis sin forteni de kromaj demandoj. Mi sekvis lin kaj tamen demandis:

„*Sir*, ĉu vi permesas al mi akompani vin? Mi promesas ne diri aŭ fari ion, kio ĝenas vin. Estas nur, ĉar mi volas ekscii pli pri Intŝu-tŝuna kaj Winnetou.“

„Jes, iomete kunvenu, *Sir*“, li respondis. „Mi retenigis de la blankuloj kaj iliaj agadoj, kaj ne plu volis scii nenion pri ili. Sed vi plaĉis al mi. Ni promenadu kune. Mi kredas, ke vi vere estas la plej prudenta el tiu tuta societo.“

„Mi estas la plej juna kaj tute ne ruza. Kaj mi supozeble neniam ruziĝos. Tial mi verŝajne faras la impreson de sufiĉe bonkora homo.“

„Ne ruza, ĉu? Sed ĉiu ameriko ja estas pli malpli ruza.“

„Mi ne estas ameriko. mi estas germano.“

„Ĉu germano?“ Li levis la kapon. „Tiukaze mi vin salutas, samlandano! Tio ĝi estis ŝajne, kio tiris min al vi. Antaŭ vi staris germano, kiu estiĝis vera apaĉo! Ĉu tio ne ŝajnas stranga al vi?“

„Tute ne. Ekzistas multaj aĵoj inter ĉielo kaj tero, pri kio nia lerneja ŝaĝeco eĉ ne revas.“

Se li eble lasis min kuniri komence nur duone volante, li nun ĝojis, ke li povis libere paroli. Li demandis min detale pri miaj planoj. Mi respondis al li tiel doneme, kiel li ĝin volis. Ni estis kuŝiginta sub arbo neproksima de la tendejo. Mi povis rigardi lian vizaĝon tute.

„Vi estas je la komenco de la bataloj, kies finon mi atingis“, li fine diris. „Sed ne estos malfacila al vi sukcesi vian vojon. Dio estas sur via flanko. Li neniam forlasos vin. Je mi estis alia afero. Mi estis perdinta Dion, kiam mi foriris el la hejmeco.“

Li fari paŭzon kaj vidis al mi ekzamene, tiam li rakontis al mi la historion de sia vivo:

„Mi estis instruisto je pli alta lernejo. Mia plej granda fiero estis vivi kiel libertinulo kaj esti detroniginta Dion. Mi estis bona parolisto kaj eksciigis miajn aŭskultantojn. Ili fidis al mi blinde. Tiam venis la tempo de la revolucio. Kiu ne respektas Dion, al tiu ankaŭ neniuj reĝoj, neniuj estruloj estas sankta. Mi publike aperigis kiel la kondukisto de la nekontentuloj. Ili fakte trinkis miajn vortojn de la

lipoj, ekkuniĝis en amason kaj ekprenis la armilojn. Multaj el ili ekmortis dum la batalo, multaj ekmortis pli poste malantaŭ karceraj muroj. La revolucio malsukcesis. Mi fuĝis kaj migradis sencele de unu ŝtato al la alia. Fine mi alvenis post senĉesaj erarvojaĝojn al la apaĉoj kaj iĝis ilia instruisto. Mi deziras, ke vi povus konatiĝi kun Winnetou iom plie. Li estas mia plej kara verko. Se li estus la filo de eŭropa estro, li iĝus fama generalo. Sed kiel heredanto de indiana ĉefo li pereos, kiel pereas lia tuta raso. Se mi nur povus sperti la tagon, en kiu li nomiĝas kristano! Li estas mia spirita infano. Mi amas lin pli ol mi mem.“

Li silentis kaj mallevis la kapon. Pasis iom da tempo, ĝis li demandis mallaŭte:

„Kiel ĝi do okazis, ke mi rakontis ĉi ĉion al vi? Mi vidas vin hodiaŭ la unuan fojon kaj certeble neniam vin revidos. Aŭ ĉu ankaŭ estis la ago de Dio, ke ni renkontis hodiaŭ tie ĉi? Vi vidas, la eksa Dineanto nun provas rededuki ĉion al tiu plej alta volo.“

Pripensade vidas al la valo. De tie mi nun vidis veni Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun. Ili nun sidis sur ĉevaloj kaj kondukis la beston de Klekih-petra nerajdite kun ili. Ni stariĝis pro iri al la kampejo. Apogante al la ĉaro staris Rattler kun fajroruĝa, ŝvelita vizaĝo kaj fiksrigardis transe al ni. Dum la mallonga tempo li drinkis tiom multe, ke li ŝanceliĝis jen kaj reen. Lia vido estis malica kiel tiu de sovaĝa taŭro. Mi decidis esti atenta pri li.

La ĉefo kaj Winnetou estis iĝinta de la ĉevaloj kaj paŝis al ni. Ni kunstaris en granda cirklo.

„Nu, ĉu miaj blankaj fratoj decidiĝis, ĉu ili volas resti tie ĉi aŭ foriri?“ demandis Intŝu-tŝuna.

La ĉefinĝeniero ŝajnis ekhavinta perigan ideon.

„Eĉ se ni volus foriri, ni tamen restu tie ĉi pro obei la ordonojn, kiujn ni ricevis. Mi sendos jam hodiaŭ mesaĝiston al Santa Fé kaj demandigos lin. Tiam mi povos respondi al vi.“

Tio vere ne estis malbone pensita. Ĝis la mesaĝisto estos reveninta, ni certe estos finigintaj nian laboron. Sed la ĉefo ne lasis kontentĝi per tio.

„Mi ne atendas tiel longe. Miaj blankaj fratoj diru tuje al mi, kion ili faros.“

Rattler estis plenigita sian glason per brando kaj estis veninta al ni. Mi pensis, ke li celus al mi, sed li nun turniĝis al la du indianoj kaj balbutis:

„Se la *indsman*:oj drinkas kun mi, ni agos laŭ ilian volon kaj foriros. Alikaze ne. La knabo komencu. Jen vi havas fajrakvon, Winnetou.“

Li donis al li la glason. Winnetou cedis malantaŭen kun rifuza mansegno.

„Kio, vi ne volas drinki kun mi? Tio estas damna ofendaĵo. Jen vi havas la brandon en la vizaĝon, sakra ruĝhaŭto. Ĝin forlekis, se vi ne volas drinki!“

Antaŭ iu el ni povis ĝin nebligigi, li ĵetis la glason kune kun la enhavo en la vizaĝon de la juna apaĉo. Tio estis laŭ indiana kompreneco mortiginda ofendo. Winnetou bategis la pugnon en la vizaĝo de la ebriulo, tielke li falegis teren. Rattler pene restariĝis. Mi jam pretiĝis al interveno, sed okazis nenio. Li nur fiksrigardis la junan apaĉon minace kaj tiam reŝancelis malbenante al la ĉaro.

Winnetou sekiĝis kaj faris same kiel sia patro, fiksan, senmovan mienon, kiu ne videbligis, kio okazis en ilia intero.

„Mi demandas la lastan fojon“, diris la ĉefo, „ĉu la palvzaĝoj ankoraŭ hodiaŭ forlasos la valon?“

„Ne estas permesata al ni.“

„Tiukaze ĝin forlasos ni. Ne estas paco inter ni.“

Mi provis kroman peraĵon. Bedaŭrinde ĝi malsukcesas. La tri iris al siaj ĉevaloj. Tiam estis aŭdebla la voĉo de Rattler de la ĉaro:

„Iĝu for, vi ruĝaj hundoj! Sed la baton en la vizaĝon la knabo tuj rekompensu!“

Dek fojojn pli rapide, ol oni povis ekspekti de li en sia stato li estis preninta pafilon el la ĉaro kaj celis al Winnetou. La juna apaĉo staris en tiu momento libere kaj sen kovron. La kuglo trafu lin, ĉar ĉio okaziĝis tiel rapide, ke neniuj movoj povus savi lin. Klekih-petra ekvokis simplene:

„For, Winnetou, ek, for!“

Samtempe li eksaltis pro stariĝi savante antaŭ la ruĝhaŭto. La pafado krakis. Klekih-petra metis, per la forto de la kugleniĝo duone turnigita, sian manon sur la bruston, ŝanceliĝis kelkajn momentojn jen kaj reen kaj tiam falis sur la teron. En tiu momento sed ankaŭ Rattler faligis teren, trafita de mia pugno. Mi estis rapide saltinta al li pro neeblegi la pafon, sed venis tro tarde. La du apaĉoj estis dirintaj nenian vorton. Ili surgenuis ĉe ilia amiko kaj ekzamenis lian vundon. Li estis trafite proksime de la koro en la bruston. La sango elspruciĝis per forto. Mi kuris al Klekih-petra. Li tenis la okulojn malfermataj. Lia vizaĝo paliĝis kaj malŝvelis per teruriga rapideco.

„Prenu lian kapon sur viaj kruroj“, mi petis Winnetoun. „Se li malfermos la okulojn kaj vidos vin, lia morto estos pli facila.“

Li plenumis tiun peton sen diri unu vorton. Lia vido restis seninterrompe sur la vizaĝo de la mortanto. Klekih-petra levigis malrapide la palpebrojn. Li vidis Winnetou:n kliniĝinte super si. Feliĉa rideto aperis sur liaj reeniĝintaj trajtoj.

„*Winnetou, ŝi ja Winnetou* — Winnetou, mia filo Winnetou!“ li flustris. Tiam liaj vitreciĝaj okuloj serĉis min. En la germana lingvo li min petis:

„Restu ĉe li — fidela al li — daŭrigi mian verkon!“

Li levigis pete la manon. Mi ĝin tenis kaj promesis:

„Mi ĝin faros!“

Lia vizaĝo formis malklaran esprimon. Li preĝis per ĉiam pli mallaŭta voĉo:

„Jen falas mia folio — deŝirata — ne mallaŭte — facile — estas — la lasta penton — mi ekmortas kiel — kiel mi ĝin — deziris. Dio Sinjoro, pardonu — gracon — gracon! Mi venas — gracon!“

Li kunprenis la manojn. Lia kapo leviĝis malantaŭen. Klekih-petra mortis.

Winnetou kuŝigis la kapon de la mortinto sur la herbejon, malrapide stariĝis kaj demande vidis al sia patro.

„Tie kuŝas la murdinto. Mi batis lin teren“, mi diris. „Li estas via.“

„Fajrakvo!“

Nur tiu mallonga respondo venis el la buŝo de la ĉefo.

„Mi volas esti via amiko, via frato. Mi iros kun vi!“ mi diris mallaŭte.

Li kraĉis en mian vizaĝon kaj kolere diris:

„Fava hundo! Landŝtelisto pro mono! Fiodora kojoto! Ne kuraĝu sekvi nin, tiam frakasos vin Intŝu-tŝuna!“

Se iu alia estus dirinta tion, mi estus respondinta per la pugno. Kial mi ne faris tion? Ĉu mi eble meritis la punbatadon kiel invadinto en fremdan posedaĵon. Mi toleris ĝin, sen esti certa pri la kaŭzoj. Ĉu mi ofertu min denove? Tion mi ne povis fari, malgraŭ la promeso, kiun mi donis al la mortinto.

La blankuloj kunstaris silente kaj atendis, kion la du apaĉoj nun farus. Ili prenis la kadavron kaj metis ĝin sur la ĉevalon kaj fiksligis ĝin. Tiam ili surseliĝis, rektiĝis la malsupreniĝantan Klekih-petran kaj malrapide rajdis for. La du ruĝuloj ne relasis neniun vorton de minaco aŭ venĝo. Ili ankaŭ ne returniĝis al ni unu fojon. Sed tio estis multe pli leziga, olke ili estus ĵurantaj la plej hororan morton al ni.

„Tio ja esti terura, kaj facile povas terurigi pli!“ Sam Hawkens diris. „Tie kuŝas la fiulo, ankoraŭ senkonscie per via bato kaj la brando. Kion ni faras kun li?“

Mi ne respondis, sed metis la selon sur mian ĉevalon kaj forrajdis. Mi estu sole, pro subigi tiun teruran duonan horon almenaŭ ekstere. Je la malfrua vespero mi revenis en la tendejon korpe kaj anime disbatita.

5

Urspiedegoj

Proke la urso ne devis esti portata tro for, la tendejo estis antaŭigita dum mia foresto ĝis en la proksimeco de la loko, kie mi ĝin mortigis. La besto estis tiel peza, ke devis porti ĝin dek fortaj viroj de sub la arboj kaj tra la arbedaĵo al la en la liberejo brulantaj fajroj.

Malgraŭ la malfrua horo ĉiu ankoraŭ vekis, escepte de Rattler. Li findormis sian ebrion. Oni devis lin veturi al la nova tendejo kaj ĵetis lin sur la herbejon kiel ligna bloko. Sam estis senhaŭtiginta la urson, sed lasis la viandon netuŝata. Kiam mi deĉevaliĝis kaj paŝis al la fajro, la malgrandulo diris:

„Kie do ĉasadis vi, Sir! Ni atendadis vin kun doloroj, ĉar ni volas provi la ursviandon kaj ne povis ekstranĉi la sinjoron grizulon ne sen vi. Intertempe mi deprenis ĝian ĉemizon. Estis tiel bone surmetita de la tajloro, ke ĝi ne havis eĉ plej etan faldaĵon, hihihhi. Espere vi ne kontraŭas, ĉu? Kaj nun diru, kiel la viando estu disdonata! Ni volas rosti parton de ĝi, antaŭ ni kuŝiĝas dormi.“

„Ĝin partigu kiel vi volas“, mi respondis. „La viando estu ĉies.“

„Well, do mi volas diri ion al vi. La plej bona aĵo estas la piedegoj. Ekzistas tute nenio, kiu superas urspiedegoj. Sed ili restu iom da tempo, ĝis ili haviĝas la decan ĉasbestecan guston. Plej delikataj ili estas, kiam ili jam estas traturitaj de vermoj. Sed ni ne povas atendi tiel longe. Mi timas, ke la apaĉoj baldaŭ venos kaj malgajigos la manĝadon. Tial ni pli bone okupiĝu pri la piedegoj, proke ni estis gustuminta ilin, kiam la ruĝuloj neigos nin. Ĉu vi kontraŭas, *Sir*?“

„Ne.“

„Well, do komencu la bela laboro, se mi n'eraras.“

Li tranĉis la piedegoj de la kruroj kaj partigis ilin en tiom partoj, kiom personoj ĉeestis. Mi ricevis la plej bonan parton de antaŭa piedo, ĝin volvis en ŝtofon kaj metis ĝin flanken. La aliaj hastiĝi porti iliajn partojn al la fajro. Post mia longa, streĉa rajdado mi ja certe sentis la malsaton en miaj internaĵoj, sed neblis al mi manĝi ion. Mi ankoraŭ ne povis pasigi la murdon de Klekih-petra. Tie kuŝis la murdinto, ankoraŭ sence ebria. Mi ŝate povis mortpafi lin, sed mi sentis naŭzon pri li. Tiu sento de naŭzo ĉiel ankaŭ estis la kaŭzo, ke la du apaĉoj ne estis punintaj lin tuje.

Se iu povis min trankviligi pri la sanga okaziĝo, estis la fakto, ke Klekih-petra ekmortis ĉe la koro de Winnetou, ke lia koro enkaptis la al Winnetou celitan kuglon. Sed kio pri la peto al mi resti je Winnetou kaj kompletigi la komencitan laboron? Kial li ĝin faris al mi? Kial mi entute donis mian promeson al la mortanto tiel rapide? Per kompato, ĉu? Jes, boneble. Sed ja estis alia kaŭzo, senke

mi estis konsciante pri ĝi ekzakte: Winnetou faris profundan impreson al mi, impreson, kiel mi ĝin neniam antaŭe sentis je alia homo. Dum la aliaj lasis al si bongusti la viandon, mi sidadis apud la fajro pensante ade, ĝis Sam Hawkens vekigis min el miaj revoj:

„Kio estas pri vi, *Sir*? Ĉu vi ne malsatas?“

„Mi manĝas nenion.“

„Nu! Kaj preferas ekzercadi pensi, ĉu? Mi diras al vi, ke vi ne kutimiĝu al tio. Ankaŭ mi ĉagrenas, kio okazis, sed la okzidentulo kutimiĝu al tiuj scenoj. Oni ne vane nomas la okzidenton la ‚*dark and bloody grounds*‘ — la tenebraj kaj sangaj grundoj. Vi povas ĝin kredi, ke la tero tie ĉi je ĉiu paŝo jam trinkis amason da sango. Kiu havas senteman nazon, restu hejme kaj trinku sukerakvon. Ne pripensu la aferon tro multe kaj donis al mi vian piedegaĵon. Mi rostos ĝin por vi!“

„Dankon, Sam. Sed mi vere ne manĝas ion. Ĉu vi konsentiĝis, kiu ni faros kun Rattler?“

„Certe ni parolis pri ĝi.“

„Nu, kiu estas lia punigo?“

„Punigo, ĉu? Ĉu vi opinias, ke ni punigu lin?“

„Memkompreneble mi opinias tion.“

„Nu! Kaj kiel ni faru tion? Ĉu ni porti lin al San Francisco, New York aŭ Washington kaj akuzi lin kiel murdisto tie?“

„Stultaĵo! La aŭtoritateco, kiu juĝu pri li, estas ni mem. Li obeu la leĝojn de la okzidentulo.“

„Nu vidu, kion scias tia *greenhorn* pri la leĝoj de la sovaĝa okzidentulo! Ĉu vi do transvenis el la olda Germany pro ludi la eminentan ĉefjuĝiston? Ĉu tiu Klekih-petra estis parenco aŭ bona amiko de vi?“

„Vere ne.“

„Jen la punkto, kiu gravas. Jes, la sovaĝa okzidentulo havas siajn proprajn leĝojn. Ĝi postulas okulon pro okulo, denton pro dento, sangon pro sango, kiel ĝi estas skribita en la biblio. Se okazis murdo, la ulo, kiu rajtas ĝin, povas tuje mortigi la murdinton, aŭ estas formigata juĝistaro, kiu interkonsentiĝas kaj realigas la juĝon tuje. Per tiu maniero oni liberiĝas de la krimuloj kaj krimuloj, kiuj alie estiĝos penego al la honestaj ĉasistoj.“

„Bone, do ni formigas juĝistaron.“

„Unue necesus akuzanto pro tio.“

„Tiu estas mi!“

„Per kiu juro?“

„Per la juro de la homo, kiu ne povas toleri, ke tiu krimo restu nepunigata.“

„*Pshaw*! Vi parolas kiel *greenhorn*! Kiel akuzanto vi povus aperi nur en du kazoj. Unue, se la murdito estis proksimume al vi kiel parenco aŭ kunulo. Due vi povus aperi kiel akuzanto, kiam vi mem estas la murdito, hihihih. Ĉu vi estas tiu?“

„Sam, la afero estas tro serioza, ke oni povus priridi ĝin.“

„Mi ja scias, scias! Volis ja nur aligu tiun punkton pro kompleteco. Vi do havas neniun kaŭzon roli kiel akuzanto. Kie ne estas akuzanto, ankaŭ ne estas juĝisto. Ekzistas neniuebleco formigi juĝistaron.“

„Do Rattler eliĝu el la afero senpunite?“

„Tion mi ne diris. Ne ekscitiĝu! Mi promesas al vi, ke la venĝo trafos lin tiel certe, kiel ĉiu kuglo el mia Liddy atingas sian celon. La apaĉoj zorgos pri tio.“

„Sed ĝi trafos nin kune!“

„Tre verŝajne. Sed ĉu vi opinias, ke ni povus eviti tion perke ni mortigas Rattler-on? Kune kriminta, kune kaptita, kune krucumita. La apaĉoj supozas ne lin sole kiel la mordinto, sed ankaŭ nin, kaj certe traktos nin kiel mordintoj, kiam ili kaptos nin. Ili pafos nin teren sen demandi, ĉu li estas inter ni aŭ ne. Krome kion vi volas fari kun Rattler?“

„Forpeli.“

„Pri tio ni ankaŭ jam parolis. Sed unue ni ne havas la rajton lin forpeli, kaj due ni eĉ ne farus ĝin, se ni rajtus.“

„Sam, mi ne komprenas vin! Se iu maltaŭgas al mi, mi disiĝas de li. Ĉu ni do estas devigata toleri tian fiulon inter ni, kiu krome estas drinkemulo kaj ĉiam denove endanĝerigas nin?“

„Jes, bedaŭrinde ni estas. Rattler estis dungita por la mezurada laboro same kiel mi, Stone kaj Parker. Kiu dungis kaj pagas lin rajtas lin maldungi. Ni strikte obeu la juran situacion.“

„La juran situacion! Pri homo, kiu la tutan tagon malrespektas la leĝojn de Dio kaj la homoj, ĉu?“

„Eĉ se! Kion vi diras ja ĉio bonas. Sed oni ne faru eraron, nur kial iu alia faris krimaĵon. Krome, kion Rattler faru, se li estus forpelota de ni?“

„Estas afero lia!“

„Ni estus ĉiun momenton en danĝero, ĉar li certe provus sin venĝi al ni. Estas pli bone lin teni ĉe ni, kie ni povas rigardi lin, olke ni forpelus lin kaj li estus ebla pafi kuglon en ĉies kapo, kiun li ne ŝatas. Mi pensas, ke vi komprenos tion.“

Li dum tio rigardis min per vido, kiun mi tre bone komprenis. Tiam li videtis transe al la anoj de Rattler. Se ni agus kontraŭ Rattler, estis timinda, ke ili stariĝis je lia flanko.

„Jes, post vi klarigas la aferon al mi, mi komprenas, ke ni devas okaziĝi ĝin, kiel ĝi okaziĝos. Mi nur malkvietas pri la apaĉoj, ĉar ne ekzistas dubo, ke ili venos pro sin venĝi.“

„Ili venos, kaj ju pli certe des ili ne elparolis unu vorton de minaco. Ili agis ne nur tre fiere, sed ankaŭ tre saĝe. Se ili estus sin venĝinta tuje, ja nur Rattler estus rilatita. Sed ili celas al ni ĉiuj, ĉar li apartenas al ni kaj ĉar ni pro la mezuradi supozas nin malamikoj, kiuj volas rabi ilian landon kaj posedaĵon. Tial ili sin regis tiel kaj forrajdis sen movigi unu fingron kontraŭ ni. Des pli certe ili revenos pro kapti nin ĉiujn. Se ili sukcesas tion, ni povas pretiĝi pro malica morto. La respekto, kiun havis tiu Klekih-petra inter ili, postulas duoble kaj trione egan venĝon.“

„Kaj ĉi ĉio pro unu drinkulo! Ili supozeble venos multope.“

„Certe! Ĉio dependas de kiam ili aperos. Ni nun havus ankoraŭ sufiĉe da tempo pro fuĝo, sed devus lasi ĉion ĉi tie kaj la laboron preskaŭ finigite.“

„Tion ni ne faru, se nur iel ajn eblus.“

„Kiam vi povas esti preta, se vi rapidiĝas, laŭ via pritakso?“

„Post kvin tagoj.“

„Hm! Laŭ mia scio ne ekzistas apaĉaj tendetoj en la proksimaĵo. Mi serĉus la plej proksimajn meskalerojn almenaŭ tri tagrajdadojn for de ĉi tie. Se mi ne eraras, Intŝu-tŝuna kaj Winnetou rajdu, ĉar ili ja transportu la kadavron, kvar tagojn, antaŭ ili atingas trupojn. Tri tagojn reen tien ĉi, tio estas sep tagoj. Ĉar vi kredas esti preta post kvin tagoj, ni rajtas riski finigi la mezuradon.“

„Sed kio, se via kalkulo ne ĝustas? Ja eblas, ke la du apaĉoj intertempe lasis la kadavron en sekuran lokon kaj revenas pro pafi al ni el kaŝejo. Same boneblas, ke ili jam multe pli frue trovas trupon de ilia anaro. Eĉ povas esti, ke ili havas amikojn en la proskimejo, ĉar mirus min, se du indianoj, eĉ ĉefoj, malproksimiĝas tiel for de loĝejo. Ĉar venis la tempo de la bubalĉasado ankaŭ eblas, ke Intŝu-tŝuna kaj Winnetou apartenas al ĉasgrupo, kiu troviĝas tie proksime, kaj el kiuj ili eliĝis pro iu kaŭzo nur mallongan tempon. Tio ĉio pripensendas, se ni volas gardiĝi.“

Sam Hawkens kunpremis unu el siaj du etaj okuloj, faris mirigitan grimacon kaj vokis:

„*Heavens*, kiel vi ja estas saĝa kaj prudenta! Verece, hodiaŭtage la kokidoj estas dekoble pli saĝa ol la kokido, se mi n'eraras. Sed, pro la honoro de la vereco, kion vi diris, tute ne estis dirite stulte. Mi eĉ diras, ke vi komplete pravas. Ni ekspektu ajn ĉiun eblecon. Tial ni eksciu, en kiun direkton la du apaĉoj turniĝis. Do mi kaŝe sekvos ilin tagokomence.“

„Kaj mi kunrajdos“, diris Will Parker.

„Mi ankaŭ“, deklaris Dick Stone.

Sam Hawkens pripensadis iomete, tiam li decidis:

„Vi dece restos tie ĉi, ĉar vi ĉi tie estas bezonataj. Kompreneblas!“ Dum tio li transvidis al la amikoj de Rattler. Sam pravus. Se tiuj nefindendema homoj restus sole kun ni, povus okaziĝi post la vekigo de ilia aro malĉarmaj surprizoj. Do estis pli bone, ke Stone kaj Parker helpus nin.

„Sed vi ja ne povas rajdi unuope!“ diris Will Parker.

„Mi povus, se mi volus, sed mi ne volas“ Sam respondis. „Elektos akompananto al mi.“

„Kiun?“

„Tiun ĉi junan *greenhorn*:on.“

Dum tio li manseĝis al mi.

„Ne, li ne estu for“, deklaris la ĉefingenero.

„Kial ne, Mr. Bancroft?“

„Ĉar mi bezonas lin.“

„Sciindas pro kio!“

„Pro laboro, memkompreneble. Se ni volas esti preta post kvin tagoj, ni streĉigu ĉiujn niajn fortojn. Mi povas rezigni pri neniu.“

„Jes, streĉigu ĉiujn fortojn. Ĝis nun vi tion ne faris. Anstataŭ unu laboru por ĉiuj. Nun ili foje ĉiuj streĉigu por tiu unu.“

„Mr. Hawkens, do ĉu vi volas ordoni al mi? Tion mi malpermesas!“

„Ne ideas al mi. Komentaĵo ja tute ne estas ordono.“

„Sed tiu sonis same!“

„Eble, kaj mi ja ne kontraŭas. Parolante pri via laboro, ne estos tiel ega malrapidigo, ke partoprenos kvar anstataŭ kvin. Fakte mi havas certan intencon kunpreni tiun junan *greenhorn*, kiu estis nomita *Shatterhand*.“

„Ĉu vi permesas demandi kiun?“

„Kial ne? Li foje vidu kiel oni ĝin faras, kiam oni kaŝsekvas indianojn. Certe estos utila al li povi legi spuron ĝuste.“

„Sed tio ne ŝajnas grava al mi.“

„Ja scias. Estas krome dua kaŭzo. La vojo, sur kiu mi estos, tre danĝeras. Simple estas pli bone al mi kaj vi, kiam mi kunhavas akompananton, kiu posedas tian korporforton kaj scias tiel bone uzi sian ursmortigilon.“

„Mi ne vere komprenas, kial tio estu avantaĝo ankaŭ al ni.“

„Ĉu ne? Tio mirigas min. Vi ja ĝenerale estas eksternorma ruza kaj prudenta *gentleman*“, Sam respondis moke. „Kio do okazu, kiam mi renkontas malamikojn, kiuj estas survoje tien ĉi kaj neigas min? Tiukaze neniu povus sciigi vin pri la danĝero. Vi estos atakata kaj mortigata. Sed kiam mi kunhavas tiun *greenhorn*:on, kiu smeŝas per siaj etaj manoj la plej solidan viron per unu batego teren, estas tre verŝajne, ke ni revenas hejmen kun sana korpo. Ĉu vi ekkonas tion?“

„Hm, jes.“

„Kaj nun venas la ĉefaĵo: Li kunrajdu morgaŭ, proke okazigos neniu kverelaĵo, kiu finigos malfeliĉe. Li scias, ke Rattler estas speciale malamikeceme pri li. Kiam tiu amanto de brandglasoj morgaŭ vekigigas, estas tre verŝajne, ke li tuje atakaĉos la ulon, kiu hodiaŭ lin batis senkonscia. Ni disigu la du apenaŭ morgaŭ. Tial restu tiu, kiu ne utilos al mi, tie ĉi ĉe vi, kaj la alian mi kunprenos. Ĉu vi nun ankoraŭ kontraŭas al tio?“

„Ne. Pro mi li rajdu kun vi.“

„Well, do ni konsentas.“ Sam turniĝis al mi: „Vi aŭdis kio atendas vin. Bone eblas, ke ni havos neniun momenton por manĝado kaj restado. Tial mi demandas vin, ĉu vi ne volas gustumi almenaŭ kelkajn murdetojn de via urspiedego.“

„En tiuj cirkonstancoj mi volas apenaŭ provi.“

„Do provu, provu do! Mi konas tiujn provojn, hihihih! Oni nur prenas unu murdon, kaj tute certe ne ĉesas antaŭ oni ne plu havas ion. Donu al mi la piedaĵon, mi rostos ĝin por vi. Tia *greenhorn* ne havas la bezonatan kutimiĝon por tio. Sed bone atentu, ke vi ĝin lernas. Se mi rostu tian delikataĵon kroman fojon, vi ricevus neniom da ĝi, ĉar mi manĝus ĝin mem.“

La bona Sam pravis. Apenaŭ mi ekprovis la unuan murdaĵon, mia foriginta apetito revenis. Mi forgesis, kio afliktis min antaŭe, kaj vere manĝadis tiel longe, ĝis neniom postrestis.

„Ĉu mi ĝin ne diris?“ li diris ridante. „Vere estas multe pli agrabla manĝi grizurson ol venki ĝin. Nun ni detranĉu kelkajn pezajn partojn el la ŝinko kaj rostu ilin ankoraŭ hodiaŭ. Tiujn no morgaŭ kunprenos kiel nutraĵoj. Je tiuj esploraj rajdado oni ĉiam ekspektu, ke oni ne povas bruligi fajron pro rosti ion. Vi nun dormiĝu kaj faru rapidan, fortan dormadon. Ni ekrajdos je la matenruĝo morgaŭ kaj bezonos ĉiujn fortojn.“

„Well, do mi dormos. Sed antaŭe diru, kiun ĉevalon vi rajdos.“

„Stulta demando! Ĉu vi opinias, ke mi sidiĝu sr krokodilon aŭ ian alian birdon? Memkompreneble mi rajdos mian mulon, mian novan Mary:n.“

„Ne farus tion mi.“

„Kial ne?“

„Vi ne jam konas ĝin sufiĉe bone.“

„Sed ĝi konas min tutekzakte. Havas fortan respekton antaŭ mi, tiu bestaĉo, hihihihii!“

„Sed dum tia kaŝesplora rajdado oni estu tre atenta kaj pripensinta ĉion antaŭe. Ĉevalo, kiun oni ne sufiĉe konas, povas fuŝigi ĉion.“

„Nu? Ĉu vere?“ li diris rikanante.

„Jes“, mi respondis fervore. „Mi scias, ke la spirego de ĉevalo povas kosti al rajdanto la vivon.“

„Ha, tion vi scias, ĉu? Ruza ulo! Tion vi ankaŭ certe legis, ĉu, *Sir*?“

„Jes.“

„Ĝin sciis! Ja vere estu tre interesa legi tiajn librojn. Se mi ne estus okcidentulo mem, mi irus en la orienton, sidiĝus tie dece komforte sur sofono kaj legus belajn indianrakontojn. Mi kredas, ke oni povas dikiĝi kaj grasiĝi, kvankam oni konsumas la urspiedegojn nur surpapere. Vere volas scii, ĉu la bonaj *gentleman*:oj, kiuj skribas tiajn aĵojn, venis trans la Mississippi unu fojon!“

„La plej multaj el ili verŝajne.“

„Ne kredas ĝin. Mi havas miajn tute bonajn kaŭzojn dubi pri tio.“

„Kaj kiuj estas tiuj kaŭzoj?“

„Mi vin diros, *Sir*. Mano, kiu longan tempon kondukadis ĉevalon kaj ĵetadis la lazonojn, simple ne taŭgas plu bele desegni liniaĉojn sur la paperon. Kiu estas vera okcidentulo, tiu forgesis kiel skribi, kaj kiu estas ne, tiu eĉ ne komencu skribi pri aferoj, kiujn li ne komprenas.“

„Hm! Se oni volas skribi libron pri la okcidenton, oni ja ne restu tie tiel longe, ĝis oni ne plu havas skribdiartron en la fingroj.“

„Miskonkludite, *Sir*! Mi ĵus diris, ke nur deca okcidentulo povus skribi prave kaj laŭ la vereco. Sed tiu homo ne havos la tempon por tio.“

„Kial?“

„Ĉar ne ideos al li forlasi la okzidenton, kie ne ekzistas inkujoj. Ne, ĉiuj tiuj libroskribistoj ne konas la okzidenton, ĉar se ili estus koniĝinta ĝin, ili neniam ĝin estis forlasinta pro nigriĝi kelkajn cent paĝojn per inko. Tio estas mia supozo, kaj mi tre pritaksas, ke ĝi ĝustas.“

„Ne. Mi ekzemple konas unu, kiu lernis ami la okzidenton kaj volas estiĝi deca ĉasisto. Tamen li intertempe reiros en la civilizacion pro skribi pri la okzidento.“

„Nu? Kiu estas tio?“ li demandis, dum li vidis al mi scivole.

„Vi povus ĝin scii.“

„Ĉu scii? Mi, ĉu? Ĉu vi eĉ eble parolis pri vi mem?“

„Jes.“

„Fulmotondro! Vi do volas enariĝi en la senutila popolo de la librofarantoj, ĉu?“

„Verŝajne.“

„Tion lasu, *Sir*. Mi petas vin elkore pri tio. Vi pereos per tio aĉe. Tion vi povas kredi de mi.“

„Mi dubas pri tio.“

„Kaj mi certigas tion. Mi eĉ certegas tion“, li vokis haste. „Do ĉu vi havas etan ideon pri la vivo, kio atendus vin tiukaze? Anstataŭ la bonega fontakvo vi trinku mallikvan, nigran inkon, kaj murdu maljunan anasplumon anstataŭ urspiedegaĵo aŭ buballumbaĵo. Vi havus super vi anstataŭ la blua ĉielo ia pecetiĝan kalkplafonon, kaj sub vi anstataŭ la softa, verda herbejo ia ligna kuŝejaĉo, per kiu vi havos dorsodoloron. Ĉi tie vi havas ĉevalon, tie ŝiritan remburitan seĝon sub la postaĵon. Ĉi tie vi povas je ĉiu pluvo kaj fulmotondro ĝui la benan donacon de Dio rekte, sed tie vi levigas ruĝan aŭ verdan ŝirmilon je ĉiu unua guto kontraŭ la ĉielo. Ĉi tie vi estas lerta, fidela, libera viro kun la pafilo en la pugno, tie vi kaŭras ĉe skribotablo kaj malŝparas fian forton al plumingo aŭ kraĵono — nu, mi ĉesu kaj ne plu ekscitu. Sed se vi vere havas la intencon skribi librojn, vi estas la plej bedaŭrinda homo, kiu ekzistas sur la bela tero de Dio!“

„Sed plej kara Sam“, mi diris kvietige, „fakte ĝi estus granda ĝojo al vi, se mi plenumigus mian intencon.“

„Ĝojo, ĉu? Ĉu al mi? Ne ĝenu min per tiuj sensencaĵoj! Vi fine estus scianta, ke mi ne povas elteni tiajn ŝercojn! Pri kiu mi ĝoju, do?“

„Pri vi.“

„Pri mi!“

„Jes, pri vi mem. Vi aperus en miaj libroj.“

„Ĉu mi?“ li demandis, dum kio liaj okuletoj ĉiam pli kaj pli grandiĝis.

„Jes, vi. Mi memkompreneble skribos ankaŭ pri vi.“

„Pri mi! Sed ne pri tio, kion mi faras kaj parolas, ĉu?“

„Sed jes. Mi rakontos, kion mi spertos, kaj ĉar mi kunestis kun vi, ankaŭ vi aperos en miaj libroj, ekzakte tiel, kiel vi tie sidas antaŭ mi.“

Eke li prenis sian pafilon, ĵetis flanken la ŝinkaĵon, kiun li estis tenanta super la fajro, suprensaltis, stariĝis minacante antaŭ min kaj kriis en mian vizaĝon:

„Mi demandas vin tute serioze kaj antaŭ ĉiuj tiuj atestantoj, ĉu vi vere intencas fari tion!“

„Memkompreneble!“

„Nu! Tiukaze mi postulas, ke vi tuje reprenas tion kaj promesas al mi per honestaj ĵuroj, ke vi ĝin lasos!“

„Kial?“

„Ĉar mi alikaze tuje vin mortpafos aŭ batos teren per ĉi Liddy, kiun mi tenas en miaj manoj. Nu, ĉu vi promesas aŭ ne?!“

„Ne.“

„Do mi batos!“ li kriis kaj resvingis la tenilon de sia Liddy.

„Nu, ekbatu!“ mi respondis amuzigite.

La tenilo ŝvebis kelkajn momentojn super mia kapo. Tiam li malrapide mallevigis ĝin, ĵetis la pafilon sur la herbejon, malesperante kunigis la manojn super la kapo kaj ĝemis:

„Tiu homo perdis sian prudenton, freneziĝis, tute freneziĝis! Nur frenezulo povas resti sidante tiel trankvile, kiam mia Liddy ŝvebas super lia kapo. Kion do oni faru kun tiu viro? Mi kredas, ke li apenaŭ estas kuracebla!“

„Mi ne bezonas kuracon, kara Sam“, mi respondis. „Mia menso estas tute klara.“

„Kial vi tiukaze ne obeas mian volon? Kial vi rifuzas al mi la ĵuroj kaj pli prefere riskas esti mortbatata?“

„*Pshaw!* Sam Hawkens min ne mortbatos. Tion mi scias ekzakte.“

„Tion vi scias, ĉu? Nunu, tion vi do scias, ĉu? Kaj bedaŭrinde vi eĉ pravas. Mi pli prefere mortbatos min mem, ol nur faldi unu haron de vi.“

„Kaj ĵurojn mi ne faras. De mi valoras la vorto, same kiel ĵuro. Kaj krome mi ne lasas elpremi ĵuron de mi per minacoj. La afero de la libro ne estas tiel stulta, kiel vi opinias. Vi simple ne konas ĝin. Mi klarigos tion al vi iam, kiam ni havos pli da tempo.“

„Dankon!“ li diris sidiĝante kaj reprenante la ŝinkaĵon. „Ne bezonas klarigon. Ridindas!“

„Kaj pripensu la honoron, Sam!“

„Kiun honoron?“ li demandis, returniĝante sian vizaĝon rapide al mi.

„La honoron, ke tiel multaj homoj legos pri vi. Oni famiĝas per tio.“

Li suprenlevigas la manon kun la ŝinkaĵo alte en la aeron kaj kriis al mi:

„Sir, nun tuje ĉesu, aŭ mi ĵetos tiujn dek du fuontojn da ursŝinkaĵo sur la kapo! La ŝinkaĵo vere estu tie, ĉar vi estas eĉ pli stulta ol la plej stulta grizurso. Mi diros al vi kiel oni povas famiĝi. Tie estas la ursofelo, vidu al ĝi! Detranĉu la orelojn kaj fiksigu ilin sur vian ĉapelon! Prenu la ungegojn de la piedoj kaj la dentojn el la buŝego kaj metu aron el ĝi ĉirkaŭ via kolo! Tiel agas ĉiu okzidentulo kaj ĉiu indiano, kiu havis la ŝancon venki grizurson. Tiam oni diros, kie li estas kaj nur vidas lin: ‚Rigardu la viron! Li kuraĝis ataki la grizurson!‘ Tiel oni famiĝas. Kompreneblas! Sed nu fiksigu viajn librojn al la ĉapelo kaj metu libron ĉirkaŭ

vian kolon! Kion oni diros, ĉu? Ke vi estas freneza ulo, tute freneza ulo! Tiun famecon kaj neniun alian vi ricevos per via libroskribado!“

„Sed Sam, pri kio vi do ekscitiĝas tiel? Ja povas esti tute egala al vi, kion mi faras.“

„Nu! Egala, al mi, ĉu? Je ĉiuj diabloj, kia homo tiu estas, se mi n'eraras. Mi amas lin kiel filon kaj estas tute mensoperdanta pri li, kaj nun ĝi estu egala al mi kion li faras, ĉu? Tio ja pezas. Tio estas pli peza ol peza, tio pezegas! Tiu ulo havas forton kiel bubalo, muskolojn kiel mustango, tendenojn kiel cervo, okulojn kiel falko, aŭdokablaron kiel muso, kaj amason da kvin aŭ ses funtoj da cerbo en la kapo. Li pafas kiel spertulo, rajdas kiel la fantomo de la savano kaj atakas, kvankam li neniam antaŭe vidis ĝin, la grizurson kvazaŭ li renktontas porcelon. Kaj tia homo, kiu estas kreita kiel okzidentulo, volas iri hejmen kaj fari librojn! Kiel oni ne freneziĝu pri tio? Ĉu tiukaze oni ne miru, ke deca okzidentulo koleriĝas?“

Li rigardis min provoke dum tio. Klarvideble li atendis respondon. Sed mi ne respondis, sed altiris la selon, metis mian kapon sur ĝin, kuŝiĝis laŭlonge sur la teron kaj fermigis la okulojn.

„Kia konduto estas tiu denove?“ li demandis, la ŝinkaĵon ankoraŭ tenante en la mano. „Ĉu mi do ne meritas respondon?“

„Sed jes“, mi respondis. „Bonan nokton, kara Sam. Dormu bone!“

„Vi volas dormi, ĉu?“

„Jes. Vi ja ĝin ordonis al mi!“

„Estis tiutempe. Sed nun ni ne jam finparoladis, *Sir*.“

„Ni finparoladis.“

„Ne. Mi ankoraŭ parolu kun vi.“

„Sed mi ne kun vi. Mi nun scias, kiun mi volis scii.“

„Scivolis, ĉu? Nu kio?“

„Ho, fakte nenio, krom mi estas kreita okzidentulo.“

Li mallevigis la manon kun la ŝinkaĵo, tuis kelkajn fojojn tre embarasite kaj diris:

„Fulmo — tondro! Tiu juna ulo — tiu *greenhorn* — min — hm, hm, hm!“

„Bonan nokton, Sam Hawkens, dormu bone!“ mi ripetis kaj deturniĝis.

Li ĵetis koleran vidon al mi kaj kraĉospiris al mi:

„Jes, dormu, vi fimistifikulo. Estas multe pli bone, olke vi vekas. Ĉar kiam viaj okuloj estas malfermaj, neniu honesta viro savas antaŭ via mistifikado. La afero inter ni estas je la fino! Vi fuŝigis ĉion inter ni! Mi nun konas vin klare. Vi estas fiaĉulo, kies ĉeestu oni evitu!“

Tion li diradis en sia plej kolera sono. Post tiuj vortoj kaj tiu sono mi verece supozu, ke la afero pri fakte ĉesis. Sed jam duonan minuton poste mi aŭdis lin aligi per softa, amikeca voĉo:

„Bonan nokton, *Sir*. Dormu rapide, proke vi fortas, kiam mi vekigos vin!“

6

Spurlegado

Mi dormis profunde, ĝis Sam min vekigis. Parker kaj Stone ankaŭ jam vekis. La aliaj ankoraŭ kuŝis en profunda dormado, ankaŭ Rattler. Ni manĝis pecon da viando, trinkis akvon kun tio, trinkigis niajn ĉevalojn kaj forrajdis, post Sam estis donintaj konsilojn al la du kunuloj pri la plej neekspektindaj kazoj. La suno ne jam estis leviĝinta, kiam ni komencis nian rajdadon. Estis mia unua eksciiga rajdado! Mi estis scivolema, kiel li finiĝus.

Ni turniĝis en la direkton, en kiun la du apaĉoj forrajdis, laŭ la valo kaj ĉirkaŭ la arbara eĝo. La spuroj ankoraŭ estis videbla sur la herbejo. Eĉ mi kiel *greenhorn* rimarkis, ke ili kondukis norden, kvankam la apaĉoj certe troviĝis sude de ni. Malantaŭ la kurbo de la valo estis maldensejo en la malapika laŭ la altaĵo kreskanta arbaro. Al tiu kondukis la spuroj. Pli alte la maldensejo ankoraŭ plilongiĝis longadistance. Post tiu ni venis sur prerion, kiu larĝiĝis suden kiel regula, malakra altiĝanta verda tegmentaĵo.

Ankaŭ tie ĉi la spuro estis facile sekvebla. La apaĉoj nin pasis ĉirkaŭante, tion ni baldaŭ ekkonis. Kiam ni troviĝis sur la supro de la verda tegmentaĵo, estis vasta, ebena, herbeja areo antaŭ ni, kiu ŝajnis ne havi limon en la sudo. Kvankam jam pasiĝis preskaŭ unu tago post la foriro de la apaĉoj, ni vidis ilian spuron kiel rekta lineo laŭiĝante sur tiu ebenaĵo. Sam, kiu ĝis nun ne parolis unu vorton, skuis la kapon kaj grumblis:

„Ne plaĉas al mi, tiu spuro, plenplene ne!“

„Sed plaĉas al mi des pli bone“, mi diris.

„Ĉar vi estas *greenhorn*, fakto, al kiu vi ĵus hieraŭ vespere denove volis kontraŭi. Do imagis la juna viro, ke mi volus laŭdi lin kaj eĉ kompari lin kun preria ĉasisto! Oni nur bezonas viajn vortojn nun pro scii tuje, kion oni pensu pri vi. Tiu ĉi spuro plaĉas al vi, ĉu? Jes, tion mi kredas, ĉar ĝi evidentiĝas tiel klare antaŭ vi, ke blindulo povus ĝin preni per la manoj. Sed ĵus tio ŝajnas tre pripensinda al mi.“

„Ne al mi.“

„Malmovigu la bekon, plej estimata *Sir*! Mi ne kunprenis vin, proke vi instruaĉas min per viaj nematuraj supozoj! Kiam du indianoj lasas siajn spurojn videblaj tiel klare, ĉiam estas pripensinda. Eĉ en la cirkonstancoj, ke ili forlasis nin en malamikeca planado. Tre supozendas, ke ili volas logi nin en embuskon. Ke ni sekvus ilin, ili tutcerte sciis.“

„Kia embusko tio estu?“

„Ne scieblas jam nun.“

„Kaj kie ĝi estu?“

„Tie en la sudo. Ili igis nian sekvadon tre facila. Se tiu ne okazis per certa intenco, ili estus klopodinta forviŝi la spurojn.“

„Hm!“ mi grumblis.

„Kio?“ li demandis.

„Nenio.“

„Hoho! Sonis, kvazaŭ vi volas diri ion.“

„Mi volis, sed ne diris.“

„Kial?“

„Mi havas kaŭzon malmovigi mian bekon. Alikaze vi pensas, ke mi volas instruaĉi vin, sed por tio mankas al mi talento kaj emo.“

„Ne paroladu stultaĵojn! Inter amikoj la vortoj ne estu pesata per la leterpesilo. Vi ja volas lerni ion. Kiel vi povas lerni, kiam vi ne parolas! Do, kia estis tiu hm-grumblado, kiun vi ĵus faris?“

„Mi havis alian opinion kiel vi. Mi ne pensas, ke estas embusko.“

„Nu! Kial?“

„La du apaĉoj volas atingi iliajn samtribanojn. Ili volas ataki nin laŭeble baldaŭ kaj kunhavas mortulon en tiu varmego. Tio estas du gravaj kaŭzoj laŭeble rapidigi la rajdadon. Alie la mortulo survoje forputras kaj krome ili ne venos tro tarde pro kapti nin. Do ili ne havis la tempon forviŝi la spurojn. Laŭ mia opinio tiu estas la nura kaŭzo, kial ni vidas la spuron tiel klare.“

„Hm!“ nun grumblis Sam.

„Kaj se mi ne pravus“, mi pluis, „ni tamen povus sekvi la spuron sengardiĝe. Kiel longe ni troviĝas sur tiu senfina ebenaĵo, ni ne timu pri io, ĉar ni vidas ĉiun malamikon jam defore kaj povas reeniĝi ĝustatempe.“

„Hm!“ li grumblis refoje kaj vidis al mi enpensiĝe: „Vi parolis pri la kadavro. Ĉu vi pensas, ke ili ĝin fakte kunprenas, kaj ne eble enterigas ĝin survoje?“

„La mortulo estis ege honorita inter ili. Iliaj moroj postulas, ke li estos enterigata per ĉiu indiana pompo. Tiu soleno estus eĉ superigata, se eblus lasi la murdinton ekmorti ĉe la kadavro. Ili do prokrastos la enterigon kaj rapidiĝos kapti nin kaj Rattler:on. Laŭ mia scio pri la apaĉoj, tio ne estas ekskludebla.“

„Laŭ via scio, ĉu? Do vi estis naskita en Apaĉujo, ĉu?“

„Stultaĵo!“

„De kie alie vi konas ilin do?“

„Per la libroj, kiujn vi emas ignori.“

„Well!“ li kapskuis. „Ni plurajdu!“

Li ne diris, ĉu li konsentis pri miaj opinioj aŭ ne. Sed kiam li tiam aŭ tiam vidis al mi de la flanko, aperis eta tiklaĵo en sia barbararo. mi konis tiun tiklaĵon. Estis segno, ke ne estis facila al li digesti ion mense.

Ni rapidis galope trans la ebenaĵo. Ĝi estis unu el tuj mallongaherbaj savanoj, kiuj troviĝas inter la fontejoj de la Canadian kaj la Red River. La spuro estis trivica, kvazaŭ enpremigita per granda, tridenta forko. La ĉevaloj tie ĉi do ankoraŭ

estis kondukitaĵo flanke de la alia. Certe ĝi estis tre streĉiga teni la mortulon rekta dum tiel longa rajdado. Ĝis nun neniu spuro estis videbla, ke ili faciligis tiun penon.

Nun Sam Hawkens pensis, ke alvenis la ĝuta tempo pro la instruado. Li klarigis al mi, kiuj detaloj de la spuro evidentigis, ĉu la rajdintoj rajdis paŝe, trote aŭ galope.

Post duona horo arbaro ŝajne limigis la ebenaĵon. Fakte la savano nur ĉirkaŭis ĝin. Ni plurajdis sur ĝi kaj nun havis la arbaron je nia maldekstra flanko. La arboj kreskis tiel maldense, ke rajdantaro facile povis trarajdi la arbaron unu post la alia. Sed la apaĉoj havis tri ĉevalojn flanke de la alia kaj tial ne povis trai ĝin. Tial ili estis devigitaj fari kromvojojn, laŭ kiuj ankaŭ ni rajdis, ĉar la malkovrata ejo ja estis pli preferenda al ni. Pli poste, kiam mi estis ‚finlerninta‘, mi neniam ekhavis la ideon plusekvi la spuron. Anstataŭ mi estus rekte rajdinta tra la arbaron kaj retrovinta la spuron sur la alia flanko.

Mallonge poste la prerio malvastiĝis en mallarĝa herbozono, sur kiu ie kaj tie kreskis arbedaĵo. Ĉi tie ni atingis lokon, kie la apaĉoj etis haltintaj. Estis ĉe arbedaĵo, el kiu altkreskis kverka kaj faga ligno. Ni singarde rajdis ĉirkaŭ ĝi kaj proksimiĝis nur kiam ni certiĝis, ke la ruĝuloj ne plu estis en ĝi.

Je unu flanko de la arbedo la herboj estis malsuprenpremita. La ekzameno klarigis, ke la apaĉoj ĉi tie deĉevaliĝis, demetis la mortulon kaj kuŝigis lin sur la herbejon. Poste ili estis eniĝintaj en la arbedaĵon pro haviĝi kverkajn bastonojn kaj detranĉi ilies branĉoj. La restaĵoj de tiu laboro ankoraŭ videblis.

„Kion ili faris kun la bastonoj?“ Sam demandis kaj vidis al mi kiel instruisto al sia lernanto.

„Portilon aŭ tirilon por la mortulo“, mi respondis supozante.

„De kio vi scias tion?“

„De mi.“

„Kial?“

„Mi jam longe atendis tion. Tenadi la mortulon rekte tiel longe, vere ne estis facilaĵo. Mi do ekspektis, ke ili agos pro tio je la unua halto.“

„Malaĉe pensita. Ĉu tio estas ankaŭ legebla en viaj libroj, Sir? Do fakte ŝajnas estinta en la okzidentoj, kiuj skribas tion! Cetere via supozo estas la sama kiel la mia. Nu, oni vidu, ĉu ĝi ĝustas.“

„Mi supozas, ke ili konstruis ne portilon, sed tirilon.“

„Kial?“

„Pro portadi mortulon aŭ ion alian sur portilo, necesas du ĉevaloj, kiu rajdas aŭ flanke de aŭ post la alia. La apaĉoj havas nur tri ĉevalojn. Je tirilo sufiĉas jam unu ĉevalo.“

„Prave. Sed la tirilo faras grandegan spuron, kio povas esti pereiga al la rajdantoj. Krome supozendas, ke la apaĉoj estis tie ĉi hieraŭ mallonge antaŭ vespero. Do aperigos, ĉu ili restis tie ĉi aŭ rajdis dum la nokto.“

„Mi asertus la lastan, ĉar ili ja havis duoblan kaŭzon pro urĝo.“

„Tute prave. Ni certe baldaŭ ricevos la pruvon.“

Ni estis deĉevaliĝintaj kaj pluiris malrapide laŭ la spuro, niajn ĉevalojn kondukinte malantaŭ ni. Nun la spuro aspektis tute alie kiel antaŭe. Ĝi ja estis ankoraŭ trivice, sed nur la meza, vasta streko estis farita de ĉevalaj hufoj.

La du flankaj srekaj estis enpremitaj de la tirilo. Ili do supozende konsistis el du ĉefaj bastonoj kaj pluraj transversaj lignaĵoj, sur kiuj la mortulo estis fiksita.

„Estis rajdinta unu post la alia“, Sam diris. „Kaj ekzistu kaŭzo, ĉar estas sufiĉe da spaco pro rajdi flanke de la alia.“

Ni resurĉevaliĝis kaj plurajdis trote. Dum tio mi pripensis, per kiu kaŭzo ili estis rajdintaj unu post la alia ekde tie.

„Sam, streĉigu viajn okulojn!“ mi diris post tempo. „Baldaŭ okaziĝos io pri la spuro, kion ni ne devis rimarki.“

„Kial? Kio okaziĝu?“ li demandis.

„Ili ne nur konstruis la tirilon pro faciligi la rajdadon kaj ne plu tenadi la mortulon rekte, sed ankaŭ pro povi apartiĝi.“

„Kion vi pensas! Apartiĝi! Ne ekideos al ili, hihihhi!“ li ridis. „Kio pensigas vin tion? Ja certe viaj libroj nun kondukis vin en eraron.“

„Tio evidentiĝos, Sam. Ĝis nun estis vi la instruisto. Nun mi faros kelkajn demandojn al vi.“

„Tio efikiĝos multajn saĝajn aĵojn. Nun mi scivolemas!“

„Kial la indianoj ĝenerale preferas rajdi unu post la alia? Ja ne pro komforto, ĉu?“

„Ne, sed proke iu, kiu trovas la spuron, ne povas nombrigi kiom rajdintoj ĝi estis.“

„Jes! Mi pensas, ke la sama kaŭzo ankaŭ aperis en ĉi kazo.“

„Mi scivolas, kio pensigas vin tion!“

„Kial la du apaĉoj rajdis post la alia, kvankam la spaco sufiĉas por pli ol tri ĉevaloj?“

„Verŝajne pro la mortulo. Unu rajdas antaŭe kiel direktodonanto, sekvas la ĉevalo kun la mortulo, kaj postas la dua, kiu atentu ĉu la tirilo stabiladas kaj ĉu la kadavro ne defalas.“

„Eble. Sed mi memorigu, ke urĝas al ili reveni al ni. La transportado de la mortpafito daŭras tro longe. Do unu el la du forrajdos antaŭen, proke la apaĉoj povas esti pli rapide informigataj.“

„Tion la fantazio iluzias al vi. Mi diras al vi, ke ne ekideos al ili apartiĝi.“

Kial mi disputu kun li? Mi ja eble malpravus. Li estis sperta *scout* kaj mi *greenhorn*. Tial mi silentadis, sed atente rigardis la teron kaj la spuron.

Tiam ni atingis tre malprofundan, vastan kaj komplete sekiĝintan riverujon. Estis riveringo, kiu enprenas en la printempo la akvon de la montaro kaj restas seka dum la alia tempo. La tero inter la du malaltaj bordoj konsistis el ŝtongruzo, en kiuj estis apartaj ujoj el fajna, malpeza sablo. La spuro iris rekte en la mezo de tiu riverujo.

Dum ni rajdadis malrapide, mi atente rigardis la gruzon kaj la sablon je ambaŭ flankoj. Se mi estis pensinta prave, tiu ejo estis la plej bona ŝanco al unu el la apaĉoj forlasi sian kunulon. Se li lasus paŝi sian ĉevalon ne sur la sablo, sed nur sur la malmola gruzo, sur kiu ne videblis spuro, li povus malaperi sen lasi premsignojn. La spuron de la dua apaĉo kun la tirila ĉevalo malantaŭ si tiam estis ankoraŭ supozebla kiel la spuro de tri ĉevaloj.

Mi rajdis post Sam Hawkens. Ni preskaŭ jam atingis la finon de la riveringo, kiam mi ekrimarkis en sablejo rondan profundaĵon, kies randoj estis seneĝiĝinta. Ĝi havis ĉirkaŭe la grandecon de kaftaso. Mi ne havis multan sperton tiutempe, sed kion mi pli poste povis aserti, mi nun almenaŭ komprenetis: ke tiu profundaĵo estis farita de ĉevala hufo, kiu estis glitine de la pli alta gruzo en la pli malalte troviĝintan sablon. Kiam ni atingis la finigan bordon, Sam volis plurajdi laŭ la spuro. Mi lin retenis:

„Kunvenu maldekstren, Sam!“

„Kial?“ li demandis.

„Mi volas montri ion al vi.“

„Kion?“

„Vi vidos. Nur kunvenu!“

Mi rajdis laŭ la bordo de la riveringo. Ĝi estis kovrita per herboj. Ni estis rajdintaj ne pli ol ducent ĉevalpaŝojn, kiam aperis spuro de rajdanto sur la sablo kaj laŭiĝis klare videble trans la herbejo kaj for al la suda direkto.

„Kio estas ĉi tio, Sam?“ mi demandis per la fiero de novulo.

Liaj okuletoj ŝajnis voli kaŝiĝi malantaŭen en la ingojn. Lia ruza vizaĝo eklongiĝis.

„Ĉevalaj premsignoj!“ li respondis mirigite.

„De kie ili venis?“

Li vidis al la riveringo. Ĉar li ne rimarkis neniun spuron tie, li diris:

„Ĉiukaze de ĉi tie el la pritempa rivero.“

„Prave. Kaj kiu eble estis la rajdinto?“

„Ĉu scias mi?“

„Ne, sed scias mi. Unu el la du apaĉoj.“

Lia vizaĝo longiĝis eĉ plu, mieno, pri kiu mi ne estis taksinta lin kapable.

„De tiuj du, ĉu?“ li vokis. „Neeble!“

„Sed jes ili apartiĝis, kiel mi estis supozinta. Nun kunvenu reen al nia spuro! Kiam ni rigardas ĝin atente, ni vidos, ke ĝi estis farita nur de du ĉevaloj.“

„Tio estus vere miriga! Ni vidu. Mi estas tute scivola!“

Ni rajdis reen kaj nun estis pli atenta ol antaŭe. Ni eksciis fakte, ke de tie estis pluirintaj nur du ĉevaloj. Sam tuis kelkajn fojojn, rigardis min pridube de la kapo ĝis la piedoj kaj demandis:

„Do kiel vi eksciis, ke la apartiĝita spuro venis de tie el la sekujo?“

„Mi vidis hufan spuron tie transe en la sablo kaj konkludis la ceteron per tio.“

„Ĉu vere? Do montru al mi tiun spuron!“

Mi kondukis lin al la loko. Tiam li vidis al mi eĉ pli pridube ol antaŭe kaj demandis: „*Sir*, vi ŝajnas esti verecamanta kaj honesta ulo. Sed en tiu kazo vi estas tre suspekta al mi. Ĉu vi neniam antaŭ estis en la preiejo?“

„Ne.“

„Neniam antaŭe en la sovaĝa okcidento?“

„Ne, neniam.“

„Tiukaze la diablo vin prenu. Vi tute kaj komplete nekomprenebla homido!“

„Hoho, Sam Hawkens! Ĉu tiu estas la bona parolo de amiko, kiel vi asertas esti?“

„Nu, ne pensu malbone pri mi, kiam je tiuj okazoj mi ete kolerumas. Venas tia *greenhorn* en la okcidenton, neniam antaŭe aŭdis la herbon kreski kaj ĉikon kanti, kaj jam je la unua esploriga rajdado ruĝigas la vizaĝon de la olda Sam Hawkens per honto. Kiam tio ne boligas la sangon, oni estu eskimo somere kaj grenlandano vintere, se mi n'eraras. Kiam mi estis tiel juna kiel vi, mi estis dekoble pli saĝa ol vi. Nun en miaj maljunecaj tagoj mi ŝajnas esti dekoble pli stulta. Ĉu ne estas malgajiga al okcidentulo, kiu posedas sian iomon da honorosento?“

„Vi ne bezonas pensi pri tio tro serioze.“

„Sed tamen seriozas al mi! Mi konfesu, ke vi pravas. Kiel tio povis okaziĝi?“

„Tielke mi ĝuste pensis kaj konkludis. La ĝusta konkludado gravas.“

„Tion mi ne komprenas.“

„Nu, mi faris ĉi tiun konkludon: kiam indianoj rajdas post la alia, ili volas kaŝi ilian spuron. La du apaĉoj rajdis post la alia, do konklude ili volis kaŝi ilian spuron. Tion vi ja komprenas, ĉu?“

„Memkompreneble.“

„Per tiu ĝusta konkludo mi trovis la ĝustan efikon. La ĝusta okcidentulo antaŭ ĉio pensu ĝuste. Mi montros al vi alian konkludaĵon. Ĉu vi volas aŭdi ĝin?“

„Kial ne?“

„Via nomo estas Hawkens. Tio ja signifas ‚falko‘, ĉu ne?“

„Yes!“

„Plue! La falko manĝas kampmusojn. Ĉu tio ĝustas?“

„Jes, kiam ĝi kaptas ilin, ĝi ankaŭ ilin manĝas.“

„Nu do! Mia konkludo: la falko manĝas kampmusojn. Vi nomiĝas Hawkens, sekve vi do manĝas kampmusojn.“

Sam malfermigis la buŝon, pro ĉerpi spiron kaj pensojn, vidis al mi momenton nescianta kaj tiam elpuŝis:

„*Sir*, ĉu vi volas moki pri mi? Tion mi malpermesas! Mi ja tute ne estas harlekeno, kiu toleras ĉian misagon kontraŭ si! Vi ofendis min, ege ofendis min per la diabla aserto, ke mi manĝas musojn, eĉ aĉajn kampmusojn! Pro tio mi postulas satisfakcion. Komprende!“

„Nu bone!“ mi koncedis. „Antaŭ ni interbatas, mi ofertas al vi volante pentodonon. Mi donacas al vi mian grizursan felon.“

Tuje liaj okuloj rebrilis.

„Sed vi ja bezonas ĝin mem.“

„Ne. Mi ĝin donas al vi.“

„*Heigh-day*, tion mi akceptas tuje. Dankon, *Sir*, dankon multfoje! Ho, kiel la aliaj ĉagreniĝos! Ĉu vi scias, kion mi faros el ĝi? Novan ĉasĉemizon el grizursa ledo! Mi kudros ĝin mem! Mi estas bonega ĉasĉemizkudristo. Vidu al tiu, kiel bone mi ĝin plibonigis!“

Li montris al la pratempa sako, kiu estis volvita ĉirkaŭ li. Unu ledaĵo estis flikita ĉiam denove sur la alian, tielke la ĉemizo havis la dikecon de tabulo.

„Sed la orelojn, la ungegojn kaj la dentojn ricevos vi, mi ilin ne bezonas por mia ĉemizo. Vi batalis pro tiaj venkosignoj endanĝeriginte vian vivon. Mi faros ĉenaĵon el ili. Ĉu vi konsentas?“

„Jes.“

„Ĝuste, do ĉiu el ni havas sian plezuron. Vi estas vere deca ulo, tute deca ulo. Donacas al via Sam Hawkens grizursan felon. Nun vi laŭ mi povas konstati pri mi, ke mi ne nur manĝas kampomusojn, sed eĉ ratojn. Tio ŝanceligos mian animan pacon tute ne.“ Li pripensis momenton, tiam li pluparolis. „Krome, ĉu vi vere skribos libron pri viaj spertaĵoj?“

„Jes.“

„Kaj vi skribos ankaŭ pri mi, ĉu?“

„Nur pri miaj plej elstaraj amikoj“, mi diris. „Iel pro konstrui al ili skribitan monumenton.“

„Hm, hm! Bonege! Konstrui monumenton! Tio ja sonas tute alie kiel hieraŭ. Mi do estu miskompreninta. Do ankaŭ pri mi?“

„Se vi volas, alikaze ne.“

„Aŭskultu, *Sir*, mi volas. Mi eĉ petas vin skribi pri mi. Sed vi faru komplezon al mi!“

„Kiun?“

„Ĉu vi rakontos pri ĉio, kion ni kune spertis?“

„Jes.“

„Bonvolu forsilenti, ke mi ne trafis la apartiĝintan spuron! Ke Sam Hawkens ne trovis ĝin! Mi ja hontu antaŭ ĉiuj viaj legontoj! Se vi estus tiel bona kaŝigi tion, vi anstataŭ rajtas skribi pri la afero de la musoj kaj la ratoj. Kion la homoj pensas pri mia manĝaĵo, estas tute egala al mi, sed se ili supozus min esti okzidentulo, kiu permesas al indiano forrajdi sen ekscii tion per lia spuro, tio ĉagrenigus min, tute ĉagrenigus!“

„Tio ne eblas, kara Sam.“

„Ĉu ne? Kial?“

„Ĉar mi priskribu ĉiun personon, kiel li estas. Tiukaze mi pli bone ne skribos pri vi.“

„Ne, ne, mi volas ankaŭ aperi en la libro! Eble ja estas pli bone, kiam vi diros la veron. Kiam vi montros miajn eraraĵojn, tio estos avertanta ekzemplo al la legantoj, kiuj estas same stultaj kiel mi, hihihhi. Ĉu vi konsentas?“

„Jes.“

„Tiukaze ni rajdu plu!“

„Kiun spuron ni sekvu? Ĉu la apartiĝintan?“

„Ne, la alian.“

„Do estas certe tiu de Winnetou.“

„Per kio vi konkudas tion?“

„Unu sekvu kun la mortulo pli malrapide. Sed la alia forrajdas antaŭen pro kunigi la militistojn. Do tiu alia certe estas la ĉefo.“

„Jes, ĝustas. Mi havas la saman opinion. Ni ne okupiĝu pri la ĉefo. Ni nur sekvas lian filon.“

„Kial?“

„Ĉar mi volas scii, ĉu li haltis pro resti. Tio ŝajnas grava al mi. Do ek, *Sir!*“

Ni plurajdis trote, senke io eksternorma okaziĝis. Maljam unu horon antaŭ tagmezo Sam haltis.

„Ni returnu. Ankaŭ Winnetou rajdadis la tutan nokton, tio nun evidentas. Do la apaĉoj tre rapidiĝas. Ni povas ekspekti ilian atakon tre baldaŭ. Eble ankoraŭ dum la kvin tagoj, kiujn vi bezonas pro la finigo de la mezura laboro.“

„Tio estus malagrable.“

„Certe jes. Se vi ĉesas kaj ni foriĝas, la laboro restas nefinigte. Sed se ni restas, ni estos atakata kaj la laboro ankaŭ restas nefinigte. Ni parolu kun Bancroft pri la afero.“

„Sed eble estas tria ebleco.“

„Mi ne vidas, kia tio estus.“

„Ke ni intertempe savigas nin for de tie ĉi kaj finigas la reston, kiam la apaĉoj estos foriĝintaj. Eble tio sukcesos. Ni vidu, kion la aliaj opinias pri tio. Ni hastu atingi la tendejon jam antaŭ la noktiĝo.“

Ni rerajdis la saman vojon, kiun ni estis rajdintaj tien. Mia rozharulo ankoraŭ estis tute freŝa, kaj la nova Mary agis, kvazaŭ ĝi estis ĵus veninta el la stalo. En mallonga tempo ni rajdis longan distancon, ĝis ni atingis fluantan akvujon, kie ni decidis trinki kaj restigi la bestojn. Tie ni elseliĝis kaj kuŝiĝis inter arbedojn sur la softan herbejon.

Sam Hawkens silentadis. Mi pensadis pri Winnetou kaj la estonta batalado kun li kaj siaj apaĉoj. Post tempo Sam Hawkens ekdormis. Mi ĝin ekkonis per la regula spirado, kiu levigis kaj mallevigis lian bruston. Li ne dormis multe dum la lasta nokto. Tie ĉi li povis riski mallongan dormeton, ĉar mi gardis kaj ni ne rimarkis ion danĝeran en la tuta regiono.

Nun mi spertu ekzemplon, kiel akraj estas la sensoj de la homoj kaj la bestoj en la sovaĝa okcidento. La mulo staris meze en la arbedo kaj manĝis la foliojn de la

branĉoj. La rozulo teniĝis en mia proksimeco kaj falĉadis la herbejon per siaj akraj dentoj.

Subite la mulo aŭdigis mallongan, avertan spiregon. Tuje Sam ekvekis kaj staris sur la kruroj.

„Mi dormis, la Mary spiregis. Tio min vekigis. Venas homo aŭ besto. Kie estas mia mulo?“

„Tie en la arbedo.“

Ni rampis en la arbedon al Mary. La besto rigardetis singarde tra la branĉoj. La longaj oreloj moviĝis vigle, kaj la vosto leviĝis kaj malleviĝis. Kiam ni venis, ĝi trankviliĝis. Vosto kaj oreloj malmoviĝis.

Kiam ni rigardis tra la branĉoj, ni vidis ses indianoj, kiuj venis rajdante de nordo laŭ niaj spuroj. La unua indiana rajdanto havis mezgrandan, sed fortan figuron. Li tenis sian kapon mallevite kaj ŝajnis ne lasi sian vidon for de la spuro. Ĉiuj ses estis vestitaj per ledaj *leggings*:oj kaj malhelaj kotonĉemizoj. Armitaj ili estis per pafiloj, tranĉiloj kaj *tomahawk*:oj. Iliaj vizaĝoj brilis per graso. Sur ĉiu estis pentrita blua kaj ruĝa streko.

Mi jam volis efaflikti pri tiu renkonto, jen Sam diris, sen mallaŭtigi sian voĉon: „Kia renkonto! Tio nin savigos, *Sir!*“

„Ĉu savigos? Kial? Ĉu vi ne volas paroli pli mallaŭte? La uloj jam estas tiel proksime, ke ili certe aŭdas nin!“

„Ili aŭdu. Estas kajovajoj. La antaŭa rajdanto estas Bao, kio signifas en ilia linvgvo vulpo, brava kaj saĝa militisto. La ĉefo de tiuj homoj nomiĝas Tangua kaj estas mia bona amiko. Ili havas la militkoloroj en la vizaĝoj, do verŝajne estas esploristoj. Mi nur ne aŭdis, ke iu tribo elfosis la militan hakilon.“

La kajovajoj ŝajnas esti miksita popolo el ŝoŝonoj kaj pueblaj indianoj. En la indiana teritorio ili estis enlimigitaj en fiksjaj ejoj, sed multaj el ili ankoraŭ migradas en la Texas:aj dezertoj, antaŭ ĉio en la tiel nomata Panhandle, kaj eĉ ĝis New Mexico. Tiuj migrantoj estas bonaj rajdantoj kaj posedas amason da ĉevaloj. Ili estas granda danĝero por la blankuloj per ilia rabemo. Tial la loĝantoj de la limejoj estas iliaj ĝismortaj malamikoj. Same ili ne havas la plej bonajn rilatojn kun la apaĉaj triboj, ĉar ili tute ne kutimas respekti la posedaĵon kaj vivon de siaj ruĝaj fratoj. Ili estas, per unu vorto, rabistaroj.

La ses esploristoj nun alvenis tre proksime. Kiel ili povis savigi nin, estis tute malklare al mi. Ses indianoj povis utili al ni aŭ malmulte aŭ neniel. Sed mi baldaŭ eksciis, al kio Sam Hawkens celis.

Ili estis venintaj laŭ nia spuro tien kaj nun vidis nian revenan spuron kiam ili ĉirkaŭis la arbedon. Per tio ili memkompreneble konkludis, ke troviĝis homoj en ĝi. Tuje ili turnigis iliajn fortajn ĉevalojn kaj kuregis reen, pro eliĝi el la pafdistanco de niaj pafiloj.

Sam paŝis antaŭ la arbedon, tenis la ambaŭ manojn kavume al la buŝo kaj elpuŝis akran, laŭtege sonan vokon, kiu ŝajnis konata de ili. Tuje ili haltigis la ĉevalojn kaj vidis reen. Sam vokis denove kaj mansignis. Mi estis stariĝinta flanke

de Sam. Ili rapide rajdis al ni, kvazaŭ ili volis mortigi nin sub la hufoj de siaj ĉevaloj. Sed ni trankvile staradis. Duonan metron antaŭ ni ili reenŝiris siajn ĉevalojn, saltis el la seloj kaj lasis la bestojn kuri.

„Nia blanka frato Sam estas tie ĉi, ĉu?“ demandis la estro. „Kiel li iĝas en la vojon de siaj ruĝaj amikoj?“

„Bao, la ruza vulpo, min trovis, ĉar li rajdis laŭ mia spuro“, respondis Sam.

„Ni kredis, ke ĝi estas la spuro de la ruĝaj hundoj, kiujn ni serĉas“, diris la Vulpo en balbuta, sed komprenebla angla.

„Pri kiuj ruĝaj hundoj parolas mia ruĝa frato?“

„Pri la apaĉoj el la tribo de la meskaleroj.“

„Kial vi nomas ilin hundoj? Ĉu ekkomencis kverelo inter ili kaj miaj fratoj, la bravaj kajovajoj?“

„La hakilo de la milito estis elterigita inter ni kaj tiuj favaj kojotoj.“

„Uf! Aŭdi tion plaĉas al mi! Miaj fratoj sidu kun ni, ĉar mi diru al ili gravan aĵon!“

La Vulpo vidis al mi esplorante kaj demandis:

„Mi neniam antaŭe vidis tiun palvizaĝon. Ĝi ankoraŭ junas. Ĉu ĝi jam apartenas al la militistoj de la blankaj viroj? Ĉu ĝi jam meritiĝis nomon?“

„Tiu palvizaĝo estas mia plej kara amiko kaj frato“, Sam respondis. „Antaŭ nelonge li venis trans la granda akvo kaj estas granda militisto de sia popolo. Li neniam antaŭe vidis bubalon aŭ urson kaj tamen batalis antaŭhieraŭ kun du virbubaloj kaj mortigis ilin pro savi mian vivon. Hieraŭ li mortpikis la grizurson de la rokmontaro per la tranĉilo, senke lia haŭto nur estis gratita dum tio.“

„Uf, uf!“ la ruĝuloj vokis admirante. Sam pluigis en sia laŭda maniero:

„Lia kuglo neniam maltrafas sian celon, kaj en lia mano loĝas tiom da forto, ke li smeŝas ĉiun kontraŭulon per unu bato de sia pugno teren. Tial la blankaj viroj de la okcidentoj donis al li la nomon Old Shatterhand.“

En tiu maniero mi ricevis, tute sen mia kunago, la militnomon, kiun mi portis ekde tiam en tiuj landoj. Tio estas moro en la okcidento. Ofte eĉ la plej bonaj amikoj ne interkonas la veran nomon de la alia.

La Vulpo donis al mi la manon kaj diris amikece:

„Se Old Shatterhand permesas, ni estos siaj amikoj kaj fratoj. Ni amas virojn, kiuj terensmeŝas siajn malamikojn per unu batego. Tial vi estos bonvena en niaj tendoj.“

Tio signifis per aliaj vortoj: ni bezonas bubojn, kun tia korpoforto, kiel vi ĝin posedas, tial venu al ni. Se vi ŝtelas kaj rabas por ni kaj kun ni, vi fartos bone ĉe ni. Dignoplene mi respondis:

„Mi amas la ruĝajn virojn, ĉar ili estas la filoj de la Granda Spirito, kies infanoj estas ankaŭ la palvizaĝoj. Ni estu fratoj kaj interhelp kontraŭ ĉiuj malamikoj, kiuj ne respektas vin kaj min!“

Plaĉa subrideto aperis sur lia per graso kaj farbo ŝmirita vizaĝo, kiam li certigis al mi:

„Old Shatterhand parolis bone. Ni volas fumi la pipon de la paco kun li.“

Ni sidiĝis kun ili apud la akvejo. La Vulpo elpoŝigis pipon, kies dolĉa-fiaga aromo ofendis mian nazon jam de malproksime, kaj ŝtopis ĝin per miksaĵo, kiu ŝajnis konsisti el pistitaj ruĝaj betoj, kanabofolioj, tranĉitaj glanoj kaj okzalo. Tiam li bruligis ĝin, ensuĉis la fumon, ĝin blovis al la ĉielo kaj al la tero kaj diris:

„Tie supre loĝas la Granda Spirito, kaj tie ĉi sur la tero kreskas la plantoj kaj la bestoj, kiujn li kreis por la militistoj de la kajovajoj.“

Poste li faris pluajn kvar ensuĉojn kaj blovis la fumon al nordo, sudo, oriento kaj okcidento.

„En tiuj lokoj loĝas la ruĝaj kaj la blankaj viroj, kiuj tenas tiujn bestojn kaj plantojn maljuste. Sed ni iros al ili kaj prenos, kio estas nia posedaĵo. Bao parolis. *Howgh!*“

Kia parolado! Tiu kajovajo konstatis tute malkaŝe, ke li supozis ĉiun besta^{1/4}on kaj planta^{1/4}on esti la posedaĵo de sia tribo kaj tial la rabon esti ne nur sia rajto, sed eĉ sia devo! Ĉu mi vere estu la amiko de tiuj homoj? Sed kiu troviĝas inter muzikistoj, ja devas kunludi.

La Vulpo donis la malpacan pacopipon al Sam. La malgrandulon faris siajn ses ensuĉojn kaj diris:

„La Granda Spirito ne atentiĝas la diversajn haŭtojn de la homoj, ĉar ili povas surŝmiri farbon pro trompi Lin, sed Li vidas al la koro. La koroj de la militistoj de la tribo de la kajovajoj estas bravaj, netimemaj kaj fidelaj. Mia koro estas ligata al la kajovajoj, kiel mia mulo estas ligita al la arbo, al kiu min ligigis ĝin. Tiel ĝi estos ĉiam ligata, se mi ne eraras. Mi parolis. *Howgh!*“

Tio vere estis laŭ la maniero de Sa, Hawkens, kiu komprenis eltrafi la bonan aspekton de ĉio. Lia parolado estis rekompencata per ripetita „Uf, uf, uf!“ Bedaŭrinde li nun faris la fiagon transdoni la argilan odoraĉotubon ankaŭ en mian manon. Mi tre ŝate fumas. Ankoraŭ neniu cigaro estis tro forta al mi. Tial mi povis ekspekti, ke ankaŭ tiu indiana pacotubo ne mortigus min. Mi do stariĝis, faris geston de atentigo kaj ekensuĉis. Jes, estis vera. La ĵus nomitaj konsistaĵoj, do betoj, kanabo, glanoj kaj okzalo ĉiuj estis en la finaĵo de la pipo. Nun mi flaris kaj gustis, ke ankaŭ ĉeestu ero de felta ŝuo. Mi blovis la fumon al la ĉielo kaj al la tero kaj tiam diris:

„De la ĉielo venas la sunbrilo kaj la pluvo. De ĝi venas ĉiu bona donaco kaj ĉiu beno. La tero ricevas la varmon kaj la humidecon kaj donacas pro tio la bubalon kaj la mustangon, la urson kaj la cervon, la kalabason, la maizon kaj antaŭ ĉio la noblan planton, el kiu la saĝaj ruĝaj viroj faras la kinikinikon, kiu donacas la odoron de la amo kaj de la fratiĝo el la pipo de la paco.“

Mi legis, ke la indianoj nomis sian tabakmiksaĵon kinikiniko, kaj hodiaŭ tuje aplikis tiun scion je la ĝusta cirkonstanco. Nun mi plenigis mian buŝon suĉante per fumo kaj blovis ĝin en ĉiuj ĉieldirektojn. La gusto estis eĉ pli riĉa kaj naŭziga kiel antaŭe. Mi estis certa, ke du kromaj enhavoj estis nomeblaj, fakte kolofono kaj detranĉitaj ungoj. Post tiu certe ĝusta ekkono mi pluigis:

„En la okzidento altiĝas la roka montaro, kaj en la oriento vastiĝas la ebenaĵoj. En la nordo brilas la lakoj, kaj en la sudo ondas la granda akvo de la maro. Se la tuta lando, kiu estas inter tiuj kvar limoj, estus mia posedaĵo, mi ĝin donacus al la militistoj de la kajovajoj, ĉar ili estas miaj fratoj. Ili ĉasu tiun jaron dekoble tiom da bubaloj kaj kvindekoble tiom da grizursroj kiel estas la nombro de iliaj kapoj. La eroj de la maizo estu grandaj kiel kalbasoj, kaj la kalbasoj tiel grandaj, ke oni povus tranĉi el unu ŝelo dudek kalbasojn. *Hough!*“

Deziri al ili tiujn belegajn aĵojn ne kaŭzis nepageblajn elspezojn al mi, sed ili ĝojis pri tio kvazaŭ ili fakte estis ricevintaj ilin. Tiom multe neniam antaŭe homo deziris al ili. Tial la ĉiam ripetitaj „Uf! Uf!“oj ŝajnis neĉesantaj. La Vulpo premis mian manon denove, certigis min pri sia amikeco por ĉiamaj tempoj kaj disŝiris sian buŝon dum sia Uf!-ado tiel vaste, ke mi sukcesis liberiĝi de la paca kaj malodora pipo, perke mi ŝovis ĝin inter liajn longajn, flavajn dentojn. Li tuje eksilentis pro ĝui la enhavon de la fumtubon per dankoplena medito.

Tio estis mia unu „sankta agado“ ĉe la indianoj, ĉar la fumado de la pacopipo estas supozata de ili kiel solenaĵo, kiu havas tre seriozajn kaŭzojn kaj same seriozajn konsekvencojn. Kiel ofte mi post tio fumu la kalumeton kaj konsciis pri la seriozeco, la digno de la agado tute. Sed tie ĉi ĝi naŭzis min ekde la komenco. Krome la afero maksimume ŝajnis ridiga al mi, ekde la parolado pri la koro de Sam, kies koro „estas ligita kiel mulo al arbo.“

Pro forviŝi la guston de la pipo, mi elpoŝigis cigaron kaj bruligis ĝin. La ruĝuloj rigardi min dum tio per avidaj okuloj. La vuplo malfermis la buŝon tiel vaste, ke elfalis la pipo. Kiel sperta militisto li posedis la konscion ĝin kapti kaj ŝovi reen inter la lipojn. Sed oni povis klare vidi, ke en tiu ĉi momento li preferus unu cigaron plie ol mil pacaj kaj kinikinikaj pipoj.

Ĉar ni komunikis kun Santa Fé, de kie ni ricevis niajn provizaĵojn, ne estis malfacila al mi haviĝi kelkajn cigarojn. Tiun matenon mi kunprenis provizon por du tagoj. Do mi povis plenumigi la ardan deziregon de la ruĝuloj kaj donis al ĉiu el ili cigaron. La Vulpo tuj formetis la pipon kaj bruligis sian cigaron. Liaj anoj agis alie. Ili metis ne nur la finaĵojn de la cigaroj en la buŝojn, sed ilin enŝovis tute. Mi ĵuris silente donaci ion al ili, kio estas fumebla kaj ne manĝebla.

Nun ĉiuj oficialaĵoj estis faritaj, kaj la ruĝuloj en plej bona animstato. Do Sam komencis per la demando:

„Miaj fratoj diras, ke la hakilo de la milito estis elterigita inter ili kaj la meskalero-apaĉoj. Mi scias nenion pri tio. De kiam ĝi ne plu kuŝas en la tero?“

„Ekde la tempo, kiun la palvizaĝoj nomigas du semajnoj. Mia frato Sam certe estis en fora loko, tielke li ne povis ekscii ion pri tio.“

„Tio ĝustas. Sed la popoloj ja vivis en paco! Kiu estas la kaŭzo, ke miaj fratoj ekprenis la armilojn?“

„Tiuj hundoj, la apaĉoj, mortigis kvar el niaj militistoj ĉe la Rio Pecos.“

„Tie ja ne staras viaj tendoj, ĉu?“

„Sed tiuj de la meskaleroj.“

„Kion viaj militistoj volis fari tie?“

La kajovajo pripensis momenton pro respondi laŭ la vero:

„Aro de niaj militistoj estis foririntaj pro nokte ataki la ĉevalojn de la meskalero-apaĉoj. Tiuj fetorantaj hundoj sed gardis bone. Ili defendiĝis kaj mortigis niajn bravajn virojn. Tial la hakilo de la milito estis elterigita inter ni kaj ili.“

Do la kajovajoj volis ŝteli ĉevalojn, sed estis trovitaj kaj forpelitaj. Ke kelkaj el ili perdis iliajn vivojn dum tio, estis tute ilia mema kulpo. Tamen la apaĉoj, kiuj fakte pravis, faru penton pri tio, ĉar ili defendis ilian posedaĵon. Plej ŝate mi estus dirinta tion honeste en la vizaĝon de tiuj fibuboj. Mi jam malfermigis la buŝon, sed Sam mansignis al mi averte kaj pludemandis:

„Ĉu la apaĉoj scias, ke viaj militistoj eliris kontraŭ ili?“

„Ĉu mia frato pensas, ke ni estis dirintaj ĝin al ili? Ni atakos ilin el embusko, mortigas kion ni povas kaj poste kunprenos ĉion, kion ni bezonas el iliaj aĵoj.“

Tio estas la troaĵo al mi. Mi enmiksiĝis:

„Kial miaj bravaj fratoj volas havi la ĉevalojn de la apaĉoj? Mi pensis, ke la riĉa tribo de la kajovajoj posedas multe pli da ĉevaloj ol siaj militistoj bezonas.“

La Vulpo vidis al mi ridetante kaj respondis:

„Mia juna frato Old Shatterhand estis veninta trans la granda akvo kaj certe ne jam scias, kiel pensas kaj vivas la homoj sur tiu flanko de la akvo. Jes, ni havas multajn ĉevalojn. Sed venis al ni blankaj viroj, kiuj volis aĉeti ĉevalojn, pli multajn ĉevalojn, ol ni povis fordoni. Tiam ili rakontis al ni pri la ĉevalaroj de la apaĉoj kaj diris, ke ili donos al ni po apaĉoĉevalo sammulte da varoj kaj brando kiel po kajovajoĉevalo. Tial niaj militistoj elrajdis pro haviĝi apaĉajn ĉevalojn.“

Mi estis denove tentita ellasi mian koleron, sed Sam mansignis tre energie kaj volis scii:

„Ĉu mia frato, la Vulpo, rajdadas kiel esploranto?“

„Jes.“

„Kiam postsekvos viaj militistoj?“

„Ili estas unu tagrajdadon malantaŭ ni.“

„Kiu estras ilin?“

„Tangua, la brava ĉefo mem.“

„Kiom militistoj li kunhavas?“

„Duoble cent.“

„Kaj vi kredas, ke vi surprizigas la apaĉojn?“

„Ni venos sur ilin kiel la aglo sur la korvojn.“

„Mia frato eraras. La apaĉoj scias, ke ili estu ataktota de la kajovajoj.“

La Vulpo skuis la kapon nekredante.

„Kiel ili eksciis tion? Ĉu iliaj oreloj do longiĝis ĝis la tendoj de la kajovajoj?“

„Certe jes.“

„Mi ne komprenas mian fraton Sam. Li diru al mi, kion li volis diri per tiuj vortoj.“

„La apaĉoj havas orelojn, kiuj povas iri kaj eĉ rajdi. Ni vidis du el tiuj oreloj hieraŭ, kiuj estis ĉe la tendoj de la kajovajoj pro kaŝaŭskulti.“

„Uf! Ĉu du oreloj? Do ĉu du esploristoj?“

„Jes.“

„Tiukaze mi tuje revenu al la ĉefo. Ni nur kunprenis ducent militistojn, ĉar ni ne bezonas pli multajn, kiam la apaĉoj scias kredas sin savaj. Sed kiam ili scias ĉion, ni bezonas multe pli.“

„Miaj fratoj ne pripensis ĉion ĝisfine. Intŝu-tŝuna, la ĉefo de la apaĉoj, estas tre saĝa militisto. Kiam li vidis, ke siaj viroj mortigis kvar kajovajojn, li diris al si mem, ke la kajovajoj certe estos venĝantaj ilin, kaj li elrajdis pro kaŝaŭskulti vin.“

„Uf, uf! Li mem, ĉu?“

„Jes, li kaj sia filo Winnetou.“

„Uf, ankaŭ Winnetou! Se ni estis sciintaj tion, tiuj du hundoj estus kaptitaj! Ili nun kunigos amason da militistoj pro akcepti nin. Mi diru tion al la ĉefo, proke li atendas kaj venigas eĉ pli da militistoj! Ĉu Sam kaj Old Shatterhand rajdos kun mi?“

„Jes.“

„Do ili rapide iĝu sur iliajn ĉevalojn!“

„Ne tiel haste! Antaŭe mi interparolu kun vi pri io grava.“

„Tion vi povas diri al mi survoje.“

„Ne. Mi rajdos kun vi, sed ne al Tangua, la ĉefo de la kajovajoj, sed vi akompanos nin al nia tendejo.“

„Pri tio mia frato Sam eraras tree.“

„Tute ne. Atentu kion mi diros al vi! Ĉu vi volas kapti Intŝu-tŝunan, la ĉefon de la apaĉoj vivante?“

„Uf!“ la kajovajo vokis eksciĝite. Liaj anoj atente aŭskultis.

„Kaj lian filon Winnetou kune, ĉu?“ Sam demandis.

„Uf, uf! Ĉu tio eblas?“

„Eĉ tre facilas.“

„Mi konas mian fraton Sam, alie mi kredus, ke sur lia lango nun loĝas ŝercaĵo, kiun mi ne toleru.“

„*Pshaw!* Mi parolas serioze. Vi povas kapti la ĉefon kaj sian filon vivante.“

„Kiam?“

„Post malmultaj tagoj, ĉe nia tendejo.“

„Kie ĝi troviĝas?“

„Vi vidis, ĉar vi volonte akompanos nin tien, kiam vi aŭdis, kion mi nun volas diri al vi.“

Li raktontis al ili pri nia mezura laborado kaj ĝia celo, pri kiu ili tute ne kontraŭis, kaj pri la renkonto kun la apaĉoj.

„Mi miris, ke la du ĉefoj estis tute solaj“, Sam pluis, „kaj supozis, ke ili estis ĉasintaj bubalojn kaj disiĝis nur mallongan tempon de iliaj militistoj. Sed nun mi scias tutekzakte la fakton. La du apaĉoj estis ĉe vi pro esploradi. La plej altaj viroj

de la apaĉoj faris tiun rajdadon mem. Tio estas certa segno, ke ili supozas tiun aferon esti tre serioze. Intŝu-tŝuna rajdos sian ĉevalon ĝismorte, se tio necesas, pro povi alarmigi siajn milistojn!“

„Tial mi raportu al mia ĉefo samrapide pri tio!“

„Mia frato nur atendu kaj lasu min finparoli! La apaĉoj estos ardaĵ pri du venĝoj, pri venĝo pri vi kaj pri venĝo pri ni pro la mortigo de ilia Klekih-petra. Ili kunigos pligrandan aron kontraŭ vi kaj malpligrandan kontraŭ ni. En la malpligranda grupo troviĝos la ĉefo kun sia filo. Vi nun rajdos al via ĉefo, post mi montras al vi kie estas nia tendejo, kaj diros ĉion al li, kion mi rakontis al vi. Tiam vi venos al ni kun viaj ducent militistoj pro atendi kaj kapti Intŝu-tŝunan kaj sian malgrandan aron. Li kunhavas ne pli ol kvindek militistojn. Ni estas dudek blankaj viroj kaj helpas al vi. Do estos facilaĵo venki la apaĉojn. Kiam vi tiam havos la du ĉefojn en viaj manoj, la tuta tribo estas via. Vi povos postuli de la apaĉoj, kion vi volas. Ĉu mia frato konsentas pri ĉi ĉio?“

„Jes. La plano de mia frato Sam estas tre bona. Kiam la ĉefo ĝin ekscios, li ĝojos. Ni agos laŭ ĝi.“

„Tiukaze niekrajdu kaj rajdu rapide, proke ni atingas la tendejon jam antaŭ la noktigo!“

Ni iĝis sur la ĉevalojn, kiuj nun sufiĉe restadis, kaj kuregis ilin galope for. Tiufoje ni neglektis sekvi ekzakte laŭ la spuro. Ni rajdis rekte kaj evitis ĉiun kromvojon.

Tangua

Mi tute ne konsentis pri la konduto de Sam, sed ĉagreniĝis pri tio. Winnetou estu logota en embuskaĵon kun sia patro kaj aro da kvindek militistoj! Se tio sukcesus, la du ĉefoj kaj iliaj apaĉoj estus pererintaj. Kiel Sam Hawkens nur povus proponi tion! Li ja sciis, ke mi estis treege impresita de Winnetou, ĉar mi diris ĝin al li. Aliflanke mi sciis, ke ankaŭ Sam ŝatis la junan apaĉoĉefon.

Ĉiuj miaj provoj interparoli kun li survoje estis vanaj. Li ne cedis de la flanko de la estro de la esploristo. Tio ĉagrenigis min plie. Se mi iam estis en malbona animstato, tiukaze estis je tiu tago, kiam ni atingas la tendejon dum la krepusko. Mi iĝis de la ĉevalo, ĝin deseligis, kaj kuŝiĝis malgaje sur la herbejon. Sam estis malatentadinta pri ĉiuj miaj gestoj kaj nun rakontis al la tendejanoj kiel ni renkontis la kajovojajn kaj kio nun okazu. Komence ili ektimis pri la ĉeesto de la indianoj. Des pli ili nun ĝojis, kiam ili aŭdis, ke la kajovojaj estis niaj amikoj kaj aliancanoj, kaj ke ni ne plu afliktiĝu pri la apaĉoj. Savite de la ducent kajovojaj ni povis pluigi nian laboron.

La indianoj estis akceptataj amikece, servitaj per ursoviandaĵoj kaj rerajdis for. Ili volis survojiĝi la tutan nokton, pro informigi ilian tribon laŭeble rapide. Kiam ili forestis, Sam venis al mi, kuŝiĝis flanke de mi kaj diris en sia kutima, supera maniero:

„Vi tute ne mienas bonaspekte ĉinokte, *Sir!* Do estu aperinta ĝeno, aŭ de la digestado aŭ de la animaj internaĵoj, hihihih. Kiu el tiuj du do estas la fakta? Mi kredas, ke estas la dua. Ĉu ĝustas?“

„Jes, certe!“ mi respondis ne vere amikece.

„Do malglaciigu vian koron kaj diru al mi, kio afliktas vin. Mi kuracos vin.“

„Plaĉus al mi, se vi kapablas, Sam. Sed mi dubas pri tio.“

„Mi kapablas, vi povas esti certe pri tio.“

„Do bonvolu diri al mi, Sam, kiel plaĉis Winnetou al vi!“

„Bonege. Do kiel al vi!“

„Kaj vi volas lin pereigi! Kiel vi volas kunrimigi tion?“

„Pereigi, ĉu? Mi lin, ĉu? Tio ne ekideas al la filo de mia patro.“

„Sed li ja estos kaptata!“

„Certe jes.“

„Kaj tio estos lia pere!“

„Do ne kredu al fantomoj, *Sir!* Winnetou plaĉas tiel bone al mi, ke mi ĉiutempe riskus mian vivon, se li troviĝus en danĝero.“

„Kial vi tiukaze logas lin en embuskaĵon?“

„Pro savigi nin antaŭ li kaj siaj apaĉoj.“

„Kaj kion poste?“

„Ĉu poste? Hm! Vi do intencas zorgi pri tiu juna apaĉo, ĉu, *Sir*?“

„Mi ne nur intencas, mi fakte ĝin faros! Se li estos kaptata, mi liberigos lin. Kaj se eĉ la armiloj estos uzataj kontraŭ li, mi stariĝos je lia flanko kaj batalos pro li. Tion mi volas diri al vi malkaŝe kaj honeste.“

„Ĉu? Ĉu vi faro tion? Ĉu vere?“

„Jes. Mi ĝin promesis kore al mortanto. Tiu promeso estas sankta al mi same kiel ĵuro.“

„Ĝojas min, ĝojas min ege. Ni pri tio tute konsentas, ni du.“

„Sed“, mi urĝis senpacience, „do diru al mi, kiel mi harmonigu tiujn belajn parolaĵojn kun viaj malicaj intencoj!“

„Ĉu vi volas sii tion? Hm, jes, via olda Sam Hawkens certe rimarkis, ke vi volis paroli kun li survoje. Sed tio ne estu. Tio estus komplete damaĝinta mian tutan bonan planon. Mi estas tute alia ulo, kaj celas al tute alia celo, kiel ĝi ŝajnas. Nur ne permesas al ajn ĉiu ekkoni mian ludkartaron, hihihih! Sed al vi mi povas permesi. Vi helpas al mi. Dick Stone kaj Will Parker ankaŭ, se mi n'eraras. Nu do: laŭ mia pritakso de Intŝu-tŝuna, li ne estis ne nur iomete esplorinta kun Winnetou, sed dume armiĝigis kaj elrajdigis siajn militistojn. Ili certe jam antaŭiĝis decan distancon. Ĉar li rajdas la tutan nokton, mi supozas, ke li volas atingi ilin jam morgaŭ frue, alikaze li ne estus peniganta sian ĉevalon en tiu maniero. Postmorgaŭ matene li jam povas esti tie ĉi. Nun vi ekkonas, en kia danĝero ni estas, kaj kiel proksime ĝi estas! Do estis bone, ke ni sekvis lian spuron. Kaj estis bone, ke ni renkontis la kajovojojn kaj eksciis ĉion de ili. Ili venigas iliajn ducent rajdantojn tien ĉi kaj—“

„Mi avertos Winnetoun pri la kajovojoj“, mi interrompis lian paroladon.

„Pro la sankta ĉielo ne!“ li vokis. „Tio nur damaĝus al ni, ĉar la apaĉoj saviĝus kaj ni ankoraŭ estos en danĝero per ili malgraŭ la ĉeesto de la kajovojoj. Ne, ili estu kaptataj kaj vidu ilian morton antaŭ la okuloj. Kiam ni tiam liberigos ilin kaŝe, ili estu dankema al ni kaj rezignu pri ilia venĝoplanado. Ekstremokaze ili postulos la eldonon de Rattler, kaj tiun mi ne rifuzus. Kion vi diras nun, kolera *gentleman*?“

Mi ofertis al mi mian manon.

„Mi estas komplete trankviligita, mia kara Sam. Tion vi tre bone elpensis!“

„Ĉu ne? Tiu Sam Hawkens ja laŭdire manĝas kampomusojn, sed li havas same kelkajn bonajn aspektojn, hihihih! Nu, ĉu vi rekonsentas kun mi? Do ruliĝu sur la flankon kaj baldaŭ dormiĝu. Morgaŭ multo farendas. Mi ankoraŭ informigos Stone kaj Parker:on, proke ili scias, kiujn kartojn ni metos sur la tablon.“

Post Sam foriĝis, mi provis dormi, sed longe ne povis kvietiĝi. La tendanoj estis ĝojis pri nia alianco kun la kajovejoj kaj interparolis tiel laŭte pri tio, ke estus estinta artaĵo dormi en tiu bruo. Krome miaj memaj pensoj ne lasis min

trankviliĝi. Hawkens parolis tiel certece pri sia plano, kvazaŭ malsukceso tute neebulis. Sed mi tute ne partoprenis en lia optimismo.

Ni volis liberigi Winnetoun kaj lian patron. Kio okazu al la aliaj kaptotak apaĉoj, tio neniam estis la temo. Ĉu ili restu kaptataj de la kajovajoj, dum iliaj du ĉefoj estus liberigataj? Tio ŝajnis kiel ega nejusteco al mi. Sed la liberigo de ĉiuj apaĉoj apenaŭ sukcesebulis al ni kvar viroj, des pli multe ĉar tio ja okazu kaŝe, proke ni ne evidentiĝus. Kaj en kiu maniero la apaĉoj estus kaptotaj de la kajovajoj? Apenaŭ senbatale. Estis antaŭvidebla, ke la du ĉefoj defendiĝos plej forte dum tio, kaj per tio plej ege endanĝeriĝos.

Kiel ni povis eviti tion? Se ili ne estus lasontaj sin venki, ili verŝajne estos mortigantaj de la kajovejoj. Sed tio okazu neniukaze.

Mi pensadis longe pri tio kaj ruliĝadis jen kaj reen, senke mi trovis kontentiĝon. La sola pensaĵo, kiu finfine trankviligis min, estis tiu, ke la malgranda ruza Sam certe estos trovanta solucion. Ĉiukaze mi planis certe pledi pro la du ĉefoj. Tiam mi finfine ekdormis.

La sekvintan matenon mi okupiĝis per duobla fervoro pri la laboro, ĉar mi estis mankinta hieraŭ. Ĉar ĉiu klopodiĝis, ni antaŭiĝis pli rapide ol antaŭe. Rattler sin tenis for de ni. Li migradis jen kaj reen, sed estis traktita tute amikece de siaj ,okcidentuloj', kvazaŭ nenio okazis. Je la vespero ni estis mezurintaj preskaŭ duoble longan vojon kiel antaŭe. Tial ni estis tre dormemaj kaj dormiĝis post la vespermanĝo. La tendejo estis antaŭiginta plu dum la tago.

La nekstan tagon ni estis same diligentaj, ĝis aperis interrompo ĉirkaŭ tagmezo. La kajovajoj venis. Iliaj esploristoj estis trovintaj nin tre facile, ĉar la spurojn, kiujn ni faris, estis tre klare videblaj.

La indianoj havis fortajn, militecajn korpojn. Ili havis tre bonajn ĉevalojn kaj estis armitaj senescepte per pafiloj, tranĉiloj kaj *tomahawk*-oj. Mi nombrigis pli ol ducent virojn. Ilia estro estis altkreskita, havis rigidan, seriozegan vizaĝon kaj rabbestajn okulojn, de kiuj nenio bona estis ekspektenda. Li nomiĝis Tangua, kiu laŭvorte signifas ĉefo. Per tio konkludeblis, ke li almenaŭ kiel ĉefo ne bezonis timi konkurecon. Kiam mi rigardis lian vizaĝon kaj liajn okulojn, mi eke sentis timon kaj teruron pri la vivo de Intŝu-tŝuna kaj Winnetou. Tangua venis kiel amiko kaj aliancano, sed tute ne kondukis amikece. Je lia alveno li ja ne tuje iĝis de sia ĉevalo pro saluti nin, sed faris ordonecan brakomovon, kiu igis nin esti ĉirkaŭigata de ĉiu siaj anoj. Post tio li rajdis al nia ĉaro kaj mallevigis la kovraĵon pro envidi. La enhavo ŝajnis allogi lin, ĉar li iĝis de la ĉevalo kaj en la ĉaron, pro esplori ĝin pli detale.

„Hoho!“ diris Sam Hawkens, kiu staris flanke de mi. „Tiu ulo ŝajnas rigardi nin kaj nian posedaĵon kiel bona kaptaĵo, jam antaŭ li estis interparolinta unu vorton kun ni, se mi n'eraras. Se li kredas, ke Sam Hawkens estas tiel stulta dungi la kapron kiel ĝardenisto, li certe eraras. Tion mi tuj montros al li.“

„Ne agu senpripense, Sam!“ mi petis. „Tiu ducent indianoj superas nin.“

„Je nombrom jes, je sprito certe nem hihihhi!“ li respondis.

„Sed ili ĉirkaŭas nin!“

„Well, tion mi povas vidi ankaŭ. Aŭ ĉu vi kredas, ke mi ne havas okulojn? Ni venigis, laŭŝajne, ne vere bonajn helpantelpantojn. Ĉar ili ĉirkaŭis nin, mi supozas, ke li intencas enpoŝigi nin kune kun la apaĉoj. Sed tiu mordaĵo pezu ege en lia stomako, tion mi certigas al vi. Kunvenu al la ĉaro, proke vi aŭdas, kiel Sam Hawkens parolas kun tiaj fibuboj! Mi estas bona konato de tiu Tangua. Li ekzakte scias, ke mi troviĝas tie ĉi. Lia ago do ne estas nur ĉagreniga al mi, sed pensigu nin ĉiujn. Nur vidu la obskurajn vizaĝojn de liaj anoj! Mi nun memorigos al li mian ĉeeston. Venu!“

Ni havis niajn pafilojn en la manoj kaj iris al la ĉaro, en kiu Tangua fiserĉadis. Mi ne sentis tute sendanĝera dum tio. Kiam ni estis alvenintaj, Sam demandis averte:

„Ĉu la fama ĉefo de la kajovajo emas post momentoj iri en la Ĉiaman Ĉasejon?“

Tangua rektiĝis el sia kliniĝita pozicio, turniĝis al ni kaj respondis krude:

„Kial la palvizaĝoj ĝenas mi per tiu stulta demando? Tangua iam regos en la Ĉiama Ĉasejo kiel granda ĉefo. Sed ankoraŭ longa tempo pasos, ĝis li suprenvojiĝos tien.“

„Tiu tempo eble estos nur unu minuto.“

„Kial?“

„Iĝu de la ĉaro, tiam mi ĝin klarigos al vi. Sed rapidiĝu!“

„Mi restas tie ĉi!“

„Nu, tiukaze vi estos krevata.“

Dum tiuj vortoj Sam turniĝis kaj agis kvazaŭ li volis foriri.

La ĉefo subite eksaltis de la ĉaro, ekprenis lian brakon kaj vokis:

„Ĉu krevata? Kial Sam Hawkens diras tiajn vortojn?“

„Pro averti vin.“

„Pri kio?“

„Pri la morto, kiu estus kaptinta vin, se vi estus restinta nur malmultajn momentojn tie supre.“

„Uf! Ĉu la morto estas en tiu ĉaro? Ĝin montru al mi!“

„Baldaŭ eble. Ĉu la mesaĝistoj ne diris al vi, kial ni estas tie ĉi?“

„Ili ĝin diris al mi. Vi volas konstrui vojon por la fajroĉevalo de la plavizaĝoj.“

„Prave! Tia vojo iĝas trans riveroj kaj profundaĵoj kaj tra rokoj, kiun ni diskrevigas. Mi pensas, ke vi scias tion.“

„Mi scias. Sed kiel tio rilatas al la morto, kiu minacus al mi?“

„Tre rekte. Ĉu vi eble ekkonis, per kio ni krevigas la rokojn, kiuj baras la vojon de nia fajroĉevalo? Ĉu eble per la pulvo, per kiu vi pafas el viaj pafiloj?“

„Ne. La palvizaĝoj kreis alian elpensajon, per kies helpo ili kapablas disbategi eĉ montojn.“

„Prave! Kaj tiun elpensajon ni havas sur tiu ĉi ĉaro. Ĝi ja estas garde pakita, sed kiu ne scias, kiel oni traktu tian pakajon, ekmortos tuje kiam li tuŝas ĝin. Ĝi eksplodas en liaj manoj kaj krevigas lin en mil etajn pecojn.“

„Uf, uf!“ li vokis timigite. „Ĉu mi estis proksime al tiuj pakaĵoj?“

„Tiel proksime, ke vi jam nun troviĝus en la Ĉiama Ĉasejo, se vi ne estus desaltinta. Kaj kiu nun estus videbla de vi? Neniu medicinaĵo, neniu kapobuklo, nenio, tute nenio, sed etaj pecoj de karno kaj ostoj. Kiel vi volas regi en tiu stato en la Ĉiama Ĉasejo? Viaj restaĵoj estus pistataj tie de la fantomaj ĉevaloj.“

Indiano, kiu venas en la Ĉiaman Ĉasejon sen kapobuklo aŭ medicinaĵo estas akceptata de la mortaj herooj per malestimo, kaj kaŝiĝu antaŭ la okuloj de ĉiuj beatuloj. Tio estas la kredo de la ruĝuloj. Kia malfeliĉaĵo ĝi estus, alveni tie en etaj pecoj! Malgraŭ la malhela koloro oni povis vidi, ke la sango foriĝis el la vizaĝo per teroro.

„Uf! Kiel bone, ke vi diris tion al mi ĝustatempe! Sed kial vi deponas tiun elpensaĵon en la ĉaro, en kiu troviĝas ankaŭ multaj aliaj utilaj aĵoj?“

„Do ĉu ni metu tiujn gravajn pakaĵojn sur la tero, kie ili malboniĝas kaj povas kaŭzi plej grandan malfeliĉon je eta tuŝo? Mi diras al vi, ke ili tamen estas sufiĉe danĝeraj en la ĉaro. Kiam tia pakaĵo eksplodiĝas, ĝi krevigas ĉion, kio troviĝas en la proksimejo.“

„Ĉu ankaŭ la homojn?“

„Memkompreneble ankaŭ la homojn kaj la bestojn en ĉirkaŭo, kiu vastas dekoble cent ĉevallongecojn.“

„Tiukaze mi diru al miaj militistoj, ke neniu el ili proksimiĝu al tiu danĝera ĉaro.“

„Faru tion. Mi eĉ petas vin, proke ni ĉiuj ne pereu per malatentaĵo! Vi vidas, kiel zorgeme mi estas pri vi, ĉar mi kredis, ke la militistoj de la kajovajoj estas niaj amikoj. Sed ŝajnas, ke mi eraris. Kiam amikoj renkontas, ili salutas unu la alian kaj kune fumas la pipon de la paco. Ĉu vi intencis hodiaŭ agi kontraŭ tiu moro?“

„Vi ja jam fumis la pacopipon kun la Vulpo, mia esploristo!“

„Nur mi kaj la blanka militisto, kiu staras ĉi tie flanke de mi. Ne la aliaj. Ĉu vi ne volas saluti ankaŭ ilin? Alie mi pensu, ke via amikeco ne seriozas.“

Tangua ĉirkaŭvidis momenton pripensante kaj tiam respondis per senkulpiĝaĉo:

„Ni troviĝas en milito kaj tial ne kunhavas la pacan kinikinikon.“

„La buŝo de la ĉefo de la kajovajo parolas alimaniere, kiel pensas sia koro. Mi vidas la saketon de la kinikiniko pendanta de via zono, kaj ĝi ŝajnas plena. Ni ne bezonas ĝin, ĉar ni havas sufiĉe da tabakon mem. Ja ne ĉiuj partoprenu en la kalumetado. Vi fumas pro vi kaj viaj militistoj, kaj mi fumas pro mi kaj la ĉi ĉeestantaj blankuloj. Tiel validas la amikeca alianco al ĉiuj viroj, kiuj troviĝas tie ĉi.“

„Kial ni du fumu, kiam ni jam estas fratoj? Sam Hawkens supozu, ke ni estis fumintaj la kalumeton pro ĉiuj.“

„Laŭ via volo! Sed tiukaze ni faros, kion ni emas, kaj vi ne ricevos la apaĉojn sub vian forton.“

„Do ĉi vi volas averti ilin?“ Tangua demandis. Liaj okuloj danĝere brilis.

„Ne. Tio ne ekideos al mi, ĉar ili estas niaj malamikoj kaj volas mortigi nin. Sed mi ne diros al vi, en kiu maniero vi povas kapti ilin.“

„Mi ne bezonas vin pro tio. Mi ĝin scias mem.“

„Hoho! Do ĉu vi scias, kiam kaj el kiu direkto ili venos kaj kie ni povos trovi ilin?“

„Mi ĝin scios, ĉar mi elsendos miajn esploristojn.“

„Tion vi ne faros, ĉar vi estas sufiĉe saĝa diri al vi, ke la apaĉoj trovos la sprurojn de viaj esploristoj kaj tuje pretiĝos por la batalo. Tiukaze ne tre verŝajnas, ke vi povos kapti ilin. Sed laŭ mia plano eblas embuskigi kaj surprize kapti ilin sen ilia antaŭscio, se mi n'eraras.“

Mi vidis, ke tio klarigo faris impreson. Tangua diris post mallonga pripenso:

„Mi interparolos kun miaj militistoj.“

Li iris al la Vulpo kaj mansegne alvenigis kelkajn kromajn ruĝulojn. Ni vidis, kiel ili interparolis.

„Ke li antaŭe volas paroli kun tiuj uloj, ne estas bona signo al ni!“ Sam diris.

„Mi pensis, ke vi estas lia amiko, ĉu?“ mi respondis.

„Ĉu amiko? Kiun vi nomus amiko inter tiaj kajovajoj! Ili estas fiuloj kaj vivas nur per rabado. Oni estas iliaj amikoj nur tiel longe, ke ili ne povas forpreni ion de oni. Sed ni havas ĉaron plenan je manĝaĵoj, kiuj estas tre valoraj al la ruĝuloj. Tion la esploristoj diris al ilia ĉefo. Ekde tiu momento estis decidita, ke ni estu elrabortaj.“

„Kaj nun, ĉu?“

„Ĉu nun? Hm, nun ni estas savaj.“

„Se vi pravus, tio certe plaĉus al mi.“

„Mi pensas, ke mi pravas. Mi konas tiujn ulojn. Bonega ideo de mi kredigi al tiu ulo, ke ni havus specon de eksplodaĵo tie ĉi sur la ĉaro, hihihhi! Li supozis ĉion, kio estas sur ĝi jam kiel certa kaptado. Nun mi estas konvikita, ke neniu ruĝulo riskos tuŝeti la ĉaron. Mi eĉ esperas, ke tiu timo ankaŭ iam estos utila al ni. Mi enpoŝigos sardinan skatolon kaj kredigos al ili, ke ĝi enhavus dinamiton. Vi ja ankaŭ jam havas skatoleton kun viaj paperoj. Vi povas memoriĝi por estontaj situacioj.“

„Bone! Volas esperi, ke tio ankaŭ kaŭzos la deziratan efikon. Sed kion vi opinias nun pri la pacopipo?“

„Estis interkonsentite, ke ĝi ne estu fumota. Nun mi pensas, ke la uloj decidiĝos alie. Mia parolado estis klariĝa al la ĉefo kaj same konvinkigos la aliajn. Sed ni fidu pri ili tamen ne.“

„Jen vi vidas, Sam, ke miaj priduboj tute ne estis malpravaj. Vi volis plenumi vian planon per la helpo de la kajovajoj. Tiel vi igis nin sub ilia forto. Mi scivolemas, kio okaziĝos!“

„Nenio alia krom tio, kion mi diris. La ĉefo volis elrabi nin kaj poste ataki la apaĉojn memfare. Dume li ekkonis, ke ili estas tro saĝaj sin lasi kapti kaj buĉi en tiu facila manieraĉo. Travidu! Ili pretas. Tangua venas. Nun decidiĝos.“

La antaŭsentis la decidon jam antaŭ li estis alveninta. Per kelkaj alvokoj de la Vulpo la aro de la ruĝuloj disiĝis. La rajdantoj deĉevaliĝis. Ni ne plu estis ĉirkaŭitaj. Tangua nun havis ete pli amikecan mienon ol antaŭe.

„Mi interparolis kun miaj militistoj“, li diris. „Ili konsentas, ke mi fumas la kalumeton kun mia frato Sam. Tio validu por ĉiuj.“

„Tion mi ekspektis, ĉar vi estas ne nur brava, sed ankaŭ saĝa viro. La militistoj de la kajovajoj proksimiĝu kaj estu atestantoj, ke ni du interŝanĝas la fumon de la paco kaj la amikeco.“

Tiel ĝi okazis. Tangua kaj Sam Hawkens fumis la kalumeton per la jam priskribitaj decaĵoj. Nun ni povus supozi, ke ili lasus nian pacon almenaŭ hodiaŭ kaj la sekvantajn tagojn.

Kiam mi diris „fumi“ la kalumeton aŭ la pacopipon, mi uzis la al ni kutiman esprimon. La indiano ja ne diras fumi tabakon, sed trinki tabakon. Fakte li vere trinkas ĝin, ĉar kiam li fumas en indiana maniero, li englutas la fumon, arigas ĝin en la stomako kaj poste ellasas ĝin per opaj puŝoj.

Post nia intertempa pacigo kun la kajovajoj, Tangua postulis grandan kunsidadon, en kiu ĉiuj blankuloj partoprenu. Tio tute ne konvenis al mi, ĉar tio detenis nin de nia laboro. Tial mi petis al Sam, ke la kunsidado estu prokrastota ĝis la vespero. Mi aŭdis, ke tia interparoladaĉo de la ruĝuloj emis esti preskaŭ senĉesaj. Sam parolis kun la ĉefo kaj tiam raportis:

„Kiel vera *indsman* li ne deĝas de sia volo. La alveno de la apaĉoj ne atendindas longan tempon. Tial ni havas laŭ lia opinio sufiĉe da tempo por kunsido, dum kiu mi klarigu mian planon, kaj post kiu ĉiukaze oni laŭdece manĝados. Manĝaĵoj tieas, kaj la kajovajoj kunportis sufiĉe da sekigita viando sur iliaj portoĉevaloj. Sed feliĉe mi almenaŭ ebligis, ke nur Dick Stone, Will Parker kaj mi partoprenu. Vi aliaj estas permesataj redaŭrigi la laboradon.“

„Ĉu permesataj? Kvazaŭ ni bezonus la permeson de la *indsman*:oj. Mi tute ne zorgiĝos pri kio ili permesas!“

„Ne damaĝu mian planon, Sir! Pli bone agu, kvazaŭ vi tute ne rimarkus tiajn aĵojn! Ni ne kolerigu ilin kontraŭ ni, se ĉio finiĝu bone.“

„Sed mi volas ankaŭ partopreni la kunsidadon!“

„Ne necesas.“

„Ĉu ne? Mi ja devas scii, kio estas decidota!“

„Pri tio vi estos sciigata de mi.“

„Sed kio, se vi estos planantaj ion, kion mi ne povas aprobi?“

„Ĉu aprobi? Ĉu vi? Do vidu al tiu *greenhorn*! Do vere imagas, ke li antaŭe aprobu kio Sam Hawkens decidus. Do mi ankaŭ petu pri via permeso, kiam mi volas mallongigi miajn ungojn aŭ plibonigi miajn botojn, ĉu?“

„Tion mi ja ne diris. Mi nur volas esti certa, ke nenio estos decidata, kio endanĝerigas la vivojn de niaj du apaĉoj.“

„Vi povas fidi pri via olda Sam Hawkens. Mi ĵuras al vi, ke ili iĝos el la afero kun sana haŭto. Ĉu tio sufiĉas?“

„Jes, vian ĵuron mi honoras. Mi pensas, ke se vi iam ĵuras, vi ankaŭ atentis, ke ĝi efikiĝas.“

„Well! Do eklaboru kaj estu konvinkata, ke la afero ankaŭ finiĝos bone sen vi, kvazaŭ vi mem havis vian manon en ĝi!“

Mi devis kontenti. Treege gravis al mi, ke ni estos finiginta nian mezuradon jam antaŭ la rekontiĝo kun la apaĉoj. Ni eklaboregis pri nia sekcio kaj tre rapide antaŭiĝis, ĉar Bancroft kaj siaj tri viroj ĉerpis ĉiujn iliajn fortojn.

Se ni ne ege rapidiĝus, la apaĉoj venus antaŭ ni estis pretaj. Tiukaze aŭ de ili aŭ de la kajovajoj ni estus treege malbonfartigataj. Sed se ni finiĝus nian laboradon antaŭe, poveste ekzistis la ebleco nin forsavigi ĝustatempe.

Tion mi diris al la viroj, kaj tial ili laboris per klopodo kaj eltenpovo, kiu neniam antaŭe estis rimarkebla je ili. Fakte mi tute ne pensis pri fiforiĝi. La farto de Winnetou tre gravis al mia koro. La aliaj povis fari, kion ili volis. Mi estis firmanima ne foriri, ĝis mi povus esti certa, ke al li ne plu minacis danĝero.

Estis mia tasko ne nur mezuradi, sed ankaŭ skribi raporti pri la laboro kaj fari la desegnaĵojn. Ĉiun skizon mi desegnis duoble. Unu ricevis la ĉefinĝeniero, la alian mi faris kaŝe por mi mem, pro la kriza kazo. Nia situacio estis tia, ke tiu atento ŝajnis prava.

La kunsidado vere daŭris ĝis la vespero. Ĝi ĵus finiĝis, kiam la malheliĝo nin devigis ĉesi. La kajovajoj estis en tre bona humuro, ĉar Sam Hawkens faris la eraraĵon, aŭ la saĝaĵon, doni al ili la reston de la brando. Brulis pluraj fajroj, ĉirkaŭ kiuj sidis la festenantaj ruĝuloj. Flanke la ĉevaloj paŝtiĝis kaj pli fore en la malhelo staris la gardantoj, kiujn la ĉefo postenigis.

Mi sidiĝis al Sam kaj siaj nedisigeblaj kunuloj Parker kaj Stone, enprenis mian vespermanĝon kaj vidis tra la tendejo. Ĝi aspektis tre militeca. Nia brando sufiĉis nur tiel, ke ĉiu estis ricevinta kvin aŭ ses glutoj. Neniu el la ruĝuloj ebriis, sed la fajrakvo ilin ardigis sufiĉe, ĉar ili ne estis kutimiĝintaj al ĝi. La *indsmen*:oj estis multe pli viglaj kaj pli laŭtaj ol alie.

Nun mi demandis Sam:on pri la rezulto de la interkonsiliĝado.

„Vi povas kontenti“, li diris. „Okazos nenio al viaj karuloj.“

„Sed kio, se ili defendiĝos?“

„Ili ne sukcesos ekdefendiĝi. Estos venkitaj kaj katenitaj, ankaŭ ili eĉ ekscias, ke tio estas ebla.“

„Ĉu vere? Nu, kiel la afero okaziĝos do, laŭ via planado?“

„Tre facile. La apaĉoj venos sur unu certa vojo. Ĉu vi eble povas diveni, kiu tiu estos, Sir?“

„Jes. Ili memkompreneble iros tien, kie ili renkontis nin, kaj tiam sekvos niajn spurojn.“

„Prave! Vi vere ne estas tiel stulta, kiel vi aspektas. Do ni konas la direkton, el kiu ni ekspektu ilin veni. La laŭ gravo dua aĵo estas la tempo, kiam ili venos.“

„Oni ne povas kalkuli tion, maksimume supozi.“

„Jes, kiu havas sufiĉe da kaĉo en la kapo, povus supozi tion. Sed nura supozo ne utilas al ni. Kiu en nia situacio agas laŭ supozado, certe ankaŭ vendas sian animon. Ni bezonas certecon!“

„Tiun ni nur povas haviĝi per elsendi esploristojn kontraŭ ili. Sed tion vi ja volis eviti, Kara Sam. Vi ja havas la opinion, ke la spuroj de la esploristoj ekkonigos nin.“

„La spurojn de la ruĝaj esploristoj! Memorigu tion, de la ruĝaj esploristoj, *Sir*! Ke ni estas tie ĉi, tion la apaĉoj scias. Se ili trovas la spuron de blanka viro, tio ne estus dubigo al ili. Sed se ili trovas la spuroj de indianoj, ili estus avertataj kaj kondukus singarde. Ĉar vi estas tiel elstarante saĝa kapo, vi ja certe povas elpensi, kion ili supozus.“

„Ke kajovajoj estas en la proksimejo, ĉu?“

„Jes, vi fakte ĝin divenis! Se mi ne devus trakti mian perukon tiel singarde, mi nun deprenu mian ĉapelon per estimo. Do nur imagu, ke mi ĵus faris tion!“

„Dankon, Sam! Mi volas esperi, ke tiu estimo iam remalaperos. Sed plue! Vi do opinias, ke ni elsendu ne ruĝajn, sed blankajn esploristojn kontraŭ la apaĉoj, ĉu?“

„Jes, sed nur unu.“

„Ĉu tio ne estas tro malmulte?“

„Ne, ĉar tiu unu estas ulo, pri kiu oni povas fidi. Fakte li nomiĝas Sam Hawkens, se mi n'eraras, kaj kutimas manĝi kampajn musojn, hihihih! Ĉu vi eble konas tiun ulon, *Sir*?“

„Jes“, mi asertis. „Se tiu unu transprenos la kazon, ni certe povas esti tute senzorgantaj. Li ne lasos la apaĉojn sin kapti.“

„Sin kapti ne, sed sin vidigi.“

„Kio? Ili vidu vin?“

„Jes.“

„Sed tiukaze ili kaptos kaj mortigos vin!“

„Ne ekideos al ili. Ili estas multe tro saĝa pro tio. Mi ĝin aranĝos tiel, ke ili vidu min, proke ili ne ekhavos la ideon, ke ankaŭ kajovajoj estas en la proksimejo. Kaj kiam mi tute senzorge promenadas antaŭ ili, ili certe supozos, ke ni sentus save kiel en la sino de la patrino. Ili ne faros ion al mi, tute nenion, ĉar vi estus avertataj, se mi ne revenus en la kampejon. Laŭ ilia opinio mi ja estas tiam samcerte kaptebla kiel poste.“

„Sed Sam, ĉu ne eblas, ke ili vidos vin, sed vi ne ilin?“

„*Sir*“, li grumblis amuzigite, „se vi tiel volas ofende bati mian vangon, nia interrilato estas je la fino! Mi, ne vidas ilin! La okuletoj de Sam Hawkens ja malgrandas, sed ardas. La apaĉoj ja ne proksimiĝos plenare, sed antaŭsendos kelkajn esploristojn. Sed tiuj ne povos kaŝiĝi antaŭ mi, ĉar mi stariĝas tie, kie mi necese vidu ilin. Vi sciu, ekzistas lokoj, kie eĉ la plej bona *scout* ne povas kaŝiĝi. Tiajn ejojn oni elektas, kiam oni volas kaŝrigardi esploristojn. Tuj kiam mi vidis ilin, mi ilin anoncos al vi, proke vi tiam agos dece nesciante, kiam ili ĉirkaŭkaŝiras la kampejon.“

„Sed tiam ili ja vidos la kajovojn kaj ilin anoncos al ilia ĉefo!“

„Kiun ili vidos? Ĉu la kajovojn? Ulo, *greenhorn* kaj honorinda junulo, ĉu vi kredas, ke la cerbo de Sam Hawkens konsistas el vato aŭ sorbopapero, he? Mi ja zorgiĝos, ke la kajovoj ne estos videblaj, eĉ ne la plej eta spuro de ili, kompreneble. La esploristoj de la apaĉoj nur vidu la homojn, kiuj estis en la tendejo, kiam Winnetou tieis kun sia patro.“

„Tio memkompreneble estas alia afero!“

„Ĉu ne? La esploristoj do senĝene ĉirkaŭkaŝiru nian kampejon kaj foriru kunprenonte la certecon, ke ni tute ne estas sciantaj ion. Kiam ili tiam malaperos, mi kaŝsekvos ilin pro atendi la alvenon de la tuta aro. Tiu ja memkompreneble ne venos dumtage, sed nokte, kaj iĝos laŭble proksime al nia tendejo. Tiam la bravaj apaĉoj atakegos nin.“

„Kaj kaptos nin kaj mortigos nin, almenaŭ kelkajn el ni!“

„Aŭskultu, *Sir*, vi vere estas bedaŭrinda! Vi volas esti studiinta viro kaj eĉ ne scias, ke oni forkuru, se oni ne volas lasi sin kapti! Hodiaŭtage tion scias ĉiu leporo, sed vi ne scias! Ĉu tio ne estas legebla en la multaj libroj, kiujn vi legis?“

„Vi do opinias, ke ni iĝu en savejon, ĉu?“

„Jes. Ni memkompreneble bruligos fajron, proke ili povos vidi nin klare. Dum ili brilas, la apaĉoj restos en iliaj kaŝejoj. Ni lasos ilin finbruli kaj foriĝos en la malhelo pro venigi la kajovojn. Nun la apaĉoj kuregas en nian tendejon kaj — trovas neniun homon, hihihhi! Ili miros kaj rebruligos la fajrojn pro serĉi nin. Nun la vico estos al ni: la apaĉoj estos atakataj. Tio estos petolaĵo, pri kio oni ankoraŭ estos raportonta longan tempon. Oni diros: estis Sam Hawkens, kiu elpensis tion, se mi n'eraras.“

„Jes. Estus tre bone, se okaziĝos ekzakte tiel kaj ne alimaniere, kiel vi ĝin planas.“

„Ne okaziĝos alie. Certe mi zorgos pro tio.“

„Kaj tiam ni kaŝe liberigos la apaĉojn, ĉu?“

„Almenaŭ Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun.“

„Ĉu ne la aliajn?“

„Tiom, kiom ni povas sen atentigi pri ni.“

„Kio okazos al la kromaj?“

„Tute ne seriozaĵojn, *Sir*. Mi povas certigi vin pri tio. La kajovoj en la unua momento pensos maplie pri la aliaj apaĉoj, sed plie pri rekapti la fuĝontojn. Sed kio okazu poste, pri tio ni ne jam penpensu. Antaŭ ĉio ni trovu lokon, kiu utilas al nia plano. Tion mi faros morgaŭ matene. Hodiaŭ ni sufiĉe paroladis. Ekde morgaŭ ni agos.“

8

Winnetou Katenita

Sam Hawkens pravis. Ĉiu kroma parolado nenecesis. Ni nun povis fari nenion, sed atendi la okaziĝojn.

La nokto estis tre nekomforta. Blovis vento, kiu iom post iom iĝis ventego. Je la mateno tiel malvarmiĝis, kiel oni ne ofte povas ĝin sperti en tiu regiono. Sam Hawkens rigardis la ĉielon kaj diris:

„Hodiaŭ verŝajne okazos io, kio ne ofte okazas tie ĉi. Fakte pluvos, se mi n'eraras. Tio tre avantaĝas al nia plano.“

„Kial?“ mi demandis.

„Ĉu vi ne povas elpensi tion? Ĉirkaŭrigardu, kiel la herbejo estas plena je piedpremaĵoj. Kiam la apaĉoj venos, ili tuj vidos, ke tie ĉi estis pli da homoj kaj bestoj ol ni fakte estas. Kiam komencas pluvi, la herboj rerektiĝos rapide. Alikaze la spuroj de tiu ĉi kampejo estus vidoblaj ankoraŭ post tri aŭ kvar tagoj. Mi foriĝos laŭeble baldaŭ kun la ruĝuloj.“

„Ĉu pro serĉi lokon por la atako?“

„Jes. Ja povus lasi ilin tie ĉi kaj venigi ilin poste, sed ju pli baldaŭ ili foriros, des pli rapide malaperiĝos la spuroj. Dume vi trankvile povas daŭrigi la laboradon.“

Li informigis la ĉefon pri sia intenco. Tangua akceptis. Post mallonga tempo la indianoj forrajdis kun Sam kaj siaj du kunuloj. La loko, kiun li volis elekti estu sur la vojo, kiun ni volis primezuri.

Ni sekvis la antaŭrajdintojn tiel malrapide, kiel nia laboro antaŭiĝis. Ĉirkaŭ tagmezo la antaŭdiro de Sam realiĝis. Ĝi pluvis, fakte tiel forte, kiel ĝi povas pluvegi nur en tiuj latitudoj. Ĝi ŝajnis fali de la ĉielo kiel lago.

Meze en tiu akvoŝutado Sam kun Dick kaj Will revenis. Ni maljam vidis ilin, kiam ili estis proksimiĝintaj al ni je dek du aŭ dek kvin paŝoj, tiel dense la pluvo falis. Ili trovis utilan lokon. Parker kaj Stone montru ĝin al ni. Malgraŭ la pluvego Sam tuje resurvojiĝis, pro komenci sian esploristan laboron. Li volis plenumi sian taskon piedire, ĉar li tiel povis kaŝiĝi pli bone, olke li estus kunpreninta sian mulon. Kiam li estis malaperinta malantaŭ la densa pluvokurteno, mi havis la senton, ke la decido nun ne plu longe atendendis.

Kiel forte la akvoŝuto estis, tiel rapide ĝi reĉesis. Mallonge poste la suno brilis sur ni samvarme kiel hieraŭ. Ni rekomencis la laboron.

Niaj iloj estis sur ebena, ne tre granda, je tri flankoj de arbaro surkreskita savano, sur kiu staris tie kaj tie kelkaj arbedaĵoj. Tio estis tre konvena tereno al ni. Ni rapide antaŭiĝis. Mi rimarkis, ke Sam Hawkens antaŭdiris la efikon de la pluvo ĝuste. La kajovajoj estis antaŭ ni rajdintaj ĵus tie, kie ni nun laboris, sed tamen

neniuj premsignoj de la hufoj de iliaj ĉevaloj estis videblaj. Kiam la apaĉoj sekvos nin, ili neeble povos antaŭscii ke estis ducent da niaj aliancanoj en nia proksimeco.

Kiam komencis malheliĝi, kaj ni ĉesigis nian laboron, ni eksciis de Stone kaj Parker, ke ni troviĝos en la proksimeco de la verŝajna batalejo. Mi ŝate estus vidinta tiun lokon, sed jam estis tro malfrue hodiaŭ por tio.

La sekvintan matenon ni atingis post mallonga laborotempo rivereton, kiu fluis tra granda, lageteca malprofundaĵo, kiu verŝajne daŭre plenis je akvo, dum la riveretingo je pluraj lokoj preskaŭ sekis. Per la hieraŭa pluvo la lageto estis plenita ĝis la randoj. Al la lageto kondukis malvasta, senarbeda terlango de la savano, kiu estis surkreskitaj je la dekstra kaj maldekstra rando de arboj kaj arbedetoj. En la akvon eliĝis duoninsulo, sur kiu estis ankaŭ arboj kaj arbedoj. Tie, kie ĝi aliĝis al la fiksa tero, ĝi estis tre malvasta, kaj tiam enakve vastiĝis kiel preskaŭ cirkloronda formitaĵo. Trans la ageto leviĝis malkrute altaĵo, sur kiu estis densa arbaro.

„Tiun lokon nia Sam elektis“, Stone diris kaj ĉirkaŭvidis per spertula mieno. „Ĝi vere ne povus esti pli utila al nia plano.“

Mi explore rigardis la ĉirkaŭon. „Kie estas la kajovajoj, Mr. Stone?“ mi demandis.

„Ili kaŝiĝas, kaŝiĝas tre bone“, li ridetis sciante. „Vi povus klopodiĝi pene kaj tamen ne trovos unu spuron de ili, sed fakte vi povas certi, ke ili vidas nin bone kaj povas rigardi nin senĝene.“

„Do, kie ili estas?“

„Nur atendu, *Sir*! Unue mi klarigu al vi, kial Sam elektis tiun ejon. La savano, trans kiu ni venis, estis surkreskata de multaj unuopaj arbedaĵoj. Tio igas la kaŝsekvadon de ni al la apaĉaj esploristoj tre facila. Nia tendeya fajro brilis trans tiu terlango longe for en la savanon, de kie venos la malamikoj. Ĝi allogos la apaĉojn. Ili povas proksimiĝi al ni tute konvene, kiam ili teniĝas malantaŭ la arboj kaj arbedoj. Mi diras al vi, *meŝ'ŝurs*, ke ni certe ne eblis trovi pli perfektan lokon!“

Lia senkarna, veterdurita vizaĝo brilis per kontento. Sed la ĉefinĝeniero tute ne havis la saman opinion. Li skuis la kapon kaj diris:

„Kia viro vi ja estas, Mr. Stone! Tiu ulo ĝojiĝas, ke li povas esti tiel konvene atakata! Mi diras al vi, ke tio plaĉas al mi tiel malmulte, ke mi foriĝos!“

„Pro tiukaze eĉ pli facile povi kaptota de la apaĉoj! Ne permesu al tia fipenso veni en vian menson, Mr. Bancroft! Memkompreneble mi ĝoju pri tiu ĉi loko! Se ĝi igas ĝin facila al la apaĉoj nin kapti, estos poste eĉ multe pli konvena al ni kapti ilin. Nur vidu trans la akvon. Tie supre sur la altaĵo, meze en la arbaro, estas la kajovajoj. Iliaj esploristoj sidas sur la plej altaj arboj kaj certe vidis nin veni. Samfacile ili ĝin rimarkos, kiam la apaĉoj venos. De tie supre ili povas vidi for trans la savano.“

„Sed“, la ĉefinĝeniero kontraŭis, „kiel la kajovajoj povos utili al ni, kiam ili estas trans la akvo for en la arbaro?“

„Tie ili estas nur intertempe, ĉar ili alikaze estus ekkonota de la esploristoj de la apaĉoj. Kiam la esploristoj estos foriĝontaj, la kajovajoj transvenos al ni kaj kaŝiĝos sur la duoninsulo, kie ili ne estas videblaj.“

„Ĉu la esploristoj de la apaĉoj ne sambone povas veni tien?“

„Ili certe povas, sed tion ni ne permesos al ili.“

„Tiukaze vi devus forpeli ilin, kaj tamen ni agu, kvazaŭ ni scius nenion pri ilia ĉeesto. Kiel vi volas kunrimigi tion, Mr. Stone?“

„Tre facile. Ni memkompreneble ne agu, kvazaŭ ni serĉus ilin, kaj tial ne povas malpermesi al ili suriri la duoninsulon. Sed la terlango estas, kie ĝi aliĝas al la bordo, nur tridek paŝojn vaste, kaj tiun malvastajon ni baros per niaj ĉevaloj.“

„Ĉevaloj kiel baraĵo! Ĉu tio eblas?“

„Certe. Ni ligigas la ĉevalojn tie al la arboj. Tiel vi povas certi, ke neniu indiano proksimiĝas, ĉar la ĉevaloj evidentigos lin per iliaj spirego. Ni do lasas la esploristojn veni kaj esplori senĝene. Sur la duoninsulon ili ne venos. Kiam ili estos for, pro informigi iliajn militistojn, la kajovajoj alvenos kaj kaŝiĝos sur la duoninsulo. Tiam la apaĉoj venos kaŝirante kaj atendos, ĝis ni kuŝiĝos pro dormi.“

„Sed kio, se ili ne atendas tiel longe?“ mi interrompis lian paroladon. „Tiukaze ni ne povas plu kaŝe foriri!“

„Ankaŭ tio ne estus danĝera“, li respondis. „La kajovajoj tuje venus pro helpi al ni.“

„Sed tio ne okaziĝos sen sangoverŝo, kaj ni ja volas eviti ĵus tion.“

„Jes, Sir, ĉi tie en la okcidento oni ne mezuru la verŝatan sangon je gutoj. Sed tute ne afliktiĝu! La sama aĵo boneble detenos la apaĉojn de ataki nin dum ni ankoraŭ vekas. Ili ja diru al ili mem, ke ni estus defendiĝontaj. Kaj eĉke ni nur estas dudek viroj, tamen certe kelkaj el ili estus mortigotaj, antaŭ ili sukcesus sendanĝerigi nin. Ne, ili ŝatas ilian vivon kaj sangon same kiel ni. Tial ili atendos, ĝis ni estos kuŝiĝinta pro dormi. Tiam ni lasos finbruli la fajron kaj poste cedos sur la insulon.“

„Kaj kion ni faros ĝis tiam? Ĉu ni povas labori?“

„Jes. Vi nur reestu tie ĉi je la decidiga horo.“

„Tiukaze ni ne perdu tempon. Venu, *meŝ’ŝur*:oj, proke ni ankoraŭ sukcesos ion!“

Ili agis laŭ mia invito, kvankam ili ne sentis laboreme. Mi estas konvinkita, ke ili ĉiuj plej favore estus fiforirintaj. Sed tiukaze la laboro ne povus esti finigata, kaj ili ne estus ricevontaj monon laŭ la kontrakto. Ili ne volis rezigni pri la mono. Kaj se ili tamen estus fifuĝintaj, la apaĉoj estus sekvintaj ilin tre baldaŭ. Ne, ili ekkonis, ke ili estis pli savaj tie ĉi, kaj tial ili restis.

Mi ekspektis la estontajn okazojn tute ne indifere. Mi estis en stato, kiun oni kutime nomigas kanona febro. Timo ĝi ja ne estis, mi estis sentinta ĝin certe jam antaŭe, kiam mi mortigis la bubalon kaj poste la urson.

Hodiaŭ eble ĝi estos homoj; ĉi tio estis, kio malkvietigis min. Mian vivon mi ja defendiĝos certe. Sed kio okazos al Intŝu-tŝuna kaj Winnetou?

Mi pensadis la lastajn tagojn tiel ofte pri Winnetou, ke li ĉiam pli kariĝis al mia koro. Cetere mi pli poste mi eksciis de Winnetou, ke li tiutempe pensis same ofte pri mi, kiel mi pri li.

Mia malkvieto estis eĉ per la laboro ne malmultigata, sed mi sciis ekzakte, ke ĝi estos ekmalaperata en la momento de la decidigo. Tial mi deziris, ke tiu momento venu tre baldaŭ. Kaj tiu deziro plenumiĝis. Estis jam mallonge post tagmezo, ke ni vidis Sam Hawkens:on veni al ni. La malgranda viro aspektis laca, sed la ruzaj okuloj vigle brilis malantaŭ la malhela barba arbaraĵo.

„Ĉu ĉio sukcesis?“ mi demandis. „Mi povas ekkoni je vi, ke vi sukcesis, olda Sam.“

„Ĉu?“ li diris ridetante. „Kie ĝi estas skribita sur mi? Ĉu sur mia nazo aŭ nur sur via imago?“

„Ĉu imago? *Pshaw!* Kiu vidas viajn okulojn, ne povas dubi.“

„Ĉu do miaj okuloj min perfidas? Bone pro postaj fojoj, ke mi scias tion. Sed vi pravus. Ĉio sukcesis al mi, kaj eĉ multe pli bone ol mi aŭdacis esperi!“

„Vi vidis la esploristojn, ĉu?“

„Ĉu esploristojn? Ĉu vidis? Ne nur la esploristoj, sed la tutan aron, kaj mi ne nur vidis ilin, sed eĉ kaŝaŭskultis ilin.“

„Ĉu kaŝaŭskultis? Do rapide ekparolu, kion vi eksciis!“

„Ne nun kaj ne tie ĉi. Prenu viajn ilojn kaj iru al la kampejo! Mi sekvos, nur iru antaŭe al la kajovajoj pro diri al ili, kion mi aŭskultis kaj kiel ili agu.“

Li iris al la rivereto je la flanko de la lageto, transsaltis kaj malaperis sur la alia flanko en la arbaron. Ni prenis niajn aĵojn kaj iris en la tendejon, kie ni atendis la reveno de Sam. Ni nek vidis nek aŭdis lin veni. Subite li staris meze inter ni kaj diris petole:

„Jen mi estas, *mylord*:oj! Ĉu vi do havas nek okulojn nek orelojn? Ja elefanto povus surprizigi vin, kies piedbatojn oni aŭdas jam duonhoron antaŭe!“

„Ĉiukaze vi ne sursceniĝis en elefanta maniero“, mi respondis ridante.

„Eble. Mi nur volis montri al vi, kiel proksimiĝi al homoj, senke ili ekscias ĝin. Vi trankvile jen sidis kaj ne parolis. Estis tute mallaŭtaj. Kaj tamen ne aŭdis min, kiam mi proksimiĝis. Tiel ĝi ankaŭ estis hieraŭ, kiam mi kaŝaŭskultis la apaĉojn.“

„Rakontu tion al ni, Sam!“

„*Well*, vi ĝin aŭdu. Sed mi sidiĝu pro tio, ĉar mi tre lacas. Miaj kruroj kutimiĝis al la rajdado kaj ne plu akceptas la iradon. Ja ankaŭ estas pli noble aparteni al la kavalerio ol al la infanterio, se mi n'eraras.“

Li sidiĝis en mian proksimon, videtis ĉirkaŭe al ĉiuj el ni unu post la alia kaj tiam diris, signifige skuinte la kapon:

„Do, hodiaŭ vespere la danco komencas!“

„Ĉu jam hodiaŭ?“ mi demandis duone surprizigite kaj duone ĝojigite, ĉar mi deziradis, ke la decidiĝo baldaŭ venu. „Tio estas bone, tio estas tre bone!“

„Hm, ja ŝajnas, ke vi senpacience ekspektas la atakon de la apaĉoj! Sed vi pravas. Estas bone, kaj ankaŭ plaĉas al mi, ke ni ne atendu longe plu. Estas tre nekonforma devi atendaĉadi ion, kio ja povas havi alian finon, ol oni pensas.“

„Ĉu alian finon? Ĉu okaziĝis io, pri kio ni afliktiĝu?“

„Tute kaj plene ne. Male! Estas eĉ maljam nun, ke mi estas tute konvinkita, ke ĉio okaziĝos bone. Sed sperta viro scias, ke eĉ la plej bona infano povas estiĝi malica fiulo. Eĉ la plej bona aĵo povas misdirektigata per ia hazardo sur la malĝustan vojon.“

„Sed ĉu tio estas pritiminda nun?“

„Ne. Laŭ ĉio, kion mi aŭdis, la sukceso estas kvazaŭ atinginta.“

„Kion vi do aŭdis? Nu finfine rakontu, kio okazas!“

„Lante, lante, mia juna *Sir*! Ĉio laŭvice. Kion mi aŭdis, mi ne jam povas diri, ĉar mi ja sciu, kio okaziĝis antaŭe. Mi foriris dum la pluvo vetero. Ne devis atendi la ĉeson, ĉar la pluvo ne povas iĝi trans mia jako, eĉ ne la plej forta, hihihhi. Mi iris preskaŭ ĝis la ejo, kie staris niaj tendoj, kiam la du apaĉoj venis al ni. Sed tie mi kaŝiĝu, ĉar mi vidis tri ruĝulojn, kiuj tie ĉirkaŭesploraĉis. Estas apaĉesploristoj, mi pensis, kaj ili ne iros pli for, ĉar ili ja nur iru ĝis tie. Kaj tiel ĝi estis. Ili esploradis la lokon sen trovi mian spuron, kaj tiam sidiĝis sub la arbojn, ĉar estis tro malseka pro sidi ekster la arbaro. Tie ili kaŭris kaj atendadis certe du horojn. Sidiĝis mi ankaŭ sub arbon kaj same atendadis du horojn. Mi ja sciu, kio okazis nun. Venis rajdantaro, pentrita per la militaj farboj. Mi tuj ekkonis ilin: Intŝu-tŝuna kaj Winnetou kun iliaj apaĉoj.“

„Kiom ili estis?“

„Ĵus kiom mi ekspektis. Mi nombrigis ĉirkaŭ kvindek homojn. La esploristoj venis el la arbaro kaj raportadis al la ĉefo. Tiam ili iru antaŭe. La aro postiris malrapide. Vi ja povas esti certe, *gentleman*:oj, ke Sam Hawkens iĝis sekvinta. La pluvo forviŝis la spurojn, sed viaj bastonoj ja tieis kaj servis kiel gvidiloj. Mi deziris, ke iam en mia longa vivo estus donacinta al mi tiel bela kaj klara spuro. Sed devis tre sin gardi, la apaĉoj, ĉar ili povis ektrovi nin malantaŭ. Tial antaŭiĝis nur malrapide. Ili agadis tre ruze kaj singarde. Vere estis plezuro rigardi ilin. Eĉ la plej eta moviĝo de tiuj du ruĝuloj estis prikalkulita. Neniu vorto estis parolata. Oni komunikis nur per manseĝoj. Tri kilometrojn malantaŭ la loko, kie mi unue vidis ilin, ĝi malheliĝis. Ili elseliĝis, fiksigitis iliajn ĉevalojn kaj malaperis en la arbaron, kie ili volis resti ĝis la mateno.“

„Kaj tie vi kaŝaŭskultis ilin, ĉu?“

„Jes. Kiel saĝaj militistoj ili ne bruligis fajron. Sed ĉar Sam Hawkens estas same saĝa kiel ili, li pensis, ke ili tiel ankaŭ ne povis vidi lin tiel facile. Tial mi ankaŭ malaperiĝis sub la arboj kaj rampis sur la ventro antaŭen, ĝis mi venis en ilian proksimon kaj povis aŭdi ĉion, kion ili parolis.“

„Sed, ĉu vi komprenis ĉion?“

„Senprudenta demando! Mi ja povas aŭdi, kio estas parolata!“

„Mi volis demandi, ĉu ili uzis la angla-indianan ĵargonon?“

„Ili tute ne uzis ion, sed interparolis, se mi n'eraras, fakte en la dialekto de la meskaleroj, kiun mi sufiĉe bone komprenas. Malrapide mi antaŭiĝis, ĝis mi troviĝis en la proksimo de la du ĉefoj. Ili foje interŝanĝis kelkajn vortojn, ja mallonge, laŭ indiana maniero, sed enhavoplene. Mi tie ekkonis multon kaj nun scias, kion mi pensu.“

„Do ekparolu“, mi petis, kiam Sam faris paŭzon.

„Verece do volas havi nin. Volas kapti nin vivantaj.“

„Do ne mortigi, ĉu?“

„Sed jes, iomete mortigi nin ili volas, sed ne tuje. Volas nur kapti nin sen lezi nin, kaj porti nin poste en la vilaĝojn de la meskaleroj apud la Rio Pecos, kie ni estu katenota al la torturfostoj kaj bruligota vivante. Well, plene same kiel karpoj, kiujn oni kaptas, portas hejmen, metas en akvo kaj nutrigas, pro poste kuiri ilin kun ĉiaspeca spico. Mi miras, kia viandaĵo la maljuna Sam tie estos, speciale, se ili metas min tute en la poton kaj rostas min en mia ĉasĉemizo, hihihhi!“

Li ridis en sia stranga, mallaŭta maniero momente kaj poste pluigis:

„Ili celas precipe al Mr. Rattler, kiu sidas tie tiel trankvile ravita inter vi kaj vidas al mi tiel feliĉe, kvazaŭ la paradizo atendas lin kun ĉiuj siaj beataĵoj. Jes, Mr. Rattler, vi estis metinta supon en vian teleron, kiun mi ne ŝatus manĝi. Vi estos ponardota, fostota, venenota, pikota, pafota, radumota, kaj pendigota, ĉiam unu dece post la alia kaj ĉio nur iomete, proke vi restos vivante laŭeble longe kaj povas ĝui ĉiujn tiujn penegojn per ĝusta gusto. Kaj se vi poste kvankam ankoraŭ ne estos morta, vi estos metota kune kun Klekih-petra, kiun vo mortpafis, en fosejon kaj enterigota vivanta.“

„Ĉielo! Ĉu ili diris tion?“ demandis Rattler, kies vizaĝo estiĝis mortule pala per teruro.

„Certe! Kaj vi ja ĝin meritas. Mi ne povas helpi al vi je tio. Nur volas deziri, ke vi tiam, post vi spertis ĉiujn tiujn manierojn morti neniam plu faras tian kruelan agon. Sed pensas, ke vi lasos tion. La korpo de Klekih-petra estis transdoninta al medicinisto, kiu portas ĝin hejmen. Vi sciu, tiuj ruĝuloj de la sudo scias trakti kadavron tiel, ke ĝi restas freŝaj longan tempon. Mi vidis mumiojn de indianinfanoj, kiuj ankoraŭ post cent jaroj aspektis tiel freŝaj, kvazaŭ ili nur hieraŭ estis vivantaj. Se ni ĉiuj estos kaptotaj, oni faros la plezuron al ni rigardi, kiel ili igas el la vivanta korpo de Mr. Rattler tian mumion.“

„Mi ne restas tie ĉi!“ Rattler vokis terurigite. „Mi foriros! Ili ne kaptos min!“

Li volis salti sur siajn piedojn. Sam Hawkens retiris lin malsupren kaj avertis:

„Neniun paŝon for de tie ĉi, se via vivo karas al vi! Mi diras al vi, ke la apaĉoj eble jam okupis la tutan ĉirkaŭon. Vi kurus rekte en iliajn manojn.“

„Ĉu vi vere kredas tion, Sam?“ mi demandis.

„Jes. Mi havas ĉiun kaŭzon supozita tion. Ankaŭ ne eraris pri aliaj aferoj. Cetere la apaĉoj fakte jam estis elrajdintaj kontraŭ la kajovajoj, en kompleta armeo, al kiu la du ĉefoj volis iri, post ili finigis la aferon pri ni. Nur tial ĝi eblis, ke ili povis reveni tiel rapide al ni. Ili ne devis rajdi en ilian vilaĝon pro venigi militistojn, sed

ili trovis la kontraŭ la kajovajoj elrajdintajn tribojn survoje. Ili donis la korpon de Klekih-petra al la medicinisto kaj kelkaj aliaj viroj pro hejmenigi ĝin kaj elektis kvindek bonajn rajdistojn, kiuj kaptu nin.“

„Kie estas la aliaj trupoj, kiuj batalu kontraŭ la kajovajoj?“

„Mi ne scias. Ne estis unu vorto parolita pri tio. Krome povas tute egala al ni.“

Pri tio la olda Sam eraris. Tute ne povis egali al ni, kie troviĝis tiuj multopaj aroj. Tion ni spertis jam mallonge poste. Sam rakontis plu:

„Kiam mi estis sufiĉe aŭskultinta, mi estis povinta min igi reen al vi. Sed dum la nokto tiel malfacilis kaŝigi la propran spuron. Ili estus povintaj vidi ĝin en la mateno. Tial mi restis kaŝata la tutan nokton en la arbaro kaj resurpiediĝis, kiam ili estis forrajdintaj. Mi sekvis ilin ĝis ĉirkaŭ ses mejloj for de tie ĉi kaj tiam iris kromvoje, pro malvidate veni al vi. *Well*, jen vi scias ĉion, kion mi povas diri al vi.“

„Vi do ne lasis vin vidi antaŭ ili, ĉu?“

„Ne.“

„Kaj ankaŭ zorgis, ke ili ne povas vidi viajn spurojn, ĉu?“

„Jes.“

„Sed vi ja diris, ke vi volis videbliĝi antaŭ ili!“

„Mi ja scias, scias! Ankaŭ videbligis min. Sed ne necesis, ĉar— ŝŝŝ! Ĉu vi aŭdis tion?“

Li estis interrompata de la triobla voko de aglo.

„Tio estas la esploristoj de la kajovajoj. Ili sidas tie supre en la arboj. Mi diris al ili, ke ili donu al mi tiun segnon, kiam la apaĉoj aperas tie sur la savano. Venu, *Sir*, ni vidu, ĉu vi havas bonajn okulojn!“

Tiu invito estis direktita al mi. Li stariĝis. Mi prenis mian pafilon kaj volis sekvi lin.

„Haltu!“ li diris. „Lasu la pafilon tie ĉi. La okzidentulo ja neniam apartiĝu de sia pafilo. Sed nun ni faru escepton kaj agu, kvazaŭ ni tute ne pensus pri ia danĝero. Ni agu kavazaŭ ni kolektus lignon por fajro. Per tio la apaĉoj klonkudos, ke ni restos tiun matenon ĉi tie. Tio povas esti nur utila al ni.“

Ni promenadis tute senzorge inter la arbaj kaj arbedaj aroj transe al la malkovrata herbejo kaj sur la savanon. Tie ni kolektis maldikajn branĉojn je la rando de arbedo kaj kaŝe ĉirkaŭvidetis serĉante la apaĉojn. Se iuj troviĝus, ili estu malantaŭ la arbedaĵoj, kiuj staris tie kaj tie distrita sur la savano.

„Ĉu vi vidas iun?“ mi demandis Sam:on post tempo.

„Ne“, li flustris.

„Mi ankaŭ ne.“

Ni penigis niajn okulojn, sed povis vidi nenion. Sed tamen mi pli poste eksciis de Winnetou, ke li estis kuŝinta maksimume kvindek paŝojn for de mi malantaŭ arbedeto rigardinte min. Ne sufiĉas, ke oni havas ardajn okulojn, oni ankaŭ estu kutimiĝita. Tiaj miaj okuloj tiutempe ne jam estis. Hodiaŭ mi tuje ekkonus Winnetoun, eĉ se ĝi nur estus per la kuloj kiuj flugis pli dense ĉirkaŭ lia kaŝejo ol super la aliaj arbedaĵoj.

Ni do revenis senrezulte al la aliaj kaj nun ĉiuj okupiĝis per la kolektado de ligno por la tendea fajro. Ni kunigis pli ol ni bezonis.

„Ĝuste tiel“, diris Sam. „Ni lasu kroman lignon por la apaĉoj. Kiam ili ekatakos nin kaj ni estos malaperontaj, ili rapide povu bruligi fajron.“

Nun tre rapide malheliĝis. Sam kaŝiĝis, kiel la plej sperta, tute antaŭe, kie la herbejo de la savano komencis. Li volis kaŝaŝskulti la esploristojn, kiujn ni povis certe ekspekti. Ili estus volontaj esplori nian tendejon. La fajro estis bruligita kaj lumis trans la herbeja zono for en la savanon. La apaĉoj certe supozis nin esti sengardiĝaj kaj nespertaj viroj. La granda fajro bone taŭgis montri al la kontraŭulojn la vojon al ni.

Ni vespermanĝis kaj kuŝiĝis, kvazaŭ ni pensus pri nenion danĝeran. La pafiloj estis malproksime for de ni, sed en la direkto al la duoninsulo, proke ni povis ilin kunpreni pli poste. La terlango estis barita per niaj ĉevaloj laŭ la propono de Sam.

Ekde la komenco de la malhelo pasis ĉirkaŭ tri horoj, kiam Sam revenis sensone kiel ombro kaj raportis per mallaŭta voĉo:

„La esploristoj venas! Du viroj, unu je tiu, kaj la alia sur la alia flanko. Mi aŭdis kaj vidis ilin.“

Do ili proksimiĝis al ni je du flankoj de la herbeja zono kaj teniĝis en la malhelo de la arbedo. Sam sidiĝis al ni kaj diris ion per laŭta voĉo pri la pli unua pli taŭga temo, kiu ideis al li. Ni respondis al li. Tiel komenciĝis interparolado, kies vigleco certigu la esploristojn. Ni sciis, ke ili tieis kaj arde rigardis nin, sed evitis direktigi nur unu solan suspektan vidon al la arbedoj.

Nun ni antaŭ ĉio ekkonu, kiam ili reforiĝis. Ni ne povis aŭdi ilin, kaj ankaŭ ne vidi, kaj tamen ni ne perdu unu sekundon ekde la momento de ilia reiro. Ekspektindis, ke tiam jam post mallonga tempo la tuta aro kaŝe proksimiĝus. Sed intertempe la kajovajoj ekokupu la duoninsulon. Tial ĝi estus pli bone ne atendi ilian foriĝon, sed devigi ĝin. Tial Sam stariĝis, agus kvazaŭ li serĉus lignon kaj eniĝis en la arbedaĵon je unu flanko. Mi faris la samon je la alia flanko.

Ni nun povis esti certaj, ke la esploristoj reforiĝis. Sam metis ambaŭ manojn al la buŝo kaj sonigis trioble la blekon de grandrano. Tio estis la signalo por la kajovajoj, ke ili venu. Ĉar ni troviĝis apud akvaĵo, la voko de grandrano ne povis suspektiĝi. Nun Sam rekaŝiris reen al sia aŭskulta posteno, pro povi anonci al ni la alveno de la ruĝuloj.

Pasis almenaŭ du minutoj ekde de la bleko de la grandrano, kiam la kajovajoj venis rapidiĝe, unu proksime post la alia, longa vico el ducent militistoj. Ili ne atendadis en la arbaro, sed antaŭiĝis jam antaŭ la signalo ĝis la akvaĵo kaj tiam saltis trans la rivereto. Kiel serpentoj ili rampis malantaŭ nin en nia ombraĵo plata sur la tero al la duoninsulo. Tio okazis tiel lerte kaj rapide, ke la lasta estis rampe pasinta nin post maksimume tri minutoj.

Nun ni atendis Sam:on. Li ekaperis el la malhelo kaj murmuretis al ni:

„Ili venas, refoje je du flankoj, laŭ mia aŭskultado. Ne metu lignon sur la fajron plu. Ni zorgu, ke restos iom da ardaĵo, proke la apaĉoj povas rapide rebruligi la fajron.“

Ni amasigis la restintajn lignaĵojn tiel ĉirkaŭ la fajro, ke la ardaĵo ne povis heligi la ĉirkaŭon kaj perfidi nian malaperiĝon. Kiam tio estas farita, ĉiu el ni sentu iomete kiel aktoro. Ni sciis, ke estis ĉirkaŭ kvindek apaĉoj estis en nia proksimo, sed agu, kvazaŭ ni ne estis sciantaj. Nia vivo dependis de la sekvintaj sekundoj. Ni ekspektis, ke la apaĉoj atendus, ĝis ni estis dormantaj. Sed kio okaziĝu, se ili ne farus tion, sed atakus nin jam antaŭ tio? Tiukaze ni ja havus ducent kajovojn kiel helpantoj, sed tio kostus nian vivon. La decidiĝo ĉeestis. Mi estis tiel trankvila, kvazaŭ mi ludu nur partion de ŝako aŭ domeno.

Rattler kuŝis longe elstreĉita sur la tero. Li estis turniginta sian vizaĝon al la tero kaj pretendis dormi. La mortotimo kaptis lin per malvarmegaj manoj. Liaj ‚famaj okcidentuloj‘ fiksrigardis unu la alian pale kaj timoplene. Ili povis nur elpuŝi interrompitajn vortojn, kaj tamen partoprenu en nia interparolado. Will Parker kaj Dick Stone sidis tie tiel komforte, kvazaŭ ne ekzistis unu apaĉo en la tuta. Sam Hawkens rakontis unu ŝercon post la alian, kaj mi laŭeble laŭte ridis pri tio, kion li diris.

Kiam finfine estis pasinta pli ol duona horo ni povis esti konviktita, ke la atako okaziĝu post la dormiĝo. Alikaze li jam delonge estus farita. La fajro estis preskaŭ finbrulinta. Mi decidis ne plu prokrasti la decidiĝon. Tial mi oscedis kelkajn fojojn, elstreĉiĝis kaj diris:

„Mi lacas kaj volas dormi. Ĉu vi ne ankaŭ dormemas, Sam Hawkens?“

„Mi ne kontraŭas. Mi faros la samon“, li respondis. „La fajro finiĝas. Bonan nokton!“

„Bonan nokton!“ diris ankaŭ Stone kaj Parker. Tiam ni foriĝis laŭeble malproksime de la fajro kaj elstreĉiĝis sur la tero.

La flamo pli kaj pli malgrandiĝis, ĝis ĝi estingiĝis tute. Nur la ardaĵo ankoraŭ malhele lumetis. Sed ĝia brilo ne povis fali sur ni, pro la ĉirkaŭstokita ligno. Ni kuŝis en la malhelo. Nun endis nin savigi mallaŭte. Mi ekprenis mian pafilon kaj forŝovis min malrapide. Sam estis je mia flanko, la aliaj sekvis. Proke neniu perfidanta bruo estis aŭdanta, mi piedbatigis unu ĉevalon, perke mi forte kuris kontraŭ ĝi. Tio supersonu ĉion bruaĵon. Ĉiuj sukcesis atingi la kajovojn, kiuj kuŝis en embusko kiel batalemaj panteroj.

„Sam“, mi flustris, „kiam la du ĉefoj estu savotaj, ni ne lasu ilin al la kajovoj. Ĉu vi konsentas?“

„Jes.“

„Mi zorgos pri Winnetou. Vi, Stone kaj Parker povas ataki Intŝu-tŝunan.“

„Vi unu kaj ni tri kune ankaŭ nur unu, ĉu? Tiu kalkulaĵo ne ĝustas, se mi n'eraras.“

„Sed tamen ĝi restu tiel. Mi rapide venkos Winnetoun, sed vi estu trio, proke lia patro ne povas defendiĝi. Se estos permesota al li tempo kaj spaco pro defendiĝi, tio povas signifi al li lezo aŭ la morto.“

„Well, vi pravas! Sed proke neniu kajovajo komencos nian taskon, ni antaŭiĝu iomete, proke ni estas inter la unuaj. Venu!“

Ni rampis antaŭen al la fajro kaj nun atendis streĉiĝe la batalkriadon de la apaĉoj. Kutime ilia estro donas per kriado la signalon pro la atako, kaj tiam la aliaj kunkantas per laŭeble infera kriego. Tiu bleko prenu la kuraĝon pri defendiĝo de la atakato. Oni povas imiti tiun sonon, kiel ĝi sonas je la plej multaj triboj, perke oni elpuŝas en la plej alta falseto longan „Hiiiiiiiiiiii“on, dum kio oni batas per la plata mano tre rapide sur la lipoj, tielke la sono aŭdeblas kiel trilo.

La kajovajoj estis same streĉitaj kiel ni. Ĉiuj el ili ankaŭ volis esti la unua. Tial ili insistiĝis antaŭen, ke ni pli kaj pli estis ŝovitaj antaŭen. Tio povus estiĝi al ni danĝera, ĉar ni ĉiam pli proksimiĝis al la apaĉoj. Tial mi tree esperis, ke la atako baldaŭ okaziĝus.

La espero estis finfine plenumata. La menciita „Hiiiiiiiiiiii“:ado eksonis per tiel akra, strida bruo, ke ĝi penetris tra mia tuta korpo. Tiam sekvis kriado, kiu sonis tiel hororiga, kvazaŭ ĝi estis elpuŝata de mil diabloj. Ni aŭdis rapidajn paŝojn kaj saltojn sur la mola tero. Tiam subite ĉio kvietis. Kelkajn momentojn nenio moviĝis. Oni povus esti aŭdanta fornikon iri. Tiam Intŝu-tŝuna vokis unu mallongan vorton: „Ko!“

Tiu vorto signifas fajro, do ekbruligu fajron. Nia cendo ankoraŭ ardis. La flanke surstokitaj sekaj ligneroj kaj branĉoj estis bone bruleblaj. La apaĉoj obeis la ordonon rapide kaj ĵetis lignon sur la bruletan cendon. Daŭris nur malmultajn sekundojn ĝis alte supren ekbrulis flamo, kiu heligis la ĉirkaŭon de la fajro.

Intŝu-tŝuna kaj Winnetou staris flankalflanke. Rapide formiĝis cirklo el militistoj ĉirkaŭ ili, kiam la apaĉoj mirante, ke ni estis malaperintaj.

„Uf, uf, uf!“ ili vokis.

Winnetou montris jam nun, malgraŭ sia juneco, la prudentecon, kiun mi admiris je li tiel ofte pli poste. Li diris al si, ke ni ankoraŭ estu en la proksimeco, kaj ke la apaĉoj, kiuj staris ĉe la fajro kaj en la helo, nun estas en malavantaĝo, ĉar ili estis klarvideblaj alcelajoj por niaj pafiloj. Tial li vokis:

„Tatiŝa, tatiŝa!“

Kiel mi pli poste ekkonis, tio signifas „forkuru!“. Ankaŭ Winnetou volis ekkuri, sed mi estis aginta pli rapide. Kvar, kvin rapidaj paŝoj igis min al la cirklaĵo, kiu ĉirkaŭis lin. Dekstren kaj maldekstren mi disĵetis la apaĉojn, kiuj starris sur mia vojo. Hawkens, Stone kaj Parker min sekvis. Kiam Winnetou ĵus vokis sian laŭtan „Tatiŝa, tatiŝa!“:n kaj deturniĝis pro ekkuro, mi staris antaŭ li. Unu momenton ni fiksrigardis unu la alian. Lia mano fulmrapide iĝis al la zono pro ekpreni la tranĉilon. Sed tiam jam mia pugnobato trafis lin sur la tempion. Li ŝanceliĝis kaj falis sur la teron. Samtempe mi vidis, ke Sam, Will kaj Dick estis kaptintaj lian patron.

La apaĉoj kriegis per furiozo, sed iliaj kriado ne estis aŭdebla, ĉar ĝi estis subsonigata per la hororiga vokegado de la kajovajoj, kiuj nun ekatakis iliajn kontraŭulojn.

Mi staris meze en la amasaĵo de batalantaj kaj bruegaj homoj, kiuj atakis unu la alian. Ducent kajovajoj kontraŭ kvindek apaĉoj, do kvar kontraŭ unu! Sed la militistoj de Winnetou defendiĝis laŭpove. Mi devis uzi ĉiujn miajn fortojn pro teni plurajn apaĉojn for de mi. Ĉar mi staris en ilia mezo, mi turniĝu kiel turbaĵo. Mi uzis nur miajn pugnojn dum tio, ĉar mi ne volis lezi aŭ mortigi iun el ili. Kiam mi estis terenbatinta kvin aŭ kvar, mi reestis libera. Sammomente la defendiĝo ĝenerale iĝas pli malforta. Post kvin minutoj la batalado estis finigita.

La ĉefo Intŝu-tŝuna kuŝis katenite sur la tero, flanke de li la senkonscia Winnetou. Ankaŭ li estis katenata. Neniu apaĉo sukcesis fuĝi, supozeble ĉar neniu el ili haviĝis la ideon filasi siajn ĉefojn kaj forkuri. Multaj el ili estis lezitaĵ, same kvanto da kajovajoj. Bedaŭrinde eĉ tri el la kajovajoj kaj kvin el la kajovajoj estis mortigitaj. Tio ne estis estinta nia intenco, sed la forta defendiĝo de la apaĉoj devigis la kajovajojn uzi iliajn armilojn pli forte, ol ni deziris.

La venkitaj kontraŭuloj estis ĉiuj katenataj. Tio ne estis penado, ĉar ĉiam tri kajovajoj fiksprenis unu apaĉon, dum la kvara aŭkvina rapide katenigis lin.

La mortuloj estis portataj flanken. Ĉar la lezitaĵ kajovajoj estis prizorgataj de iliaj samtribanoj, ni blankuloj komencis bandaĝi la lezitaĵn apaĉojn. Dum tio ni ne nur vidis furiozajn vizaĝojn, sed eĉ estis trovis defendiĝadon je kelkaj. Ili estis tro fiere promesi helpon de iliaj kontraŭuloj kaj pli prefere lasis la sangon flui el iliaj lezaĵoj. Mi ne sentis aflikton pri tio, ĉar la lezoj ne estis seriozaj.

Kiam ni finigis tiun agadon, ni unue komencis demandiĝi, kion ni faru kun la kaptitoj dum la nokto. Mi volis laŭeble faciligi la aferon al ili. Sed Tangua ekkoleris kontraŭ mi:

„Tuj hundoj ne estas via posedaĵo, sed nia. Mi sole destinas, kio okazos al ili.“

„Nu, kio?“ mi demandis lin.

„Ni estus lasontaj ilin vivante, ĝis ni estos revenintaĵ en niajn vilaĝojn. Sed ĉar ni volas ataki iliajn loĝejojn, kaj ĉar la vojo ĝis tiuj estas ankoraŭ longa, ni ne longe portaĉos ilian pezegon. Ili ĉiuj estos katenotaj al la torturfosto.“

„Tion mi kredas ne.“

„Kial?“

„Ĉar vi estis eraranta, kiam vi diris, ke la apaĉoj estas via posedaĵo. Tio estis malĝusta.“

„Tio ĝustis!“

„Ne. Laŭ la leĝoj de la okcidento destinas pri la venkinta nur tiu, kiu venkis lin. Do prenu la apaĉojn, kiujn vi venkis. Mi ne kontraŭos pri tio. La aliajn, kiujn ni kaptis, posedas ni.“

„Uf, uf! Kiel saĝe vi parolas. Do vi ja volas teni ankaŭ Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun?“

„Memkompreneble!“

„Kaj kio, se mi ne permesas tion?“

„Vi permesos!“

Lia voĉo sonis malamika. Mi respondis al li trankvile kaj decidita. Li ekprenis lian tranĉilon, puŝis ĝin en la teron ĝis la tenilon kaj kriaĉis minacante al mi:

„Nur metu vian manon sur unu apaĉon, kaj viaj korpoj estos kie la tero tie ĉi, kie enestas mia tranĉilo. Mi finparolis. *Howgh!*“

Tio estis parolita tute serioze. Malgraŭ mi estus montrita al li, ke mi ne emis lasi min timigi, se Sam Hawkens ne estus estinta tiel saĝa ĵeti minacintan vidon al mi. Tial mi preferis silenti.

La katenitaj apaĉoj kuŝis ĉirkaŭ la fajro. Estus estinta pli facile lasi ilin kuŝadi tie, kie ili povis gardataj sen peno. Sed Tangua volis montri al mi, ke li fakte povus trakti ilin kiel sia posedaĵo. Tial li ordonis kateni ilin starante al la plej proksimaj arboj.

La kajovajoj agis laŭeble senindulge dum tio kaj klopodiĝis doni grandan penon al la katenatoj. Neniu apaĉo grimacis dum tio per doloro. Plej malice oni traktis la du ĉefojn. Iliaj katenajoj estis ĉirkaŭtiritaj tiel forte, ke la sango ŝajnis preskaŭ ekelŝpruĉi el la kunŝveligita karno.

Neeblis, ke unu kaptito povis deiĝi kaj fuĝi per propra forto. Tamen Tangua starigis gardistojn ĉie ĉirkaŭ la tendejo.

Nia fajro brulis je la finaĵo herbeja zono apud la akvaĵo. Ni sidiĝis en la proksimejo de la fajro kaj decidis ne permesi la ĉeeston de iu kajovajo, ĉar tio certe malhelpus aŭ nebligus la liberigon de Winnetou kaj lia patro. Sed same ne ekideis al ili veni al ni. Ili kondutis malamike jam je nia unua renkonto, kaj mia lasta parola interŝanĝo kun ilia ĉefo tute ne efikis ŝanĝi ilian opinion pri ni. La malestimaj vidoj, kiuj ili ĵetis al ni, estis ĉio escepte de fidigaj. Ni estu feliĉaj, se sukcesus al ni liberiĝi de ili sen serioza konfrontaĵo.

La kajovajoj bruligis pli fore de ni en la savano plurajn fajrojn, ĉirkaŭ kiuj ili sidiĝis. Tie ili interparolis en la lingvo de ilia popolo. Ni ne komprenu ilin. Ankaŭ tio ni supozu esti maloportuna segno. Ili pensis esti mastroj de la situacio. Ilia konduto estis tiu de leono en la cirko, kiu toleras hundeto en sia proksimo.

Nia intenco estis plimalfaciligata per la fakto, ke nur kvar personoj sciu pri ĝi: Sam Hawkens, Dick Stone, Will Parker kaj mi. La aliajn ni ne volis sciigi pri la afero, ĉar ili verŝajne estus kontraŭantaj aŭ eĉ firaportantaj nian planaĵon al la kajovajoj. Ni devis atendi, ĝis ili ĉiuj estis dormintaj. Tial Sam opiniis, ke ni same nun provu dormi iomete. Ni kuŝiĝis. Malgraŭ ĉiu ekscito mi sukcesis ekdormi. Pli poste mi estis vekata de Sam. Tiutempe mi ne jam sciis kiel pli poste definigi la tempon laŭ la antaŭiĝo de la steloj. Sed certe estis mallonge post noktomezo. Niaj kunuloj dormis, la fajro finbruliĝis. La kajovajoj bruligis nur unu fajron, ili estis lasintaj la aliajn finbruli. Ni povis interparoli, kvankam mallaŭte. Parker kaj Stone ankaŭ vekis.

„Unue ni decidu, kiu ĝin faru“ Sam flustris.

„Ne iru for de tiu ĉi ĉiuj kvar. Sufiĉas du.“

„Al tiu memkompreneble apartenos mi!“ mi respondis decidite.
„Hoho, ne hastu, plej kara *Sir*! La afero estas mortodanĝera!“
„Mi scias.“
„Vi volas riski vian vivon, ĉu?“
„Jes.“
„*Well!* Ja estas vi deca ulo, se mi n'eraras. La sukceso de nia plano dependas de la homoj, kiuj ĝin efikigos.“
„Prave.“
„Ĝojas min, ke vi kofesas tion. Tial mi pensas, ke vi rifuzos mem kunagi.“
„Ne ideas al mi!“
„Prudentiĝu, *Sir*! Lasu min iri kun Dick Stone.“
„Ne!“
„Vi ankoraŭ troe novas. Vi scias entute nenion pri la kaŝirado.“
„Eble. Sed hodiaŭ mi provos al vi, ke oni eĉ sukcesas ion, kion oni ne scias. Oni nur havu emon pri ĝi.“
„Kaj sperton, *Sir*, sperton! Ĵus tion vi tute ne havas. Tio unue estu denaska kaj due trejnita. Tiu trejnado mankas al vi!“
„Montros provo.“
„Ĉu vi volas fari provon?“
„Jes. Ĉu vi scias, ĉu ĉefo Tangua dormas?“
„Ne.“
„Tamen gravas al ni scii tion, ĉu ne, Sam?“
„Jes, estos kaŝe ironita tien.“
„Ne, tion faros mi pro fari la provon.“
„Nu! Sed kio, se oni malkovras vin?“
„Ne damaĝos, ĉar estas bona senkulpigo. Mi volus konvinkiĝonta, ĉu la gardistoj estas dece atentaj.“
„Nu, eblas. Sed kion pruvos tiu provaĵo?“
„Mi volas gajni vian fidon. Mi pensas, ke se mi sukcesos tion, vi ne plu rifuzos kunpreni min al Winnetou.“
„Hm! Pri tio ni parolu poste.“
„Konsentinte! Nu, ĉu mi nun estas permesata proksimiĝi al Tangua?“
„Jes. Sed gardu vin! Se oni malkovras vin, oni estos avertata, kaj se ne, tiukaze pli poste, kiam Winnetou estos malaperonta, des pli. Oni baldaŭ konvinkiĝos, ke vi malkatenigis lin.“
„Kaj ke oni konvinkiĝis prave.“
„Uzu ĉiun arbon kaj arbedon kiel kovraĵo kaj gardu vin ne paŝi sur ejaĵon, sur kiu falas la brilo de la fajro. Teniĝu ĉiam en la malhelo!“
„Mi teniĝos ĉiam en la malhelo, Sam!“
„Esperindas. Estas almenaŭ tridek kajovajoj ankoraŭ vekaj, se mi n'eraras, jam ekskluzive la gardistoj. Se vi sukcesos ne esti malkovrota mi laŭdos vin kaj pensos al mi, ke eble post dek jaroj ja verŝajne iĝos okcidentulo el vi, kvankam vi malgraŭ

ĉiuj pli bonaj instruadoj ankoraŭ estas *greenhorn*. Tiel bele verda kaj nesperta, kiel oni ne povas vidi ĝin en ia cirkaĵo per mono, hihihihih!

Mi ŝovis la tranĉilon kaj la revolveron laŭeble profunden en la zonan kaj forrampis de la fajro. Hodiaŭ mi pli bone ol tiutempe povas taksi, en kiun riskon mi iĝis. Fakte mi ne volis kaŝproksimiĝi al la ĉefo.

Ne, mi prenis Winnetoun en mian koron kaj volis tion pruvi al li, fakte per ago, en kiu mi riskis mian vivon. Tio nun estis bona ebleco fari tion: mi povis liberigi lin. Sed mi volis fari ĝin sole. Eĉ se mi estus kaŝproksimiĝinta sukcese al la ĉefo Tangua, estis supozenda, ke Sam ne rezignus pri sia kontraŭo. Tial mi ekhavis la ideon, ne longe petadi, sed rezigni pri Tangua kaj liberigi Winnetoun anstataŭe.

Per tio mi ne nur riskis mian propran vivon, sed ankaŭ tiujn de miaj kunuloj. Se mi estus kaptata, mi kaj ili pereus. Mi ja sciis tion ankaŭ tiutempe, sed ne plu pensadis pri tio en mia juneca agemo.

Mi legis multon pri la kaŝirado, kaj ankaŭ aŭdis multon, ekde mi estis en la sovaĝa okcidento. Speciale Sam ofte diris kaj montris al mi, kiel oni faru ĝin. Mi faris laŭ li, sed entute tio ne estis la trejnado, kiun mi hodiaŭ bezonis. Sed tio ne malhelpis al mi kredi profunde al la sukceso de mia plano.

Mi kuŝiĝis sur la herbejon kaj ŝovis min for en la arbedaĵojn. De nia tendejo ĝis tie, kie oni katenis Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun al du arboj, estis distanco de ĉirkaŭ kvindek paŝoj. Fakte mi devus rampadinta tiel, ke nur la pintoj de miaj fingroj kaj de miaj botoj tuŝis la teron. Sed oni bezonis forton kaj eltenpovo en la manaj kaj piedaj fingroj, kiun oni nur povas atingi per longa trejnado. Tiutempe mi ĝin ne posedis.

Tial mi rampadis sur la genuoj kaj la malsupraj brakoj en la maniero de kvarpieda besto. Ankaŭ mi metis miajn manojn sur lokon, mi unue ĝin palpetis pro ekscii, ĉu tie eble kuŝis peco de seka lignaĵo, kiu povis esti disrompata per la pezo de mia korpo kaj kaŭzi brueton. Kiam mi rompu trans aŭ sub branĉoj, mi antaŭe zorge kunplektis ilin, proke mi povis pasi ilin, senke ili susuris. Tio okazis tre malrapide, sed mi tamen antaŭiĝis.

La apaĉoj estis katenitaj al la arboj je du flankoj de la ebena herbozono. La du ĉefoj staris je la maldesktra flanko sur la rando de la zono. Ĉirkaŭ kvar aŭ kvin paŝoj antaŭ ili sidis indiano, kiu gardu ilin speciale zorge. Tio tree malhelpis al la efikigo de mia plano. Mi pripensadis, kiel mi povis delogi la atenton de la gardisto almenaŭ mallongan tempon. Pro tiu mi bezonis ŝtonojn, sed tiujn mi nenie povis trovi.

Mi sukcesis ĉirkaŭ la duonon de la vojo kaj bezonis pli ol duona horo pro tio. En duona horo mi do sukcesis nur dudek kvin paŝojn. Mi vidis malproksime de mi brileti iun helaĵon. Mi rampis tien kaj trovis je mia granda ĝojo etan profundaĵon en la tero, kiu estis plenita per sablo. Kiam la pluvo iam plenis la rivereton kaj la lageton, la akvo transbordiĝis kaj alnaĝigis la sablon tien ĉi. Mi rapide plenigis poŝon per ĝi kaj poste rampis plu.

Post kroma duona horo mi finfine troviĝis malantaŭ Winnetou kaj lia patro. La arboj, al kiuj ili estis ligitaj estis ne komplete dikaj kiel viro. Ne estus ebla al mi proksimiĝi plu, se ne feliĉe estis kreskinta folihava branĉoj je la bazo de la arboj. Ĝi estis sufiĉe densa pro kovri min antaŭ la gardisto. Plurajn paŝojn flanke malantaŭ la gardisto estis dorna arbedaĵo, al kiu mi celis.

Mi unue ŝoviĝis antaŭen ĝis mi estis proksime malantaŭ Winnetou kaj restis kuŝanta tie kelkajn minutojn pro rigardi la gardiston. Li ŝajnis esti laca, ĉar li tenis la okulojn fermataj kaj malfermis ilin tiam kaj tiam tiel dormeme, kvazaŭ ĝi penis al li. Tio bonŝancis al mi.

Unue mi ekkonu, per kiu maniero Winnetou estis katenita. Mi do metis mian brakon singarde ĉirkaŭ la trunko kaj palpis lian piedon kaj kruro. Tion li nature sentu. Mi pritimis, ke li farus moviĝon, per kiu mi povis esti malkovrata. Sed tio ne okazis, li estis tro prudenta pro tio. Mi ekkonis, ke la piedoj estis kunligitaj je la maleoloj. Krome oni ligigis rimenon ĉirkaŭ la maleoloj kaj la arbo. Do tie necesis du tranĉoj.

Tiam mi vidis supren. En la flagranta fajrobrilo mi vidis, ke oni metis liajn brakojn dekstre kaj maldekstre ĉirkaŭ la arbo kaj kunligis ilin malantaŭ la trunko per rimeno. Tie mi faru nur unu tranĉon.

Nun mi eksciis cirkonstancon, pri kiu mi antaŭe ne pensis. Se mi detranĉus Winnetoun, estis ekspektinda, ke li tuj forkurus. Tio metus min en plej urĝan danĝeron. Mi pripensadis malesperante, kiel mi povus eviti tion okazon, sed ne trovis solvon. Do mi simple toleru la riskon kaj pretiĝis devi same tuje foriĝi, se la apaĉo forkurus.

Tiutempe mi ne jam konis Winnetoun. Kiam ni parolis pri lia liberigo pli poste, li rakontis al mi, pri kio li pensis en tiu momento. Kiam li sentis mian palpantan manon, li kredis, ke estas apaĉo. Ja eblis, ke iu esploristo aŭ mesaĝisto estis sekvinta ilin pro alporti mesaĝon de alia grupo. Tial li tuje estis certa pri sia liberigo kaj atendis la savigajn tranĉojn. Sed li estus ŝanĝinta sian pozicion sur la arbo tutcerte ne tuje, sed teninta ĝin ĝis la ĝusta momento, ĉar neniukaza li estus forfuĝinta sen sia patro kaj ankaŭ ne volis endanĝerigi tiun, kiu liberigis sin per subita forkuro.

Mi distranĉis unue la du malsuprajn rimenojn. La supran mi ne povis atingi de mia pozicio sur la tero. Krome mi atentis, ke mi ne tranĉus en la manojn de Winnetou. Mi do ekstaru. Estis preskaŭ neevitebla, ke la gardisto min vidus dum tio. Pro delogi lian atenton, mi kunportis la sablon. Malgrandaj ŝtonoj certe estus pli utilaj. Mi metis la manon en la poŝon, elprenis iom da sablo kaj ĵetis ĝin preter Winnetou kaj la gardisto sur la dornarbedon. Tio kaŭzis brueton. La ruĝulo turniĝis kaj vidis al la arbedo, sed baldaŭ retransviliĝis. Dua ĵeto instigis lian pridubon. Povis esti venena serpento sub la arbedo. Li ekstaris, tien iris kaj rigardis ĝin explore. Dum tio li montris al ni sian dorson. Rapide mi ekstaris kaj distranĉis la rimenon. Je tio evidentiĝis la malfiksigitaj haroj de Winnetou.

Per la maldekstra mano mi prenis maldikan harfasketon, detranĉis ĝin per la dekstra mano kaj faliĝis reen sur la teron.

Kial mi faris tion? Pro havi neceskaze pruvon en la manoj, ke estis mi, kiu liberigis Winnetoun.

Je mia ĝojo Winnetou me faris la plej etan moviĝon. Li staris tie ekzakte kiel antaŭe. Mi kunplektis la harojn je ringo kaj ĝin enpoŝigis. Tiam mi rampis for al Intŝu-tŝuna, kies katenajojn mi sammaniere esploris. Li estis katenita kaj fiksigita al la arbo same kiel Winnetou, kaj ankaŭ restis same senmove, kiam li sentis la tuŝon de mia mano. Ankaŭ lin mi detranĉis je la piedoj. Poste mi refoje sukcesis delogi la atenton de la gardisto, tielke mi povis liberigi liajn manojn de la rimenoj. Li ne moviĝis.

Tiam mi havis la ideon, ke estus pli bone malaperigi la sur la teron falintajn rimenojn. La kajovajoj ne necese sciis, en kiu maniero la kaptintoj estis liberigitaj. Se ili estus trovontaj la rimenojn, ili ekkonus, ke la du ĉefoj estis detranĉitaj. Kaj tiel ilia suspekto tuje direktiĝis al ni. Mi do unue forprenis la rimenojn ĉe Intŝu-tŝuna kaj kaŝrampis trans al Winnetou, pro fari la samon tie. Mi enpoŝigis la rimenojn kaj komencis la rompadon reen.

Kiam la du ĉefoj estis malaperintaj, la gardisto certe tuje ekalarmis. Tiam mi ne plu troviĝu en la proksimeco. Mi rapidiĝu. Tial mi unue rampis pli profunden en la arbedaĵon, ĝis mi ne estis videbla, eĉ se mi stariĝis. Mi ekstaris kaj kaŝiris singarde, sed multe pli rapide ol antaŭe al nia tendejo. Nur en la proksimo de la finbrulinta fajro mi resurteriĝis kaj transis la mallongan reston de la vojo rampante.

Miaj tri kunuloj estis afliktiĝintaj pri mi. Kiam mi estis alveninta ĉe ili kaj refoje kuŝis inter ili, Sam flustris al mi:

„Ni preskaŭ timis, *Sir!* Ĉu vi scias, kiel longe vi forestis?“

„Ĉu?“

„Preskaŭ du horojn.“

„Ĝustas. Duonan horon jen, duonan horon reen, kaj mi restis tie tutan horon.“

„Kial vi devis resti tie tiel longe?“

„Pro ekscii tutekzakte, ĉu la ĉefo dormas.“

„Kiel vi do faris tion?“

„Mi rigardis lin tiel longe. Kiam li ankoraŭ ne estis moviĝinta, mi povas esti konvikata, ke li dormas.“

„Nu, ha, bone! Ĉu vi aŭdis tion, Dick kaj Will? Pro ekscii ĉu la ĉefo mallacas aŭ dormas, li fiksrigardis lin plenan horon, hihihhi! Li estas kaj restas *greenhorn*, neplibonigebla *greenhorn*. Ĉu vi do havas neniom da cerbo en la kapo, ke vi ne elpensis alian rimedon? Vi ja ĉiukaze trovis etan lignajn aŭ ŝelajn pecojn, ĉu ne?“

„Jes“, mi respondis, ĉar la lastaj vortoj estis redirektita al mi.

„Do vi nur bezonis ĵeti unu el tiuj lignaĵoj aŭ iom da tero al la ĉefo. Se li estus vekinta, li certe tuje estus moviĝinta. Nu, vi certe ja ĵetis, se mi n'eraras, sed nur vidon post vidon, plenan horon longe, hihihhi!“

„Eble, sed mian ekzamenon mi ja sukcesis!“

Dum mi parolis, mi direktigis miajn okulojn scivolante al la du apaĉoj. Mi miris, ke ili ankoraŭ staris ĉe la arboj, kvazaŭ ili estis katenitaj. Jam ili povis foresti. La kaŭzo pro la hezitado estis simpla. Winnetou supozis, ke mi detranĉis lin unue kaj tiam kaŝiris al lia patro. Li atendis nun segnon de mi. Lia patro havis la supozis same.

Kiam mia segno ne aperis, Winnetou atendis momenton, ĝis la gardisto fojon plu fermis siajn dormemajn okulojn. Tiam li movis sian brakon pro segni al sia patro, ke li ne plu estis katenita. La ĉefo donis la saman segnon reen al li. Ili nun eksciis la situacion kaj tuje foriĝis el ilia pozicio.

„Jes, vian ekzamenon vi sukcesis“, Sam Hawkens koncedis. „Vi rigardadis la ĉefon plenan horon, senke vi estis kaptitaj.“

„Konklude vi nun konfesu, ke mi povas kuniri al Winnetou sen fari stultaĵojn.“

„Hm! Ĉu vi pensas, ke vi povas liberigi la du ĉefoj per bombardi ankaŭ ilin tutan horon per viaj vidoj?“

„Ne. Ni detranĉos ilin.“

„Vi diras tion, kvazaŭ ĝi estus tiel facila. Ĉu vi ne vidas, ke sidas gardisto ĉe ili?“

„Mi vidas certe.“

„Li agas same kiel vi. Ili pafadas al ili per liaj vidoj. Pro malfiksigi la du ruĝhaŭtulojn malgraŭ tiu gardado, vi ne jam posedas sufiĉe da sperto. Estas tiel malfacila, ke mi eĉ ne scias, ĉu mi sukcesos tion. Nur vidu tien, *Sir!* Jam la kaŝirado ĝis tie estas vera majstraĵo. Kiam oni tiam estas alveninta ĉe ili, tiam — *heavens!* Kio estas tio?“

Li estis vidinta al la apaĉoj kaj eksilentis meze dum sia parolado, ĉar ili ĵus nun malaperis de iliaj arboj. Mi agis, kvazaŭ mi ne rimarkis tion.

„Kio okazas? Kial vi ne parolas plu?“

„Kial, ĉu? Ĉar — ĉar — ĉu tio nun ĝustas aŭ ĉu mi trompiĝas?“

Li frotis siajn okulojn. „Jes, pro Dio, ĝi ĝustas! Dick, Will, nu vidu tien, ĉu vi ankoraŭ vidas Winnetoun kaj Intŝu-tŝunan!“

Ili turniĝis kaj ĵus volis diri ion, kiam la gardisto salte ekstaris, momenton fiksrigardis la du forlasitajn arbojn kaj elpuŝis orelŝiran krion, kiu vekigis ĉiujn dormantojn. Okazis nepriskribeblan ĥaosajo.

Ĉiuj kuris al la arboj, ankaŭ la blankuloj. Mi sekvis ilin, ĉar mi agu, kvazaŭ ankaŭ mi estis mirigita.

Pli ol ducent homoj premiĝis ĉirkaŭ la loko, kie la fuĝintoj ankoraŭ estis starintaj malmultajn momentojn antaŭe. Dum tio sonis kolerokriado, kiu evidentiĝis al mi, kiun mi povis ekspekti, se la vereco estus eltrovota. Finfine Tangua ordonis kvieton kaj diris siajn komandojn. Per tiuj preskaŭ la duono de la kajovajoj forkuris kaj serĉis la fuĝintojn ekster sur la savano. La ĉefo bolis per kolerio. Li batis sian pugnon en la vizaĝon de la neatentinta gardisto, ŝiris la medicinsaketon de lia kolo kaj piede dispremis ĝin. Per tio la bedaŭrinda malfeliĉulo estis deklarita kiel senhonora.

La vorto *medicino* cetere tute ne signifas medikamento aŭ kuracilo. Ĝi estis ekuzita inter la indianoj maljam post la renkonto kun la blankuloj. La kuraciloj de la palvizaĝoj estis nekonata de la ruĝuloj. Ili pensis, ke la efikiĝoj de tiuj medicinaĵoj estus la konsekvencoj de mistera sorĉo. Ekde tiam ili nomas ĉion, kio estas sorĉaĵo, aŭ kion ili ne povas kompreni per la vorto *medicino*. Memkompreneble ĉiu tribo ankaŭ havas propran esprimon por tio. Ekzemple *medicino* signifas en la lingvo de la mandanoj *hopeneŝ*, de la toskaroroj *junu kvet*, de la nigrapiedoj *nahtova*, de la suoj *vakon* kaj de la arikaroj *varutih*.

Ĉiu plenkreska viro, ĉiu militisto havas medicinaĵo. La junulo, kiu volas aparteniĝi al la militistoj, foriĝas kelkajn tagojn kaj serĉas la solecon. Tiam li fastadas kaj soifadas kaj pensas pri siaj esperoj, deziroj kaj celoj. La peno de la menso, kune kun korpaj malhaviĝoj igas lin en febreca staton, en kiu li ne plu povas diferencii inter ŝajno kaj realo. Li kredas ricevi diajn sugestojn. La revo tiam estas al li supernatura malkovro. Kiam li atingis tiun fazon, li atendas la unuan objekton, kiu estis iluziigita al li per la revo aŭ la febro. Tiu objekto poste estas sankta al li lian tutan vivon, ĝi estas lia '*medicino*'. Se li revas ekzemple pri vespereto, li ne trankviliĝas ĝis li kaptis unu. Kiam tio sukcesis al li, li revenas kun la besto al sia tribo kaj ĝin donas al la medicinisto, kiu preparu ĝin. La vespereto estas igita en la medicinsaketon, kiu ĉiam estu portata kaj kiu estas la plej kara posedaĵo de ĉiu indiano: *medicino* perdita, honoro perdita. Tia malfeliĉulo povas regajni sian dignon nur, perke li mortigas faman kontraŭulon kaj tiam transprenas ties *medicinon*.

Do estis ega puno por la gardisto, ke lia *medicino* estis deŝirata kaj dispremata. Li ne diris unu vorto de senkulpiĝo aŭ kontraŭo. Li prenis sian pafilon kaj malaperis inter la arboj. Ekde nun por lia tribo li estis morta.

La kolero de la ĉefo direktiĝis ne nur al la gardisto, sed ankaŭ kontraŭ mi. Li venis al mi kaj kriis:

„Vi volis havi tiujn du hundojn por vi mem. Do kuru post ili kaj rekaptu ilin!“

Mi turniĝis flanken sen respondi al li. Li ekprenis mian brakon kaj vokis:

„Ĉu vi aŭdis, kion mi ordonis al vi? Vi persekutu ilin!“

Mi forskuis lian manon.

„Ĉu ordonis? Ĉu vi rajtas ordoni al mi?“ mi respondis.

„Jes, ĉar mi estas la ĉefo de tiu tendejo, kaj vi devas obei al mi!“

Mi elpoŝigis la sardenan skatolon kaj diris:

„Ĉu mi donu al vi la ĝustan respondon kaj dispuŝegu vin kune kun ĉiuj viaj militistoj? Parolu nur unu vorton plu, kaj mi pereigos vin ĉiujn per tiu *medicino*!“

Mi scivolis, ĉu tiu teatraĵo efikus la intencitan konsekvencon. Jes, la impresio egis! Tangua recedis kaj vokis:

„Uf, uf! Tenu tiun *medicinon* ĉe vi kaj estu hundo, kiel ĉiu apaĉo estas hundo!“

Tio estis ofendo, kiun mi ne estus tolerinta tiel trankvile, se en tiu momento ne estus estinta pli saĝa respekti lian koleron kaj la superforto de liaj anoj. Ni blankuloj revenis al nia fajrejo, kie la okaziĝo estis preparolata detale, senke iu

trovis kredeblan klarigon. Mi silentis, ankaŭ al Sam, Dick kaj Will. Kaŝe plezuris al mi teni la solvon de la enigmon de la malapero de la kaptintoj en la manoj, dum ili fervore kaj vane serĉadis ĝin. La buklon de Winnetou mi kunportis je ĉiuj miaj vojaĝoj. Mi posedas ĝin ankoraŭ hodiaŭ.

Fulmtranĉilo

La kolero de la kajovajoj afliktis nin. Nia sekuro estis en danĝero. Kiam ni rekuŝiĝis, estis tial decidita, ke ni gardu per hora ŝanĝo ĝis la mateno. La ruĝuloj nature ekkonis tiun singardan rimedon tuje. Memkompreneblis, ke ili malbone akceptis tion kaj kondukis nun eĉ pli neamikece ol antaŭe.

Kiam mateniĝis, nia gardisto nin vekigis. Ni vidis, ke la kajovajoj ankoraŭ serĉis la fuĝintajn ĉefojn, kiujn ili ne kaptis dum la nokto. Finfine ni trovis la spuron kaj ĝin sekvis. Ĝi kondukis al la loko, kie la apaĉoj lasis iliajn ĉevalojn antaŭ la atako. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou estis forrajdintaj kun la ĉevalgardistoj, sed kunprenis neniun el la aliaj ĉevaloj, sed lasis ĉiujn tie. Kiam ni eksciis tion, Sam Hawkens faris sian ruzan mienon kaj demandis min:

„Ĉu vi eble povas pensi, *Sir*, kial la du ĉefoj faris tion?“

„Jes. Estas tute ne malfacile divenebla.“

„Hoho, *Sir*! Tia *greenhorn* kiel vi ja ne imagu esti trovinta ekzakte la ĝustan personon per hazardo. Necesas sperto pro respondi al mia demando.“

„Mi ĝin havas.“

„Ĉu vi? Sperton, ĉu? Mi scivolas de kie ĝi venu! Ĉu vi posedas la afablecon diri tion al mi?“

„Kial ne? Mian sperton mi ĉerpis el libroj.“

„Denove viaj libroj! Eble vi feliĉas unu fojon esti leginta ion, kiu povas utili al vi tie ĉi. Sed tial vi ja ne jam pensu, ke vi elĉerpis la tutan puton de la saĝeco. Mi tuj pruvos al vi, ke vi scias nenion, kaj vere tute nenion. Do, kial la du fuĝintaj ĉefoj kunprenis nur iliajn proprajn ĉevalojn, kaj lasis tiujn de la kaptitoj tie ĉi?“

„Ĵus pro la kaptitoj.“

„Ha! Kial?“

„Ĉar la kaptitaj apaĉoj eble baldaŭ estos bezonantaj iliajn ĉevalojn.“

„Ĉu vi opinias tion? Kion la kaptitoj nu faru kun iliaj ĉevaloj?“

Per liaj demandoj mi tutcerte ne sentis ofendita. Tio ja nur estis lia tipa maniero. Tial mi respondis:

„Povas okazi du aĵoj. Aŭ la du ĉefoj baldaŭ revenos kun pli granda aro pro liberigi la kaptitoj. Kial ili tiukaze unue kunprenu la ĉevalojn kaj poste realportu ilin? Aŭ la kajovajoj ne atendos la alvenon de la apaĉoj kaj foriĝos de tie ĉi kun iliaj kaptitoj. Tiukaze la situacio de la apaĉoj estos plifaciligata, ĉar ili povas rajdi. Ilia transporto estas multe malpli komplika. Esperindas, ke ili estos forkondukataj kaj eble povas esti liberigotaj sur la vojo. Se ili sede ne havus ĉevalojn kaj iru surpiede,

la kajovajoj eble havos la ideon eviti la malfacilan kaj enuigan transporton, perke ili mortigos ilin jam tie ĉi.“

„Hm! Tio vere ne estas tiel stulte pensita, kiel oni ĝin povis ekspekti laŭ via vizaĝo. Sed vi forgesis trian eblecon. Fakte eblas, ke la kajovajoj mortigos la kaptitajn sen pensi ion pri la ĉevaloj.“

„Ne, tio ne eblas.“

„Ĉu ne? *Sir*, kiel vi povas ekhavi la ideon deklari ion neebla, kion Sam Hawkens pensas ebla?“

„Ĉar tiu Sam Hawkens ŝajne forgesis, ke ankaŭ mi ĉeestas.“

„Ha, vi ĉeestas, ĉu? Ĉu tio veras? Vi do supozas vian altestimatan ĉeeston esti tute elstara aŭ eĉ mondgrava okaziĝo?“

„Ne. Mi nur volis diri, ke la kaptataj ne estos mortigata, kiam mi ankoraŭ ĉeestos kaj povas movi fingron por ili.“

„Ĉu vere? Kia grava ulo vi ja estas, hihihhi! La kajovajoj havas la forton de ducent viroj, kaj vi, la *greenhorn*, volas malhelpi al ili dum ili faras, kio plaĉas al ili, ĉu!“

„Mi ja esperas ne stari sole.“

„Ĉu ne? Pri kiu vi volas fidi krome?“

„Pri vi, Sam, kaj ankaŭ pri Dick Stone kaj Will Parker. Mi estas tute certa, ke vi ne permesos amasmurdon.“

„Nu! Do fidon vi ankoraŭ havas pri ni! Mi treege dankas al vi pro tio, ĉar vere estas bona aĵo havi la fidon de tia viro. Fakte mi pensas iom fiere pri tio, se mi n'eraras.“

„Sam, mi parolas serioze kaj ne havas la intencon ŝerci pri tiu afero. Se prias tiom multajn homvivojn, la ŝercado ĉesu!“

Li briletis moke al mi per siaj okuletoj.

„Fulmotondro! Do tio vere seriozas al vi, ĉu? Nu, tiukaze mi faru tute alian mienon dum tio. Sed kion vi pensas, kiel tio ĉio okazos, *Sir*? Ni ne povas fidi pri la aliaj. Do ni estas nur kvar personoj, kiuj volas eventuale venki ducent kajovojn. Ĉu vi opinias, ke tiu povus havi bonan finon?“

„Mi ne demandas pri la fino. Mi ne povas toleri, ke okazas tia murdado.“

„Kvankam ĝi okazos, sed kun la diferenco, ke vi kune estos neigota. Aŭ ĉu vi volas fidi pri via nova nomo Old Shatterhand? Ĉu vi opinias, ke vi povas terenbati ducent ruĝaj militistoj per viaj pugnoj?“

„Stultaĵo! Mi ne elektis tiun nomon mem kaj scias ekzakte, ke ni kvar ne povas venki la ducent. Ruzaĵo ofte pli bonas.“

„Ĉu? Certe vi legis ankaŭ tion, ĉu?“

„Jes.“

„Prave! Kaj kia terure saĝa ulo vi estiĝis per tio. Mi vere ŝate volas vin vidi ruza. Kian vizaĝon vi do ĉirkaŭe farus dum tio? Mi diras al vi, ke nenio estas farebla tie ĉi malgraŭ ĉia ruzeco. La ruĝuloj faros, kion ili volas kaj tute ne zorgos pri ĉu ni faras minacajn aŭ ruzajn mienojn dum tio.“

„Bone! Mi vidas, ke mi ne povas fidi pri vi, kaj do agos sole, se oni devigas min.“

„Pro Dio, ne faru stultajojn, *Sir!* Vi ne faru ion tute sole, sed faru, kion faros ni. Mi ja tute ne volis diri, ke mi ne volas zorgi pri la apaĉoj, sed neniam estis mia maniero intenci disrompi dikajn murojn per la kapo. La muroj ĉiam estas pli solidaj ol la kapoj.“

„Kaj mi same malpli volis diri, ke mi volas fari nefareblaĵojn. Intertempe ni ja ne scias, kion la kajovajoj volas fari kun iliaj kaptitoj, do ni ne bezonas peniĝi per afliktoj. Sed se ni estos iam devigata agi, ja troveblos solvo.“

„Eble. Sed singardema viro ne fidu pri tio. Kio troveblos tute ne estas mia afero. Ni pensu pri tute certa demando, kaj tiu estas: kion ni faros, se la apaĉoj estu mortigataj?“

„Ni ne permesos tion!“ mi diris.

„Tio estas malplena parolaĉo! Ne permesi! Esprimu pli klare!“

„Ni protestos kontraŭ tio.“

„Tio ne sukcesos.“

„Tiukaze mi devigos la ĉefon agi laŭ mia volo.“

„Kiel vi volas fari tion?“

„Mi metos mian tranĉilon sur lian bruston, se ne estos alia ebleco.“

„Kaj mortpikos lin, ĉu?“

„Se li ne obeos al mi, jes.“

„Diablo, kia rabia homo vi estas!“ li vokis terurigite. „Tio vere ekspekteblas pri vi!“

„Mi certigas vin, ke mi faros tion!“

„Tio estas— tio estas—“ li eksilentis. Lia unua terurigita kaj tiam afliktita mieno iom post iom haviĝis alian esprimon. Finfine li pluis: „Tiu ideo tute ne aĉas. Meti la tranĉilon sur la bruston de la ĉefo boneble en tiu kazo estas la sola ŝanco devigi lin fari, kion ni volas. Vere ĝustas, ke eĉ greenhorn foje povas havi bonan tiel nomatan etan ideon. Tiun ni memorigu.“

Li volis pluparoli, sed venis Bancroft kaj postulis, ke mi komencu labori. La inĝeniero pravis. Ni ne perdu unu horon, se ni ankoraŭ volis pretigi nian mezuradon, antaŭ alvenis Intŝu-tŝuna kaj Winetou kun iliaj militistoj.

Ni estis okupataj intense ĝis la tagmezo. Tiam Sam Hawkens venis al mi kaj diris:

„Mi bedaŭrinde devas ĝeni vin, *Sir*. La kajovajoj ŝajnas plani ion pri iliaj kaptitoj.“

„Ĉu ion? Tio tre neklaras. Ĉu vi do ne scias, kion ekzakte?“

„Mi povas ĝin supozi, se mi neraras. Ili volas lasi ilin ekmorti je la torturfosto.“

„Kiam? Ĉu post kelka tempo aŭ baldaŭ?“

„Kompreneble baldaŭ. Alikaze mi ne estus veninta al vi nun. Ili faris pretigaĵojn, el kiuj mi konkludas, ke la apaĉoj estu torturotaj, tre baldaŭ.“

„Ni nebligu tion! Kie estas la ĉefo?“

„Ĉe siaj militistoj.“

„Ni logu lin for de ili. Ĉu vi bonvolu fari tion, Sam?“

„Jes, sed kiel mi ĝin faru?“

Mi ĉirkaŭrigardis esplore. La kajovajoj estis sekvintaj niajn mezuradojn kaj restiĝis je la rando de eta preria arbaro. Rattler kaj siaj anoj estis ĉe ili, kaj Sam Hawkens ĝis nun estis ĉirkaŭirinta en ilia proksimo, pro rigardi ilin. Parker kaj Stone sidis proksime al mi. Inter la ruĝuloj kaj mi estis arbedaĵo, kiu tre bone taŭgis al miaj intencoj. Li barigis la travidon de la kajovajo al ni.

Mi respondis la demandon de Sam:

„Simple rakontu al li, ke mi diru ion al li, sed ne povus interrompi mian laboron. Tiel li certe venos.“

„Mi esperas tion. Sed kio, se li kunvniĝas kelkajn *indsman*:ojn?“

„Pri ili okupiĝu vi kaj Stone kaj Parker. Pri li mem okupiĝos mi. Prettenu kelkajn rimenojn, proke ni povos fiksligi ilin. La afero okaziĝu rapide kaj laŭeble mallaŭte.“

„*Well*, mi ne scias, ĉu estas la ĝusta ago, kiun vi planas. Sed ĉar mi ne havas pli bonan ideon, ni agu laŭ via volo. Ni riskas niajn vivojn, sed ĉar mi ne jam sentas emon ekmorti, mi pensas, ke ni iĝus el la afero, kvankam eble kun kelkaj lezoj, se ĝi estu, hihihhi!“

Sam foriĝis. Miaj sinjoroj kolegoj laboris malproksime de mi, sed ne povis aŭdi nian interparolon. Ankaŭ eĉ ne ideis al mi sciigi ilin, kion mi volis fari. Mi certis, ke ili estus provintaj eviti kion mi planis. Ilia vivo plie valoris al ili ol tiu de ĉiuj kaptintaj apaĉoj.

Mi sciis, kion mi volis riski. Ĉu mi rajtis kunŝiri Dick Stone:on kaj Will Parker:on en la danĝeron, senke mi estis antaŭe avertinta ilin? Ne. Do mi demandis ilin, ĉu mi lasu ilin el la afero.

„Ni ja vere protestu, *Sir*!“ Stone respondis indigne. „Ĉu vi pensas, ke ni estas fiuloj, kiuj ne helpas al amiko, kiu troviĝas en danĝero? Kion vi planas, estas vera, brava okcidentula petolaĵo, en kiu ni partoprenos per plena plezuro. Ĉu ne, olda Will?“

„Jes“, Parker certigis. „Mi ja volas vidi, ĉu ni kvar estas la ĝustaj uloj pro defii la forton de ducent *indsmanoj*. Mi jam ĝojas nun, kiam mi imagas, kiel ili alkuros kriante, sed tamen deviginte ne ataki nin!“

Trankvile mi plulaboris kaj ne videtis malantaŭ mian ŝultron, ĝis Stone post kelka tempo vokis al mi:

„Pretiĝu, *Sir*, ili venas!“

Nun mi turniĝis. Sam venis kun Tangua. Bedaŭrinde krom estis tri ruĝuloj kun li.

„Ĉiu el ni unu viron“, mi diris. „Mi okupiĝos pri la ĉefo. Ekprenu ilin je la gorĝo, pro ili ne povos ekkrii, kaj dece atendu, ĝis mi ekagos. Ne komencu antaŭ tio!“

Mi malrapide iris renkonte al Tangua. Stone kaj Parker min sekvis. Kiam ni renkontis, ni staris tiel, ke la aliaj kajovajoj ne povis vidi nin per la menciita arbedaĵo. La ĉefo faris tute ne ĉarman mienon kaj diris malamikece:

„La palvizaĝo, kiu estas nomata Old Shatterhand, min venigis. Ĉu vi forgesis, ke mi estas la ĉefo de la kajovajoj?“

„Ne, mi scias, ke vi estas tiu“, mi respondis.

„Tiukaze vi devis veni al mi, anstataŭ mi al vi. Sed ĉar mi scias, ke vi troviĝas en tiu ĉi lando nur mallonge kaj ankoraŭ lernu esti ĝentila, mi pretas pardoni tiun misaĵon de li. Kion vi diru al mi? parolu mallonge, ĉar mi ne havas tempon!“

„Kion vi faru tiel urĝe?“

„Ni volas hurligi la apaĉajn hundojn.“

„Kiam?“

„Nun.“

„Kial jam nun? Mi pensis, ke vi volas kunpreni la kaptintojn en vian vigvamejon, pro lasi ilin ekmorti tie en la ĉeesto de viaj squaw:oj kaj infanoj.“

„Ni ĝin volis. Sed ili estus malutilaj al ni dum nia militado. Tial ili jam hodiaŭ perdu iliajn vivojn.“

„Mi petas vin ne fari tion.“

„Vi ne rajtas peti“, li ekkriis al mi.

„Ĉu vi ne volas paroli same ĝentile al mi kiel mi al vi? Mi nur elparolis peton. Se mi havus la intencon ordoni al vi, vi eble havus kaŭzon estiĝi kruda.“

„Mi volas aŭdi nenion de vi, nek ordonon, nek peton. Neniu palvizaĝo povas ŝanĝi ion de mia decido.“

„Sed eble jes! Ĉu vi havas la rajton mortigi la kaptintojn? Mi ne volas aŭdi vian respondon, ĉar mi ĝin konas, kaj ne disputos kun vi pri ĝi. Sed estas diferenco mortigi homon rapide kaj sendolore, aŭ malrapide torturi lin ĝismorte. Ni ne akceptos, ke tio okazas dum nia ĉeesto.“

Li rektiĝis pli alten kaj respondis malestime:

„Ne akceptos, ĉu? Laŭ via supozo, kiu vi estas? Kompare al mi vi estas kiel bufo, kiu volas obstini kontraŭ la urso de la roka montaro. La kaptintoj estas mia posedaĵo. Mi agos pri ili, kion mi volas.“

„Ili iĝis viaj kaptintoj nur per nia helpo. Tial ni havas la egalan rajton pri ili kiel vi. Ni deziras, ke ili restas vivantaj.“

„Deziru, kion vi volas, blanka hundo. Mi ridas pri viaj vortoj!“

Li kraĉis antaŭ miajn piedojn kaj volis turniĝi, tiam mia pugno trafis lin tiel, ke li falis teren. Sed li havis stabilan kranion, ne estis tute senkonsciigita, kaj tuje volis restariĝi. Tial mi kliniĝu malsupren al li pro doni kroman baton al li, kaj unu momento ne povis atenti pri la aliaj. Kiam mi estis donita la duan baton al li kaj rerektiĝis, mi vidis Sam Hawkens:on genui sur ruĝulon, kiun li fiksprenis je la gorĝo. Stone kaj Parker venkis la duan. La tria forkuris laŭte vokante.

Mi ekhelpis al Sam. Kiam ni estis fiksligintaj sian kajovajon, ankaŭ Dick kaj Will estis pretaj pri ilia viktimoj.

„Tio ne estis saĝa de vi“, mi diris. „Kial vi lasis la trian forkuri?“

„Ĉar mi atakis la saman viron, al kiu celis ankaŭ Stone“, Parker ripetis. „Per tio ni perdis du sekundojn, sed tio estis sufiĉe da tempo por la tria fiulo foriĝi.“

„Ne damaĝas“, Sam Hawkens konsolis. „Tio nur havos la konsekvenco, ke la danco komencos iom pli frue. Ni ne kverelu pri tio. La ruĝuloj estos tie ĉi post du aŭ tri minutoj. Ni zorgu, ke ni havos liberan spacon inter ni kaj ili!“

Ni enkatenigis la ĉefon. La *surveyor*:oj estis rigardantaj ektimiĝite. La ĉefinĝeniero venis al ni kure kaj kriis teruriĝite: „Kion vi faras tie, homoj! Kion la indianoj faris al vi? Nun ni ĉiuj pereos.“

„Tio verece okazos, Sir, se vi ne tuje batalos je nia flanko. Alvoku viajn anojn kaj venu al ni! Ni savos vin.“

„Vi, ĉu savos nin? Tio ja estas—“

„Silentu!“ la malgrandulo interrompis lian parolon. „Ni scias tute ekzakte, kion ni volas. Vi pereos, se vi ne stariĝas je nia flanko.“

Ni levis la tri katenitajn indianojn kaj portis ilin kelkajn paŝojn sur la ebenan prerion, kie ni metis ilin sur la teron. Bancroft estis sekvinta nin kun la tri *surveyor*:oj. Ni elektis tiun lokon, ĉar ni estis pli savaj sur la libera areo ol en alia, kiun ni povas ne plene superrigardi.

„Kiu parolu kun la ruĝuloj, kiam ili venos? Eble ĉu mi?“ mi demandis.

„Ne, *Sir*“, Sam respondis, „mi faros tion, ĉar vi ne jam komprenas la duonindianan lingvomikson tute bone. Sed helpu al mi en la ĝusta momento kaj agu, kvazaŭ vi volus mortpiki la ĉefon.“

Li apenaŭ finparolis, kiam ni ekaŭdis la kolerkriadon de la kajovajoj. Unu momenton poste ni vidis ilin aperi ĉe la menciita arbedaĵo, kiu estis nia ŝirmaĵo. Sed ĉar unu volis esti pli rapida ol la alia, ili ne estis kuniĝa aro, sed longa vico el unuopaj kurantoj. Estis utila al ni, ĉar kuniĝita aro ne estus same facile ŝtopebla.

Sam iris renkonte al ili kaj segnis al ili per la brako ekstari. Mi aŭdis, ke li vokis ion al ili, sed ne komprenis ĝin. Ĝi ne havis tuje la intencitan efikon, sed kiam li estis ripetinta sian vokon kelkajn fojojn, mi vidis, ke la antaŭaj kajovajoj ekstaris. Ankaŭ la sekvintaj ruĝuloj ĉesis kuri. Mi diris al Stone kaj Parker, ke ili rektigu la ĉefon, kaj minacante svingegis mian tranĉilon antaŭ li. La ruĝuloj elpuŝis laŭtan krion.

Sam parolis plu al ili. Tiam ni vidis, ke subĉefo de la kajovajoj disiĝis el la aro kaj paŝis al ni kune kun Sam malrapide kaj dignoplene.

Kiam ili estis atingintaj nin, Sam montris al niaj tri kaptitoj kaj diris:

„Vi vidas, ke vi aŭdis la veron de mi. Ili estas sub nia forto.“

La subĉefo furioze vidis al siaj samtribanoj kaj respondis:

„Tiuj du katenitaj ruĝaj militistoj ankoraŭ vivas. Sed la ĉefo ŝajnas morti!“

„Li ne mortas. La pugno de Old Shatterhand bategis lin teren, kaj li perdis la konscion. Sed ĝi revenos. Atendu tion, kaj sidiĝu ĉe ni. Kiam la ĉefo estos regajninta la konscion kaj repovos paroli, ni interkonsilos kun li. Se tuje, kiam unu el la kajovajoj rektas sian armilon kontraŭ ni, la tranĉilo de Old Shatterhand iĝos en la koron de Tangua. Certu pri tio.“

„Kial vi volas aĝi kontraŭ ni, kvankam ni estas viaj amikoj!“

„Amikoj, ĉu? Vi ja eĉ ne kredas mem, kion vi diris!“

„Mi kredas. Ĉu ni ne fumis la pipon de la paco kun vi?“

„Jes, sed pri tiu paco oni ne povas fidi.“

„Kial?“

„Ĉu estas kutimo de la kajovajoj ofendi iliajn amikojn kaj fratojn?“

„Ne.“

„Nu, via ĉefo ofendis Old Shatterhand: on, do ni ne rigardu vin kiel fratoj. Sed li ekmoviĝas!“

Tangua, kiun Stone kaj Parker remetis sur la teron, malfermis la okulojn kaj vidis al unu post la alia, kvazaŭ li unue divenu, kiu okazis. Tiam la konscio ŝajnis tute reveni en lin.

„Uf, uf! Old Shatterhand batis min teren. Kiu katenis min?“ li vokis kolere.

„Mi“, respondis mi.

„Oni metu de mi la rimenojn. Mi ordonas!“

„Antaŭ kelkaj momentoj vi ne volis aŭdi mian peton. Nun mi ne obeas vian ordonon. Vi ne havas la rajton ordoni al ni!“

Liaj okuloj direktiĝis al mi kun furioza vido.

„Silentu, aŭ mi frakasos vin!“ li grumblis.

„La silentado estus pli saĝa de vi ol de mi. Vi estis ofendinta min kaj vi estis batita teren pro tio. Old Shatterhand ne akceptas, ke oni nomas lin bufo kaj blanka hundo sen reago. Se vi ne iĝas pli ĝentila, eĉ pli malbonaj aĵoj povos okazi al vi.“

„Mi postulas esti liberigata! Se vi ne obeas al mi, miaj militistoj foriĝos vin de la supraĵo de la tero!“

„Vi parolas kiel viro sen kapo. La unua, kiu estus forigota, estas vi. Tie staras viaj anoj. Se nur unu el ili levas la piedojn, pro proksimiĝi sen permeso, la klingo de mia tranĉilo iĝis en vian koron. *Howgh!*“

Mi metis la pinto de la tranĉilon sur lian bruston. Li devis kompreni, ke li estis sub nia forto, kaj certe ne plu dubis, ke mi realigos mian minacon. Li silentadis kelkan tempon kaj vidis al ni per furioze jen kaj reen iĝantaj okuloj. Tiam li klopodis regi sian koleron.

„Kion vi volas de mi?“ li demandis rimarkeble pli trankvile.

„Nenion pli multon ol tion, pri kiu mi petis vin antaŭ kelkaj minutoj. La apaĉoj ne ekmortu sur la torturfosto.“

„Do vi postulas, ke ili estas mortigota tute ne?“

„Agu pri ili pli poste, kion vi volas. Kiel longe ni estas tie ĉi, tiel longe nenio okazu al ili.“

Refoje li pripensegis silenante. Malgraŭ la militfarbo sur lia vizaĝo oni vidis, ke li tremis per kolero, malamo kaj malica ĝojo. Mi estis ekspektinta, ke la disputa interparolo inter ni daŭriĝu pli longe. Tial mi miris, kiam li diris nun:

„Okaziĝos laŭ via deziro. Mi eĉ akceptos iom pli, se vi ankaŭ akceptos la proponon, kiun mi faros al vi.“

„Kiu propono tio estas?“

„Vi ne pensu, ke mi timiĝu antaŭ via tranĉilo. Vi tute ne intencas mortpiki min. Se vi farus tion, vi estus disŝirota de miaj militistoj malmultajn minutojn poste. Eĉ se vi bravas, ducent kajovojn vi ne povas venki. Tamen la apaĉaj hundoj ne mortu sur la torturfosto. Mi eĉ promesas al vi, ke ni mortigos ilin tute ne, se vi akceptas batali pri vivo aŭ morto.“

„Kun kiu?“

„Kun unu el miaj militistoj, kiun mi elektos.“

„Kiu armilo?“

„Nur la tranĉilo. Se li mortpikos vin, ankaŭ la apaĉoj ekmortu. Sed se vi mortpikos lin, ili ne ekmortu kaj eĉ estu liberigitaj.“

Mi povis esti certa, ke li dum tio havis ian kaŝitan penson. Verŝajne li supozis, ke mi estis la plej danĝera el la ĉeestantaj blankuloj kaj volis sendanĝerigi min. Kompreneblis per si mem, ke li tutcerte elektos majstron de la tranĉilskermado. Malgraŭ mi respondis, sen longe pripensadi:

„Mi konsentas. Ni akordiĝos pri la kondiĉoj kaj fumos la pipon de ĵuro pri tio. Tiam komencu la batalo.“

„Kion vi faru!“ Sam Hawkens vokis. „Mi neniamaniere povas toleri, ke vi faras la stultaĵon akcepti tiun batalon, *Sir!*“

„Ne estas stultaĵo, Sam.“

„La plej granda kiu eblas. Je juĝa kaj honesta batalo la ŝancoj estu egalaj. Sed tio ne estas la kazo tie ĉi. Ĉu vi jam iam batalis per la tranĉilo pri vivo aŭ morto?“

„Ne.“

„Nu do! Vi verŝajne havos kontraŭulon, kiu estas majstro de la punardo. Pensu pri la konsekvencoj! Se vi estos mortpikata, la apaĉoj ankaŭ ekmortos. Sed se via kontraŭulo estos mortpikata, kiu ekmortos tiukaze? Neniu homo escepte de li!“

„Sed la apaĉoj venkos iliajn vivojn kaj eĉ la liberon.“

„Ĉu vi vere kredas tion?“

„Jes, ĉar tio estos certigata per la kalumeto. Tio valoros kiel ĵuro.“

„La diablo fidu pri ĵuro, kiu estas dirata kun cent kaŝaj kontraŭpensoj! Eĉ se ĝi estu serioza, vi estas *greenhorn* kaj—“

„Ĉesu vian *greenhorn*:adon, Sam!“ mi interrompis lian parolon. „Vi ja sufiĉe ofte spertis, ke tiu *greenhorn* tute konscias, pri kio li faras.“

Li tamen kontraŭparolis pli longan tempon. Ankaŭ Dick Stone kaj Will Parker konsilis al mi, ne agi tiel. Sed mi restis fidela al mia decido.

„Bone, pro mi do kuru kun via obstimema kapo tra dek aŭ dudek muroj!“ fine Sam vokis ĉagrenigite. „Mi tute ne kontraŭas plu. Sed mi garde atentos, ke ĉio okazos egalrajte dum la batalo. Veon al tiu, kiu volas trompi vin aŭ nin! Mi pafos lin per mia Liddy en la aeron, ke li restas disbatita je mil pecoj en la nuboj, se mi n'eraras!“

Nun estis interkonsentigitaj la kondiĉoj. Sur senherba loko en la proksimo estu fosetota ok (8) en la sablon. Ĉiu el la du kontraŭuloj stariĝu en unu de la du cirkloj, kiun li dum la batalo ne devis forlasi. Kompato ne estu. Unu el ambaŭ

ekmortu, sed la familianoj de la mortigota ne rajtu venĝiĝi al la venkonto. La kromaj kondiĉoj jam estis interkonsentigitaj.

Kiam ni finparolis, la ĉefo estis senkatenata. Mi fumis la kalumeton kun li. Poste ni liberigis ankaŭ la du aliajn katenitojn. La kvar kajovajoj iris al iliaj kunuloj, pro raporti al ili pri la estonta spektaklo.

La ĉefinĝeniero kaj la aliaj *surveyor*:oj riproĉis al mi. Mi ne atentis pri tio. Ankaŭ Sam, Dick kaj Will ne konsentis je mia decido, sed almenaŭ ili lasis min trankvila. Hawkens diris aflikigite:

„Vi povis fari pli bonajn aĵojn ol akcepti tiun diablaĵon, *Sir*! Mi ĉiam diris kaj ĝin diras nun denove: vi estas facilanima homo, tre facilanima homo! Kio nu estos la avantaĝo, se vi estas mortpikota, ĉu? Do klarigu tion al mi!“

„La avantaĝo, ĉu? Mi mortos, nenio plu.“

„Ĉu nenio plu? Do ne eĉ ŝercaĉu! La morto estas ĉio, kio povas okazi al iu. Se iu mortas, nenio plu povas okazi al li.“

„Sed jes!“

„Ĉu jes? Kio, ekzemple?“

„Oni povas esti enterigata.“

„Tenu la bekon, kara *Sir*! Se vi scias fari nenion escepte de krom ĉia ofendo eĉ ĉagreni min, mi deziras, ke mi estus malŝparinta mian simpation al pli digna homo.“

„Ĉu vi vere sentas ofendigita, Sam?“

„Nature mi sentas. Do ne demandu tiel stulte! Ja preskaŭ certas, ke vi estas neigota, komplete neigota. Kion utilan mi tiam faru en mia aĝo en tiu mondo? He, kion mi faru? Mi havu *greenhorn*:on, kun kiu mi povas intertempe disputi. Kun kiu mi tiam disputu, kiam vi estos mortpikita?“

„Tute facile, vi disputu kun alia *greenhorn*.“

„Tio pli facile direblas ol fareblas. Tiam kompletan kaj neplibonigeblan *greenhorn*:on kiel vi mi neniam denove trovos mian tutan postan vivon. Sed mi diras al vi, *Sir*, se io okazos al vi, la ruĝuloj memoru min por ĉiam! Kiel furioza berbero mi kuros mezen inter ili kaj—“

„Berserko, berserko vi volis diri, kara Sam“, mi interrompis lian parolon.

„Tute egalas al mi, ĉu mi tiam estos furioza berserko aŭ berbero. Mi simple ne povas toleri, ke vi estu mortpikota. Kaj kio estas pri via konscienco? Mi scias, ke vi havas bonan koron kaj ne ŝate mortigas homon. Vi ja ne havas la kaŝan intencon indulgi pri la kontraŭulo, kun kiu vi batalu, ĉu?“

„Hm, hm!“

„Hm, hm, ĉu? Ĉesu vian hm-hm:adon! Vi batalos pri vivo aŭ morto, *Sir*!“

„Kio, se mi nur lezos lin?“

„Tio ne eblas, laŭ la kondiĉoj.“

„Mi volis diri: kio, se mi lezos lin tiel, ke li ne povas batali plu?“

„Same neblas. Tiukaze vi ne estos la venkanto kaj devus komenci novan batalon kun alia kontraŭulo. Vi ja aŭdis, ke la venkoto mortu. Se vi volas iĝi brava

okzidentulo, via tranĉilo estos ankoraŭ gustonta multajn pecojn da homa karno. Memoru, ke tiuj kajovajoj estas ĉiuj rabemaj fiuloj, ke ili kulpas pri ĉio, kio okazas nun, ĉar ili volis ŝteli la ĉevalojn de la apaĉoj.“

„Se ĝi trankviligas vin, estu konvikata, ke mi ne indulgos. Same ja ne ekideos al li ne kompati pri mi.“

„Bone! Tiu estos vorto, kion mi supozas validi. Kvazaŭ mi sentas, kvazaŭ mia filo estu kondukata al la buĉejo. Pli ŝate mi volus batali anstataŭ vi. Ĉu vi ne emas transdoni tiun taskon al mi, *Sir*?“

„Ne, pli kara Sam. Unue estas pli bone, se ekmortas *greenhorn* kiel mi ol tia brava okzidentulo kiel vi, kaj due—“

„Tenu la bekon! Ne gravas, se ekmortas mi maljuna ulo. Sed se ekmortas tia juna—“

„Sed tenu la bekon nun vi!“ mi interrompis. „Due estus nur senhonore kaj malkuraĝe de mi, se mi cedus kaj lasus alian batali anstataŭ mi. Krome la ĉefo ne akceptos tion, ĉar li ja celis rekte al mi.“

„Ja estas ekzakte tio, kion mi ne komprenas! Li celas al vi, ĵus al vi. Mi esperas, ke lia kanoto naĝos en direkton, al kiu li ne direktiĝas ĝin. Atentu, ili venas!“

La indianoj nun venis malrapide marŝante. Ili opis malpli ol ducent, ĉar kelkaj el ili estis restintaj ĉe la kaptitaj apaĉoj kiel gardistoj. Tangua kondukis ilin preter ni ĝis la loko, kiun ni elektis. La kajovajoj stariĝis formante trikvaronan cirklon. La kvaran kvaronon plenumis ni blankuloj. Tiam la ĉefo manseĝnis. El la aro de la ruĝuloj paŝis militisto kun vere heroulaj korpoformoj kaj demetis ĉiujn siajn armilojn, escepte de la tranĉilo. Poste li nudigis la supran duonon de sia korpo. Kiu vidis liajn malkovritajn muskolojn, sentu aflikton kaj timon pri mi. La ĉefo kondukis lin en la mezon kaj anoncis per voĉo, kiu sonis plena per venkcerteco:

„Jen staras Metan-akva, la plej forta militisto de la kajovajoj, kies tranĉilo venkas ĉiun malamikon. Oni nomas lin Fulmtranĉilo, ĉar la kontraŭulo falegas sur la teron per lia tranĉilo kiel batita de la fulmo. Li batalos kun Old Shatterhand, la palvizaĝo.“

„*Heavens!*“ Sam flustris al mi. „Tiu estas vera Goljato! Aŭskultu, kara *Sir*, vi estas pereanta!“

„*Pshaw!*“

„Ne iluziadu ion! Estas nur unu maniero venki tian ulon. Ne permesu longan bataladon, sed zorgu tre baldaŭan finon, alie li lacigas vin kaj neigos vin des pli certe. Kio pri via pulso?“

Li prenis mian manartikon kaj nombris. Tiam li pluis:

„Dank’ al Dio, ne pli ol sesdek batoj, do tute normale. Ĉu vi do ne estas ekscigita? Vi ne havas timon, ĉu?“

„Tiuj ja trous! Ekscito kaj timo en situacio, kie la vivo dependas de trankvila koro kaj vido! Ni ja vidos, ĉu la ulo vere nevenkeblas.“

Dum tiuj vortoj mi estis nudiginta mian superan korpon. Tio ne estis unu el la kondiĉoj, sed ne aperu la dubo, ke mia vestaĵo servu kiel savilo kontraŭ la tranĉilo

de la kontraŭulo. La ursmortigilon kaj la revolveron mi donis al Sam. Tiam mi paŝis en la mezon de la cirklo. La koro de la bona Sam bategis. Mi sentis nenium timon.

Nun estis fositita sufiĉe granda oko en la sablon. Tiam la ĉefo ordonis al ni stariĝi sur niajn poziciojn. Fulmtranĉilo esploris min malestimante kaj diris laŭte:

„La korpo de tiu malforta palvizaĝo tremas per timo. Ĉu li riskos iri en la segnon en la sablo?“

Li apenaŭ diris tiujn vortojn, kiam mi stariĝis en la sudan cirklon de la oko. Mi havis gravan kaŭzon por tio. Fakte mi tial havis la sunon malantaŭ mi, dum li estis blindetigata per ĝi.

„Li vere riskas!“ Fulmtranĉilo mokis. „Mia tranĉilo lin formanĝos. La Granda Spirito donas lin en mian manon. Li forprenis lian prudenton.“

Inter la indianoj tiuj parolaĵaj antaŭludoj kutimas. Mi estus supozita esti malkuraĝa, se mi estus silentinta. Tial mi respondis:

„Vi batalas per la buŝo. Sed mi staras tie ĉi kun la tranĉilo. Stariĝu en la cirklon, se vi ne timas!“

Li stariĝas per unu salto en la alian cirklon de la oko kaj kriis kolere:

„Ĉu timi? Ĉu Metan-akva timu? Ĉu vi aŭdis tion, militistoj de la kajovajoj? Mi forprenos la vivon de tiu blanka hundo per la unua piko!“

„La unua piko mia neigos vian vivon. Nun silentu! Vi ne estu nomata Fulmtranĉilo, sed Grandbuŝo.“

„Tiu malodora kojoto aŭdacas ofendi min! La vulturoj manĝu liajn internaĵojn!“

Tiu minaco estis malkaŝaĵo, eĉ stultaĵo de li. Ĝi malkovris al mi, kiel li volis uzi sian tranĉilon. Miajn internaĵojn! Do verŝajne ne pikon en la koron, sed bato de malsupre supren, pro distranĉi mian ventron.

Ni staris tiel proksime al la alia, ke oni nur bezonis kliniĝi iomete pro atingi la kontraŭulon per la tranĉilo. Li fiksrigardis min en la okulojn. Li dekstra brako malstreĉe pendis. Li tenis la tranĉilon tiel, ke la tenilfino estis je la etfingro, kaj ke la klingo eksteriĝis inter la dika kaj montra fingro. Do li vere volis fari baton de malsupre supren, ĉar kiu batas de supre malsupren tenas la tranĉilon inverse, tiel ke la tenilfino estas je la dikfingro, kaj ke la klingo iĝis el la pugno je la etfingro.

La direkton de lia atako min konis. Nun ankoraŭ gravis la momento. Tiun malkovru al mi liaj okuloj. Mi konis la tipan, fulmecan tremeton, kiu rimarkeblas en ĉiuj tiaj kazoj. Mi mallevis la palpebrojn, pro igi lin pli memcerta, sed rigardis lin des pli atenta tra la okulharoj.

„Ekpiku, hundo!“ Fulmtranĉilo postulis.

„Ĉesu parolaĉi kaj agu, vi ruĝa knabo!“ mi respondis.

Tio estis ofendo, kiun sekvu aŭ kolera respondo aŭ la atako. La dua okazis. Fulmeca ekvastetiĝo de lia pupilo ĝin anoncis al mi. En la sekvinta momento li forte elpuŝis la dekstran brakon kun la tranĉilo antaŭen kaj ŝiris ĝin supren, pro distranĉi mian ventron. Se mi estus ekspektinta de supre malsupren, mi nun estus

pereanta. Sed tiel mi paratis lian atakon, perke mi pensrapide batis mian klingon malsupren kaj distranĉis lian antaŭbrakon.

„Hundo, fava!“ li vokegis, retiris la brakon kaj lasis la tranĉilon fali per ekteruro kaj doloro.

„Ne parolu, sed batalu!“ mi respondis kaj levigis mian brakon. Tiam mia klingo iĝis en lia koro laŭlonge. Mi tuje retiris ĝin. La piko trafis tiel bone, ke forta sangostrio elŝprucis. La grandulo ŝanceliĝis nur unufoje jen kaj reen, volis krei sed nur kapablis suspiran ĝemeton kaj tiam falis sur la teron.

La indianoj komencis koleran hojladon. Nur unu el ili ne ekvokis, Tangua. Li alvenis, hokiĝis super mia kontraŭulo, palpumis la randoj de la piklezaĵo, restariĝis kaj rigardis min per vido, kiun mi longe ne povis forgesi. En ĝi estis miksaĵo el kolero, teruro, timo, admiro kaj agnosko. Tiam li volis foriĝi senverte.

„Ĉu vi vidas, ke mi ankoraŭ staras en la cirklo?“ mi diris. „Metan-akva forlasis sian cirklon kaj nun kuŝas ekster la limaĵo. Kiu venkis?“

„Vi!“ li ŝuŝis kolere kaj foriris. Post kvin aŭ ses paŝoj li revenis kaj kraĉospiris al mi: „Vi estas blanka filo de la malica spirito. Nia medicinisto prenu la sorĉon for de vi. Tiam vi donu vian vivon al ni!“

„Via medicinisto faru, kion li volas. Sed vi nun plenumu vian promeson.“

„Kiun promeson?“ li moke demandis.

„Ke la apaĉoj ne ekmortos.“

„Ni ne mortigos ilin. Mi ĝin promesis kaj ĝin plenumos.“

„Kaj ili estos liberaj, ĉu?“

„Jes, ili regajnu la liberecon. Kion diras Tangua, tio okazos.“

„Tiukaze mi nun iros kun miaj amikoj pro senkatenigi la kaptintojn.“

„Tion mi faros mem, kiam la momento ĝustos.“

„Ĝi ĝustas, ĉar mi venkis.“

„Ĉu ni interkonsentiĝis pri la tempo?“

„Ili ne estis speciale menciita, sed ja komprenas per si mem, ke—“

„Silentu!“ li tondrumis al mi. „La tempon decidis mi! Ni ne mortigos la apaĉajn hundojn. Sed kiel ni povas eviti, ke ili ne ekmortos, kiam ili ricevos nek manĝaĵon nek akvon? Ne estas kulpo mia, kiam ili mortos per malsato kaj soifo, antaŭ mi povas liberigi ilin?“

„Fiulaĉo!“ mi diris en lian vizaĝon.

„Hundo, parolu nur unu vorton plu, kaj—“

Li volis finiĝi sian minacon, sed interrompiĝis meze en la parolado kaj vidis ektimigite en mian vizaĝon, kies mieno ŝajne tute ne plaĉis al li. Mi pluigis sian interrompitan paroladon:

„— mia pugno batos vin teren, vi insidema mensogisto!“

Li rapide faris kelkajn paŝojn reen, ekprenis sian tranĉilon kaj minacis:

„Via pugno ne fojon plu proksimiĝos al Tangua. Mi tuje terenpikos vin.“

„Fulmtranĉilo diris la samon. Nun li kuŝas tie. Kaj la samo okazos al vi. Kio okazu al la apaĉoj, pri tio mi interkonsilos kun miaj blankaj fratoj. Se vi

malrektigas nur unu haron de ili, vi kaj viaj anoj estos neigataj. Vi scias, ke ni kapablas ekblovegi vin ĉiujn en la aeron.“

Maljam post tiuj vortoj mi forlasis la limon de la batalejo kaj iris al Sam. Per la vekriado de la ruĝuloj li ne povis aŭdi, kiu estis diskutata inter mi kaj la ĉefo. La malgrandulo kuris renkonte al mi, prenis min per ambaŭ manoj kaj vokis per hela plezuro:

„Bonvenon, bonvenon, *Sir!* Vi revenas el la regno de la morto, en kiu vi jam ŝajnis restiginta ĉiame. Homo, amiko, junulo kaj *greenhorn*, kia kreaĵo vi estas! Neniam estis vidinta bubalojn kaj mortpafos la plej fortajn el la aro! Neniam estis vidinta grizurson kaj mortpikas ĝin, kvazaŭ li mortpikus pomon! Neniam estis vidinta mustangon kaj kaptas mian novan Mary:n! Kaj nun stariĝas antaŭ la plej fortan kaj plej faman ruĝan tranĉilulon kaj trafas meze en lian koron, senke li mem ne perdas unu sangeron! Dick kaj Will, venu tien ĉi kaj rigardu tiun strangan *surveyor:on!* Kio nur iĝos el li?“

„Submajstro“, ridetis Stone.

„Submajstro, ĉu? Kion vi volas diri per tio?“

„Li denove pruvis, ke li ne plu estas *greenhorn* kaj lernanto. Ni nomu lin submajstro. Li tiel rajtas iĝi majstro pli poste.“

„Neniun *greenhorn* plu, ĉu? Se vi foje volas eĉ diri ion, almenaŭ ne elpuŝu nematurajn vakciniojn! Tiu ulo estas *greenhorn*, tute kaj plene, alikaze li ne estus riskinta batali kun tiu grandega indiano. Facilanimaj homoj ja ĉiam havas la plej grandan feliĉon, kaj la plej stultaj kamparistoj ĉiam ricevas la plej grandajn terpomojn. Tiel ĝi estas pri li: stulta, facilanima, *greenhorn*. Ke li ankoraŭ vivas, li ŝuldas nur al sia stulteco, se mi n'eraras. Kiam ĝi komencis, mia koro preskaŭ ekĉesis bati. Mi apenaŭ ne povis spiri, ĉiuj miaj pensoj okupiĝis pri la testamento de tiu *greenhorn*. Unu bato, unu puŝo, kaj la ruĝulo ekkuŝis sur la tero! Nun ni atingis, kion ni volis: la vivon kaj la liberon de la kaptitaj apaĉoj!“

„Pri tio vi eraras“, mi respondis, sen esti kolera pri lia parolado.

„Mi eraras, ĉu? — Kial?“

„Kiam Tangua faris sian promeson, li samtempe planis trompi nin.“

„Mi ja antaŭsciis, ke li havus kaŝajn intencojn! Sed kion li diris al vi?“

Mi ripetis la vortojn de Tangua. Pri tio Sam ekkoleris, ke li tuje iris al Tangua pro postuli klarigon. Mi uzis la etan paŭzon pro surmeti miajn vestaĵojn kaj repreni miajn armilojn.

Pri Vivo Aŭ Morto

La kajovajoj estis konvinkitaj, ke Fulmtranĉilo min mortpikus. La neekspektita rezulto de la batalo plenigis ilin per funebro, sed antaŭ ĉio per kolero kontraŭ ni. Plej ŝate ili estus ekatakantaj nin, sed ili ne rajtis, ĉar ni certigis nian interkonsenton eĉ per la pacopipo kaj destinis, ke la partio de la venkito ne rajtis venĝiĝi al la venkinto. Tio neniel estis ŝanĝebla. Tamen ili provis baldaŭ trovi alian kaŭzon pro malamikeco kontraŭ ni.

Ili povis atendi, ĉar ni certe estis venkeblaj. Tial ili retenigis kaj okupiĝis pri la kadavro de ilia morta kunulo.

Sam Hawkens eĉ ne estis akceptata de Tangua. La malgranda *trapper* revenis ĉagrenigite kaj raportis:

„La ulo vere ne volas plenumi sian promeson. Li volas lasi la kaptintojn pereigi per malsato. Kaj tion tiu fiulo nomas ‚ne mortigi‘ ! Sed ni estos atentadaj, se mi n'eraras, kaj tamen ĉesigos liajn fiplanadon, hihihhi!“

„Se nur tiu fiplanado ne ĉesigos nin mem!“ mi komentis. „Malfacilas savi aliajn, kiam oni mem bezonas savon.“

„Mi kredas, ke vi timas antaŭ tiuj ruĝuloj, *Sir!*“

„*Pshaw!* Ke mi ne timas, tion vi scias tiel ekzakte kiel mi mem.“

„Kun unu diferenco. Tie, kie mi estus singarda, vi ekkuras kiel la virbovo al ruĝa tuko. Kaj kie utilis vera kuraĝo, vi forcedas. Sed tio estas vere *greenhorn*:e. Kion vi fakte pensas pri la tranĉilbatalon, en kiu vi ĵus venkis?“

„Mi pensas, ke vi verŝajne estas kontenta pri mi.“

„Mi ne parolas pri tio. Mi parolas pri eventualaj riproĉoj.“

„Ĉu riproĉoj? Kiu riproĉu al mi? Ĉu vi?“

„Pro ĉielo, kiel vi malfacile komprenas! Diru honeste, *Sir*, ĉu vi eble jam foje tie en la maljuna lando estis akuzita kiel murdinto de viro?“

„Mi kredas, ke ne. Almenaŭ mi ne scias ion pri tio“, mi respondis je lia stranga demando.

„Do vi neniam mortigis iun?“

„Ne.“

„Tiukaze vi hodiaŭ faris vian unuan mortigon. Sed kiu estas via intera stato pri tio? Tion mi volis scii.“

„Hm! Agrabla sento ĝi certe ne estas. Certe ne tre baldaŭ revenos la situacio, en kiu mi neigu la vivon de alia homo. Moviĝas io en mia intero, kiu havas grandan similecon kun malpura konscienco.“

„Ne iluziadu kaj ne okupiĝos per malsaĝaj pensadoj! Povas okazi ĉi tie ĉiun tagon, ke vi neigu homon pro savi vian propran vivon, ankaŭ senke vi ĝin volas. En tia kazo oni devas— *heavens*, jen jam estas tia kazo!“ li interrompis lian parolon. „Ja fakte jam tieas la apaĉoj. Nun sango fluos. Prepariĝu pro batali, *meŝ’ŝur:oj!*“

De tie, kie la kaptitoj estis gardataj de iliaj malamikoj, eksonis la oreŝiran hiiiiiiiiiiii:o, la militvoko de la apaĉoj. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou estis, kontraŭ ĉiu ekspekto, jam revenintaj. Ili atakis la restejon de la kajovajoj.

„Malamikoj, tie ĉe niaj fratoj!“ Tangua kriis. „Rapide tien, rapide helpu al ili!“

Li volis forkuri, sed Sam Hawkens paŝis renkonte al li kaj vokis:

„Vi ne plu povas iri tien. Nur restu kie vi estas, ni tutcerte jam estas ĉirkaŭita. Aŭ ĉu vi kredas, ke la ĉefoj de la apaĉoj estas tiel stultaj, ke ili atakas nur viajn gardistojn sen scii, kie vi troviĝas? Tuje ili venos—“

Lia parolado estis rapida kaj hasta, tamen li ne povis finigi ĝin. Nun eksonis la teruriga, la tutan korpon akre trairanta batalvoko ankaŭ proksime al ni. Ni ja troviĝas sur la ebena prerio, sed proksime al ni ankaŭ kreskis multaj arbedaĵoj, malantaŭ la apaĉoj estis kaŝiĝintaj, dum ni estis tute okupiĝintaj pri ni mem. Ni estis ĉirkaŭe embuskitaj. Nun ili venis en grandaj aroj de ĉiu flanko kurante al ni. La kajovajoj pafis kaj sukcesis trafi kelkajn apaĉojn, sed tiam la apaĉoj jam atingis ilin.

„Certigu, ke vi mortigas neniun apaĉon“ mi vokis al Sam, Dick kaj Will. Tiam jam la batalado muĝis ĉirkaŭ ni. Ni kvar ne partoprenis en ĝi. La ĉefinĝeniero kaj la tri *surveyor:oj* defendiĝis. Ili estis mortpafataj. Estis terurige. Dum mi rigardis tiun okazon, mi ne vidis, kiu okazis malantaŭ mi. El embusko ni estis atakataj de amaso da apaĉoj. Ni ja vokis al ili, ke ni estas iliaj amikoj, sed sensukcese. Ili atakis nin per tranĉiloj kaj tomahokoj, tielke ni defendiĝu. Ni terenbatis kelkajn el ili per la pafilteniloj. Nun ili pli singardis kaj lasis nin trankvile intertempe.

La liberan momenton mi uzis pro rapida ĉirkaŭvido. Ne estis unu kajovajoj, kiu ne estis atakata de pluraj apaĉoj. Ankaŭ Sam vidis tion kaj vokis:

„Rapide for! En tien, en la arbedojn!“

Li montris al arbedo en nia proksimo kaj kuris al ĝi. Dick Stone kaj Will Parker lin sekvis. Mi hezitis momenton kaj vidis al la loko, kie estis troviĝintaj la tri *surveyor:oj*. Ili estis blankuloj. Mi ŝate estus helpinta al ili, sed nun tro tardis. Tial mi ankaŭ kuris al la arbedo. Mi ne jam estis atinginta ĝin, kiam mi ekvidis malaperi Intŝu-tŝunan antaŭ mi.

Li estis troviĝinta en la aro, kies tasko estis la atako de la restejo kaj la liberigo de la kaptintoj. Kiam ili estis sukcesintaj tion, la du ĉefoj estis forkurintaj de tie pro ekkoni la sukceson de la pli granda aro, kiu estis atakinta nin. Intŝu-tŝuna estis kelkan distancon antaŭ lia filo. Kiam li ĉirkaŭis la arbedon, li ekvidis min.

„La landrabisto!“ li vokis kaj atakis min per la tenilo de lia arĝentpafilo. Mi ja vokis kelkajn vortojn al li, ke mi estas lia amiko, sed li ne aŭskultis, sed duobligis la forton de siaj batoj. Ne estis alia ebleco, se mi ne volas esti mortbatata, mi devis

sendanĝerigi lin. Kiam li refoje resvingis pro bato, mi forĵetis mian ursmortigilon kaj venantmomente ekprenis lin per la maldekstra mano je la kolo, dum mi donis al li kelkajn batojn per la dekstra pugno sur la tempion. Li fallasis sian pafilon, spiregis kaj falis sur la teron. Tiam eksonis malantaŭ mi ĝojkrianta voĉo:

„Estas Intŝu-tŝuna, la plej eminenta el la apaĉaj hundoj! Mi havu lian skalpon!“

Kiam mi turniĝis, mi ekvidis Tanguan. Li forĵetis sian pafilon, ekprenis elzonigis sian tranĉilon kaj saltis sur la senkonscian apaĉon pro detranĉi lian kaphaŭton. Mi prenis lian brakon kaj ordonis:

„Tenu vian manon for de li! Mi venkis lin! Li estas mia posedaĵo!“

„Silentu, blanka parazito!“ li elkraĉis. „Mi ne demandu pri via permeso. Lasu min, alikaze—“

Li batis per la tranĉilo kaj trafis mian maldekstran manartikon. Mi ne volis mortpiki lin kaj tial lasis mian tranĉilon en la zono, sed prenegis kaj provis fortiri lin. Ĉar mi ne sukcesis tion, mi kunpremis lian gorĝon, ĝis li ne plu moviĝis. Poste mi kliniĝis malsupren al Intŝu-tŝuna, kies vizaĝo estis kovrata per sango el mia manartiko.

En tiu momento mi aŭdis brueton malantaŭ mi, kaj mi turniĝis pro vidi tien. Tio turniĝo savis mian vivon. Mi ricevis fortegan baton sur la ŝultron, kiu estis celita al mia kapo. Se la kapo estus trafita, mia kranio estus disbategata. Estis Winnetou, kiu faris tiun bategon.

Li estis kurinta post sia patro. Kiam li ĉirkaŭis la arbedon, li vidis min surgenuiĝi ĉe sia patro, kiu kuŝis tie kvazaŭ morte kaj estis kovrita per sango. Winnetou tuje resvingis pro la mortiga batego per la pafiltenilo, kiu sede feliĉe nur trafis mian ŝultron. Tiam li fallasis la pafilon, elzonigis sian tranĉilon kaj saltis sur min.

Mia situacio ne bonis. La batego estis tremiginta mian tutan korpon kaj malmovigeblis mian brakon. Ŝate mi estus doninta klarigon al Winnetou. Sed ĉio okazis tiel rapide, ke eĉ ne estis tempo por unu vorto. Li resvingis pro bato al mia brusto, bato, kiu tutcerte igus lian klingon laŭlonge en mian koron. Mi sukcesis nur etan turniĝon. La tranĉilo iĝis en mian maldekstran brustpoŝon, tie trafis la skatolon, en kiu mi tenis miajn paperojn, deglitis per ĝia lado kaj iĝis supre de la gorĝo kaj ene de la makzelo en la buŝon kaj tra la lango. Tiam Winnetou elmetis la tranĉilon kaj resvingis, tenante min je la kolo, pro dua bato.

La mortotimo duobligis miajn fortojn. Mi povis uzi nur unu brakon. La kontraŭulo kuŝis flanke sur mi. Mi sukcesis kroman turniĝon. Mi prenis lian dekstran manon kaj kunpremis ĝin tiel, ke li devis fallasi la tranĉilon. Tiam mi rapide ekprenis lian maldekstran brakon je la kubuto kaj puŝis ĝin supren, tielke li devis depreni sian manon de mia gorĝo, se li ne volis, ke lia brako disrompis. Nun mi altigis la genuojn kaj leviĝis per ĉiu forto. Winnetou estis deĵetata kaj falis sur la ventron. La nekstan momenton mi kuŝis sur lia dorso.

Nun gravis lin teni sube. Se li resurpeniĝus, mia vivo estus perdata. Mi metis unu genuon transe sur la du femurojn, la alian sur la brakon. Tiam mi prenis lin je

la nuko per la uzebla mano. Li serĉis la falitan tranĉilon per la mano, feliĉe vane. Nun komencis ega luktado inter ni. Mia kontraŭulo estis Winnetou, kiu neniam estis venkita, kaj pli poste ankaŭ neniam estis venkata, pro lia serpente glata lerteco, siaj feraj muskoloj kaj ŝtalaj tendenoj.

Nun mi estus havinta tempo pro paroli. Kelkaj vortoj estus sufiĉintaj pro klarigo. Sed la sango fluis amase el mia buŝo, kaj kiam mi provis paroli per la trapikita lango, mi sukcesis nur nekompreneblan balbuton. Winnetou okupigis ĉiujn liajn fortojn pro deĵeti min. Mi kuŝis sur li kiel inkubo, kiu ne estas deskuebla. Li komencis anheli kaj anhelis ĉiam pli. Per la fingropintoj mi premis lian laringon tiel forte interen, ke li ne povis spiri plu. Ĉu li sufoku? Neniukaze! Do mi momente liberigis sian kolon. Li tuje rektigis la kapon. Tio igis lin en la al mi ĝustan pozicion. Du, tri rapide sinsekvaj bategoj per la pugno kaj Winnetou estis senkonscia. Mi venkis lin, la nevenkeblan. Ĉar ke mi jam antaŭe terenbatis lin ne vere validis, ĉar neniu batalo okazis antaŭe.

Mi profunde enspiris, dum kio mi atentis, ne misgluti la sangon, kiu plenigis mian buŝon. Ĝi ankaŭ fluis el la ekstera lezapertaĵo per preskaŭ fingrodika ŝpruĉo. Mi volis leviĝi de la tero, kiam mi aŭdis koleran indianan vokon malantaŭ mi kaj ricevis baton per pafiltenilo sur la kapon, kiu senkonsciigis min.

Kiam mi gajnis la konscion, ĝi jam vesperis. Tiel longe mi estis kuŝinta senkonscie. Nur malrapide mi deiĝis el mia sonĝo.

Mi estis falita en la profundan muran tenejon de muelrado. La muelo ne funkciis. La rado ne povis moviĝi, ĉar mi estis enpremita inter ĝi kaj la muron. La akvo muĝis malsupren laŭ mi, premis sur la radon kaj kuniĝis min pli kaj pli forte, tielke mi kredis, ke mi estus dispremita. Poste kaj poste mi ekkonis, ke ne estis la realeco, sed ankaŭ ne sonĝo.

La bruado kaj muĝado ne estis kaŭzata per la akvo. Ĝi buregis en mia kapo kaj estis la konsekvenco de la tenila bato, kiu surterigis min. Kaj la doloroj en la ŝultro ne estis kaŭzata per muelrado, kiu min kunpremis, sed per la batego, kiun mi ricevis de Winnetou.

La sango ankoraŭ fluis el mia buŝo. Ĝi volis iĝi en mian gorĝon kaj sufoki min. Mi aŭdis terurigan anhelon kaj gargaradon, kaj ekvekis tute. Kiu anhelis tiel, estis mi mem.

„Li moviĝas! Dank’ al Dio, li moviĝas!“ mi aŭdis la voĉon de Sam voki.

„Jes, mi ankaŭ vidis ĝin“, asertis Dick Stone.

„Nun li malfermigas la okulojn! Li vivas, li vivas!“ pluigis Will Parker.

Mi fakte estis malfermiginta la okulojn. Sed kion la unua vido montris al mi, estis tute ne konsoliga. Ni ankoraŭ troviĝis en la loko, kiu okazis la batalado. Brulis ĉirkaŭ dudek fajroj, inter kiuj moviĝis pli ol kvincent apaĉoj. Multaj el ili estis lezitaj. Ankaŭ multajn mortulojn mi vidis kuŝi. La apaĉoj perdis dek unu kaj la kajovajoj tridek militistojn. Ĉirkaŭe kuŝis la kaptitaj kajovajoj, ĉiuj fiksigege katenitaj. Neniu el ili povis fuĝi.

Neproksime de ni mi vidis kuŝi homon, kies korpo estis kunligita kiel ringo, preskaŭ tiel, kiel oni ĝin faris dum la tempo de la torturo dum la apliko de la tiel nomita hispana kapro. Estis Rattler. La apaĉoj fiksligis lin malrekte pro doni penojn al li. Li ĝemadis kompatiĝinde. Liaj kunuloj ne plu vivis. Ili estis mortpafitaj jam dum la unua atako. Oni lasis lin vivanta, ĉar ili estis destinita kiel la murdinto de Klekih-petra por pli malrapida kaj pli turmentoplena morto.

Ankaŭ mi estis katenita je manoj kaj piedoj, same Parker kaj Stone, kiuj kuŝis maldekstre antaŭ mi. Dekstre de mi sidis Sam Hawkens. Li estis katenita je la piedoj. Lia dekstra mano estis ligita malantaŭ la dorso, sed lia maldekstra mano estis lasita libera.

„Danku al la ĉielo, ke vi regajnis vian konscion, *Sir!*“ li diris kaj frotis sian vizaĝon per la libera mano. „Kiel ĝi do okazis, ke vi estis terenbatita?“

Mi volis respondi, sed ne kapablis, ĉar mia buŝo estis plena je sango.

„Ekparolu!“ li ordonis.

Mi provis, sed sukcesis elpuŝi nur malmultajn malklarajn vortojn, tiam la buŝo jam denove plenis je sango. Per tiu granda perdo da sango mi estis morteme laca. Mian respondon mi povis doni nur per mallongaj, longe interrompitaj frazoj. Mi parolis mallaŭte, tielke Sam min preskaŭ ne komprenis:

„Batalis Intŝu-tŝuna — Winnetou al — pikis buŝon“, mi balbutis.

La interaj vortoj sufokiĝis en la sango. Mi nun ekkonis, ke la sango jam faris flakon, en kiu mi kuŝis.

„Fulmotondro! Kiu povis antaŭscii tion? Ni ja ŝate estus kapitulaciintaj, sed tiuj apaĉoj eĉ ne atentis pri niaj vortoj. Tial ni kaŝiĝis en la arbedon pro atendi, ĝis ilia kolero estus kvietiĝinta, se mi n'eraras. Ni kredis, ke vi estus aginta same, kaj serĉis vin. Sed kiam ni ne trovis vin, mi rampis al la rando de la arbedo pro ekscii, kio okazis. Tie staris amaso da kriantaj apaĉoj ĉirkaŭ Intŝu-tŝuna kaj Winnetou, kiuj ŝajnis morti, sed baldaŭ rekonsciĝis. Vi kuŝis flanke, kvazaŭ morta. Tio terurigis min tiel, ke mi tuj venigis tiun Will Parker:on kaj tiun Dick Stone:on kaj kuris kun ili al vi pro ekscii, ĉu eble ankoraŭ estis vivo en vi. Ni tuje estis kaptitaj. Mi diris al Intŝu-tŝuna, ke ni estas amikoj de la apaĉoj kaj havis hieraŭ vespere la intencon liberigi la du kaptitajn ĉefojn. Li mokridis pri mi ĉagrene. Sed mi ŝuldas al Winnetou, ke oni lasis mian maldekstran manon libera. Estis ankaŭ li, kiu flegis vian gorĝon, alikaze vi neniam estus revekiĝinta, sed mortis per sangoperdo, se mi n'eraras. Ĉu la piko profundas?“

„Tra — lango“, mi balbutis.

„Ĉiuj diabloj! Tio danĝeras. Vi do ricevos vundfebreton, kiun mi ja ne volus havi, sed tamen ŝate transprenus, ĉar tia maljuna prociono kiel mi ĝin pli facile travivas ol *greenhorn*. Laŭ mia supozo, vi ĝis nun vidis sangon nur en la kolbaso. Ĉu vi estas ankaŭ krome lezita?“

„Tenilbatoj — kapo kaj — ŝultro“, mi flustris.

„Do vi estis terenbatita, ĉu? Mi pensis, ke sole la piko kaŭzis vian staton. Certe via kapo forte zumas. Sed tio pasos. La plej grava aĵo estas, ke via iometo da

menso ne estis kune terenbatita. La danĝero estas la trapikita lango, kiun oni ne povas bandaĝi. Mi provos—“

Mi ne aŭdis pli, ĉar mi denove senkonsciigis.

Kiam mi ekrevokis, mi sentis, ke mi estis movigita. Mi aŭdis la iradon de multaj ĉevaloj kaj malfermis la okulojn.

Mi kuŝis sur la felo de la grizurso, kiun mi mortpikis. Ĝi estis formigita kiel pendmato kaj pendis inter du ĉevaloj, kiuj portu min tiumaniere. Mi estis tiel profunde en la felo, ke mi povis vidi nur la kapojn de tiuj ĉi ĉevaloj kaj la ĉielon. La suno ĵetis ardajn brilojn malsupren sur min. Mia buŝo estis ŝvelinta kaj plena je konguliĝinta sango. Mi volis ĝin elpuŝi per la lango, sed ne povis movi ĝin.

„Akvon, akvon!“ mi volis voki. Mi sentis terurigan soifon, sed ne kapablis fari sonon, eĉ ne flustreton. Mi diris al mi, ke mi estis je la fino, kaj volis, kiel ĉiu mortanto ĝin faru, pensi pri Dio kaj tio, kiu estas ekster la vivo, sed denove estis subigita de la senkonscio.

Poste mi batalis kun indianoj, bubaloj kaj ursoj, faris mortodanĝerajn rajdadojn sur la arida stepo, naĝis monatojn longe en senbordaj maroj — mi havis la vundfenebron kaj batalis longan tempon kun la morto. Kelkfoje mi vidis du malhelajn okulojn antaŭ mi, la okulojn de Winnetou. Tiam mi ekmortis, estis metita en la ĉerkon kaj enterigata. Mi aŭdis, ke la tero estis ŝovelata sur la ĉerkon, kaj tiam kuŝis tutan eternecon en la tero, senki mi povis moviĝi, ĝis subite la kovrilo de mia ĉerko ŝvebis supren kaj malaperis.

Mi havis la helan ĉielon super mi. La kvar muroj de la tombo malleviĝis. Ĉu tio estis reala? Ĉu tiu povis okazi? Mi igis mian manon al la frunto.

„Haleluja, haleluja! Li ekvekas el la morto, li ekvekas!“ Sam ĝojkriis.

Mi turnis la kapon.

„Ĉu vi vidis, kiel li tuŝis sian frunton per la mano kaj eĉ turnis la kapon?“ la malgrandulo kriis.

Li kliniĝis super mi. Lia vizaĝo brilis per ravo. Mi vidis tion, kvankam la densa barba arbaro ĝin kovris komplete.

„Ĉu vi rekonas min, kara *Sir*?“ li demandis. „Vi malfermigis la okulojn kaj moviĝis. Vi do revivas. Ĉu vi vidas min?“

Mi volis respondi, sed ne povis, ĉar mi estis multe tro laca kaj ĉar la lango kuŝis en mia buŝo peze kiel plumbo. Tial mi nur kapjesis.

„Kaj ĉu vi reaŭdas min?“ li pluis.

Mi kapjesis denove.

„Nu vidu al li — vidu jen — vidu jen!“

Lia vizaĝo malaperis. Anstataŭ aperis la kapoj de Stone kaj Parker. La fidelaj kunuloj havis larmojn de ĝojo en la okuloj. Ili volis paroli al mi, sed Sam forŝovis ilin.

„Lasu min al li! Mi volas paroli kun li!“

Li prenis miajn du manojn, metis tiun lokon, kie supozeble estu la buŝo sur ilin, kaj demandis:

„Ĉu vi malsatas, *Sir*? Ĉu vi soifas? Ĉu vi povos manĝi aŭ trinki ion?“

Mi kapneis, ĉar mi ne sentis ian bezonon enpreni ion. Mi estis tiel malforta, ke mi eĉ ne sopiras al unu sola akvereto.

„Ĉu ne? Ĉu vere ne? Dio sinjoro, do ĉu tio eblas! Ĉu vi scias, kiel longe vi kuŝadis tie ĉi?“

Mi respondis per eta kapneo.

„Tri semajnojn, plenajn tri semajnojn! Vi ja ne jam scias, kiu okazis post via vundigo kaj kie vi troviĝas! Vi havis fortegan vundfenebron kaj poste ricevis tetanon, kuŝis tute senmove. La apaĉoj volis enterigi vin. Sed mi ne kredis je via morto kaj petadis tiel longe, ĝis Winnetou interparolis kun sia patro kaj ricevis la permeson enterigi vin nur, kiam la putrado videbligis. Ni danku tion al Winnetou. Mi venigu lin!“

Mi fermis la okulojn kaj rekuŝis senmove, sed ne en la tombo, sed en feliĉa laceco. Mi deziris, ke mi ĉiam povus resti kuŝanta tiel. Mi aŭdis paŝojn. Mano tuŝis min kaj movigis mian brakon. Eksonis la voĉo de Winnetou: „Ĉu Sam Hawkens ne eraris? Ĉu Old Shatterhand vere vekis?“

„Jes. Ni tri vidis ĝin tute klare. Li eĉ respondis miajn demandojn per kapsegnoj.“

„Tiukaze okazis granda miraklo. Sed estus pli bone, se li estus restinta morta. Li revenis nur en la vivon pro ekmorti, ĉar li reiros kun vi en la morton.“

„Sed li estas la plej bona amiko de la apaĉoj!“

„Li batis min teren du fojojn!“

„Ĉar li devis!“

„Kiel li devis?“

„La unuan fojon li devis pro savigi vian vivon. Vi estis defendiĝinta kaj estus mortiginta de la kajovajoj. Kaj la duan fojon li devis defendiĝi kontraŭ vi. Ni volis kapitulacii libervole, sed ne povis, ĉar viaj militistoj ne atentis niajn certigojn.“

„Tion Sam Hawkens nur diras pro savigi sin.“

„Ne. Estas la vero.“

„Via lango mensogas. Ĉio, kion vi rakontis al mi pro eviti vian torturan morton nur konvinkigis nin, ke vi estis eĉ pli grandaj kontraŭuloj al ni ol la kajovajaj hundoj. Vi fikaŝiras al ni kaj aŭskultis nin. Ĉu vi estus estinta nia amiko, vi estus avertinta nin, kaj ni ne estus atakitaj tie ĉe la akvo kaj ligitaj al la arboj.“

„Sed vi estus venĝiĝintaj la morton de Klekih-petra je ni, aŭ almenaŭ malhelpintaj nin finigi nian laboron.“

„Kaj fakte vi ne povis finigi ĝin. Vi elpensas senkulpiĝojn, kiujn ĉiu infano povas ekkoni kiel malĝusta. Ĉu vi pensas, ke Intŝu-tŝuna kaj Winnetou estas pli malsaĝa ol eta infano?“

„Tio ne ekideas al mi. Old Shatterhand denove eksenkonsciĝis. Se li estus veka kaj povus paroli, li certe asertus, ke mi diris la veron.“

„Li mensogus same kiel vi. La palvizaĝoj estas ĉiuj mensogistoj kaj trompisto. Mi konis nur unu solan blankulon, en kies koro loĝis la vereco. Tiu estis Klekih-

petra, kiun vi murdis. Pri tiu Old Shatterhand mi preskaŭ eraris. Mi vidis lian kuraĝon kaj lian korpoforton kaj admiris lin. En liaj okuloj ŝajnis loĝi la sincereco. Mi kredis, ke mi povus fidi pri li. Sed ankaŭ li estis nur landrabisto kiel la aliaj. Li ne malhelpis al vi logi nin en embuskon kaj batis sian pugnon du fojojn sur mian kapon. Kial la Granda Spirito kreis tian homon kaj donis al li tian malbonan koron?“

Mi estis volinta vidi al li, kiam li tuŝis min, sed mia volo ne estis obeata per la lacaj movigaj nervoj. Kiam mi aŭdis tiun juĝon de Winnetou, mi faris denovan provon. La palpebroj malfermiĝis. Mi vidis lin stari flanke de mi. Li estis vestita per malpeza tolaĵo, portis neniun armilon kaj tenis libron en la mano, sur kies kovrilo legeblis la vorto „Hiawatha“. Tiu indiano, filo de popolo, kiun oni supozis esti la ‚sovaĝuloj‘, do ne nur povis legi, li eĉ posedis prudenton kaj bonguston. La fama poemaĵo en la mano de apaĉa indiano! Tion mi eĉ ne estus deziranta ensongĉe.

„Li remalfermis la okulojn!“ Sam vokis. Winnetou turniĝis al mi. Li vidis longe al mi kaj tiam demandis:

„Ĉu vi povas paroli?“

Mi kapneis.

„Ĉu vi havas dolorojn?“

La sama respondo.

„Estu honesta! Kiam oni revekiĝas el la morto, oni ne diru malĝustaĵojn. Ĉu vi kvar viroj vere volis savigi nin?“

Mi kapjesis dufoje.

Li faris malestimanta manseĝnon kaj vokis ĉagrene:

„Mensogo, mensogo! Eĉ ĉe la remalfermigita tombo mensogo! Se vi estus konfesinta la veron al mi, eble estus veninta la penso al mi, ke vi povus estiĝi alia, pli bona. Mi estus petinta Intŝu-tŝunan donaci al vi la vivon. Sed nun definitive certas, ke vi ekmortu. Ni flegos vin zorge, proke vi reiĝos rapide sana kaj sufiĉe forta pro longe elteni la penojn, kiuj atendas vin. Ekmorti kiel malforta, malsana viro, tio ne estas puno.“

Mi ne povis teni la okulojn malfermaj plu. Mi mallevigis la palpebrojn. Se mi nur povus paroli! La alicirkonstance ruza Sam Hawkens bedaŭrinde defendis nin nur tre mallerte.

„Sed ni ja pruvis klare kaj nekontraŭeble al vi, ke ni estis starintaj je via flanko“, Sam parolis al la juna ĉefo. „Viaj militistoj devis esti torturotaj. Pro eviti tion Old Shatterhand batalis kun Fulmtranĉilo kaj venkis lin. Li endanĝerigis sian vivon pro vi kaj estu nun torturota kiel rekompenco!“

„Vi pruvis nenion al mi, ĉar ankaŭ tiu rakontaĵo estis mensogo.“

„Demandu Tanguan, la ĉefon de la kajovajoj, kiu estas ankoraŭ en via forto!“

„Mi demandis lin.“

„Kion li diras?“

„Ke vi mensogas. Old Shatterhand ne batalis kun li, sed la kajovajoj estis mortigita dum nia atako de niaj militistoj.“

„Estas nekredebla senhontaĵo de Tangua. Li scias, ke ni kaŝe agis pro vi, kaj nun volas venĝi pri tio.“

„Li ĵuris tion al mi je la Granda Spirito, do mi kredas al li, ne al vi. Mi diras al vi la samon, kion mi ĵus diris al Old Shatterhand. Se vi estus farintaj sinceran konfeson, mi estus pledanta pro vi. Klekih-petra, kiu estis mia patro, amiko kaj instruisto, donis la spiriton de la paco kaj mildeco en mian koron. Mi ne aspiras je sango, kaj mia patro, la ĉefo, ĉiam faras, pri kio mi petas lin. Tial ni mortigis neniu el la kajovajoj, kiujn ni ankoraŭ tenas kaptataj. Ili rekompencu tion, kion ili faras, ne per iliaj vivoj, sed per ĉevaloj, armiloj, tendoj kaj kovrotukoj. Ni ne jam tute interkonsentiĝis kun ili pri la prezo, sed la finigo baldaŭ okazos. Rattler estas la murdinto de Klekih-petra. Li ekmortu. Vi estas liaj kunuloj. Tamen ni eble havus indulgon, se vi estus sinceraj. Sed ĉar vi ne estas, vi spertos la saman sorton kiel Rattler.“

Tio estis longa parolado, tiel longa, kiel mi nur je eminentaj cirkonstancoj estis reaŭdonta paroladon el la buŝo de tiu silentema Winnetou. Nia sorto do estis pli grava al lia koro, ol li volis konfesi.

„Ni ja neeble povas deklari kiel viaj malamikoj, kiam ni estas viaj amikoj“ kontraŭis Sam.

„Silentu! Mi vidas, ke vi ekmortos kun tiu mensogo en la buŝo. Ĝis nun ni permesis pli da libereco al vi ol al la aliaj kaptitoj, proke vi povis helpi al tiu Old Shatterhand. Vi ne meritas tiun liberecon kaj de nun estos tenata pli severe. La malsanulo ne plu bezonas vin. Nun sekvu min. Mi kondukos vin al la loko, kiun vi ne rajtas forlasi ekde nun.“

„Ne tion, Winnetou, nur tion ne!“ Sam vokis ektimigite. „Neeble mi povas disiĝi de Old Shatterhand!“

„Vi povas, ĉar Winnetou ordonas tion al vi! Kion li volas, okazos!“

„Sed ni petas vin, almenaŭ permesi—“

„Kvietu!“ la apaĉoj interrompis lian frazon. „Mi ne volas aŭdi unu vorton kontraŭ tio. Ĉu vi sekvos min libervole, aŭ ĉu mi ordonu al miaj militistoj, ke ili fiksligu kaj forportu vin?“

„Ni estas sub via forto kaj estas devigata obei al vi. Kiam ni rajtas revidi Old Shatterhand:on?“

„Je la tago de via kaj lia morto.“

„Ĉu ne antaŭe?“

„Ne.“

„Tiukaze ni unue adiaŭiĝu de li, antaŭ ni sekvos vin.“

Li prenis miajn manojn. Mi sentis lian barbararon, ĉar li kisis mian frunton. Ankaŭ Parker kaj Stone adiaŭiĝis. Poste ili foriris kun Winnetou. Kelkan tempon mi kuŝis sole, ĝis venis kelkaj apaĉoj kaj forportis min. Jam dum ili portadis min, mi reekdormis.

Kiel longe mi dormis, mi ne sciis. Kiam mi ekvekis, ne plu estis tiel malfacila malfermigi miajn okulojn. Mi ne plu estis tiel malforta ol antaŭe, iomete povis movigi la langon kaj meti fingron en la buŝon, pro forigi el ĝi la sekintan sangon kaj la puson.

Je mia miro mi troviĝis en ĉambreca, kvarangula loko, kies muroj estis el ŝtono. Ĝi estis heligita tra la enireja malfermaĵo, kiu ne estis barita per pordo. Mia kuŝejo troviĝis en la malantaŭa angulo. Oni metis plurajn grizursajn felojn superalie kaj estis kovrinta min per bela indiana brodita tuko. En la angulo flanke de la pordo sidis du indianinoj, kompreneble flegantoj kaj samtempe gardantoj, unu juna kaj unu maljuna. La pli maljuna estis malbela kiel la plej multaj ruĝaj *squaw*-oj. La juna estis bela, eĉ tre bela. Ŝi portis longan, ĉemizecan vestaĵon, kiu malvaste ĉirkaŭis la kolon kaj estis je la kokso kunprenata per haŭto de sonserpento. Ne videblis ian ornamaĵo sur ŝi, io kiel vitroperloj aŭ nevaloraj moneroj, per kiuj la indianinoj normale ŝate drapiĝas. Ŝia sola ornamaĵo estis ŝiaj longaj, belegaj haroj, kiuj pendis en du dikaj, blunigraj ligaĵoj ĝis longe sub la koksoj. Ili memorigis min pri la haroj de Winnetou. Ankaŭ ŝiaj vizaĝaj trajtoj montris tian similecon. Ŝi havis la samajn velurnigrajn okulojn, kiuj estis duone kaŝataj malantaŭ longaj, pezaj okulharoj. Tipe indianan elstaran vangoston ŝi ne havis. La varme kaj softe trajtitaj plenaj vangoj kuniĝis en mentonon, kies kavetoj estus montrumintaj ĉe eŭropanino specon de petolemo. Ŝi parolis mallaŭte kun la maljunulino. Kiam ŝi dum tio malfermigis la bele trajtitan buŝon pro rideto, la dentoj ekbrilis kiel eburo inter la ruĝaj lipoj. La delikatloba nazo estus indikinta plie al greka aŭ al indiana origino. La koloro de ŝia haŭto estis hela kuprobronzon kun nuanco de arĝento. La knabino ĉirkaŭ estis dek ok jara. Mi estus akceptinta ĉiun veton, ke ŝi estis la fratino de Winnetou.

La du *squaw*-oj okupiĝis pri ornami blankigitajn ledzonojn per ruĝaj kudraĵoj.

Mi rektiĝis. Tute ne malfacilis al mi, dum mi eĉ ne povis malfermigi la okulojn per malforteco, kiam mi ekiĝis en la dormon de saniĝo. La maljunulino aŭdis mian moviĝon, vidis al mi, montris al mi kaj vokis:

„Uf! Aguan inta-hinta!“

Aguan inta-hinta signifas „li viglas.“ La knabino de sia laboraĵo vidis supren kaj stariĝis, kiam ŝi vidis min sidi.

„Vi ekvekis“, ŝi diris je mia miro en sufiĉe kutimeca angla. „Ĉu vi havas deziron?“

Mi malfermigis mian buŝon pro respondi, sed tuje refermigis ĝin. Mi ekmemoris, ke mi ja ne povis paroli. Sed mi povis min sidiĝi, do ne estis ekskludebla, ke mi ankaŭ regajnis la parolkapablon. Do mi faris provon.

„Jes; mi — eĉ havas — plurajn dezirojn.“

Ĝi eblis! Sed mia voĉo sonis fremde. La vortoj eliĝis premite kaj fajfe; ili kaŭzis dolorojn en mia gorĝo. Sed estis almenaŭ vortoj, postke mi ne estis parolinta unu silabon dum la pasintaj semajnoj.

„Parolu mallaŭte aŭ nur per segnoj“, la knabinoj diris. „Nŝo-tŝi aŭdas, ke la parolado dolorigas vin.“

„Nŝo-tŝi estas via nomo, ĉu?“ mi demandis.

„Jes. En la lingvo de la palvizaĝoj tio signifas ‚bela tago‘.“

„Danku al tiu, kiu donis tiun nomon al vi. Vi ne povis ricevi iun pli taŭgan, ĉar vi estas kiel bela printempa tago, en kiu la unuaj floroj de la jaro komencas odori.“

Ŝi ete ruĝiĝis kaj memorigis min:

„Vi volis diri al mi viajn dezirojn.“

„Antaŭe diru al mi, ĉu vi estas tie ĉi pro mi!“

„Jes. Mi havas la ordonon flegi vin.“

„De kiu vi ricevis ĝin?“

„De mia frato Winnetou.“

„Mi ĝin sciis. Vi tree similas al tiu juna, brava militisto.“

„Vi volis mortigi lin!“

Tio sonis duone kiel certigo kaj duone kiel demando. Dum tio ŝi rigardis min tiel esplorante kvazaŭ ŝi volis ekscii miajn pensojn.

„Ne.“ mi kontraŭis.

„Li ne kredas tion kaj supozas, ke vi estas lia malamiko. Vi batis lin, kiun neniam antaŭe venkis, dufoje sur la teron!“

„Unu fojon pro savigi lin, kaj la alian fojon, ĉar li volis mortigi min. Mi prenis lin en mian koron, ekde ni renkontis la unuan fojon.“

Refoje ŝiaj malhelaj okuloj rigardis mian vizaĝon longan tempon. Tiam ŝi diris:

„Li ne kredas al vi, kaj mi estas lia fratino. Ĉu vi havas dolorojn en via buŝo?“

„Ne nun.“

„Ĉu vi povos gluti?“

„Mi volas provi. Ĉu vi rajtas doni al mi akvon pro trinki?“

„Jes, ankaŭ pro lavi. Mi alportos iom al vi.“ Ŝi foriris kun la maljunulino.

Kion signifis tio? Winnetou supozis nin esti siaj malamikoj, ne kredis al miaj asertoj de la malo, kaj tamen lasis sian fratinton flegi min. Eble la kaŭzo por tio klarigus al mi pli poste.

Post kelka tempo la du *squaw*-oj revenis. La pli maljuna havis tasecan ujon el bruna argilo en la mano, kiel la pueblo-indianoj ĝin kutime produktas. Ĝi estis plenigita per malvarmeta akvo. Ŝi supozis min esti ankoraŭ tro malforta trinki sen helpo, kaj tial metis ĝin sur mian buŝon. La glutado malfacilis al mi kaj kaŭzis egajn dolorojn. Sed eblis, ĝi eblu. Mi trinkis per etaj glutoj kaj longaj paŭzoj, ĝis la ujo malplenis.

„Tio estis bona al vi“, diris Nŝo-tŝi. „Mi alportos pli poste ankaŭ ion alian al vi. Vi certe soifas kaj malsatas. Ĉu vi volas lavi vin?“

„Ĉu mi sukcesos tion?“

„Ĝin provu!“

La maljunulino estis alportinta kavigitan kalabasduonon plenigita per akvo. Nŝo-tŝi metis la ujon flanke de mia kuŝejo kaj donis al mi mantukecan plektaĵon el

mola basto. Mi provis laviĝi, sed ne sukcesis. Mi ankoraŭ estis tro malforta. Ŝi metis unu angulon de la plektaĵo en la akvon kaj komencis purigi mian vizaĝon kaj miajn manojn. Kiam ŝi finigis, ŝi demandis min per eta, kompatanta rideto: „Ĉu vi ĉiam estis tiel maldika kiel nun?“

Maldika, ĉu? Pri tio mi tute ne estis pensinta. Tri longaj semajnoj de fenebro, kaj krom la tetano! Dum tio tempo nenion manĝinta kaj nenion trinkinta! Tio ne povis restinta sen konsekvencoj. Mi palpis miajn vangojn kaj diris:

„Mi neniam estis maldika.“

„Vidu vian spegulaĵon ĉi tie en la akvo!“

Mi vidis en la kalabason kaj reŝiriĝis ektimigite. De la akvo vidis la kapo de fantomo al mi.

„Kia miraklo, ke mi ankoraŭ vivas!“ mi vokis.

„Jes, Winnetou ankaŭ diris tion. Vi eĉ travivis la longan rajdadon tien ĉi. La Granda Spirito donis fortan korpon al vi. Alia ulo ne estus elteninta la vojaĝon de kvin tagoj.“

„Ĉu kvin tagoj? Kie ni troviĝas?“

„En nia pueblo je la Rio Pecos.“

„Ĉu ĉiuj viaj militistoj revenis, kiuj estis kaptitaj?“

„Jes. Ili loĝas en la proksimo de la pueblo.“

„Kaj la kaptitaj kajovajoj estas ankaŭ tie ĉi, ĉu?“

„Ankaŭ. Fakte ili estu mortigotaj. Ĉiu alia tribo estus torturantaj ilin ĝismorte, sed Klekih-petra estis nia instruisto, kaj instruis al ni la graco de la Granda Spirito. Se la kajovajoj pagas rekompencan, ili rajtas iri hejmen.“

„Kaj miaj tri kunuloj, ĉu? Ĉu vi scias, kie ili troviĝas?“

„Ili estas ligitaj en simila ĉambro kiel vi.“

„Kiel ili fartas?“

„Ili bonfartas. Kiu ekmortu je la torturfosto estu forta, proke li povas elteni multon. Alikaze ne estus puno al li.“

„Do ili vere ekmortu?“

„Jes.“

„Ĉu ankaŭ mi?“

„Ankaŭ vi.“

En la sono de ŝia respondo estis neniu nuanco de bedaŭro. Ĉu tiu bela knabino estis tiel sensentece, ke la penplena mortigo de viro tute ne tuŝis ŝian koron?

„Diru al mi, ĉu mi eble povas paroli kun ili?“ mi petis.

„Tio estas malpermesata.“

„Ĉu mi almenaŭ rajtas sendi mesaĝon al ili?“

„Ankaŭ tio malpermesatas.“

„Lasi nur diri al ili, kiel mi fartas, ĉu?“

Ŝi pripensis momenteton kaj respondis:

„Mi petos mian fraton Winnetou pri tio, ke ili de tempo al tempo scios, kiel vi fartas.“

„Ĉu Winnetou iam venos al mi?“

„Ne.“

„Sed mi interparolu kun li!“

„Li ne kun vi.“

„Kion mi diru al li, estas tre grava.“

„Por li, ĉu?“

„Por mi kaj miaj kunuloj.“

„Li ne venos. Ĉu mi ĝin diru al li, se estas io, kion vi povas konfidenci al mi?“

„Ne. Mi dankas al vi! Mi certe povus ĝin diri al vi, mi povus konfidenci ĉion al vi. Sed se li estas tro fiera interparoli kun mi, mi ankaŭ havas mian fieron ne interparoli kun li per mesaĝisto.“

„Vi vidis lin ne antaŭ la tago de via morto. Ni nun iros. Se vi bezonas ion, segnu. Tiam tuje iu venos.“

Ŝi elpoŝigis argilan fajfileton kaj ĝin donis al mi. Tiam ŝi foriĝis kun la maljunulino.

Ĉu mi ne troviĝis en tre aventureca situacio? Mi kuŝis mortmalsane kaj estu bone flegata, proke mi havu sufiĉe da fortoj pro ekmorti! Tiu, kiu postulis mian morton, lasis min flegiti de sia fratino, ne de iu maljuna, malpura indiana *squaw*!

Ne menciindas, ke mia interparolado kun Nŝo-tŝi ne okazis tiel senobstakle, kiel mi ĝin priskribis. La parolado estis malfacila al mi kaj estis akompanata per egaj doloroj. Mi do parolis tre malrapide kaj ofte devis paŭzi. Tio lacigis min. Mi ekdormis, kiam „Bela Tago“ estis forlasinta min.

Nŝo-tŝi

Kiam mi ekvekis kelkajn horojn poste, mi soifis kaj ege malsatis. Mi provis la sorĉilon kaj blovis en la fajfilon. Tuje la maljunulino aperis, kiu certe estis sidinta ekstere antaŭ la pordo, enĉambrigis la kapon kaj elparolis demandon. Mi komprenis nur la vortojn *iŝa* kaj *iŝtla*, sed ne sciis, kion ili signifis. Ŝi estis demandinta min, ĉu mi volis manĝi aŭ trinki. Mi mansegnis trinkadon kaj mordadon, kaj ŝi malaperis. Mallongan tempon poste Nŝo-tŝi alvenis kun argila plado kaj ligna kulero. Ŝi surgenuiĝis flanke de mia kuŝejo kaj kulerope donis la manĝaĵon al mi, kvazaŭ al infano. La apaĉoj ĝenerale ne havas tiajn ujojn aŭ ilojn. La morta Klekih-petra do estis ilia instruisto ankaŭ en tiuj aferoj.

La plado enhavis spican viandbrogiaĵon kun maizfaruno, kiun la indianinoj pretigas, perke ili peniĝe dispistas kaj disfrotas la maizerojn inter ŝtonoj. Sed por la mastrumistinoj de Intŝu-tŝuna Klekih-petra kontruis manmovatan muelon, kiu pli poste estis montrata al mi kiel vidindaĵo.

La manĝado memkompreneble streĉigis min eĉ plie ol la trinkado. Mi apenaŭ povis elteni kaj estus pli ŝate laŭte elkriinta je ĉiu kuleraĵo. Sed se mi ne volis morti per malsato, mi devis manĝi ion. Tial mi klopodiĝis, ne videbligi mian penadon, sed ne povis eviti, ke la akvo dum tio fluis el miaj okuloj. Nŝo-tŝi rimarkis tion kaj diris, kiam mi feliĉe estis sukcesinta la lastan kulerplenaĵon:

„Vi estas falige laca, sed tamen forta viro. Se vi nur estis naskita kiel apaĉo kaj ne kiel mensogema palvizaĝulo!“

„Mi ne mensogas. Mi mensogas neniam. Tion vi ja iam ekkonos!“

„Mi ŝate volus kredi al vi. Sed estis nur unu sola palvizaĝo, kiu parolis la veron. Tio estis Klekih-petra, kiun ni ĉiuj amis. Li estis malbela, sed havis helan spriton kaj bonan, belan koron. Vi mortigis lin, senke li ofendis vin. Pro tio vi devas ekmorti kaj esti enterigata kun li.“

„Li ne jam estas enterigita, ĉu?“

„Ne.“

„Sed lia korpo do neeble povis teniĝinta tiel longe!“

„Li kuŝas en solida ĉerko, tra kiu neniuj aero povas iĝi. Vi povos vidi tiun ĉerkon mallonge antaŭ via ekmorto.“

Post tiu konsoliga certigo ŝi foriĝis. Ja estas granda trankviligo al iu, kiu estu torturota ĝismorte, ke li antaŭe rajtas vidi la ĉerkon de iu alia! Krome mi ne jam serioze pensis pri mia morto. Male mi estis konvinkiĝita, ke mi restus vivanta. Mi ja posedis certegan rimedon pro pruvi nian senkulpecon: la harbuklon, kiun mi tranĉis de Winnetou, kiam mi liberigis lin.

Sed ĉu mi vere posedis ĝin ankoraŭ? Ĉu oni ne ĝin prenis for de mi? Mi ektimis, kiam mi demandis min tion. Dum la mallongaj momentoj, en kiuj mi vekis, mi tute ne estis pensinta pri la fakto, ke la indianoj kutimas elrabi iliajn kaptitojn. Mi tuje esploru miajn poŝojn.

Mi ankoraŭ surhavas tutajn miajn vestaĵojn. Oni ne prenis unu aĵon for de mi. Kion ĝi signifas, kuŝadi tri semajnojn en tiajn vestaĵojn en tetena malsano, oni povas imagi, sed neblas, priskribi tion en libro.

Mi do esploris miajn poŝojn kaj trovis je mia ĝoja miro, ke nenio mankis. Oni nur forprenis miajn armilojn. Mi elpoŝigis la ladskatolon. Miaj skribaĵoj ankoraŭ tieis, kaj inter ili kuŝis la harbuklo de Winnetou. Mi reenpoŝigis ĝin, trankviligite rekuŝiĝis kaj ekdormis. Almenaŭ, ke mi ekvekis je la vespero, aperis Nŝo-tŝi kaj alportis al mi manĝaĵon kaj freŝan akvon. Tiun fojon mi manĝis sen ŝia helpo kaj faris dum tiu diversajn demandojn, sed ŝi respondis nur al parto de ili. Certe estis donita al ŝi ordonoj pri la konduto, kiujn ŝi obeu. Estis multon, kion mi ne sciu. Mi ankaŭ demandis, kial oni ne forprenis ion de mi.

„Mia frato Winnteou tion ordonis“, ŝi respondis.

„Ĉu vi konas la kaŭzon de tiu ordono?“

„Ne. Mi ne demandis pri tio. Sed mi povas diri al vi unu ĝojigan aĵon plu.“

„Kio ĝi estas?“

„Mi estis ĉe la palvizaĝoj, kiuj estis kaptitaj kune kun vi.“

„Vi mem, ĉu?“

„Jes. Mi volis diri al ili, ke vi fartas pli bone kaj baldaŭ resaniĝos. Tiu, kiu nomiĝas Sam Hawkens, min petis doni ion al vi, kion li faris por vi.“

„Kio povas esti tio?“

„Mi demandis Winnetoun, ĉu mi rajtas ĝin porti al vi. Li ĝin permesis. Jen ĝi estas. Vi estu forta kaj brava viro, ke vi riskas ataki la grizan urson per la tranĉilo. Sam Hawkens ĝin rakontis al mi.“

Ŝi donis al mi ĉenon, kiun Sam faris el la dentoj kaj ungoj de la grizurso. La du orelpintoj ankaŭ enestas.

„Kiel li povis fari tion?“ mi demandis miriĝe. „Ja ne nur per la manoj! Ĉu oni redonis al li sian tranĉilon kaj siajn aliajn posedaĵojn?“

„Ne. Vi estas la sola, de kiu oni prenis nenion. Sed li diris al mia frato, ke li volis fari tiun ĉenon, kaj petis pri la ungoj kaj dentoj de la urso. Winnetou plenumis tiun deziron kaj eĉ la ilojn, kiuj necesis pro la pretigo de la ĉeno. Surmetu ĝin jam hodiaŭ, ĉar vi ne longe povos ĝoji pri ĝi.“

„Vi volas diri, ĉar mi jam mortos, ĉu?“

„Jes.“

Ŝi prenis la ĉenon el mia mano kaj metis ĝin ĉirkaŭ mia kolo. Ekde tiu tago mi ĉiam surhavis ĝin, kiam mi estis en la sovaĝa okcidento.

„Tiun memorigaĵon vi ankaŭ povus alportanta pli malfrue“, mi diris ridetanta al Nŝo-tŝi. „Ne tiel urĝas. Mi espere ĝin portos multajn jarojn plu.“

„Ne, nur mallongan tempon.“

„Ne kredu tion! Viaj militistoj ne mortigos min!“

„Sed jes! Ĝi estis decidita de la maljunula interkonsilo.“

„Tiukaze ili decidis ion alian, kiam ili eksciis, ke mi senkulpas.“

„Tion ili ne kredas.“

„Ili kredos, ĉar mi povas pruvi ĝin.“

„Provu ĝin. Ĝojus min tree, se mi aŭdus, ke vi ne estas mensogulo kaj perfidulo! Diru al mi, per kio vi povas pruvi ĝin, proke mi povas raporti ĝin al mia frato Winnetou!“

„Li venu al mi, pro ekscii ĝin.“

„Tion li ne faras.“

„Tiukaze li ne ekscios ĝin. Mi ne kutimiĝis petaĉi pri amikeco aŭ korespondi per mesaĝisto kun iu, kiu povas mem veni al mi.“

„Kiaj duraj uloj vi militistoj ja estas!“ ŝi ĝemis senkonsile. „Mi estus tre ŝate alportanta la pardonon de Winnetou al vi, sed tiel vi neniam ricevos ĝin.“

„Mi ne bezonas pardonon. Mi faris nenion, pri kiu oni pardonu min. Sed mi petos vin pri alia komplezon. Se vi refoje estos venanta al Sam Hawkens, diru al li, ke li ne bezonas afliktiĝi. Tuje kiam mi reestos sana, ni estos liberaj.“

„Tion mi ne kredas! Tiu espero ne realiĝos.“

„Ne estas espero, sed certeco. Vi pli poste diros al mi, ke mi hodiaŭ pravis.“

La sono, per kiu mi diris tion estis tiel konvinkiga, ke ŝi rezignis kontraŭi.

Mia malliberejo do estis ĉe la Rio Pecos, kaj supozeble en randa valo. Kiam mi vidis tra la pordo, mia vido trovis la aliflankan rokmuron, kiu tute ne tre foris.

La valo de la Rio Peco estu multe pli vasta. Tre ŝate mi estus vidanta la pueblon, en kiu mi troviĝis. Sed mi ne povis stariĝi, kaj eĉ se mi estus estinta sufiĉe forta, mi ne sciis, ĉu estis permesata al mi forlasi mian karceron.

Kiam malheliĝis, venis la maljunulino kaj sidiĝis en la angulon. Ŝi kunportis lampon, kiu konsistis el malgranda, malplenigita kalabaso kaj lumis la tutan nokton. La maljunulino devis fari la pli krudajn laborojn, dum Nŝo-tŝi zorgu pri mia flegado.

Ĉar mi dormis la tutan nokton, mi sentis multe pli forta la venintan matenon. Mi ricevis manĝaĵon ne malpli ol ses fojojn, ĉiam malklara viandbrogaĵo kun maizfaruno. Tio nutro estis same riĉa kiel facile digestebla kaj estis daŭrigita ankaŭ dum la sekvintaj tagoj, ĝis mi povis gluti pli bone kaj enpreni pli malmolan manĝaĵon, speciale viandon.

Mia saniĝo pliboniĝis ĉiun tagon. La fantomo rericevis muskolojn, kaj la ŝvelaĵo en la buŝo pli kaj pli malaperis. Nŝo-tŝi restis ĉiam prizorganta en mia proksimo, sed ankaŭ konvinkite, ke mia mortotago ĉiam pli proksimiĝis. Iam pli ploste mi rimarkis, ke ŝi vidis al mi melankolie kaj demandante, kiam ŝi supozis esti nerigardata. Verŝajne ŝi komencis bedaŭri min.

Mi demandis ŝin, ĉu mi rajtis forlasi mian karceron. Ŝi neis kaj rakontis al mi, ke ĉiun tagon kaj nokton du gardistoj estis starintaj antaŭ la pordo kaj ankaŭ

gardos min estonte. Mi ĝin ŝuldis nur al mia malforto, ke mi ne estis katenita. Ŝi kredis, ke ni nun baldaŭ estos fiksligata.

Tio atentigis min. Mi ja konfidis pri la harbuklo, sed tamen eblis, ke ĝi ne trafus la intencatan efikon. Tiukaze mi povis nur konfidi pri mi mem kaj mia korpa forto. Tiun forton mi trejnu. Sed kiel mi faru tion?

Nur kiam mi dormis, mi kuŝis sur la ursfeloj. Alie mi sidis aŭ ĉirkaŭiris en la ĉambro. Mi diris al Nŝo-tŝi, ke mi ne estis kutimita al la malalta, kaj demandis ŝin, ĉu ŝi ne povus havigi min ŝtonon, kiu uzebliis kiel sidilo. Tiu deziro estis portata al Winnetou. Li sendis al mi plurajn ŝtonojn de diversaj grandecoj. La plej granda pezis iom pli unu centfunto. Per tiuj ŝtonoj mi trejnadis, kiam mi solis. Antaŭ miaj flegistinoj mi agis, kvazaŭ mi apenaŭ povis stari. Fakte ĝi ne estis malfacilaĵo al mi plu, alte levigi la grandan ŝtonon plurfoje. Kiam la tria semajno estis pasinta, mi sciis, ke mi regajnis mian eksan korpforton.

Mi estis nun ses semajnojn tie ĉi kaj estis aŭdinta nenion prike la kajovajoj estis ekpermesita al la kajovajoj foriri. Estis granda elspezo nutri ĉirkaŭ ducent virojn tiel longe. Certe la kajovajoj pagu por tio. Des pli longe ili restis, des pli alte memkompreneble iĝis la elaĉeta sumo.

Je bela, suna aŭtunfina mateno Nŝo-tŝi alportis mian frumanĝon. Dum mi manĝis, ŝi sidiĝis flanke de mi. Alie ŝi tuje estis reforiĝinta en la lasta tempo. Ŝiaj okuloj havis malsekan brileton. Fine eĉ guto de larmo rulis laŭ ŝia vango.

„Vi ploras, ĉu?“ mi demandis. „Kio okazis?“

„Nur okazos, hodiaŭ.“

„Kio?“

„La kajovajoj estas liberaj kaj foriros. Iliaj senditoj alvenis lastan nokton malsupre je la rivero kun ĉiuj la aĵoj, kiujn ili devis pagi al ni.“

„Kaj ĉu tio vin afliktas tiel? Fakte vi ja estu gaja pri tio!“

„Vi ne scias, kion vi parolas, kaj ne scias, kio atendas vin. La adiaŭo de la kajovajoj estu festata perke oni fiksligas vin kaj viajn kunulojn al la torturfostoj.“

Mi ekspektis tion jam delonge kaj tamen ektimiĝis, kiam mi aŭdis ĝin. Do hodiaŭ estis la tago de la decidiĝo, eble mia lasta tago! Mi hipokratis egalanimecon kaj manĝis ŝajne trankvile. Kiam mi estis finiginta, mi donis la ujon al ŝi. Ŝi ĝin prenis, stariĝis kaj foriris. Ĉe la enirejo ŝi turniĝis, revenis al mi, donis ŝian manon al mi kaj diris, ne plu reteninte siajn larmojn:

„Mi povas nun paroli la lastan fojon kun vi. Adiaŭ! Vi estas nomata Old Shatterhand, kaj vi estas forta militisto. Ankaŭ estu forta, kiam ili torturos vin! Nŝo-tŝi estas tre afliktita per via morto. Sed ŝi ĝojus, se neniuj peno povus kaŭzi ellogi el vi sono de doloro aŭ plendo.“

Post tiu peto ŝi forhastis. Mi iris al la enirejo pro rigardi post ŝi. Tuje la tuboj de du pafiloj estis direktataj al mi. La du gardistoj faris iliajn devojn. Mi rapide reiĝis en mian karceron.

Kion mi faru? La plej bona ĉiukaze estis unue trankvile atendadi kaj provi la efikon de la harbuklon en la ĝusta momento. Mia vido al la ekstero estis

konvinkinta min, ke ĉiu penso pri fuĝo estis stultaĵo. Mi ja estis leginta pri la indianaj puebloj, sed neniam vidis unu. Ili estas konstruitaj plene pro la defendo. Ilia stranga konstrumaniero plenumas tiun destinon en ĉiuj ĝiaj aspektoj.

La puebloj ĝenerale plenumas profundajn rokinterspacojn, konsistas el ŝtonoj kaj muraĵoj kaj estas kunmetataj per unuopaj etaĝoj, kies nombro estas destinitaj per la konstrua loko. Ĉiu etaĝo situas iom pli malantaŭe ol al pli suba, tielke antaŭ ĝi formiĝas platformo, kiu estas formata per la plafono de la etaĝo sub tiu. La tuto aspektas kiel ŝtupa piramido, kies etaĝoj ĉiam pli profunde iĝas en la rokinterspacon. La unuopaj etaĝoj ne estas ligataj per ŝtuparoj, sed oni atingas ilin nur de ekstere per la helpo de ŝnureskaloj, kiuj povas esti aplikataj kaj reforigataj. Se malamiko estas proksima, la ŝnureskaliloj estas forigataj.

Sur tiu piramida pueblo mi troviĝis, pli ekzakte, kiel mi nun eksciis, sur la oka aŭ naŭa etaĝo. Kiel oni de tie povis malsupreniri nerimarkate, kiam indianoj estis sur ĉiuj etaĝoj sub mi! Ne, mi devis resti. Mi faliĝis sur mian kuŝejon kaj atendis.

Tiuj estis malbonaj, preskaŭ neelteneblaj horoj. La tempo pasiĝis nur per rapideco de heliko. Preskaŭ iĝis tagmezo, senke io okazis, kio certigis la antaŭdiro de la indianino. Finfine mi aŭdis ekstere la paŝojn de pluraj personoj. Winnetou envenis, sekvite de kvin apaĉoj. Mi trankvile restis kuŝanta. Li vagigis longan, esploran vidon sur mi kaj tiam diris:

„Old Shatterhand diru al mi, ĉu li nun reestas sana!“

„Ne jam komplete“, mi respondis.

„Sed vi povas paroli, kiel mi aŭdas, ĉu?“

„Jes.“

„Kaj ankaŭ kuri, ĉu?“

„Mi pensas, ke jes.“

„Ĉu vi lernis la naĝadon?“

„Iomete.“

„Tio bonas, ĉar vi devos naĝi. Ĉu vi ankoraŭ memoras, je kiu tago vi estu revidinta min?“

„Je mia mortotago.“

„Vi memortenis ĝin. Tiu tago hodiaŭ jen estas. Ekstaru, vi estu katenata.“

Estus estinta sensencaĵo ne obei al tiu ordono. Mi havis ses ruĝulojn kontraŭ mi, al kiuj ne estis malfacilaĵo min rektigi perforte. Mi ja povus terenbati kelkajn el ili, sed atingi nenion per tio. Do mi ekstaris de mia kuŝejo kaj donis miajn manojn al ili. Ili estis kunligitaj je la manartikoj. Tiam mi ricevis du rimenojn ĉirkaŭ la piedoj, tielke mi ja povis iri malrapide aŭ plialtiĝi, sed ne forkuri per foraj, rapidaj paŝoj. Nun mi estis kondukata eksteren sur la platformon.

De tie kondukis eskalo al la suba etaĝo. Ne estis eskalo laŭ nia kompreno, sed dika lignofosto, en kiuj estis tranĉitaj profundaj fendaĵoj, kiuj estis la ŝtupoj. Tri ruĝuloj malplialtiĝis. Tiam sekvu mi, fine la du aliaj grimpis post ni. En tiu maniero ni ĉiam pli malaltiĝis de etaĝo al etaĝo. Sur ĉiuj platformoj staris virinoj kaj infanoj, kiuj rigardis min scivole kaj tiam sekvis nin. Kiam ni atingis la teron

post la plej malalta etaĝo, ili jam estis kelkaj cent. Tiu publiko volis vidi la spektaklon de nia morto.

Estis tiel, kiel mi estis pensinta. La pueblo troviĝis en malvasta flankvalo, kiu nefor finiĝis en la vastan valon de la Rio Pecos. Tien mi estis kondukata. La Pecos ne estas akvoriĉa rivero kaj havas dum somero kaj aŭtuno eĉ malpli da akvo ol en la vintro kaj la printempo. Sed enestas profundaj ejoj, pri kiuj oni rimarkas eĉ en la varmega sezono preskaŭ neniun malaltiĝon. Tie oni trovas abundan herbo- kaj riĉan arbokreskon, kiu allogas la indianojn, ĉar iliaj ĉevaloj tie ĉiam trovas nutraĵon.

Tiun lokon mi nun vidis antaŭ mi. La valo de la rivero estis ĉirkaŭ du kilometrojn vasta, kaj surkreskita je ambaŭ bordoj per arbedaĵoj kaj arbaroj. Verdaj herbejoj apudis. Antaŭ ni mi vidis vastan malsdensaĵon, kiu estis kovrita per sablo, kaj kondukiĝis ĝis la akvo. Ĝi ambaŭ vastiĝis sur la alia bordo kiel hela strekaĵo kiu estis farita diagonale tra la verda valo de la Rio Pecos.

Sur tiu vasta, sabla loko estis ne herbo, ne arbedo estis videbla, escepte de grandega cedro, kiu staris meze sur la neabundema streko. Ĝi kreskis en sufiĉa foreco de la bordo, kaj estis elektita de Intŝu-tŝuna ludi dum la okazoj de la hodiaŭa tago gravan rolon.

Sur la ĉiflanka bordo estis vigla moviĝo. Tie mi unue vidis nian bovĉaron, kiun la apaĉoj akiris kaj kunprenis. Transe de la malabundema sablejo paŝtiĝis la ĉevaloj, kiujn la kajovajoj alportis pro elaçeti la kaptitojn. Tie ankaŭ estis starigitaj la tendoj kaj eksponitaj la diversaj armiloj, kiuj estis la repago. Inter ili mi vidis Intŝu-tŝunan kun liaj anoj, kiuj taksu tiujn tributojn. Tangua estis ĉe ili. Oni jam liberigis lin kaj la kaptitojn. Mallonga vido al la amasaĵo el ruĝaj, kolorriĉe vestitaj homoj klarigis al mi, ke ĉeestas ĉirkaŭ sescent apaĉoj.

Kiam ili vidis nin veni, ili rapide kuniĝis kaj formigis vastan duoncirklon ĉirkaŭ la bovĉaro, al kiu mi estis kondukita. La kajovajoj ankaŭ kuniĝis.

Kiam ni estis atinginta la ĉaron, mi vidis Hawkens:on, Stone:on kaj Parker:on, kiuj estis fiksligitaj tie, ne al la ĉaro, sed al fostoj, kiuj estis firme kaj profunde batitaj en la teron. Kvara fosto estis neokupita, al tiu mi estis fiksligata. Tiuj do estis la torturfostoj, sur kiuj ni finigu niajn vivojn! Ili estis enbatitaj envice flanke de la alia, fakte tiel, ke ni estis disigitaj nur per malgrandaj interspacoj kaj povis paroli kun la alia.

Sam staris flanke de mi, de li unue Stone kaj due Parker. En nia proksimo estis multaj kunligitaj aroj de malseka ligno. Ili estu amasigota ĉirkaŭ ni pro bruligi niajn korpojn post la torturado.

Miaj tri kunuloj ŝajnis ne esti suferintaj pri manko dum ilia kaptitado. Ili aspektis tute bonnutritaj, sed faris ne same bonajn mienojn.

„Ha, *sir*, jen vi ankaŭ venas!“ Sam diris. „Estas mizera, tute mizera aĵo, kion ili volas fari al ni. Mi pensas ne, ke ni travivos ĝin. La mortado kaj la mortbatitado tiel serioze damaĝas al la korpo, ke oni ĝin travivas nur tre malofte. Eĉ ni estu forbrulataj poste, se mi n'eraras. Kion vi diras pri tio, *Sir*?“

„Ĉu vi ankoraŭ havas esperon pri savigo, Sam?“ mi demandis.

„Mi ne scius, kiu venu pro eligi nin. Mi jam streĉigis dum semajnojn miajn tri pensojn, sed ne trovis unu taŭgan ideon. Ni estis en malhela roktruo, estis fikse ligitaj kaj krome havis plurajn gardistojn. Kiel oni volas fuĝi tiel! Kiel la situacio estis al vi?“

„Tre bone!“

„Mi ĝin kredas. Estas aspektebla je vi. Vi ja estas nutrita kiel ansero, kiu estu manĝata je la festo de la sankta Martino! Kiel vi fartas pri via lezaĵo?“

„Sufiĉe bone. Mi repovas paroli, kiel vi aŭdas. La restinta ŝvelaĵo boneble same baldaŭ malaperos.“

„Mi estas konvinkita pri tio! Tiu kara ŝvelaĵo estos kuracita hodiaŭ tiel radikale, ke nenio restos de ĝi. Mi ne vidas ian savigon por ni, tamen mi tute ne sentas emon pri ekmorti hodiaŭ. Kredu ĝin aŭ ne, mi ne sentas timon. Estas al mi, kvazaŭ tiuj ruĝuloj tute ne povas fari ion al ni, kvazaŭ tute subite estus venonta saviganto de ie.“

„Eble! Ankaŭ mi ne perdis la esperon. Mi eĉ volas veti, ke ni hodiaŭ vespere, je la fino de tiu danĝera tago, estos fartantaj sufiĉe bone.“

„Tion vi povas nur diri, ĉar vi estas vera *greenhorn*. Estos fartantaj sufiĉe bone! Stultaĵo! Pri ‚sufiĉe bone‘ oni ne povos paroli; mi dankos al Dio, se hodiaŭ vespere mi ankoraŭ iel fartos!“

„Sed mi ja jam multfoje diris, kaj ankaŭ pruvis al vi, ke germanaj *greenhorn*:oj estas tute aliaj uloj ol la ĉilandaj.“

„Nu? Kion vi volas diri per tio? Vi havas tian strangan sonon dum tio. Ĉu eble venis bona ideo al vi?“

„Jes.“

„Kia? Kaj kiam?“

„Je la vespero, je kiu Winnetou kaj lia patro sukcesis forfuĝi.“

„Ĉu tiam venis al vi ideo? Strange! Tiu hodiaŭ ne utilos al ni, ĉar kiam ĝi venis al vi tiutempe, vi ja ne jam sciis, ke ni ricevus ĉi tie ĉe la apaĉoj tian belan restadon. Nu, kiel nomiĝas tiu ideo?“

„Harbuklo.“

„Harbuklo, ĉu?“ li ripetis mirigite. „Do diru, *Sir*, kiu estas la stato de via kapo! Ĉu vi eble havas ratan neston en ĝi?“

„Mi kredas, ke ne.“

„Sed kion vi do balbutadas pri harbuklo? Ĉu eble eksa amatino donacis harplektaĵon al vi, kiun vi nun volas pludonaci al la apaĉoj?“

„Ne, mi ĝin ricevis de viro.“

Li vidis al mi, kvazaŭ li dubus pri mia prudento, skuis la kapon kaj diris:

„Aŭskultu, amata *Sir*, fakte io ne enordas en via kapo. Via lezo certe postlasis ion en ĝi, kio nenecesas. Verŝajne vi havas la harbuklon en la cerbo, ne en la poŝo. Mi ne vidas, kiel vi povas liberiĝi de tiuj torturfostoj per harbuklo.“

„Hm, jes, ja estas *greenhorn*:a ideo. Ni atendu trankvile, ĉu ĝi funkcios aŭ ne. Krome, kiu prias la liberiĝo de la torturfostoj, mi almenaŭ estas certa pri mia mema persono, ke mi ne restos alliganta al la mia.“

„Memkompreneble, vi ne estos alligata plu al ĝi, kiam vi estos forbrulita.“

„*Pshaw!* Mi deĝos jam antaŭ oni komencos la torturadon.“

„Nu! Kiun kaŭzon vi havas pensi tion?“

„Mi devas naĝi.“

„Ĉu naĝi?“ li demandis kaj reĵetis vidon al mi kiel psikiatro al lia kliento.

„Jes, naĝi. Kaj tion oni ja ne povas tie ĉi sur la fosto. Oni do malligu min.“

„Fulmotondro! Kiu diris al vi, ke vi naĝu?“

„Winnetou.“

„Kaj kiam vi naĝu?“

„Memkompreneble hodiaŭ. Nun.“

„*Good luck!* Se li diris tion, certe tio estas kiel sunbrilo, kiu iĝas trans la nuboj. Ŝajnas, ke vi batalu pri via vivo.“

„Tion mi ankaŭ pensas.“

„Tiukaze la afero estos simile pri ni, ĉar mi kredas ne, ke oni traktos vin alie ol nin. En tiu kazo nia situacio ja vere tute ne estas tiel senesperiga, kiel mi pensis ĝis nun.“

„Tion mi ankaŭ pensas. Ni verŝajne povos savigi nin.“

„Hoho! Do ne jam iluzias tro multe! Se oni lasos nin batali pri nia vivo, oni igos la taskon laŭeble malfacila. Sed estas ekzemploj, ke en tiuj kazoj blankaj kaptitoj estis savigita. Ĉu vi do lernis la naĝadon, *Sir?*“

„Jes.“

„Sed kiel!“

„Tiel, ke mi kredas, ke mi ne timu antaŭ iu indiano.“

„Nur ne troiluzas! Tiuj uloj naĝas kiel la arvikoloj, kiel la fiŝoj.“

„Kaj mi kiel lutro, kiu kaptas kaj mangŝas la fiŝojn.“

„Vi fanfaronas!“

„Ne. La naĝado estis unu el miaj plej ŝatataj okupiĝoj. Se mi vere povas savigi mian vivon per naĝado, mi estas preskaŭ konvikata, ke mi vivos post tiu tago.“

„Mi deziras tion al vi, Sir! Esperendas, ke ili donos al ni similan eblecon. Estas ĉiel pli bone resti pendanta sur tiu fosto. Mi pli ŝate volas ekmorti dum batalo, ol lasi min torturadi ĝismorte.“

Ne estis evitata, ke ni interparolis. Winnetou staris, sen atenti pri ni, kune kun sia patro kaj Tangua. La aliaj apaĉoj okupiĝis per ordigi la duoncirklon, kiu estis formiĝinta ĉirkaŭ ni.

En la mezo unue sidis la infanoj, malantaŭ ili la knabinoj kaj virinoj, inter kiuj ankaŭ estis Nŝo-tŝi, kiu rigardis min atente.

Malantaŭ ili estis la junaj knaboj, malantaŭ kiuj staris la plenkreskaj viroj.

Nun laŭtigis Intŝu-tŝuna, kiu staras kun Winnetou kaj Tangua inter ni kaj la spektantoj, sian voĉon kaj diris tiel laŭte, ke ĉiu povis aŭdi lin:

„Miaj ruĝaj gefratoj kaj ankaŭ la viroj de la tribo de la kajovajoj aŭdu, kion mi diras al ili!“

Li faris paŭzon. Kiam li vidis, ke ĉiuj atente aŭskultis lin, li pluis:

„La palvizaĝoj estas la malamikoj de la ruĝaj viroj. Estas nur malofte unu inter ili, kies okulo estas amikece direktata al ni. La pli nobla el tiuj malmultaj blankuloj venis al la popolo de la apaĉoj, pro esti nia amiko kaj patro. Tial ni donis al li la nomon Klekih-petra —blanka patro. Miaj gefratoj ĉiuj konis kaj amis lin. Ili asertu tion al mi!“

„*Howgh!*“ eksonis la vorto de aserto en la duoncirklo. La ĉefo pluparolis:

„Klekih-petra estis nia instruanto pri ĉiuj aĵoj, kiujn ni ne konis, sed kiuj estas bonaj kaj utilaj al ni. Li ankaŭ parolis pri la religio de la blankuloj kaj pri la Granda Spirito, kiu estas la kreinto kaj nutriganto de ĉiuj homoj. Tiu Granda Spirito ordonis, ke la ruĝaj kaj la blankaj homoj estu frato al al alia, kaj ke ili amu la alian. Sed ĉu la blankaj homoj obeis tiun volon, ĉu ili donis amon al ni? Ne! Miaj gefratoj asertu tion!“

„*Howgh!*“ eksonis ĥore.

„Pli vere ili venis pro rabi nian posedaĵon kaj pro neigi nin. Ili sukcesas tion, ĉar ili estas pli fortaj ol ni. Tie, kie paŝtiĝis la bubaloj kaj la mustangoj, ili konstruis grandajn urbojn, el kiuj venas ĉiu malbono, kio falas sur nin. Kie la ruĝa ĉasisto iris tra la arbaro aŭ sur la savano, tie nun kuras la vaporanta fajroĉevalo kun la grandaj ĉaroj, en kiu ĝi alportos niajn malamikojn al ni. Kaj kiam la ruĝa viro fuĝas en la lokojn, kiujn oni ankoraŭ lasis al li, kaj kie li volas ekmorti trankvile, ne daŭras longe, ĝis li ektrovas palvizaĝojn, kiuj sekvis lin, pro konstrui por la fajroĉevalo novajn vojojn sur la laŭleĝa lando de la ruĝa viro. Ni trovis tiajn blankulojn kaj parolis kun ili pacece. Ni diris al ili, ke tiu lando estas nia posedaĵo, kaj ne ilia. Ili ne povis kontraŭi, sed devis konfesi tion. Sed kiam ni diris al ili, ke ili foriru kaj rezignu pri alporti la fajroĉevalon al niaj paŝtejoj, ili ne sekvis nian peton kaj mortpafis Klekih-petran, kiun ni amis kaj estimis. Miaj gefratoj asertu, ke mi parolis la veron!“

„*Howgh!*“ eksonis la aserto laŭte kaj unuvoĉe.

„Ni alportis la kadavron de la murdito tien ĉi kaj tenis ĝin ĝis la tago de la venĝo. Tiu tago hodiaŭ jen estas. Klekih-petra estu enterigata, kaj kun li tiu, kiu murdis lin. Kune kun la murdinto ni ankaŭ kaptis tiujn, kiuj estis kun li, kiam okazis la fiago. Ili estas liaj amikoj kaj kunuloj kaj donis nin sub la forto de la kajovajoj, sed ili ne konfesas tion. Inter ĉiuj aliaj ruĝaj viroj sufiĉus tio, kion ni scias pri ili, pro doni al ili la torturadan morton. Sed ni volas obei la instruojn de nia blanka patro Klekih-petra kaj esti justaj juĝistoj. Ĉar ili ne konfesas, ke ili estis niaj malamikoj, ni volas aŭskulti ilin. Ilia sorto laŭiĝos per tio, kion ni ekscias per tio. Miaj gefratoj donu al mi ilian konsenton.“

„*Howgh!*“ la konsento eksonis de ĉie.

„Aŭdu, Sir, tio sonas bonŝance por ni“ Sam diris al mi. „Se ili volas aŭskulti nin, la afero tute ne estas tiel malbona al ni, kiel ni estis pensintaj. Mi esperas, ke ni

sukcesos pravi nian senkulpecon. Mi klarigos ĉion kaj al tiuj homoj kaj konvinkigos ilin tiel, ke ili malligos nin.“

„Sam, vi ne sukcesos tion“ mi respondis al li.

„Ĉu ne? Kial? Ĉu vi do opinias, ke mi ne povas paroli?“

„Ho, la paroladon oni certe instruis al vi iom post iom. Sed ni estis kaptintaj tie ĉi ses semajnojn, kaj dum tiu longa tempo vi ne sukcesis instrui pli bonan opinionon al la apaĉoj.“

„Vi same ne sukcesis, *Sir!*“

„Vere ne, Sam, ĉar unue mi ne povis paroli, kaj poste, kiam mi rekapablis movigi mian langon, ne unu ruĝulo videbliĝis ĉe mi. Vi do konfesu, ke mi eĉ ne povis fari provon defendi nin antaŭ unu el la ĉefoj.“

„Do pli bone ankaŭ ne faru ĝin nun!“

„Kial?“

„Ĉar vi ne sukcesus. Vi kiel *greenhorn* estas multe tro sensperta pri tiuj aferoj kaj povas certi, ke vi ne helpos nin eliĝi, sed tute male igos nin multe pli profunde en la mizeron. Vi posedas egan amason da korpa forto, sed tiu tute ne utilas al ni ĉi tie. Ĉi tie gravas antaŭ ĉio la ĝusta sperto, la akra prudento kaj la saĝeco, kiuj mankas al vi. Ja ne estas via kulpo, ĉar vi nu estas naskita sen tiuj bonajn ecoj, sed ĵus tial vi lasu la manon el la ludo kaj permesu, ke mi transprenis nian defendon.“

„Tiukaze mi deziras al vi nur pli bonan sukceson ol vi havis ĝis nun, Sam!“

„Ne mankos. Vi aŭdu, ke mi farus mian taskon bone.“

Nia opinia interŝanĝo estis okazinta senevite, ĉar la aŭskultado ne estis komencinta tuje. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou interparolis mallaŭte kun Tangua, kaj tenis iliajn okulojn dum tio direktitaj al ni. Ili parolis pri ni. La vidoj de la du apaĉoj iĝis ĉiam pli malamikecaj kaj severaj, kaj la moviĝoj kaj mienoj de la kajovajo estis tiuj de viro, kiu fervore provas konvinkigi iun suspektigi alian. Kiu scias, kiajn mensogojn li rakontis al ili!

Tiam ili venas al ni. La du apaĉoj ekstaris dekstre de ni, dum Tangua stariĝis dekstre de mi. Nun Intŝu-tŝuna parolis al ni per laŭta voĉo, tielke ĉiu povis aŭdi:

„Vi aŭdis, kion mi diris. Vi diru la veron al ni kaj povas defendi vin. respondu al la demandoj, kiuj mi faros al vi! Ĉu vi apartenas al la blankuloj, kiuj mezuradis la novan vojon de la fajroĉevalo?“

„Jes. Sed mi diru al vi, ke ĉi ni tri ne estis partoprenintaj en la mezurado, sed nur estis dungitaj pro la savo de ili“ Sam respondis. „Kaj rilate al tiu ĉi kvara, Old Shatterhand, mi—“

„Silentu!“ la ĉefo interrompis lian parolon. „Vi nur respondu miajn demandojn kaj ne devas paroli unu vorton krom. Se vi parolas plie, mi lasos vipi vin, ke via haŭto diskrevos! Do ĉu vi apartenas al tiuj palvizaĝoj? Respondu mallonge per jes aŭ ne!“

„Jes“ diris Sam, ĉar li ne volis esti vipata.

„Old Shatterhand ankaŭ kunmezuradis, ĉu?“

„Jes.“

„Kaj vi tri savis tiujn homojn, ĉu?“

„Jes.“

„Tiukaze vi estas eĉ pli malicaj ol ili, ĉar kiu savas ŝtelistojn kaj rabistojn, meritas la duoblan punon. Rattler, la murdinto, ĉu li estis via kunulo?“

„Jes, sed mi diru al vi, ke ni ne estis liaj amik—“

„Silentu, hundo!“ Intŝu-tŝuna ekkriis al li. „Vi nur diru, kion mi volas scii, ne plu! Ĉu vi konas la leĝaron de la sovaĝa okzidentoj?“

„Jes.“

„Kiel ĉevalŝtelisto estas punata?“

„Per la morto.“

„Kio estas pli valora, ĉevalo aŭ la granda, vasta lando, kiu estas la posedaĵo de la indianoj?“

Sam ne respondis, pro ne elparoli sian propran mortojugon.

„Parolu, aŭ mi lasos vin esti batata per la lazo ĝis via sango fluos!“

La malgranda, kuraĝa Sam grumblis:

„Nur ekbatu! Sam Hawkens ne lasas devigi sin paroli, se li ne volas paroli!“

Mi turnis mian vizaĝon al li kaj petis:

„Parolu, Sam. Estas pli bona por ni!“

„Well“, li respondis. „Se vi volas tion, mi foje volas oferi min paroli, kiam mi fakte devus silenti.“

„Nu, kiu estas pli valora, ĉevalo aŭ tiu lando?“

„La lando.“

„Do landŝtelisto meritas la morton eĉ plie ol ĉevalŝtelisto. Vi volis rabi nian landon. Krome vi estas la kunuloj de la homo, kiu murdis Klekih-petran. Tio pliseverigas la aferon. Kiel landŝtelitoj vi nur estus mortpafintaj, sen suferi penojn antaŭe. Sed ĉar vi estas murdistoj, vi travivu la torturfoston antaŭ via morto. Sed ni ne jam finigis la listigon de viaj agoj. Vi donis nin sub la forton de la kajovajoj, kiuj estis niaj malamikoj, ĉu?“

„Ne.“

„Tio estas mensogo!“

„Estas la vero.“

„Ĉu vi ne rajdis sekve post ni kun Old Shatterhand, kiam ni estis forlasintaj vin?“

„Jes.“

„Sed tio ja estas certa segno de malamikeco!“

„Ne. Vi minacis al ni, kaj tiel ni sciu laŭ la reguloj de la sovaĝa okzidentoj, ĉu vi vere foriĝis aŭ ne. Eblis, ke vi nur kaŝus kaj pafus al ni el embusko. Nur tial ni rajdis post vi.“

„Kial vi ne estis sola? Kial vi kunprenis tiun Old Shatterhand:on?“

„Pro instrui al li la legadon de spuroj, ĉar li ankoraŭ estas novulo.“

„Se via intenco estis tiel paceca kaj vi sekvis nin nur pro singardo, kial vi petis la kajovajojn pri helpo?“

„Ĉar ni vidis, ke vi estis antaŭrajdinta. Vi volis rapide venigi viajn militistojn, pro ataki nin.“

„Sed ĉu vere necesis turniĝi al la kajovajoj?“

„Jes.“

„Ĉu ne estis ia alia solucio?“

„Ne.“

„Vi mensogas denove. Pro ne esti atakata de ni, vi nur bezonis fari tion, kion mi ordonis al vi, tio estis forlasi nian landon. Kial vi ne faris tion?“

„Ĉar ni ne povis foriri, ĝis nia laboro estis finigita.“

„Do vi volis finiĝi la rabadon, kiun mi malpermesis al vi komplete, kaj tial petis la helpon de la kajovajoj. Kiu pelas niajn malamikojn al ni, ankaŭ estas malamiko nia kaj estu mortigata. Tio estas nova kaŭzo al ni forpreni vian vivon. Sed vi ne nur transdonis la taskon al la kajovajoj ataki nin, sed eĉ helpis al ili ĝin fari. Ĉu vi konfesas tion?“

„Kion ni faris, ni nur faris pro eviti sangofluigon.“

„Ĉu mi ridu pri vi? Ĉu vi ne renkonte iris al ni, kiam ni venis?“

„Jes.“

„Ĉu vi ne kaŝaŭskultis nin?“

„Jes.“

„Ĉu vi ne kaŝaŭskultis nin kaj restis tutan nokton en nia proksimo? Ĉu ĝi estis tiel aŭ ne?“

„Estas tiel.“

„Ĉu vi ne kondukis la palvizaĝojn al la akvejo pro allogi nin tien, kaj tiam kaŝigis la kajovajojn en la arbaron, proke ili faliĝu sur nin?“

„Tio veras; sed mi diru—“

„Silentu! Mi volas mallongan respondon kaj ne paroladon. Ĉu ni estis enembuskigitaj? Kiu elpensis tiun embuskon?“

„Mi.“

„Tiun fojon vi diras la veron. Pluraj el ni estis lezitaj, aliaj mortigitaj, la kromaj kaptitaj. Kaj tio estas kulpo via. La fluigita sango sin venĝos pri vi kaj estas kroma kaŭzo, ke vi ekmortu.“

„Estis parto de mia plano, ke—“

„Silentu! Mi ne demandis vin nun. La Granda Spirito sendis al ni nekonatan, nevideblan saviginton. Mi kaj mia filo Winnetou estis liberigitaj. Ni kaŝiris al niaj ĉevaloj kaj forrajdis pro venigi niajn militistojn, kiuj militrajdis kontraŭ la kajovajoj. Ili estis trovintaj la spurojn de la kajovajoj kaj sekvis ilin. Tial mi renkontis ilin tiel baldaŭ, ke ni jam povis esti ĉe vi jam la sekvintan tagon. Denove fluis multe da sango. Entute ni havis dek ses mortulojn, ne nombrigante la sangon kaj la penoj de la lezitoj. Kroma kaŭzo, ke vi ekmortu. Vi ne indas ekspekti nek indulgon nek kompaton kaj—“

„Ni ja ne volas kompaton, sed nur justecon“, Sam interrompis lian paroladon.
„Mi povas—“

„Vi estas hundo kaj vi silentu!“ Intŝu-tŝuna lin kolere ĉesigis paroli. „Vi rajtas paroli nur, kiam mi demandas vin. Entute mi jam estas je la fino de via afero. Sed kiam vi jam parolis pri justeco, vi ne nur estu juĝata laŭ via propra elparolo. Mi konfrontos vin kun atestanto, Tangua, la ĉefo de la kajovajo bonvolu laŭtigi sian voĉon. Ĉu tiuj palvizaĝoj estas niaj amikoj?“

„Ne“, la kajovajo respondis, kies kontentiĝo estis klare videbla, ke la afero estiĝis tiel danĝera al ni.

„Ĉu ili volis indulgi pri ni?“

„Ne. Ili kolerigis min kontraŭ vi kaj petis min ne havi kompaton pri vi, sed mortigi vin ĉiujn.“

Tiu mensogo indignigis min tiel, ke mi ekĉesis mian silentadon kaj diris en lian vizaĝon:

„Tio estas tiel ega, senhonta mensogo, ke mi tuje batus vin teren, se mi havus nur unu liberan manon!“

„Hundo, malodoranta!“ li koleriĝis. „Ĉu mi batu vin teren?“

Li levis la pugnon.

„Ekbatu, se vi ne hontas ataki iun, kiu ne povas defendiĝi“, mi respondis. „Vi tie paroladas pri aŭskultado kaj pri justeco. Ĉu tio estas aŭskultado, kaj ĉu tio estas justeco, kiam oni ne rajtas diri, kion oni diru? Ĉu estas permesata al ni defendiĝi? Ĉu ni povas fari tion, kiam ni estu batotaj ĝissange, se ni volas diri nur unu vorton pli ol vi volas aŭdi? Intŝu-tŝuna agas kiel nejusa juĝisto. Li faras la demandojn tiel, ke la respondoj, kiujn li permesas al ni, necese konduku nin en pereon. Aliajn respondojn ni ne rajtas farim kaj kiam ni volas diri la veron, li interrompas nian parolon, ne permesas nin finparoli kaj minacas al ni per torturo. Tian aŭskultadon kaj tian justecon ni ne bezonas. Pli bone nur komencu la torturadon, kiun vi estis fikse decidintaj por ni! Vi ne aŭdos unu sonon de doloron de ni.“

„Uf, uf!“ mi aŭdis virinan voĉon voki admirante. Estis la fratino de Winnetou.

„Uf, uf, uf!“ multaj apaĉoj vokis.

Kuraĝo estas ĉiam estimata de la indiano, kaj eĉ apreciata se pruvata de malamiko. Tial la elvokoj de admiro, kiuj nun aŭdeblis. Mi pluis:

„Kiam mi ekvidis Intŝu-tŝunan kaj Winnetoun la unuan fojon, mia koro diris al mi, ke ili estas bravaj kaj justemaj viroj, kiujn mi povas ami kaj respekti. Mi eraris. Ili ne estas pli bone ol ĉiuj aliaj, ĉar ili aŭskultas voĉon de mensoganto kaj ne permesas al la voĉo de vero eksoni. Sam Hawkens lasis sin senkuraĝigi. Sed mi ne atentis viajn minacaĵojn kaj malestimas ĉiun, kiu subpremas la kaptiton, nur ĉar li ne povas defendiĝi. Se mi estus libera, mi eĉ parolu kun vi en tuta alia maniero!“

„Hundo, vi finomiĝas min mensoganto!“ Tangua kriis. „Mi disbategos viajn ostojn!“

Li tenis sian pafilon en la mano, ĝin turnigis kaj volis bati min per la tenilo. Winnetou alsaltis, evitis la baton kaj diris:

„La ĉefo de la kajovajoj restu trankvile. Tiu Old Shatterhand parolis tre aŭdace, sed mi konsentas pri kelkaj el iliaj vortoj. Intŝu-tŝuna, la supera ĉefo de ĉiuj apaĉoj, permesu al li diri, kion li diru!“

Tangua devis trankviliĝi, kaj Intŝu-tŝuna decidiĝis respekti la deziron de sia filo. Li paŝis pli proksime al mi kaj diris:

„Old Shatterhand estas kiel rabbirdo, kiu eĉ murdas plu, kiam ĝi estas kaptita. Ĉu vi ne terenbatis Winnetoun du fojojn? Ĉu vi ne senkonsciigis eĉ min per via pugno?“

„Ĉu mi faris tion libervole? Ĉu vi ne devigis min al tio?“

„Devigis, ĉu?“ li demandis mirigite.

„Jes. Ni volis kapitulaci sen kontraŭbatalo, sed viaj militistoj ne atentis pri kio ni diris. Ili atakis nin tiel, ke ni devis defendiĝi. Sed demandu viajn anojn, ĉu ni do nur lezis ilin, tamen ni estis povintaj sambone mortigi ilin. Ni fuĝis, proke ni ne devis mortigi unu el ili. Vi venis kaj atakis min same, senke atenti pri miaj vortoj. Mi devis defendiĝi kaj povis mortpiki aŭ mortpafi vin, sed mi nur batis von teren, ĉar mi estas via amiko kaj volas vian bonon. Poste Tangua venis kaj volis preni vian skalpon. Ĉar mi ne permesis tion, li batalis kun mi, sed mi venkis lin. Tiel mi konservis ne nur vian vivon, sed ankaŭ la skalpon. Poste, kiam—“

„Tiu damninda kojoto mensogas, kvazaŭ li havus cent diversajn langojn!“ Tangua kriis furioze.

„Ĉu vere estas mensogo?“ Winnetou demandis lin.

„Jes. Mia ruĝa frato Winnetou esperinde ne dubas pri la vero de miaj vortoj, ĉu?“

„Mi alvenis“ Winnetou diris. „Vi kuŝis senmove kaj ankaŭ mia patro. Tio veras. Old Shatterhand parolu plu!“

„Do mi venkis Tanguan pro savigi Intŝu-tŝunan. Tiam venis Winnetou. Mi ne vidis lin kaj ricevis de li baton per la tenilo, kiu sede ne trafis mian kapon. Winnetou pikis en mian buŝon kaj tra la lango. Do mi ne povis paroli, alie mi estus dirinta, ke mi volas esti lia amiko kaj frato. Mi estis lezita kaj mia brako nemovebligita, sed tamen mi venkis lin. Li kuŝis antaŭ mi senkonscie, kiel ankaŭ Intŝu-tŝuna. Mi povis mortigi ambaŭ. Ĉu mi ĝin faris?“

„Vi estus farinta ĝin“, respondis Intŝu-tŝuna, „sed venis apaĉa militisto kaj terenbatis vin per la tenilo.“

„Ne, mi estus farinta ĝin ne. Ĉu tiuj tri palvizaĝoj, kiuj estas fiksligitaj kune kun mi, ne venis libervole al vi pro iĝi sub via forto? Ĉu ili estus farintaj tion, se ili pensus vin esti iliaj malamikoj?“

„Ili ĝin faris, ĉar ili ekkomprenis, ke ili ne povis fuĝi. Ili do supozis ĝin pli saĝa kapitulaci libervole. Mi konfesas, ke io estas en viaj vortoj, kio preskaŭ povus vekigi kredon. Sed kiam vi terenbatis mian filon Winnetou la unuan fojon, vi ne estis devigita pri tio.“

„Sed jes.“

„De kiu?“

„De la singardo. Ni volis savigi vin kaj lin. Vi estas bravaj militistoj, vi estus defendiĝintaj kaj tiel lezitaĵoj aŭ mortigitaj. Tion ni volis eviti. Tial mi terenbatis Winnetoun, kaj vi estis venkita de miaj tri blankaj amikoj. Mi esperas, ke vi nun kredas al miaj vortoj!“

„Ili estas mensogo, nenio sed mensogo!“ Tangua vokis. „Mi ĵus alvenis, kiam li estis terenbatita vin. Ne mi, sed li volis preni vian skalpon. Mi volis eviti tion, kiam min trafis lia mano, en kiu ŝajne loĝas la malbona spirito, ĉar neniu povas rezisti al ĝi, eĉ ne la plej forta viro.“

Mi returniĝis al la kajovajoj kaj diris minace:

„Jes, neniu povas rezisti ĝin. Mi uzas ĝin nur, ĉar mi ne volas fluigi la sangon de homo. Sed kiam mi batalos refoje kun vi, mi tion faros ne per la mano, sed per la armilo. Tiam vi ne eliĝos kun nura senkonsciado. Tion memorigu!“

„Ĉu vi, ĉu batalos kun mi?“ li mokis. „Ni forbruligos vin kaj disdonos vian cindron en ĉiujn ventojn!“

„Ne estu troe konvinkita de tio. Mi estos libera pli frue ol vi ekspektas, kaj tiam postulas la kvitigon de vi!“

„Tiun vi povas havi! Mi donos ĝin al vi. Mi deziras, ke viaj vortoj realiĝos. Mi tiam ŝate volus batali kun vi, ĉar mi scias, ke mi tiam frakasos vin.“

Intŝu-tŝuna finigis tiun interludaĵon.

„Old Shatterhand estas tre aŭdaca, se li pensas, ke li reestos libera“, li diris. „Li pripensu, kiom kazoj estas konataj kontraŭ li. Eĉ se unu el ili estus pardonata, lia sorto ne ŝanĝus. Li nur elparolis asertojn, sed donis neniujn pruvojn.“

„Ĉu mi ne terenbatis Rattler-on, kiam li pafis al Winnetou kaj trafis Klekih-petran? Ĉu ankaŭ tio ne estas pruvo?“

„Ne. Vi eble faris tiujn per aliaj kaŭzoj. Ĉu vi diru ion plu?“

„Ne nun, eble pli poste.“

„Diru ĝin nun. Pli poste vi ne povos diri ion!“

„Ne, ne nun. Kiam mi volos ĝin diri pli poste, vi devos atenti pri ĝi, ĉar Old Shatterhand ne estas viro, kies vortojn oni ne malatentu. Mi nun silentas, ĉar mi estas scivola pri la juĝo, kiun vi faros pri ni.“

Intŝu-tŝuna deturniĝis de mi kaj faris manseĝnon. Nun pluraj maljunaj militistoj paŝis el la duoncirklaĵo kaj sidiĝis kun la tri ĉefoj pro interkonsilado. Dum tio Tangua klopodiĝis laŭeble ardiĝi la juĝon. Dume ni havis tempon interparoli.

„Mi scivolas, kion ili surtabligos“, Dick Stone diris. „Sed certe ne estos amaso da saĝeco.“

„Mi estas konvinkita, ke ni ne eliros tute sane el la afero“, diris Will Parker.

„Mi ankaŭ“, konsentis Sam Hawkens. „La uloj ja kredas nenion, ni povas diri, kion ni volas! Cetere vi faris vian aĵon tute ne malbone, *Sir!* Mi miradis pri Intŝu-tŝuna.“

„Kial?“ mi demandis.

„Ke li lasis vin babiladi. Li fermigis mian buŝon ajn kiam mi volis malfermi ĝin.“

„Ĉu babiladi? Ĉu vi seriozas, Sam?“

„Jes.“

„Dankon pro tia ĝentileco!“

„Mi nomas ĉiun paroladon babilado, kiam ĝi ne sukcesas, se mi n'eraras. Kaj sukceson vi havis same malmulte kiel mi.“

„Mi opinias malsame.“

„Sed sen kaŭzo.“

„Ne, sed kun tre bona kaŭzo. Winnetou parolis pri naĝado. Tio estis fiksigita decido. Tial mi pensas, ke ili estis tiel ardaĵ dum la aŭskultado nur pro timigi nin. La juĝo certe estos multe malpli arda.“

„Do ne iluziu eĉ tion! Ĉu vi vere opinias, ke oni donos al vi ŝancon savigi vian vivon per naĝado?“

„Jes.“

„Sensecaĵo, teruriga sensecaĵo! Jes, se ĝi estis decidita, oni lasos vin naĝi. Sed ĉu vi ankaŭ scias kien?“

„Ĉu?“

„Meze en la gorĝon de la morto! Kiam vi mortos, memoru, ke mi pravis, hihihhi!“

La malgranda, stranga ulo eĉ sukcesis kaŝridadi gaje pri tiu en nia malbonega situacio ne vere ridiga spritaĵo. Lia bonhumoreco sed daŭris nur momenton. La interkonsilado finiĝis. La militistoj, kiuj partoprenis, reeniĝis en la duoncirklaĵon. Intŝu-tŝuna anoncis per laŭta voĉo:

„Aŭskultu, militistoj de la apaĉoj kaj la kajovajoj, kio estis decidita pri la kaptitaj palvizaĝoj! En la interkonsilo de la plejaĝuloj jam antaŭe estis interkonsentigita, ke ni volis ĉasi ilin en la akvo, tie lasi ilin batali kontraŭ la alia, kaj fine forbruli ilin. Sed Old Shatterhand, la plej juna el ili, parolis vortojn, kiuj ne komplete malplenis je saĝeco. La palvizaĝoj meritas la morton, sed tamen ŝajnas, ke ili ne agis tiel malamikece, kiel ni estis supozintaj. Tial nia antaŭa decido estis neigita. Ni lasu la Grandan Spiriton decidi inter ni kaj ili.“

Li silentis momenton, pro pligrandigi la scivolon de liaj aŭskultantoj. Tion Sam Hawkens uzis por la komento:

„Fulmotondro, tio iĝas ege interesiga! Ĉu vi scias, al kiu li celas, *Sir*?“

„Mi komprenetas“, mi respondis. „Interbatalo, tiel nomata dijuĝo. Ĉu mi divenis ĝuste?“

„Jes, sed inter kiu? Mi ege volas scii tion.“

Nun la ĉefo pluis:

„La palvizaĝo, kiu estas nomata Old Shatterhand, ŝajnas esti la plej nobla inter ili. Do la decidigo estu farata de li. Ĝi dependu de tiu el ni, kiu estas la plej alta laŭ rango. Tio estas mi, Intŝu-tŝuna, la ĉefo de la apaĉoj.“

„Fulmotondro, fulmotondro! Vi kaj li!“ Sam flustris ekscitigite.

„Uf, uf, uf!“ sonis voko de admiro de la vicoj de la ruĝuloj.

Ili ankaŭ estis surprizigitaj, ke li mem volis batali kun mi. Intŝu-tŝuna povus sambone iĝi el la danĝero kaj transdoni la taskon al iu alia. Li donis la klarigon, kiam li pluparolis:

„Intŝu-tŝuna kaj Winnnetou estis humiligitaj je ilia famo, ke nur necesis la pugno de palvizaĝo terenbati kaj senkonsciigi ilin. Ili forlavu tiun makulon, perke unu el ili batalas kun tiu palvizaĝo. Winnnetou rifuziĝu, ĉar mi estas pli maljuna kaj la unua ĉefo de la apaĉoj. Li konsentas pri tio, ĉar mi purigos kune kun mian honoron ankaŭ tiun de mia filo, ke mi mortigos Old Shatterhand-on.“

Denove li intermetis paŭzon.

„Vi povas ĝoji, *Sir!*“ Sam diris. „Vi certe havos pli rapidan ekmorton ol ni. Vi provis gardi lin, kaj nun ĉiukaze estos neigata de li.“

„Ni vidos tion!“

„Mi ne atendas, ĝis mi vidos tion, scias tion jam nun. Aŭ ĉu vi kredas, ke vi havos la samajn armilojn?“

„Tion mi ne iluzias.“

„*Well!* La kondiĉoj de tiuj okazoj estas difinataj tiel, ke la blankulo ne havos ŝancon. Se tamen ajn iu ajn ie elvenas el la afero vivante je tia okazo, ĝi nur estas escepto, kiu certigas la regulon. Aŭskultu!“

Intŝu-tŝuna parolis plu:

„Ni deprenos la katenilojn de Old Shatterhand kaj lasos lin en la riveron, tra kiu li naĝu. Sed li ne ricevos armilon. Mi sekvos lin kaj kunprenos nur la tomahokon. Se Old Shatterhand atingos la bordon kaj la cedron tie transe sur la maldensejo vivante, li estos savigata kaj ankaŭ liaj kunuloj estos liberaj. Sed se mi mortigos lin, antaŭ li estos atingita la cedron, ankaŭ liaj kunuloj ekmortu kaj ja ne estos torturotaj kaj forbrulotaj, sed mortpafotaj. Ĉiuj ĉeestantaj konstata, ke ili aŭdis kaj komprenis miajn vortojn!“

„Howgh!“ sonis la unuanima respondo.

Oni facile povas kompreni, ke ni estis ege ekscitigataj.

Deigite De La Torturfosto

„Tion la uloj ja planis tre ruze“m diris Sam Hawkens. „Ĉar vi estas la plej nobla, vi naĝu. Nesencaĵo! Ĉar vi estas *greenhorn*, tio estas la kaŭzo. Ili lasu min en la akvon! Ŝate mi montrus al ili, kiel Sam Hawkens iras tra la ondoj kiel truto! Sed vi! Aŭskultu, *Sir*, pripensu, ke niaj vivoj dependas de vi. Se vi malsukcesos kaj ni mortu, mi parolos nenium vorton plu kun vi. Vi povas fidi je tio, se mi n'eraras!“

„Ne afliktiĝu, kara Sam!“ mi respondis. „Kion mi pvas fari, mi faros. Mi opinias tute male, ke la ruĝuloj faris tute ne malbonan elekton. Mi estas certa, ke mi povos savigi vin pli facile ol vi povus savigi nin.“

„Ni ĝin esperu! Nu, nun prias vivon aŭ morton. Vi ne kompatu pri Intŝu-tŝuna. Eĉ ne lasu tiun ideon veni en vian kapon!“

„Ni vidos!“

„Ne estas io vidontenda! Se vi kompatos pri li, vi pereu, kaj tiam ni ankaŭ estos pereontaj. Vi do fidu pri via pugno, ĉu?“

„Jes.“

„Pli bone ne fidu. Ne okazos interbatalo.“

„Mi estas konvinkita, ke ĝi okazos.“

„Ne, tutcerte ne!“

„Kiel li do volas mortigi min?“

„Per la tomahoko, memkompreneble. Vi ja scias, ke oni ne uzas ĝin nur en proksimbatalo. Ĝi ankaŭ estas teruriga armilo en forbatalo. La ruĝuloj estas tiel trejnadintaj, ke ili detranĉas la pinton de levigita fingro el distanco de cent paŝoj per ĝi. Intŝu-tŝuna certe ne hakados al vi en la akvo, sed ĵetos ĝin al vi, dum vi naĝos, kaj mortigos vin per la unua provo. KREDU al mi, eĉ se vi estas plej bona naĝanto, vi neniam atingos la transan bordon. Jam dum la naĝado li ĵetegas la tomahakon sur vian kapon aŭ pli ekzakte sur la nukon, kio mortigas multe pli certe. Ĉiu via naĝarto kaj ĉiu via forto ne povos eviti tion.“

„Tion mi scias, kara Sam. Kaj same mi scias, ke en kelkaj cirkonstancoj fingroĉapeleto da ruzeco efikas pli ol granda barelo da korpoforto.“

„Ĉu ruzeco? De kie vi nun ricevis la bezonatan ruzecon? Mi diras al vi, ke la olda Sam Hawkens estas konata kiel ruzeta ulo. Sed malgraŭ tiu ruzeteco mi ne komprenas, kiel vi volas subrangigi la ĉefon! Kiel la ruzeco de la tuta mondo helpu kontraŭ bone ĵetata tomahoko!“

„Ĝi helpos, Sam, ĝi helpos!“

„Nu kiel?“

„Tion vi vidos, aŭ plie: vi vidos tion komence ne. Sed mi volas diri al vi, ke mi firme kredas al la sukceso de mia plano.“

„Tiun fanfaronadon vi ja nur faraĉas pro malafliktigi niajn korojn.“

„Ne.“

„Sed jes, pro konsoli nin! Sed kiom utilas konsolo, kiu pereos jam en la sekvonta sekundo?“

„Nur trankviliĝu. Mi havas bonan, eĉ bonegan planon.“

„Ĉu planon? Eĉ tio! Ekzistas nur unu plano tie ĉi, kaj tiu estas naĝi trans la rivero, dum kio vi estos trafata de la tomahoko.“

„Ne. Atentu! Se mi dronas, ni estos savigataj.“

„Droni–savigataj. Sir, vi estas en agonio jam nun. Tial vi elparolas tiun stultaĵon!“

„Mi scias, kion mi volas. Memorigu: se mi dronos, ni ne timu nenion plu.“

Mi parolis tiujn vortojn rapide kaj haste, ĉar la tri ĉefoj nun venis al ni. Intŝu-tŝuna diris:

„Ni nun malligos Old Shatterhand:on. Sed li ne pensu, ke li povas forkuri! Tuje li estus sekvonta de pluraj cent persekutantoj.“

„Ne ekideos al mi!“ mi respondis. „Eĉ se mi sukcesos saviĝi, estus fiago de mi forlasi miajn kunulojn.“

Mi estis malkatenata kaj movigis la brakojn pro provi iliajn moveblon. Tiam mi komencis mian iritigon.

„Estas granda honoro al mi naĝi kun la plej fama ĉefo de la apaĉoj konkure aŭ plie pri vivo aŭ morto. Sed ne estas honoro al li.“

„Kial ne?“

„Ĉar mi ne estas egala kontraŭulo por li. Mi kelkfoje banis en rivereto kaj klopodis dum tio ne droni. Sed naĝi tra tia vasta, profunda rivero, tion mi preskaŭ ne kuraĝas.“

„Uf, uf! Tio ne plaĉas al mi. Winnetou kaj Intŝu-tŝuna estas la plej bonaj naĝantoj de nia tribo. Kiom do valoras venko super tia malbona naĝanto?“

„Eĉ vi havas armilon, se mi ne! Mi do iras al la certa morto, kaj miaj kunuloj jam pretigis ekmorti. Malgraŭ mi volas scii, kiel mi imagu tiun batalon. Kiu iru en la akvon unue?“

„Vi!“

„Kaj vi sekvos min, ĉu?“

„Kaj kiam vi atakos min per la tomahoko?“

„Kiam mi volas“, li respondis per la malestima rideto de la majstro, kiu parolas kun nekapablulo.

„Do tio povas okazi jam en la akvo, ĉu?“

„Jes.“

Mi kondukis, kvazaŭ mi ĉiam pli maltrankviliĝis, afliktiĝis kaj rezignis.

„Do vi rajtas mortigi min. Ĉu ankaŭ mi vin?“

Li faris mienon, en kiu videblis la klara respondo: bedaŭrinda nefortulo, vi neniam havos la ŝancon fari tion! Nur la mortotimo povis meti tiun ideon en vin! Tiam li diris:

„Estas naĝado kaj batalado pri morto aŭ vivo. Do vi ankaŭ povas mortigi min. Alie vi ĉiel ne atingos la cedron.“

„Kaj via morto ne estos venĝota, ĉu?“

„Ne. Se mi mortigas vin, vi ne atingos la celon, kaj viaj kunuloj ekmortu. Se vi mortigas min, vi atingos la cedron, kaj vi ĉiuj estos liberaj ekde tiu momento. Ek!“

Li ĉirkaŭturniĝis. Mi demetis mian ĉasĉemizon kaj la botojn. Kion mi havis en la zono kaj en la poŝoj, mi metis ĉe ili. Dum tio Sam plendis:

„Ĝi malsukcesos, Sir, malsukcesos ege. Se vi povus vidi vian vizaĝon! Kaj la lamenta sono de viaj lastaj demandoj! Mi timegas pri vi kaj ni!“

Mi ne povis respondi al li, ĉar la tri ĉefoj povus ĝin aŭdi. Sed mi sciis tutcerte, kiel mi agis tiel plendeme. Mi volis certigi Intŝu-tŝunan pri lia venko kaj trompi lin.

„Unu demandon plu!“ mi petis, antaŭ mi sekvis lin. „Ĉu ni rehavos niajn posedaĵojn, se ni estos liberaj?“

Intŝu-tŝuna elpuŝis mallongan, malpacienca ridon. Li pensis tiun demandon esti tute ne necesa.

„Jes, vi ricevis ilin!“ li respondis.

„Ĉu ĉion?“

„Ĉion.“

„Ankaŭ la ĉevalojn kaj la pafilojn, ĉu?“

Li vokegis kolere al mi:

„Ĉion, mi ĝin diris! Ĉu vi ne havas orelojn? Bufo iam volis vetflugi kun la aglo kaj demandis ĝin, kion ĝi donos al si, se ĝi venkos! Se vi naĝos same stulte, kiel vi demandas, mi hontas, ke mi ne donis al vi maljunan *squaw*:on kiel kunbatalanto!“

Ni iris tra la duoncirklaĵon, kiu malkuniĝis pro ni, kaj al la bordo de la Rio Pecos. Mi pasis proksime de Nŝo-tŝi kaj ricevis de ŝi vidon, per kiu ŝi adiaŭis min. La indianoj nin sekvis kaj sidiĝis neproksime de la bordo, pro komforte ĝui la spektaklaĵon.

Ne dubindas, ke mi troviĝis en plej granda danĝero. Mi povis naĝi tra la rivero rekte, diagonale aŭ zigzage, en ĉiu kazo mi ekmortus. La tomahoko de la ĉefo devis trafi min. Estis nur unu saviga solucio: subakviĝo. Pri tiu fako mi bonŝance ne estis la nekapablulo, kiun Intŝu-tŝuna min pensis esti.

Sed pri la subakviĝo mi same ne devis fidi sole. Mi ja iam devis reaperi pro spiri, kaj tiam mia kapo estis celo de la tomahoko. Ne estis alia solucio, mi ne devis reaperi el la supraĵo, almenaŭ ne videble antaŭ la ruĝuloj. Kiel mi faru tion? Mi rigardis la bordon laŭ- kaj kontraŭfludirekten kaj vidis je mia kontentiĝo, ke la pejzaĝo pretis helpi al mi.

Ni troviĝis sur nekreskumita sableja ebena. Ĝia kontraŭfluan limon, kie rekomencis la arbaro, estis iom pli ol cent paŝojn for de mi. Tie pli fore la rivero

kurbiĝis, kaj ne estis videbla, kio estis trans tiu kurbiĝo. Laŭflue la limo de la sablejo estis ĉirkaŭ kvarcent paŝojn for de ni.

Se mi saltus en la riveron, kaj ne reaperus, oni kredus, ke mi dronis, kaj serĉus mian kadavron. Tiu serĉado nur senchavus laŭ la fluo. Do mia savigo atendis min en la alia direkto, kontraŭflue. Tie mi vidis lokon, kie la rivero subtralavis la bordon. La bordo estis super la akvo, kaj tiu loko ofertis al mi bonan ŝancon de mallonga restado. Tie malpli fore estis alnaĝiĝintaj arboj kaj arbedaĵoj, kiuj ankaŭ formis bonan kaŝejon. Sed intertempe estis pli bone kondukti iomete timplene.

Intŝu-tŝuna senvestiĝis nur portante la malpezan indianan kalsonon kaj metis la tomahokon sub la zonon.

„Ni povas komenci. Ensaltu!“ li vokis.

„Ĉu mi ne unue rajtas provi, kiel profunda ĝi estas?“ mi demandis senkuraĝe.

Senfine malestimanta rideto aperis sur lia vizaĝo. Li voke postulis lancon. Oni aplortis ĝin al mi, kaj mi puŝis ĝin en la akvon. Ĝi ne atingis la fundon. Tio tre plaĉis al mi. Sed mi konduktiĝis eĉ pli rezignante ol antaŭe, surgenuiĝis apud la akvo, kaj lavis mian frunton kiel iu, kiu timas apopleksion kiam li enakviĝas, sen esti malvarmiĝinta antaŭe. Malantaŭ mi eksonis laŭta grumblaĵo de malestimo. Tio estis certa signo, ke mi atingis mian celon.

„Pro la graco de Dio, pli bone revenu de tie, *Sir!*“ Sam vokis. „Mi ne eltenas vidi tion. Pli prefere ili torturaĉadu nin ĝismorte. Estas pli bone ol devi vidi tiun scenon de mizero!“

Nevolite mi miris, kion Nŝo-tŝi en tiu momento devis pensi pri mi. Mi turniĝis. La vizaĝo de Tangua estis enkarniĝita mokego. Winnetou levigis sian supran lipon tiel, ke oni povis vidi siajn dentojn. Li ĉagrenis, ke li iam estis dediĉinta sian indulgon al mi. Kaj lia fratino tenis sian vidon teren. Ŝi tute ne vidis al mi plu.

„Mi pretas“, Intŝu-tŝuna kriis al mi. „Kion vi atendas? Eniĝu!“

„Ĉu ĝi vere estu?“ mi demandis. „Ĉu estas neniu alia solucio?“

Laŭta ridado aŭdebligis, kaj la voĉo de Tangua eksonis:

„Ellasu tiun ranon! Donacu al li la vivon! Neniu militisto senhonorigu ataki lin!“

Per la furioza grumblego de kolerigita tigro Intŝu-tŝuna kriis al mi:

„Enakviĝu, aŭ mi batos mian tomahokon jam nun sur vian nukon!“

Mi aktoritis tre terurigitite, sidiĝis je la bordo de la rivero, unue enakvigis la piedojn kaj tiam la kruojn kaj agadis, kvazaŭ mi volus enakviĝi dece malrapide kaj singarde nur englitete.

„Eniĝu!“ Intŝu-tŝuna refoje kriis kaj puŝegis min en la akvo per piedbato sur mian dorson. Mi estis intencinta tion. Mi ĵetis miajn brakojn supren kvazaŭ helpopetanta, elkriis orelŝiratan timvokegon kaj faliĝis en la akvon kiel ŝtono.

Sed jam en la sekvinta sekundo la spektado estis je la fino. Mi sentis la fundon kaj ekpuŝiĝis for sub la akvo laŭ la bordo kontraŭfluen. Tuj post tio mi aŭdis bruon malantaŭ mi. Intŝu-tŝuna ensaltis pro sekvi min. Mi eksciis post ĉio ĉi, ke unue estis lia intenco permesi iom da distanco al mi kaj lasi min atingi la transan

bordon, kie min trafu la hakilo. Sed pro mia malkuraĝo li rezignis pri tiu plano kaj subite enakviĝis post mi pro mortbati min. Endis ne heziti en kazo de tia malbravulo kiel mi.

Mi atingis la superantan bordaĵon kaj reaperis mingarde, tielke nur la kapo ĝis la buŝo estis videbla. Neniu povis vidi min, maksimume la ĉefo, ĉar li troviĝis en la akvo. Je mia plezuro li tenis sian vidon laŭfluen. Mi enspiris rapide kaj profunde kaj resubakviĝis al la fundo pro plunaĝi. Tiam mi atingis la amasiĝitajn lignaĵojn, sub kiu mi reaperis kaj respiris. Ĝi kaŝis mian kapon tiel bone, ke mi povis resti pli longe super la supraĵo. Mi vidis la ĉefon kuŝi sur la akvo kiel rabbesto, kiu pretis, subite fali sur sian viktimon. Nun mi ankoraŭ sukcesu nur la lastan, sed ankaŭ la plej longan vojon: la distancon al la arbarrando, kie pendis arbedaĵoj trans la bordo en la akvon. Ankaŭ tiun mi sukcese atingis kaj iris el la akvo, kaŝita de la arbedaĵoj.

Mi nun atingu la kurbiĝon de la rivero, pro naĝi malantaŭ ĝi al la transa bordo. Tio eblis pli rapide, se mi iris tien. Antaŭe mi vidis tra la arbedaĵoj al la apaĉoj. Ili staris vokante kaj braksvingante sur la bordo, dum ilia ĉefo naĝis serĉante jen kaj reen, tamen neebulis, ke mi estus restinta sub la akvo tiel longe vivante.

Nun mi pluriris en la arbaro ĝis la kurbiĝo de la rivero estis malantaŭ mi. Tiel mi reenakviĝis kaj gaje atingis la transan bordon.

Mi sekvis la arbaron ĝis la rando. Kaŝite de arbedoj mi vidis je mia granda plezuro, ke pluraj ruĝuloj estis saltintaj en la akvon kaj pikserĉis la dronintan Old Shatterhand: on per lancoj. Nun mi estus povinta iri senhaste al la cedro, sed tion mi ne faris. Mi ne volis ŝuldi mian venkon nur al ruzaĵo, sed doni lekcionon al Intŝu-tŝuna kaj samtempe igi lin dankendi al mi.

La ĉefo ankoraŭ serĉante naĝis jen kaj reen. Ne ekideis al li turni sian vidon al la alia bordo de la rivero. Ree mi englitis en la akvon, turniĝis sur la dorson, tielke nur la buŝo kaj la nazo eliĝis el la akvo, antaŭiĝis per batetoj de la manoj kaj lasis min naĝigi per la fluo. Neniu homo min rimarkis. Kiam mi estis atinginta la bordon vidadalvide de la apaĉoj, mi refoje subakviĝis, naĝis vojeton, tiam aperiĝis kaj vokis per laŭta voĉo:

„Sam Hawkens, Sam Hawkens, ni venkis!“

Ĝi aspektis, kvazaŭ mi staris sur maprofunda ejo. La ruĝuloj min aŭdis kaj videgis al mi. Teruriga kriado eksonis. Estis, kvazaŭ mil diabloj estis ekliberigitaj kaj vokegis vete. Apenaŭ, ke Intŝu-tŝuna min vidis, li ekantaŭiĝis per longaj, fortajn resvingoj kaj vene naĝis al mi. Mi ne lasu veni lin tro proksime kaj rapide naĝis al la bordo.

„For, pli for, *Sir!*“ Sam kriis al mi. „Hastu atingi la cedron!“

Jes, ke mi nun atingis la cedron, tion neniu plu povis eviti. Ankaŭ Inĉ-ĉuna ne. Sed mi volis doni lekcionon al li kaj ne cedis de la loko, ĝis li estis nur ĉirkaŭ kvardek paŝojn for de mi. Tiam mi kuris al la arbo. En la akvo li certe estis sukcesinta atakon per la tomahoko. Sed nun li ne povis uzi sian ĵethakilon, ĝis li ankaŭ estis atinginta la bordon.

La arbo estis ĉirkaŭ tricent paŝojn for de la Rio Pecos. Kiam mi estis pasinta la duonon de tiu vojo, mi ekstaris kaj turniĝis. La ĉefo ĵus elakviĝis. Li agis ekzakte, kiel mi ĝin intencis. Atingi min kure li ne povis plu. Nur lia tomahoko nun min povis trafi. L ŝiris ĝin el la zono kaj kuris al mi. Mi atendis momenteton. Kiam li estis danĝere proksima, mi returniĝis pro fuĝo, sed nur ŝajnige. Kiam mi estis staranta senmove, mi diris al mi, li certe ne ĵetis la hakilon. Tiel mi povis vidi ĝin veni kaj povis flankeniĝi. Laŭ mia pensado li ĵetus nur, kiam mi estis fuĝanta turnigite mian dorson al li, tielke mi ne povis vidi la alflugantan armilon. Do mi ŝajnige ekfuĝis, sed nur faris dudek paŝojn kaj tiam reekstaris, dum kiu mi fulmrapide turniĝis.

Ĝuste! Li nun estis ekstariginta pro fari certan ĵeton, estis svinginta la hakilon super la kapo kaj ĝin ĵetinta al mi. Mi faris du, tri rapidajn paŝojn flanken — la tomahoko flugis preter mi kaj eniĝis en la sablon.

Tion mi intencis. Mi kuris tien, ekprenis la armilon kaj malrapide iris renkonte al la ĉefo. Li ekkris per kolero kaj kuregis al mi kiel furiozulo. Mi resvingis la tomahokon kaj minace vokis al li:

„Haltu, Intŝu-tŝuna! Vi denove eraris pri Old Shatterhand. Ĉu vi volas ricevi vian proran hakilon en la kapon?“

Li ekstaris.

„Hundo, kiel vi eskapis de mi en la akvo? La malbona spirito helpis al vi!“

„Ĉu vi vere kredas tion? Se oni volas paroli pri spirito tie ĉi, ĝi estis la bona Manitu, kiu helpis al mi.“

Mi povis vidi en liaj okuloj, ke li ne jam rezignis.

„Vi volas ataki min“ mi diris. „Mi povis ĝin vidi. Pli bone rezignu pri tio, ĝi estus via morto. Nenio okazu al vi, sed se vi kuraĝas proksimiĝi, mi defendiĝu. Do estu saĝa kaj—“

Mi ne povis paroli plu. Lia kolero estis pli granda ol la prudenta pripenso. Li levigis siajn manojn kiel longaj ungegoj kaj eksaltis al mi. Li jam pensis havi min, sed mi rapide plmalgrandiĝis kaj glitis flanken. La forto de la flanko puŝiĝo lin falegiĝis teren. Tuje mi estis super li, metis mian maldekstran genuon sur unu, la dekstran sur la alian brakon, ekprenis lian kolon per la maldekstra mano, resvingis la tomahokon kaj vokis:

„Intŝu-tŝuna, ĉu vu petas pri indulgon?“

„Ne.“

„Tiukaze mi disbatos vian kapon.“

„Mortigu min, hundo!“ li anhelis dum la vana provo liberiĝi.

„Ne, vi estas la patro de Winnetou kaj vivu. Sed mi sendanĝerigu vin iom da tempo. Vi devigas min fari tion.“

Mi batis la senklingan flankon de la tomahoko sur lian kapon. Li stertoris, liaj membroj tremis kramfe kaj tiam malstreĉiĝis. De la alia flanko de la rivero tio aspektis, kvazaŭ mi mortbatis lin. Eksonis eĉ multe pli teruriga kriegado ol antaŭe. Mi fiksigris liajn manojn sur la korpon per la zono, portis lin al la cedro kaj

metis lin tie sur la teron. Tiun nenecesan vojon mi iru, ĉar laŭ la vortoj de la kondiĉoj mi devis iri al la cedro. Mi lasis lin kuŝi tie kaj rapide rekuris al la rivero. Mi vidis, ke multaj ruĝuloj saltis en la akvon pro transnaĝi, antaŭ ĉiuj Winnetou. Tio povis estiĝi danĝera. Tiam mi alvokis al ili, kiam mi estis atinginta la bordon:

„Reiru! La ĉefo vivas. Mi ne faris ion al li. Sed se vi proksimiĝas, mi mortbatos lin. Nur Winnetou transvenu; kun li mi volas paroli!“

Ili ne atentis tiun averton. Winnetou rektiĝis en la akvo, proke ĉiuj povis vidi lin kaj vokis kelkajn vortojn al ili, kiujn mi ne komprenis. Ili obeis al li kaj reiris. Li transvenis sole. Mi atendis lin apud la akvo.

„Estis bone, ke vi reirigis viajn militistojn. Ili estus endanĝerantaj vian patron.“

„Vi mortbatis lin per la tomahoko, ĉu?“

„Ne. Li devigis min senkonsciigi sin, ĉar li ne volis kapitulaci.“

„Sed vi ja povis mortigi lin! Li estis sub via forto!“

„Mi ne ŝatas mortigi kontraŭulon, eĉ ne kontraŭulon, kiun mi estimas. Jen vi havas lian armilon! Vi povas decidi, ĉu mi venkis!“

Li prenis la tomahokon kaj longe vidis al mi. Lia vido mildiĝis.

„Kia stranga homo Old Shatterhand estas! Tion mi ne komprenas.“

„Vi lernos kompreni min.“

„Vi donas tiun hakilon al mi se scii, ĉu ni plenumos nian promeson! Vi povus defendiĝi per ĝi. Ĉu vi scias, ke vi iĝis sub mia forto per tio?“

„*Pshaw!* Mi ne timas. En ĉiuj kazoj mi havas miajn brakojn kaj pugnojn, kaj Winnetou ne estas mensogisto, sed militisto, kiu ĉiam plenumos sian promeson.“

En tiu momento li donis al mi la manon. Liaj okuloj brilis, kiam li respondis al mi:

„Vi pravas. Vi estas libera, kaj la aliaj palvizaĝoj ankaŭ liberas, escepte la viro, kiu estas nomata Rattler. Vi fidas al mi. Mi dezirus, ke mi ankaŭ povus fidi al vi!“

„Vi fidus pri mi kiel mi pri vi, nur atendu iom da tempo. Nun kunvenu al via patro!“

„Jes, mi vidu, kiel li fartas. Kiam Old Shatterhand ekbatas, la morto ne tre foras.“

Ni iris al la cedro kaj malfiksigris la brakojn de la ĉefo. Winnetou esploris lin kaj tiam diris:

„Li vivas, sed ne baldaŭ vekigis kaj poste havos dolorantan kapon longan tempon. Mi ne restu tie ĉi kaj irigos kelkajn virojn al li. Mia frato Old Shatterhand venu kun mi.“

Estis la unua fojo, ke li nomis min ‚mia frato‘. Kiel ofte mi aŭdis tiujn vorton el lia buŝo!

Ne reeniris al la rivero kaj tranaĝis. La ruĝuloj staris sur la bordo kaj ege atendis nin. Ĉar ni naĝis tiel paceme flanke de la alia, ili ekkonis, ke ni interkonsentis. Samtempe ili ekkonis, kiel malprave ili estis juĝinta pri mi. Kiam ni estis stariĝintaj sur la bordon, Winnetou prenis mian manon kaj diris laŭte:

„Old Shatterhand venkis. Li kaj liaj tri kunuloj estas liberaj!“

„Uf, uf, uf!“ la apaĉoj kaj kajovajoj vokis.

Tangua staris inter ili kaj faris malamikan mienon. Kun li ankoraŭ okupiĝendis, ĉar liaj mensogoj devis esti punataj. Krom al ni, mi ŝuldis tion al ĉiuj blankuloj, kiujn li estonte renkontis.

Winnetou iris kun mi preter Tangua eĉ sen vidi al li. Li kondukis min al la fostoj, sur kiuj pendis la tri kunuloj.

„Haleluja!“ Sam vokis. „Ni estas savaj, ni ne estos neigotaj! Homo, *mann*, amiko, junulo kaj *greenhorn*, kiel vi nur sukcesis tion?“

Winnetou donis sian tranĉilon al mi kaj diris:

„Detranĉu ilin! Vi meritas fari tion mem.“

Apenaŭ ke ili estis liberaj, ili saltis al mi kaj ĉirkaŭbrakis min pro premi kaj premegi min tiel forte, ke mi preskaŭ sentis timon. Sam certigis, dum glutis la larmoj el siaj okuletoj en la barbarbaron:

„*Sir*, se mi iam pensos, ke mi ne plu ŝuldas tion al vi, la nekste venonta urso min manĝu kune kun haŭto kaj haroj. Kiel vi nur sukcesis tion? Vi estis malaperinta! Vi havis tian timon antaŭ la akvo. Ĉiuj pensis, ke vi estus droninta.“

„Ĉu mi ne diris: se mi dronas, ni ĉiuj estos liberaj?“

„Old Shatterhand tion diris, ĉu?“ Winnetou demandis. „Do ĉio nur estis ŝajnigo, ĉu?“

„Jes“, mi kapcertigis.

„Mia frato sciis, kion li volis. Li ne nur estas malforta kiel urso, sed eĉ ruza kiel la vulpo de la prerio. Kiu estas lia malamiko treege timu lin.“

„Kaj ĉu tiu malamiko Winnetou estis?“

„Mi estis, sed mi ne estas plu.“

„Do vi ne plu kredas al la mensogisto Tangua, sed al mi, ĉu?“

Li denove vidis longe kaj explore al mi, ofertis lian manon kaj diris:

„Viaj okuloj estas bonecaj okuloj. En via vizaĝo ne loĝas senhonesteco. Mi kredas al vi.“

Dume mi estis resurmetinta miajn vestaĵojn, prenis la sardinujon el la ĉasĉemiza poŝo kaj diris:

„Mia frato Winnetou faris la pravan juĝon. Mi pruvos tion al li. Eble li konas tion, kion mi nun montros al li.“

Mi elprenis la kunrulitan harbuklon, ĝin rektigis kaj ofertis ĝin al li. Li eltenis la manon al ĝi, sed ne ĝin prenis, anstataŭ surprizigite faris paŝon malantaŭen.

„Estas haroj de mia kapo. Kiu ĝin donis al vi?“

„Intŝu-tŝuna antaŭe rakontis, ke la Granda Spirito sendis nevideblan savigiston al vi, kiam la kajovajoj estis fiksligintaj vin al la arboj. Li fakte estis nevidebla, ĉar li devis kaŝiĝi antaŭ la kajovajoj. Sed nun li ne devas kaŝiĝi plu. Nun vi ja certe kredu, ke mi ne estis via malamiko, sed ĉiam estis estanta via amiko.“

„Vi — vi — vi detranĉis nin, ĉu? Ni ŝuldas la liberecon kaj certe ankaŭ la vivon al vi, ĉu?“ li konsternite elpuŝis. Tiam li prenis mian manon kaj fortiris min al lia fratino. Li ŝovis min antaŭ ŝin kaj diris:

„Nŝo-tŝi jen vidas la bravan militiston, kiukaŝe liberigis la patron kaj min, kiam la kajovajoj estis ligintaj nin al la arboj. Ŝi danku al li!“

Post tiuj vortoj li ĉirkaŭbrakis min. Nŝo-tŝi diris nur unu vorton:

„Pardonu!“

Ŝi danku kaj anstataŭ petis mian pardonon! Kial? Mi ne komprenis ŝin sufiĉe bone. En ŝiaj pensoj ŝi juĝis malĝuste pri mi. Kiel mia flegistino ŝi devis koni min pli bone ol ĉiuj aliaj. Kiam mi simulis per ruzo, ŝi tamen ankaŭ kredis, ke ĝi estus la realo. Ŝi estis supozinta min esti malkuraĝa, mallerta ulo. Rebonigi tion estis pli grava al ŝi ol la danko, kiun Winnetou postulis de ŝi. Mi respondis:

„Nŝo-tŝi certe memoras ĉion, kion mi diris al ŝi. Nun ĝi realiĝis. Ĉu mia fratino nun kredos al mi?“

„Mi kredas al mia blanka frato!“

Tangua kun furioza mieno staris en la proksimo. Mi iris kaj fikse vidis al li.

„Ĉu la ĉefo de la kajovajoj estas mensogisto, aŭ ĉu li amas la verecon?“ mi demandis arde.

„Ĉu vi volas ofendi min?“ li laŭtiĝis.

„Ne. Mi nur volas scii, kiel mi pensu pri vi. Do respondu!“

„Old Shatterhand sciu, ke Tangua amas la verecon.“

„Do vi ankaŭ plenumas ĉiun promeson, kiun vi faris, ĉu?“

„Jes.“

„Kaj vi ankoraŭ scias, kion vi diris al mi, ĉu?“

„Kiam?“

„Antaŭ mallonge, kiam mi ankoraŭ estis katenita sur la fosto.“

„Mi diris tiam multajn aĵojn.“

„Tutcerte. Samcerte vi scias, pri kiuj el viaj vortoj mi nun parolas. Vi volis kvitiĝi kun mi.“

„Ĉu mi diris tion?“ li demandis kaj levigis siajn brovojn.

„Jes. Vi krome diris, ke vi ŝate volas batali kun mi, ĉar vi ekzakte scias, ke mi estus frakasota de vi.“

„Mi ne memoras tiujn vortojn. Old Shatterhand certe miskomprenis min!“ li respondis hezite.

„Ne. Winnetou ĉeestis. Li atestos ĝin al mi.“

„Jes“ Winnetou certigis volante. „Tangua volis kvitiĝi kun Old Shatterhand kaj sin gloris, ke li tre ŝate volas batali kun li kaj frakasi lin.“

„Vi do rescias, ke vi diris tiujn vortojn. Ĉu vi ankaŭ plenumos tiajn vortojn?“

„Ĉu vi postulas tion?“

„Jes. Vi nomis min rano, kiu ne posedas kuraĝon. Vi mensogis pri mi kaj klopodegis pereigi nin. Kiu riskas diri tion, ankaŭ risku defendiĝi kontraŭ mi.“

„Pshaw! Mi batalas nur kun ĉefoj!“

„Mi estas ĉefo.“

„Pravu tion!“

„Bone! Mi pruvos ĝin al vi, perke mi pendigos de tiu arbo per ŝnuro, se vi rifuzas kvitigon kun mi.“

Minaci al indiano per pendigo estas ega ofendo. Li ŝiris sian tranĉilon el la zono kaj kriis:

„Hundo, ĉu mi mortpiku vin?“

„Jes, sed ne tiel, kiel vi ĝin volas nun, sed dum justa batalo, viro kontraŭ viro kaj tranĉilo kontraŭ tranĉilo.“

„Tio ne ekideas al mi. Mi ne okupiĝu per Old Shatterhand.“

„Antaŭ nelonge, kiam mi estis fiksligita, vi havis alian opinion.“

Li volis ataki min. Sed Winnetou interigis kaj diris:

„Mia frato Old Shatterhand pravus. Tangua mensogis pri li kaj volis kvitiĝi kun li. Se li ne plenumos tiujn vortojn, li estas malkuraĝulo kaj meritus esti eligita el sia tribo. Tiu kverelo endas decidata tuj. Neniu diru pri la militistoj de la apaĉoj, ke ili toleras malkuraĝulojn kiel gastoj inter ili. Kion la ĉefo de la kajovajoj nun volas fari?“

Tangua vidis en ĉiujn direktojn. Ĉeestis preskaŭ kvaroble pli multaj apaĉoj ol kajovajoj. Li neeble povis riski kverelon kun la apaĉoj. Tangua pensis pri la alta elpago kaj la fakto, ke li ankoraŭ estis duone kaptito.

„Mi pensos pri tio“, li diris cede.

„Brava militisto ne devas pripensi en tia kazo. Aŭ vi akceptas la batalon, aŭ vi estos rigardata kiel malkuraĝulo.“

Subite li streĉiĝis kaj kriis:

„Tangua, ĉu malkuraĝulo? Kiu diras tion, en ties bruston mi puŝas mian tranĉilon!“

„Mi tion diros“, Winnetou respondis trankvile, „kiam vi ne plenumos la vorton, kiun vi diris al Old Shatterhand.“

„Mi plenumos mian vorton.“

„Do vi pretas tuje baali kun li, ĉu?“

„Jes. Urĝas al mi vidi lian sangon laŭeble baldaŭ.“

„Bone, nu estu interkonsentata, kun kiuj armiloj tiu batalo estos farata.“

„Kiu decidu tion?“

„Old Shatterhand.“

„Kial?“

„Ĉar vi ofendis lin.“

„Ne, sed mi. Li ankaŭ ofendis min, kaj mi estas ĉefo, dum estas li nur malnobla blankulo. Mi do valoras multe plie ol li.“

„Old Shatterhand estas pli ol ruĝa ĉefo.“

„Li ankaŭ asertas tion, sed ne povis pruvi ĝin. Minacaĵo ne estas pruvo.“

Mi decidis pri la demando:

„Tangua elektu. Estas tute egala al mi, per kiu armilo mi venkos lin.“

„Vi ne venkos min“, li vokegis kolere al mi. „Ĉu vi pensas, ke mi elektos la pugnan interbatalon, en kiu vi terenbatas ĉiun, aŭ la tranĉilan, en kiu mortpikis Fulmtranĉilon, aŭ la tomahokon, en kiu eĉ Intŝu-tŝuna malsukcesis?“

„Nu, kian alie?“

„La pafilan. Ni pafos unu al la alia. Mia kuglo iĝos en vian koron.“

„Bone, mi konsentas. Sed ĉu mia frato Winnetou aŭdis, kion Tangua nun konfesis?“

„Kion?“

„Ke mi batalis kun Fulmotondro, kaj mortpikis lin. Tion mi faris pro savigi la kaptitajn apaĉojn de la torturfosto. Tangua neis tiun ĝis ĉi tiu momento. Mi pravis, kiam mi nomis lin mensogisto.“

„Ĉu mensogisto? Ĉu mi?“ la kajovajo tondrumis. „Tion vi pagu per via vivo! Rapide la pafilojn! La batalo komencu tuje, proke mi silentigas tiun blekaĉantan hundon!“

Li havis sian pafilon en la mano. Winnetou sendis apaĉon en la pueblon, pro alporti mian pafilon kaj la municion. Ĉio estis tenata zorge, kvankam Winnetou estis pensinta min esti sia malamiko.

„Mia blanka frato diru, el kiu distanco kaj kiom fojojn estu pafonta!“

„Egalas al mi“, mi respondis. „Kiu elektis la armilojn ankaŭ decidu tion.“

„Jes, mi decidas“, Tangua diris. „Ducent paŝoj kaj tiom da pafoj, ĝis unu el ni falas sur la teron kaj ne povas restariĝi.“

„Bone“, diris Winnetou. „Mi atentos. Foje unu, foje la alia pafu, ĉiam ŝanĝe. Mi ĉestaras kun mia pafilo kaj tuje donos kuglon en la kapon de tiu, kiu pafos, senke estas lia vico. Kiu pafos unue?“

„Memkompreneble mi!“ la kajovajo vokis.

Winnetou malestime skuis la kapon. „Tangua volas havi ĉiujn avantaĝojn. Old Shatterhand pafu unue.“

„Ne“, mi respondis. „Ĝi okazu laŭ lia volo. Unu pafado de li kaj unu pafado de mi. Ĉiel ĝi estos finigita post tio.“

„Ne!“ kontraŭis Tangua. „Ni pafos ĝis unu falos.“

„Tion mi diris, ĉar mia unua pafado vin mortigos“, mi diris.

„Fanfaronulo!“

„Pshaw! Fakte mi mortigu vin, sed ne faros tion. La malpli adekvata puno de viaj fiagoj sed estas, ke mi lamigos vin. Mi dissplitigos vian dekstran genuon. Memorigu tion!“

„Ĉu vi aŭdis tion?“ li ridis. „Tiu palvizaĝo, kiu estas nomata de siaj propraj amikoj *greenhorn*, volas antaŭdiri je ducent paŝojn da distanco, ke li trafos mian genuon! Ridu pri li, vi militistoj!“

Li ĉirkaŭvidis viglige, sed neniu ridis.

„Ĉu vi timas antaŭ li? Mi montros al vi, kiel mi malestimas lin. Ni mezurumu la ducent paŝojn!“

Dum tio okazis, mia ursmortigilo estis alportata. Mi esploris ĝin. Ĝi enordis. Ambaŭ tuboj estis ŝarĝitaj. Pro esti tute certa mi malplenpafis kaj reŝarĝis ilin. Dum tio Sam venis al mi kaj diris:

„*Sir*, mi havas cent demandojn por vi, sed tamen ne trovas ŝancon eldiri ilin. Nun nur tiu unu: ĉu vi vere volas trafi la genuon de tiu ulo?“

„Jes. Estos sufiĉa puno.“

„Nu, certe ne. Tia fiinzekto estu ekstermata, se mi n'eraras. Nur pripensu ĉion, kion li fikaŭzis, kaj kio okazis, nur ĉar li volis ŝteli la ĉevalojn de la apaĉoj!“

„Samegale kulpas pri tio la blankuloj, kiuj instigis lin fari tion.“

„Kial li lasis sin instigi? Se mi estus vi, mi donus kuglon en lian kapon. Li tutcerte celos al via frunto!“

„Aŭ al la brusto. Mi estas konvinkita pri tio. Sed li ne trafos. La pafiloj de tiuj uloj ne taŭgas.“

La distanco estis mezurita. Ni stariĝis sur la du finpunktojn. Mi estis trankvile kiel ĉiam. Tangua koleregis kaj elpuŝis la plej malicajn malbenaĵojn. Tial Winnetou, kiu staris distancon flanke, diris:

„La ĉefo de la kajovajoj silentu kaj atentu! Mi nombros ĝis tri, tiam oni pafos. Kiu pafos pli frue, ricevos mian kuglon en la kapon!“

Oni ja povas imagi, ke ĉiuj ĉeestantoj preskaŭ tremis per streĉiĝo. Ili staris en du vicoj dekstre kaj maldekstre de ni, tielke formiĝis vasta strato, je kies finoj ni du atendis. Regis profunda kvieto.

„La ĉefo de la kajovajoj komencu“, Winnetou diris. „Unu — du — tri!“

Mi staris senmove kaj montris mian plenan korpolarĝecon al la kontraŭulo. Li jam je la unua vorto de Winnetou alŝultris la pafilon, celis zorgege kaj pafis. La kuglo proksime preterpasis min.

„Nun Old Shatterhand pafu“, Winnetou postulis. „Unu — du—“

„Haltu!“ mi lin ĉesigis. Mi staris honeste kaj rekte antaŭ la ĉefo de la kajovajoj. Sed li turniĝas duone kaj montras al mi sian flankon.

„Mi povas tion“, la kajovajo grumbliis. „Kiu volas malpermesi tion al mi? Ne estis interkonsentita, kiel ni staru.“

„Tio veras“ mi konfesis. „Tangua povas stari ajn kiel li volas. Li turnas la mi la flankon, ĉar li opinias, ke mi ne povas trafi lin tiel facile. Sed li eraras, ĉar mi ĉiel trovos lin. Mi estis povinta pafi sen diri unu vorton, sed mi volas esti honesta al li. Li ricevu mian kuglon en la dekstran genuon. Sed tio nur povas okazi, kiam li staras vidalvide al mi. Sed se li turnas al mi la flankon, la kuglo dissplitigos ambaŭ liajn genuojn. Tio estas la diferenco. Li povas stari, kiel li volas. Mi lin avertis.“

„Ne pafu per vortojn, sed per kuglo!“ Tangua mokis. Li ne atentis pri miaj vortoj kaj restis stari flanke.

„Old Shatterhand pafas“, Winnetou ripetis. „Unu — du — tri!“

Mia pafado ekbruis. Tangua elpuŝis krion, fallasis sian pafilon ŝanceliĝis foje jen kaj reen kaj falis.

„Uf, uf, uf!“ oni vokis ĉie. Ĉiu iĝis al li pro vidi, kiel mi trafis lin.

Mi ankaŭ iris tien. Estimante oni cedis antaŭ mi.

„En ambaŭ genuojn, en ambaŭ genuojn!“ ili diris de dekstre kaj maldekstre.

Tangua plorete kuŝis sur la tero. Winnetou surgenuis ĉe li kaj esploris la lezaĵon.

„La kuglo iris ekzakte, kiel mia blanka frato antaŭdiris“, li certigis. „Ambaŭ genuoj estas displitigitaj. Tangua neniam denove povos rajdi pro direktigi siajn okulojn al la ĉevaloj de aliaj triboj.“

Kiam la trafito vidis min, li ĵetis al mi fluegon da malbenajoj.

„Mi avertis vin!“ mi diris senkompatate. „Vi ne atentis pi miaj vortoj kaj kulpas ĝin mem.“

Tangua ne aŭdacis plendi, ĉar indiano ne faru tion eĉ dum la plej egaj doloroj. Li mordis siajn lipojn, malamikece vidis sur la teron kaj elkraĉis:

„Mi estas lezita kaj ne povas hejmiĝi. Mi restu ĉe la apaĉoj.“

Winnetou kapneis kaj respondis tre decidite:

„Vi devos hejmiĝi, ĉar ni ne havas spacon por la ŝtelintoj de niaj ĉevaloj kaj la murdintoj de niaj militistoj. Ni ne venĝiĝis per sango, sed kontentiĝis per bestoj kaj aĵoj. Kromaĵojn vi ne povas postuli. Kajovajo ne devas esti en nia pueblo.“

„Sed mi ne povas rajdi hejmen!“

„Old Shatterhand estis eĉ multe plie lezita ol vi kaj ankaŭ ne povis rajdi. Malgraŭ li devis kunveni. Memoru lin ofte! Tio utilis al vi. La kajovajoj volis forlasi nin hodiaŭ. Ili faru tion laŭeble baldaŭ, ĉar ni traktu ĉiun, kiun ni trovos morgaŭ en la proksimo de niaj paŝtejoj tiel, kiel Old Shatterhand devis esti traktita laŭ ilia volo. Mi finparolis. *Howgh!*“

Li prenis mian manon kaj forkondukis min. Kiam ni estis el la homamasigo, ni vidis lian patron. Du viroj akompanis Intŝu-tŝunan tra la rivero. Winnetou renkonte iris al li ĝis la bordo. Mi serĉis Sam Hawkens:on, Dick Stone:on kaj Will Parker:on.

„Finfine ni rajtas paroli trankvile!“ Sam diris. „Antaŭ ĉio diru, kiuj haroj tiuj estis, kiujn vi montris al Winnetou?“

„Mi detranĉis ilin de li.“

„Kiam?“

„Kiam mi detranĉis lin kaj lian patron.“

„Do vi — ĉiuj diabloj! — ĉu vi — vi, la *greenhorn*, liberigis ilin?“

„Certe.“

„Sen diri unu vorton al ni!“

„Ne necesis.“

„Sed, kiel vi nu faris tion?“

„Kiel ĉiu *greenhorn* ĝin faras.“

„Parolu kompreneble, *Sir!* Tio estis ekstreme malfacila afero!“

„Jes, vi eĉ dubis, ke vi mem sukcesus ĝin.“

„Sed vi sukcesis ĝin! Aŭ mi tute ne havas prudenton, aŭ ĝi paŭzas ĉimomente!“

„La unua estas la fakto, la unua, Sam!“

„Ne ŝercaĉu! Tia fiulo! Liberigas la ĉefojn kaj kunportadas la haraĵon, kiu efikas miraklojn, sen diri unu vorton al ni! Havas tiel honestan vizaĝon, tiu ulo, sed oni ja ne fidu pri iu ajn homo! Kaj kiel ĝi nu estis hodiaŭ! Restis multaj aĵoj malklaraj al mi. Vi dronis kaj poste subite reaperis, ĉu?“

Mi rakontis al li, kio okazis al mi. Dick kaj Will ankaŭ aŭskultis.

„Homo, amiko kaj *greenhorn*, vi ja estas tute nekredebla petolulo, se mi n'eraras. Mi demandu vin denove, kiel antaŭe: ĉu vi vere neniam antaŭe estis en la sovaĝa okcidento?“

„Ne.“

„Do nur la diablo komprenu vin! Vi estas komencanto en ĉio, sed tamen en ĉio jam majstras. Ulon kiel vi mi vere neniam antaŭe renkontis. Mi laŭdu vin, vere laŭdu. Vi faris vian aĵon ruze, hihihhi! Nia vivo vere estis en ega danĝero. Sed vi ne endas vanti pri tiu laŭdo, tute ne. Vi kontraŭe ja faros des pli grandajn stultaĵojn. Vere mirus min, se vi iam iĝos taŭga okcidentulo!“

En tiu maniero li certe ankoraŭ longe estus pluparolinta, sed tiam venis Winnetou kun Intŝu-tŝuna. La patro de Winnetou vidis, kiel antaŭe sia filo, longe kaj serioze en mian vizaĝon kaj tiam diris:

„Mi aŭdis ĉion de Winnetou. Vi estas liberaj kaj esperinde pardonos ĉion. Vi estas brava kaj ruza militisto kaj ankaŭ estonte venkos multajn malamikojn. Kiu igas vin lia amiko, agas saĝe. Ĉu vi volas fumi la kalumeton de la paco kun ni?“

„Jes, mi volas esti via amiko kaj frato!“

„Do venu kun mi kaj mia filino Nŝo-tŝi supren en la pueblon. Mi donos al mia venkinto loĝejon, kiu dignas al li. Winnetou restas tie ĉi pro teni la ordon.“

Kune kun li kaj Nŝo-tŝi ni iris supren kiel liberaj viroj al la piramida konstruaĵo, kiujn ni forlasis kiel kaptitoj pro esti puŝata en la morton.

La Fino de Rattler

Kiam ni atingis la pueblon, mi vidis, kiel ega ŝtonkonstruaĵo ĝi estis.

Laŭ la eskaloj ni plialtiĝis ĝis la tria etaĝo, kie troviĝis la plej bonaj ĉambroj de la pueblo. Tie loĝis Intŝu-tŝuna kun siaj du gefiloj, kaj tie estis donitaj ĉambroj ankaŭ al ni.

Mia loĝejo estis granda. Ĝi ja havis neniujn fenestrojn, kaj estis lumigita nur tra la pordo, sed tiu porda malfermaĵo estis tiel vasta kaj alta, ke ne mankis heleco. La ĉambro malplenis, sed Nŝo-tŝi aranĝis ĝin al mi per felaĵoj, kovriloj kaj iloj tiel bone, ke mi povus senti tre komforta. Hawkens, Stone kaj Parker kune ricevis similan ĉambron.

Kiam mia „gastoĉambro“ estis tiel preta, ke mi povis eniri en ĝi, „Bela Tago“ alportis belege skulptitan pacopipon kaj ankaŭ tabakon. Ŝi plenigis ĝin al mi mem kaj fumigis la tabakon. Kiam mi estis farinta la unuajn enspirojn, ŝi diris:

„Tiun kalumenton sendis al vi Intŝu-tŝuna, mia patro. Li mem alportis la argilon de ĝi el la sanktaj ŝtonejoj, kaj mi skulptis la tabakingon el ĝi. Ĝi ne jam estis en la buŝo de ia ajn homo. Ni petas vin preni ĝin de ni kiel via posedaĵo kaj pensi pri ni, ajn kiam vi fumos ĝin.“

„Via boneco estas granda“, mi respondis. „Preskaŭ ĝi hontigas min, ĉar mi ne povas respondi per samvalora donaco.“

„Vi jam donacis al ni tiom multe, ke ni ne povas sufiĉe danki al vi, tio estas la vivon de Intŝu-tŝuna kaj Winnetou, mia frato. Pro tio niaj koroj ĉiam simpatios al vi. Vi estu nia frato, se vi permesas, ke ni rigardas vin kiel nia frato.“

„Mi dankas al vi. Per tiu oferto mia plej granda deziro estas plenumita. Intŝu-tŝuna estas fama ĉefo kaj militisto, kaj Winnetou estis en mia koro jam de la unua momento. Estas granda honoro al mi esti nomata la frato de tiaj viroj. Mi nur volus, ke ankaŭ miaj kunuloj ricevas la saman honorigon.“

„Se ili volas, ili estos rigardataj kiel naskitaj apaĉoj.“

„Ni dankas al vi pro tio. Do vi mem skulptis tiun tabakingon el la sankta argilo, ĉu? Kiel lertaj viaj manoj estas!“

Ŝi ruĝiĝis per tiu laŭdo.

„Mi scias, ke la virinoj kaj filinoj de la palvizaĝoj estas eĉ multe pli artspertaj kaj lertaj ol ni. Mi nun alportos ion kroman al vi.“

Ŝi iris kaj alportis miajn revolverojn, mian tranĉilon, ĉiun municion kaj la aliajn aĵojn, kiuj ne estis troviĝintaj en miaj poŝoj. Mi dankis, rimarkis, ke nun ne mankis plu, kaj demandis:

„Ĉu ankaŭ miaj kunuloj rehavos ĉion, kio estis deprenita de ili?“

„Jes, ĉion. Ili havas ĝin jam nun, ĉar dum mi servadas vin nun, Intŝu-tŝuna zorgas pri ili.“

„Kaj ĉu niaj ĉevaloj?“

„Ili ankaŭ estas tie ĉi. Vi rerajdos vian, kaj ankaŭ Hawkens rehavos sian Maryn.“

„Ĉu vi konas la nomon de lia mulo?“

„Jes, ankaŭ la nomon de lia malnova pafilio, kiun li nomas Liddy. Mi ofte parolis kun li. Li estas tre sprita viro, sed tamen brava ĉasisto.“

„Jes, li estas, kaj eĉ fidela, oferiĝema kunulo, kiun oni devas ŝati. Sed mi volas demandi vin ion. Ĉu vi diros al mi la veron?“

„Nŝo-tŝi ne mensogas“, ŝi respondis fiere.

„Viaj militistoj deprenis ĉion de la kajovajoj, kion ili kunportis, ĉu?“

„Jes.“

„Ankaŭ de miaj tri kameradoj, ĉu?“

„Jes.“

„Kial ne ankaŭ de mi? Oni ne tuŝis la enhavon de miaj poŝoj.“

„Ĉar Winnetou, mia frato, tion ordonis.“

„Ĉu vi scias, kial li tion ordonis?“

„Ĉar li simpatiis pri vi.“

„Kvankam li pensis, ke mi estis lia malamiko?“

„Jes. Vi ĵus diris, ke li estis en via korpo ekde la unua momento. La sama kazo ankaŭ okazis al li pri vi. Tre dolorigis lin, devi supozi vin esti malamiko, kaj ne nur malamiko—“

Ŝi ekĉesis, ĉar ŝi volis diri ion, kio certe ofendu min laŭ ŝia opinio.

„Parolu plu!“ mi petis.

„Ne.“

„Tiukaze mi pluis anstataŭ vi. Supozi min esti lia malamiko, tio ne povis dolorigi lin, ĉar oni ankaŭ povas estimi malamikon. Sed li kredis, ke mi estus mensogisto, trompema kaj intrigema homo. Ĉu tio ĝustas?“

„Vi ĝin diris.“

„Esperinde li nun komprenas, ke li eraris. Kaj unu demandon plu: kion vi faras kun Rattler, la murdinto de Klekih-petra?“

„Li estas ĵus fiksligata al la torturfosto.“

„Kio? Ĉu nun? Kaj oni ne diras tion al mi, ĉu? Kial oni silentis al mi pri tio?“

„Winnetou ĝin volis tiel.“

„Jes, sed kial?“

„Li kredas, ke viaj okuloj ne volas vidi tion, kaj viaj oreloj ne aŭdi.“

„Verŝajne li eĉ ne eraris pri tio. Kie la torturado okazas?“

„Malsupre, apud la rivero, kie vi ankaŭ estis. Intŝu-tŝuna forkondukis vin, ĉar vi ne ĉeestu.“

„Sed mi volas ĉeesti! Kiujn penojn oni elektis por li?“

„Ĉiujn, kiujn oni kutime faras al kaptitoj. Rattler estas la plej malica palvizaĝo, kiun la apaĉoj iam ajn kaptis. Li mortigis nian blankan patron, kiun ni estimis kaj amis, sen kaŭzo. Tial li ne nur ekmortu per kelkaj penoj, kiel ĝi estas tradicio je aliaj kaptitoj, sed oni donos al li ĉiujn torturojn, kiujn ni konas, unu post la alia.“

„Tio ne estu! Tio estas kruela!“

„Li ĝin meritas!“

„Ĉu vi povas ĉeesti, ĝin rigardi?“

„Jes.“

„Vi, knabino!“

Ŝiaj longaj okulharoj malleviĝis. Ŝi direktigis la vidon al la tero kelkan tempon, relevigis ĝin, vidis preskaŭ riproĉe en la okulojn kaj respondis: „Ĉu vi miras pri tio?“

„Jes. Virino ne estu povanta vidi tion.“

„Ĉu tio estas kutimo ĉe vi?“

„Jes.“

„Vi eraras.“

„Ĉu vi volas aserti la malon?“

„Jes.“

„Tiokaze vi konu niajn virinojn kaj knabinojn pli bone ol mi!“

„Eble vi ne konas ilin! Kiam viaj krimuloj staras antaŭ la juĝisto, aliaj homoj rajtas ĉeesti. Ĉu tio ĝustas?“

„Jes.“

„Mi aŭdis, ke kutime ĉeestas pli da aŭskultantinoj ol aŭskultantoj. Ĉu virino ne rajtas esti tie? Kaj kiam ĉe vi murdisto estas mortigata, ĉu tiam neniu blankaj squaw:oj ĉeestas?“

„Ĝi iam estis tiel.“

„Ĉu estas nun malpermesata al ili?“

„Jes.“

„Kaj ankaŭ al la viroj, ĉu?“

„Jes.“

„Do estas malpermesata al ĉiuj! Se estus permesata al ili, ankaŭ la *squaw*:oj ĉeestus. Ho, la virinoj de la palvizaĝoj ne estas tiel mimozaj, kiel vi pensas. Ili povas elteni la penojn tre bone, la penojn, kiuj sentas aliaj, bestoj aŭ homoj. Mi ne estis ĉe vi, sed Klekih-petra rakontis tion al ni. Ankaŭ Winnetou venis en la grandajn urbojn de la oriento, kaj kiam li estis reveninta, mi raportis al mi ĉion, kion li vidis.“

„Kion li raportis al vi?“

„Ĉu viaj *squaw*:oj ne kunsidas milope, kiam ĉevaloj estas mortrajdataj dum vetkuradoj? Ĉu ne ĉeestas *squaw*:oj, kiam boksistoj interbatis ĝissange? Mi estas juna, sensperta knabino kaj estas pensita de vi esti unu el la sovaĝuloj, sed mi povus diri al vi multajn aĵojn plu, kiujn viaj mildanimaj *squaw*:oj faras, senke ili sentas la hororon, kiun sentus min.“

Mi konis la junan belan indianinon kiel mildanima, kvieta virino. nun ŝi staris antaŭ mi kun brilantaj okuloj kaj ardaĵ vangoj, la vivanta bildo de venĝodiino, kiu ne konas kompaton. Ĉu mi rajtis juĝi pri ŝi? Ĉu ŝi malpravis?

„Mi nun iras kaj rigardos, kiel la murdinto de Klekih-petra ricevas sian punon“, diris Nŝo-tŝi finige.

„Nu bone“, mi diris. „Sed mi kuniras.“

„Pli bone restu tie ĉi!“ ŝi petis, denove parolante per tuta alia sono. „Intŝu-tŝuna kaj Winnetou ne ŝatus, se vi kunvenus.“

„Ĉu ili ĉagreniĝos pri mi?“

„Ne. Ili ne deziras ĝin, sed ankaŭ ne malpermesos ĝin al vi. Vi estas nia frato.“

„Tiukaze mi kuniros. Ili pardonos min.“

Kiam mi elpaŝis kun ŝi sur la platformon, Sam Hawkens staris tie. Li fumis sian malnovan, mallongan savanpipon, ĉar ankaŭ li ricevis tabakon.

„Ankaŭ estas alia afero, Sir“, li diris ridete. „Estis ĝis antaŭ mallonge kaptitoj kaj nun estas noblaj sinjoroj. Tio estas diferenco. Kiel vi fartas per la novaj cirkonstancoj?“

„Dankon, bone“, mi respondis.

„Ankaŭ mi bonege. La ĉefo mem regalis nin. Ja bonegas, se mi n'eraras!“

„For, reiris al la rivero.“

„Ĉu vi scias, kio tie okazas nun?“

„Mi povas elpensi. Karesa adiaŭado de la karaj kajovajoj.“

„Tio malpli. Rattler estas torturota.“

„Rattler estas torturota, ĉu? Kaj oni kondukis nin tiel! Mi ĉeestu! Venu, Sir! Ni iru malsupren rapide.“

„Ne tiel haste! Ĉu vi povas rigardi tian spektaklon, senke la hororo vin forpelis?“

„Ĉu hororo? Kia *greenhorn* vi ja estas, Sir! Kiam vi estos troviĝinta pli longe en la okcidento vi ne plu pensu pri hororon. Tiu ulo meritas la morton kaj estas mortigota en indiana maniero. Estas ĉio!“

„Sed estas krueleco.“

„*Pshaw!* Ne parolu pri krueleco je tiu ĉi subjekto! Li ĉiel mortu. Aŭ ĉu vi eĉ ne konsentas pri tio?“

„Nu sed jes. Sed ili ĝin faru mallonge! Li estas homo!“

„Ulo, kiu mortpafas alian, kiu tute ne faris ion al li, ne plu estas homo. Krome li estis ebria kiel besto.“

„Ja estas kaŭzo de pli mildigo! Li ne plu sciis, kion li faris.“

„Ne lasu min ridi pri vi! Kiu drinkadas tiel sence, ke li atakas sian kunhomon, estu punata duoble. Mi ne sentas la plej etan kompaton pri tiu Rattler. Nu, pripensu, kiel li traktis vin!“

„Mi pensas pri tio, sed mi estas kristano kaj ne indiano. Mi provos ĉion ebligita al li rapidan ekmorton por li.“

„Tion lasu, Sir! Unue li ne meritas ĝin, kaj due ĉiu via klopodo estos vana. Klekih-petra estis la instruisto, la spirita patro de la tribo. Lia morto estas

neanstataŭigebla perdo al la apaĉoj. La murdo okazis sen ajn ia kaŭzo. Per tiuj kaŭzoj ĝi estos neebla pensigi la ruĝulojn pri mildigo de la puno.“

„Sed tamen mi provos!“

„Sed vane!“

„Tiukaze mi pafos kuglon en la koron de Rattler.“

„Pro finigi liajn penojn, ĉu? Tion je la graco de Dio lasu! Vi estus igonta la tutan tribon via malamiko per tio. Estas la bona rajto de la apaĉoj difini la manieron de la puno. Se vi rabos tiun rajton de ili, la juna amikeco tuje estos finigata. Do, ĉu vi kuniras?“

„Jes.“

„Bone. Sed ne ekideu pri fari stultaĵojn. Mi vokos Dick:on kaj Will:on.“

Li malaperis en la eniron de sia loĝejo kaj baldaŭ revenis kun siaj kunuloj. Ni malaltiĝis per la eskaliloj. Nŝo-tŝi estis antaŭirinta. Kiam ni venis en la flankan valon de la Rio Pecos, ni ne plu vidis la kajovajojn. Ili estis forrajdinta kun ilia lezita ĉefo. Intŝu-tŝuna estis tiel prudenta sendi esploristojn post ili, ĉar eblis ekidei al ili reveni nerimarkote pro venĝiĝi.

Nia bovĉaro ankoraŭ estis sur la loko sur la rivera bordo. Kiam ni venis, la apaĉoj staris en vasta cirklo ĉirkaŭ la ĉaro. En la mezo de la cirklo staris la du ĉefoj kun kelkaj militistoj. Nŝo-tŝi estis ĉe ili kaj interparolis kun Winnetou. Kvankam ŝi estis la filino de ĉefo, ŝi ne rajtis enmiksiĝi en la aferojn de la viroj. Se ŝi nun tamen ne troviĝis inter la virinoj, certe ne estis iu negravaĵo, kion ŝi diru al sia frato. Kiam ŝi vidis nin veni, ŝi atentigis lin pri ni kaj tiam foriĝis al la *squaw*:oj. Do ŝajnis, ke ŝi interparolis kun li pri ni.

Winnetou iris tra la cirklaĵo de siaj militistoj, venis renktonte al ni kaj diris serioze:

„Kial miaj blankaj fratoj ne restis en la pueblo? Ĉu ili ne ŝatas la loĝejojn, en kiujn ili estis kondukitaj?“

„Ili plaĉas al ni. Ni dankas al nia ruĝa frato pro lia prizorgado. Ni revenis, ĉar ni aŭdis, ke Rattler nun ekmortu. Ĉu estas tiel?“

„Jes.“

„Sed mi ne vidas lin!“

„Li kuŝas en la ĉaro ĉe la kadavro de la murdito.“

„Kiun mortigon li suferu?“

„La mortigon torturan.“

„Ĉu tio estis decidita difinite? Mia religio postulas al mi peti pro Rattler.“

„Ĉu via religio? Ĉu ĝi ne estis ankaŭ la lia?“

„Jes.“

„Ĉu li agis laŭ ĝiaj leĝoj?“

„Bedaŭrinde ne.“

„Via kaj lia religio malpermesas la murdon. Li tamen murdis, do la leĝoj de via religio ne efikendas al li.“

„Mi ne agu laŭ la fiagoj, kiuj Rattler faris. Mi plenumu mian devon, sen demandi pri la pensmanieroj kaj la agoj de aliaj homoj. Mi petas vin mortigi tiun viron en rapida maniero!“

„Kio estis decidita, tio farendas!“

„Ĉu nepre?“

„Jes.“

„Do ekzistas neniu rimedo plenumi mian deziron, ĉu?“

Li vidis serioze kaj pripense al la tero. Tiam li respondis:

„Ekzistas unu. Antaŭ mi ĝin diras al mia blanka frato, mi petu lin, pli bone ne insisti pri ĝi. Ĝi povus endanĝerigi mian blankan fraton inter niaj militistoj.

„Mi ne komprenas tion.“

„Ili ne povus estimi vin tiel, kiel mi ĝin deziras pro vi.“

„Do tiu rimedo estas supozata kiel senhonora kaj malestimenda, ĉu?“

„Laŭ la kompreno de la ruĝa viro, jes.“

„Ĝin diru al mi!“

„Vi alvoku nian dankemecon.“

„Mi komprenas! Sed tion neniu viro faras, ĉu?“

„Ne. Ni ŝuldas nian vivon al vi. Se vi volus memorigi tion, vi devigus Intŝu-tŝunan kaj min agi laŭ via deziro.“

„Kiel tio realiĝos?“

„Ni devis fari denovan interkonsilon kaj paroli tiel pro vi, ke niaj militistoj agnosku la dankon, pri kiu vi insistas. Sed tiukaze ĉiu, kion vi faris, estus senvalora. Ĉu tiu Rattler meritas tian oferaĵon?“

„Certe ne!“

„Mia frato aŭdas, ke mi parolas kun li malkaŝe. Mi scias, kiuj pensoj kaj sentoj loĝas en lia koro. Sed miaj militistoj ne povas kompreni tiajn sentojn. Homo, kiu postulas dankon, estas malestimota de ili. Ĉu Old Shatterhand hodiaŭ devu foriri de ni, ĉar miaj militistoj kraĉos sur la teron antaŭ li?“

Iĝis malfacila respondi al tio. Mia prudento kaj mia fiero kontraŭis. Winnetou povis resenti tiun malharmonion.

„Mi interparolos kun Intŝu-tŝuna, mia patro“, li diris „Mia frato atendu tie ĉi!“

Li foriris.

„Ne faru stultaĵojn, *Sir!*“ Sam petis. „Vi tute ne scias, kio tio signifos.“

„Ne povas esti multsignifa.“

„Sed jes! Estas vera: la ruĝulo malestimas ĉiun, kiu malkaŝe postulas dankon de li. Li ja certe faros, kion oni volis, sed poste li ne volas scii ion pri tiu homo. Fakte ni jam hodiaŭ estus foriĝantaj kaj havus la malamikajn kajovojojn antaŭ ni. Kio signifas tio, mi ja ne klarigu.“

Inĉu-cuna kaj Winnetou interparolis kelkan tempon. Poste ili venis al ni.

La ĉefo komencis:

„Se Klekih-petra ne estis klariganta tiom multan al ni pri via religio, mi supozus vin esti viro, kun kiu paroladi estas malglorigo. Sed tiel mi komprenas vian deziron. Sed miaj militistoj ne komprenos tion kaj malestimos vin.“

„Estas ne nur mi, sed ankaŭ Klekih-petra, pri kiu vi parolas.“

„Kial pri li?“

„Li havis la saman religion, kiu nun petigas min, kaj li mortis kun tiu kredo. Lia religio postulis al li pardoni siajn malamikojn. Se li ankoraŭ vivus, li certe ne tolerus, ke sia murdisto ekmortos en tiu maniero.“

„Ĉu vi vere kredas tion?“

„Jes, mi certas pri tio.“

Li malrapide skuis la kapon.

„Kiaj homoj tiuj kristanoj ja estas! Aŭ ili estas tiel malbonaj, ke oni ne povas kompreni ilian malbonecon. Aŭ ili estas bonaj, kaj tiam ilia boneco estas tiel granda, ke oni same ne povas kompreni ilian bonecon!“

Li interŝanĝis kelkajn vidojn kun Winnetou. Ili komprenis unu la alian. Ili interparolis nur per la okuloj. Tiam Intŝu-tŝuna returniĝis al mi.

„Ĉu tiu murdisto ankaŭ estis malamiko via?“

„Jes.“

„Ĉu vi pardonis lin?“

„Jes.“

„Tiukaze aŭskultu, kion mi diros al vi! Ni vidos, ĉu nur eta restaĵo de boneco loĝas en li. Se tio estas la kazo, mi provos plenumigi vian deziron, senke vi estos endanĝeriganta. Sidiĝu tien ĉi kaj atendu. Kiam mi segnos al vi, vi venu al Rattler kaj postulu de vi, ke li petu vian pardonon. Se li faras tion, li ekmortu rapide.“

„Ĉu mi rajtas diri tion al li?“

„Jes.“

Intŝu-tŝuna reiĝis kun Winnetou en la cirklaĵon. Ni sidiĝis sur la loko, kie ni estis starinta.

„Tion mi ne pensis ebla“, Sam diris, „ke la ĉefo respektas vian deziron. Li tre verŝajne ŝatas vin.“

„Eble. Sed mi kredas, ke ekzistas krome alia kaŭzo! Estas la influo de Klekih-petra, kiu eĉ gravas post lia morto. Mi scivolemas, kio okazas nun.“

„Ni ĝin vidos. Nur atentu!“

Nun la kovrilo estis deigata de la ĉaro. Ni vidis, ke oni deprenis longan, valizan aĵon, sur kiu estis fiksligita homo.

„Estas la ĉerko“, diris Sam Hawkens. „Kunmetita el brule malplenigitaj arbopezegoj kaj kovrita per malsekaj feloj. Kiam la ledo sekiĝas, ĝi kuniĝas, kaj la ĉerko estas tiel fermita aerdense.“

Ne for de la loko, kie la flankvalo iĝis al la Rio Pecos, staris roko, sur kiu estis kunmetita malferma kvarangulo el grandaj ŝtonoj. Flanke de ĝi kuŝis krome multaj ŝtonoj, kiujn oni surstokis tie. Al tiu ŝtona kvarangulo la ĉerko kun la fiksligita viro sur ĝi nun estis portanta. Tiu homo estis Rattler.

„Ĉu vi scias, kial oni amasigis la ŝtonojn tie?“ Sam demandis.

„Mi povas ĝin pensi. Oni volas konstrui la tombon el ili.“

„Ĝuste! Duoblan tombon.“

„Ankaŭ por Rattler, ĉu?“

„Jes. La murdisto estas enterigata kune kun sia viktimo. Tute ne malbona ideo!“

„Hororige! Esti vivante fiksligata al ĉerko de la murdito kaj scii dum tio, ke tio estas ankaŭ la propra lasta restejo!“

„Mi preskaŭ pensas, ke vi eĉ bedaŭras tiun homon! Ke vi petis pro li, mi povas kompreni, sed kiel oni povas senti kompaton pri li, tion mi komprenas vere ne.“

Nun la ĉerko estis levita tiel, ke Rattler estis starigita sur siajn piedojn. Oni fiksligis ambaŭ, la ĉerkon kaj la homon per dikaj rimenoj al la ŝtonmuro. La ruĝuloj, viroj, virinoj kaj infanoj proksimiĝis kaj stariĝis duoncirkle ĉirkaŭ ĝi. Tieis profunda, ekspektoplena silento. Winnetou kaj Intŝu-tŝuna staris flanke de la ĉerko, unu dekstre, la alia maldekstre. Nun la ĉefo eklaŭtigis sian voĉon:

„La militistoj de la apaĉoj ĉi tie kunvenis pro juĝado, ĉar la popolo de la apaĉo suferas grandan mankon, kiun la kulpulo pagu per sia vivo.“

Intŝu-tŝuna pluparolis. Li paroladis en la bildoriĉa maniero de la indianoj pri Klekih-petra, lia karaktero kaj liaj agoj, kaj tiam rakontis detale, kiel okazis la murdo. Li raportis pri la kapto de Rattler kaj fine sciigis, ke la murdinto nun estu torturata kaj poste enterigota kune kun la mortulo, fiksligata sur la ĉerko. Tiam li vidis al mi kaj donis al mi la atenditan segnon.

Ni stariĝis kaj iris en la mezon de la cirklaĵo. Antaŭe mi ne povis klare vidi la kondamniton pro la distanco. Nun mi staris antaŭ li kaj sentis profundan kompaton pri Rattler, kvankam mi havis neniun kaŭzon al tio.

La sur la piedan finiĝon starigita ĉerko estis pli ol duoble homvasta kaj pli ol du metrojn longa. Ĝi aspektis, kvazaŭ oni desegis egan pezon de dika arbotrunko, kaj kovris ĝin per ledo. Rattler estis fiksigita sur tiun kuŝante sur la dorso. Liaj brakoj estis igitaj malantaŭen, kaj liaj piedoj disen. Oni povis vidi, ke li ne devis suferi nek malsaton nek soifon. Ŝtopilo estis en lia buŝo. Li do ne povis paroli ĝis nun. Ankaŭ lia kapo estis fiksigita tiel, ke li ne povis movi ĝin. Kiam mi venis, Intŝu-tŝuna prenis la ŝtopilon el lia buŝo kaj diris al mi:

„Mia blanka frato volis paroli kun tiu murdisto. Ĝi okazu!“

Rattler vidis, ke mi estis libera. Do mi amikigis kun la indianoj, tion li povis ekkoni. Tial mi kredis, ke li petus min efikigi pli mildan punon de la indianoj. Sed anstataŭ li ekparolis kolere al mi, ĵus kiam la ŝtopilo estis elprenita:

„Kion vi volas de mi? Foriĝu! Ne farendas io al ni du!“

„Vi aŭdis, ke vi estis kondamnita al morto, Mr. Rattler“, mi respondis trankvile. „Tio ne estas ŝanĝebla. Vi ekmortu ĉiukaze. Sed mi volas, ke vi — “

„For, hundo, for!“ li ĉesigis min, dum kio li volis kraĉi al mi, sed ne trafis min, ĉar li ne povis movi la kapon.

„Do ekmorti vi devas ĉiukaze“, mi pludiris senkonfuzo, „sed en kiu maniero, tio dependas de vi. Vi estu torturota ĝismorte. Tio signifas, ke oni turmentos vin longe, eble nur hodiaŭ, eble eĉ morgaŭ la tutan tagon. Tio estas hororiga. Intŝu-tŝuna sin tial deklaris bonvola per mia peto, lasi vin ekmorti rapide, kiam vi plenumos unu kondiĉon, kiun li dependigis de tio.“

Mi atendis momenton, ĉar mi pensis, ke li demandus min pri tiu kondiĉo. Anstataŭ li elpuŝis terurigan malbenaĵon al mi:

„Tiu kondiĉo estas, ke vi petas mian pardonon“, mi klarigis plu.

„Ĉu pardonon? Ĉu peti vian pardonon?“ li kriis. „Pli prefere mi demordas mian langon kaj suferas ĉiujn penegojn, kiujn tiuj ruĝaj friponoj povas elpensi!“

„Atentu bone, Mr. Rattler, ne estis mi, kiu difinis tiun kondiĉon. Mi ne bezonas vian pardonon. Intŝu-tŝuna ĝin volis, kaj ĉar mi nur diru ĝin al vi, mi ĝin nun faris. Pripensu, en kia situacio vi estas, kaj kio okazos al vi! Vi travivos hororigaĵon, tute teruran manieron de mortigo, kion vi povas eviti, perke vi diras nur tiun unu vorton ‚pardonon‘.“

„Ne ekideas al mi, neniam, neniam! Foriĝu de tie ĉi! Mi ne volas vidi vian friponan vizaĝon plu! Iru al la diablo kaj pro mi eĉ pli for!“

„Se mi plenumas vian volon kaj foriras, estas tro tarda por vi. Mi poste neniam revenos. Do estu prudenta kaj diru la vorton!“

„Ne, ne kaj ne!“ li kriegis.

„Mi petas vin pri tio!“

„For, for, mi diras! Ĉielo kaj infero, kial mi estas fiksligata! Se miaj manoj liberus, mi montrus al vi la vojon!“

„Well, okazu via volo. Sed mi diras al vi, ke mi ne revenos, se vi vokos min poste.“

„Ĉu mi, ĉu voki vin? Ne iluziu tion! Foriĝu nun, mi diras!“

„Bone, mi iros. Sed antaŭe io alia: ĉu vi ankoraŭ havas deziron? Mi plenumos ĝin. Saluton al ajn iu? Ĉu vi eble havas parencojn, al kiuj mi povas mesaĝi?“

„Iru en la inferon kaj diru tie, ke vi estas damnenda fripono! Vi aliancis kun tiuj ruĝuloj kaj donis min sub ilian forton. Pro tio mi —“

„Vi eraras“, mi interrompis lian parolon. „Do vi havas neniun deziron antaŭ via morto, ĉu?“

„Nur tiun, ke ĝi ankaŭ okazu baldaŭ al vi!“

„Bone, do ni kvitas. Ne endas fari ion al mi, escepte de konsili al vi kiel kristano: pensu pri viaj agoj kaj pri la repago, kiun vi donu en la transejo!“

Kion li respondis al tio, mi ne povas skribi. Glacimalvarma sento iris mulsupren laŭ mia dorso dum tio. Intŝu-tŝuna prenis mian manon kaj forkondukis min.

„Mia juna, blanka frato vidas, ke tiu murdisto ne meritas propeton. Vi nomas nin paganoj, sed ĉu ruĝa militisto eldirus tiujn vortojn?“

Mi ne respondis al li. Mi ne estis ekspektinta la konduton de Rattler. Antaŭe li ĉiufoje ekstremis, kiam oni estis parolanta pri la torturfostoj de la indianoj. Kaj hodiaŭ li agis, kvazaŭ ĉiuj penegoj de la mondo valorus nenion al li.

„Tio ja ne estas kuraĝo“, Sam diris, „sed kolero, nenio sed kolero. Li pensas, ke estas via kulpo, ke li estis igita sub la forto de la apaĉoj. Li ne vidis vin ekde la tago, je kiu ni estis kaptitaj. Nun li rimarkas, ke ni ĉirkaŭiras libere. La ruĝuloj estas amikecaj al ni, dum li ekmortu. Tio estas sufiĉa kaŭzo al li pensi, ke ni intrigis kontraŭ li. Sed nur atendu la komencon de la torturado, tiam li kantos tute alie, se mi n'eraras!“

La apaĉoj lasis nin ne longe atendi la komencon de la malgaja sepkaĵo. Mi fakte volis iri, sed neniam antaŭe vidis tiun aĵon, kaj do decidis resti tiel longe kiel mi povis elteni ĝin.

La spektantoj sidiĝis. Pluraj junaj militistoj kun tranĉiloj en la manoj aperis kaj stariĝis ĉirkaŭ kvin dek metrojn antaŭ Rattler. Ili ĵetis iliajn tranĉilojn al li, sed evitis trafi lin. La klingoj ĉiuj iĝis en la ĉerkon, sur kiun li estis fiksligita. La unua tranĉilo estis maldekstre, kaj la dua dekstre de lia piedo, tiel proksime, ke preskaŭ ne estis aero intere. La du sekvintaj tranĉiloj estis celitaj pli alten. Tiel daŭriĝis, ĝis liaj kruroj estis randumitaj malvaste de kvar tranĉilaj vicoj.

Ĝis nun li sufiĉe bone kondukis. Sed nun la tranĉiloj enflugegis ĉiam pli alte. La tasko estis imiti la konturon de la korpo per tranĉiloj. Li timiĝis. Ĉiufoje, kiam tranĉilo estis ĵetita al li, li elpuŝis timkrion. La ĵetoj iĝis des pli laŭtaj kaj altaj jo pli alten la indianoj celis.

Kiam ankaŭ la supra parto de la korpo estis ĉirkaŭita de ĉiuj la tranĉiloj, ili celis al la kapo. La unua tranĉilo iĝis dekstre de lia kolo en la ĉerkon, la dua maldekstre. La sekvintoj eniĝis laŭ ambaŭ flankoj de la kapo ĝis la hardislino, ĝis ne plu estis spaco por kroma klingo. Tiam ĉiuj la tranĉiloj estis eltiritaj. Tio estis nur antaŭludo. La junaj militistoj montru, ke ili povas celi trankvile kaj trafi certe. Ili iris al la cirklaĵo kaj sidiĝis.

Nun Intŝu-tŝuna elektis pli maljunajn militistojn, kiuj ĵetu el la distanco de tridek paŝoj. Kiam la unua pretis, la ĉefo iris al Rattler, montris al lia dekstra brako kaj ordonis:

„Trafu tien ĉi.“

La tranĉilo alflugis, ekzakte trafis la montritan punkton kaj iĝis tra la muskolo en la ĉerkon. Tio estis serioza. Rattler sentis la doloron kaj elpuŝis kriadon, kvazaŭ li jam estis trafita mortodanĝere. La dua tranĉilo iĝis tra la alia brako. La kriado duobliĝis. La tria kaj kvara ĵeto estis celitaj al la femuroj kaj ankaŭ tie trafis ekzakte la punktojn, al kiuj la ĉefo estis antaŭe montrinta. Oni ne vidis sangon flui, ĉar Rattler ne estis senvestigita, kaj la indianoj unue nur trafu tiujn lokojn, kie la lezaĵoj ne povis kaŭzi neniun danĝeron, do ne mallongigon de la spektaĵo.

Eble Rattler estis pensinta ĝis nun, ke oni ne vere estis tiel serioza pri sia mortigo. Nun li komprenu, ke tio supozo estis malĝusta. La sekvintajn tranĉilojn li ricevis en la malsuprajn brakojn kaj la krurojn. Antaŭe li nur elpuŝis unuopajn kriojn, sed nun li kriis senĉese.

La spektantoj grumblis, ŝuŝis kaj esprimis ilian malestimon en diversaj manieroj. Indiano sur la torturfosto kondukas tute alie. Kiam komencas la

spektaĵo, kiu finiĝu per lia morto, li ekkantas sian mortokanton, en kiu li laŭdas siajn agojn kaj mokas pri siaj torturantoj. Jo pli ardaĵ estas la doloroj, kiujn oni donas al li, des pli egaj estas la ofendoj, kiujn li ĵetas al ili. Neniam li elpuŝas plendon aŭ laŭtigi dolorkrion. Kiam li mortas, liaj kontraŭuloj deklaras lian gloron kaj enterigas lin kun ĉiuj indianaj honorigoj.

Alia aĵo estas malkuraĝulo, kiu krias per la plej malgrava lezo kaj petas pri indulgo. Torturi lin ne estas honoro, sed preskaŭ hontego. Tial finfine ne troveblas unu militisto plu, kiu volas okupiĝi per li, kaj li estas mortbatata aŭ en alia senhonora maniero transigata de vivo en morton.

Tia malkuraĝulo estis Rattler. Liaj lezaĵoj ne jam estis danĝeraj. Ili ja certe kaŭzis dolorojn al li, sed pri turmentoj oni ne jam povis paroli. Tamen li kriis kaj veis, kvazaŭ li sentus ĉiujn turmentojn de la infero. Dum tio li ĉiam refoje vokegis mian nomon.

Mi venu al li.

Intŝu-tŝuna ordonis paŭzon kaj petis min:

„Mia juna blanka frato demandu lin, kial li tiel krias. La tranĉiloj ĝis nun neeble povas kaŭzi doloron al li.“

„Jes, venu, *Sir*, venu! Mi parolu kun vi!“

Mi iris al li kaj demandis:

„Kion vi volas de mi?“

„Tiru la tranĉilojn el miaj brakoj kaj kruroj!“

„Tion mi ne rajtas.“

„Sed mi ja mortos per ili! Kiu povas travivu tiom multajn lezaĵojn?“

„Strange! Ĉu vi do kredis, ke vi travivos tion ĉi?“

„Sed vi ja ankaŭ vivas!“

„Mi murdis neniun!“

„Mi ne estas kulpa, ke mi ĝin faris. Vi ja sciis, ke mi ebris!“

„Tio ŝanĝas nenion pri via ago. Mi ofte avertis vin pri la brando. Vi ne atentis kaj nun devas akcepti la konsekvencojn.“

„Vi estas kruda kaj senkora homo! Bonvolu petu pro mi!“

„Tion mi faris. Petu pri pardono, kaj vi estos mortigata rapide kaj ne turmentata.“

„Ĉu ekmorti rapide? Sed mi ne volas ekmorti! Mi volas vivi, vivi, vivi!“

„Tio neblas.“

„Ĉu neblas? Do ne estas savigo?“

„Ne.“

„Neniu savigo — neniu, neniu!“

Li vokegis tion per ĉiu forto kaj tiam komencis tian vekriadon kaj plendaĉon, ke mi ne plu eltenis stari ĉe li.

„Sed restu, *Sir*, restu ĉe mi!“ li vokis al mi. „Aŭ ili rekomencos torturi min!“

La ĉefo bruskis al li:

„Ne plu fikriu, hundo! Vi estas malodoranta kojoto, kiun neniu militisto plu volas tuŝi per la armilo.“

Li turniĝis al liaj anoj:

„Kiu el la filoj de la apaĉoj plu volas okupiĝi per tiu malkuraĝulo?“

Neniu respondis.

„Do neniu, ĉu?“

Denove silento kiel antaŭe.

„Uf! Tiu murdisto ne meritas esti mortigata de ni. Li ankaŭ ne estu enterigota kun Klekih-petra. Kiel povus tia bufo aperi flanke de cigno en la ĉiamaj ĉasejoj! Detranĉu lin!“

Li donis manseĝon al du junulaj knaboj. Ili tuje ekstariĝis, kuris jen, tiris la tranĉilojn el liaj membroj kaj liberigis lin de la ĉerko.

„Fiksligu liajn brakojn sur la dorson!“ la ĉefo ordonis.

La knaboj, kiuj ne estis pliaĝaj ol dekjaraj, obeis.

Rattler ne riskas eĉ la plej etan kontraŭon. Kia malhonoro! Mi preskaŭ hontis esti blankulo.

„Konduku lin al la rivero kaj puŝu lin en la akvon!“ la sekvinta ordono sonis. „Se li vivante atingos la transan bordon, li estu libera.“

Rattler elpuŝis ĝojkrion kaj lasis sin konduki de la knaboj al la rivero. Ili ankaŭ vere enpuŝis lin. Li eĉ ne posedis tiom da dignosenton ensalti mem. Unue li ensinkis, sed baldaŭ reaperis je la supraĵo kaj penegis antaŭiĝi naĝante kun la dorso turnigite suben. Tio ne malfacilis, kvankam liaj manoj estis fiksligitaj sur lia dorso. Li povis antaŭiĝi per la kruroj.

Ĉu li rajtis atingi la transan bordon sen danĝero? Mi mem ne deziris tion. Li meritis la morton. Se oni lasis lin vivi plu kaj fuĝi, oni ja eĉ kunkulpiĝis pri la krimaĵoj, kiujn li estonte faros. La du knaboj staris proksime apud la akvo kaj rigardis lin. Tiam Intŝu-tŝuna ordonis al ili:

„Prenu pafilojn kaj pafu en lian kapon!“

Ili kuris al la loko, kie kelkaj militistoj kuŝigis iliajn pafilojn, kaj ĉiu prenis unu. La malgrandaj junuloj sciis ekzakte, kiel oni devis trakti tiujn armilojn. Ili surgenuiĝis sur la bordo kaj celis al la kapo de Rattler.

„Ne pafu, pro la volo de Dio, ne pafu!“ li kriis ekterurigita.

La knaboj interparolis. Ili mallevis la pafilojn kaj lasis Rattler:on naĝi pli for. Intŝu-tŝuna faris nenion kontraŭ tio. Mi vidis, ke li sciis ekzakte, ĉu ili povis pafi aŭ ne. Subite ili elpuŝis kuraĝigan vokegon per ilia helaj infanvoĉoj kaj lanĉis iliajn pafilojn. Rattler estis trafata en la kapon kaj tuje malaperis sub la akvosupraĵon.

Neniu ĝojkrio eksonis, kiel ĝi estas kutimo de la ruĝulo, kiam malamiko estis mortigata. Malkuraĝulo kiel Rattler ne meritis, ke oni laŭtigis eĉ unu etan elvokon pro li. La malestimo de la indianoj estis tiel granda, ke ili tute ne okupiĝis pri lia kadavro. Ili lasis lin naĝiĝi laŭ la fluo, sen eĉ vidi al li plu.

Intŝu-tŝuna venis al mi kaj demandis:

„Ĉu mia juna blanka frato nun kontentas pri mi?“

„Jes. Mi dankas al vi!“

„Vi ne devas danki al mi. Ankaŭ se mi ne estus koninta vian deziron, mi estus aginta sammaniere. Tiu hundo tute ne meritis ekmorti sur la torturfosto. La palvizaĝoj kapablas fari ĉiun malican agon sed kiam ili montru kuraĝon, ili per timo kriaĉas kiel hundoj, kiu ricevis batojn.“

„La ĉefo de la apaĉoj ne forgesu, ke ekzistas ĉie kuraĝaj kaj malkuraĝaj, bonaj kaj malbonaj homoj!“

„Vi pravas. Mi ne volis ofendi vin.“

Kliuna-ai

„Kion la militistoj de la apaĉoj nun faros?“ mi demandis. „Ĉu enterigi Klekih-petran?“

„Jes.“

„Ĉu mi kaj miaj kunuloj rajtas ĉeesti?“

„Jes. Se vi ne estus demandinta, mi estus petonta vin pri tio. Vi tiutempe parolis kun Klekih-petra, kiam ni foriris pro alporti la ĉevalojn. Kia interparolado tio estis?“

„Li spertis kaj suferis multon kaj rakontis tion al mi.“

„Kiam li kuŝis mortante sur mia koro, li parolis al vi en lingvo, kiun mi ne komprenis“, Winnetou diris pripense. „Kiu ĝi estis?“

„La lingvo de niaj gepatroj.“

„Ĉu li tiam ankaŭ parolis pri mi?“

„Li petis min fideli al vi.“

„Fideli — al — mi — ĉu? Sed tiam vi ja ne konis min.“

„Mi konis vin, ĉar mi vidis vin, kaj li ja rakontis al mi pri vi.“

„Kion vi respondis al li?“

„Mi promesis plenumigi tiun peton.“

„Estis lia lasta deziro. Vi estiĝis lia heredanto. Vi promesis al li fideli al li, vi savis min, zorgis pri mi kaj indulgis min, kiam mi persekutis vin kiel mia malamiko. La piko de mia tranĉilo estus estinta mortiga al ĉiu alia, sed via forta korpo ĝin rezistis. Mi ŝuldas tiom multon al vi. Estu mia amiko!“

„Mi estas delonge.“

„Mia frato!“

„Kore volonte.“

„Ni firmigu nian aliancon apud la tombo de tiu, kiu metis mian animon en viajn manojn! Mia sango estu via, kaj via sango estu mia sango! Mi trinkos vian kaj vi trinkos mian sangon. Intŝu-tŝuna, la plej alta ĉefo de la apaĉoj, ĝin permesos al mi!“

Intŝu-tŝuna donis siajn manojn al ni kaj elkore diris:

„Mi ĝin permesas. Vi ne estos nur fratoj, sed kiel unu sola viro kaj militisto en du korpoj. *Hough!*“

Ni iris al la loko, kie la tombo estu starigata. Mi demandis pri la konstrua maniero kaj tiam petis pri kelkaj tomahokoj. Tiam mi iris kun Sam, Dick Stone kaj Will Parker kontraŭ la fluo en la arbaron, kie ni elektis taŭgajn lignaĵojn kaj faris krucon per la tomahokoj. Kiam ni revenis kun tiu al la placo, la funebra ceremonio

jam estis komencinta. La ruĝuloj estis sidiĝinta ĉirkaŭ la konstruaĵon kaj kantis iliajn monotonajn, strangajn funebrajn kantojn. La obtuza sono estis de tempo al tempo subsonita de altega, orelsira plendokrio, kiu elpafiĝis kiel subita fulmo el densaj nuboj.

Dek du indianoj okupiĝis per la instruado de la du ĉefoj pri la konstruaĵo. Inter ili kaj la plendantaro dancis per strangaj, malrapidaj moviĝoj kaj saltoj mirige kovrita kaj per ĉiaj strangaj aĵoj ornamita figuro.

„Kiu estas tiu?“ mi demandis. „La medicinisto, ĉu?“

„Jes“, Sam respondis.

„Indianaj kutimoj je enterigo de kristano! Kion vi diras pri tio, kara Sam?“

„Ĉu tio ne konvenas al vi? Lasu ĝin trankvile konveni, *Sir!* Tute ne diru vorton kontraŭ tio! Vi alikaze treege ofendus la apaĉojn.“

„Sed tiu pompaĉo min ĝenas tutege!“

„Sed estas intencata bone. Tiuj pacemaj homoj kredas al la Granda Spirito, al kiu iris la morta amiko kaj instruisto. Ili faras la adiaŭan kaj funebran ceremonion en ilia maniero. Ĉio, kion la medicinisto faras dum tio, havas simblan signifon. Do trankvile lasu ilin agi! Ili same ne malhelpos al ni ornami la tombon per nia kruco.“

Kiam ni kuŝiĝis la krucon flanke de la ĉerko, Winnetou demandis:

„Ĉu tiu segno de la kristanaro estu starigota je la tombo de Klekih-petra?“

„Jes.“

„Tio bonas. Mi ĉiukaze estus petonta mian fraton Old Shatterhand fari krucon. Klekih-petra havis unu en sia loĝejo kaj preĝis antaŭ ĝi. Tial tiu segno de lia kredo ankaŭ gardu lian tombon. Kiun lokon ĝi havu?“

„Ĝi elstaru supre el la tombo.“

Post kelka tempo la konstruado estis finigita. La tombo estis kronata de nia kruco kaj havis truon antaŭe por la ĉerko, kiu nun ankoraŭ staris sur la placo.

Venis Nŝo-tŝi. Ŝi estis en la pueblo pro alporti du argilajn pladojn. Kun ili ŝi iris al la rivero, pro plenigi ilin per akvo. Tiam ŝi venis al ni kaj metis la pladojn sur la ĉerkon.

Nun ĉio estis pretigita pro la entombigo. Intŝu-tŝuna manseĝis, kaj la plendokantado ekĉesis. La medicinisto kaŭriĝis sur la teron. La ĉefo paŝis al la ĉerko kaj parolis malrapide kaj solene:

„La suno leviĝas matene en la oriento kaj malleviĝas vespere en la okcidento. La jaro vekiĝas je la printempo kaj redormiĝas je la vintro. Tiel ĝi ankaŭ estas pri la homo. Ĉu estas tiel?“

„*Howgh!*“ ĝi ĉie sonis obtuze.

„La homo leviĝas kiel la suno kaj remalleviĝas en la tombon. Li venas en la mondon kiel printempo kaj kuŝiĝas pro restadi kiel la vintro. Sed kiam la suno malleviĝis, ĝi reaperas matene, kaj kiam pasis la vintro, la printempo reĉeestas. Ĉu ĝi estas tiel?“

„*Howgh!*“

„Tion Klekih-petra instruis al ni. La homo estas metata en la tombon, sed transe de la morto li restariĝas kiel nova tago kaj kiel nova printempo, pro vivi plu en la lando de la Granda Spirito. Tion Klekih-petra diris al ni, kaj nun li scias, ĉu li diris la veron, ĉar li malaperis kiel la tago kaj la jaro. Lia animo eniris en la loĝejo de la mortintoj, al kiu li ĉiam estis sopirinta. Ĉu estas tiel?“

„*Howgh!*“

„Lia kredo ne estis nia kredo. Ni amas niajn amikojn kaj malamas niajn malamikojn. Sed li instruis, ke oni amu ankaŭ siajn malamikojn. Tion ni ne volis kredi. Sed ajn kiam ni obeis lin kaj liajn vortojn, ĝi donis al ni nur utilon kaj ĝojon. Eble lia kredo ankaŭ estas nia kredo, nur ke ni ne povis kompreni ĝin tiel, kiel li deziris. Ni diris, ke niaj animoj iros al la ĉiamaj ĉasejoj. Li asertis, ke lia animo iros en la ĉiaman feliĉon. Ofte mi pensas, ke niaj ĉasejoj estas tiu ĉiama feliĉo. Ĉu estas tiel?“

„*Howgh!*“

„Lia fino falis sur lin kiel la rabbesto sur sia viktimo. Subite kaj neekspektite ĝi estis jen. Li estis sana kaj vigla kaj staris flanke de ni. Li estis surĉevaliĝanta kaj hejmrajdonta kun ni. Ĉimomente kuglo de murdisto trafis lin. Miaj gefratoj plendu pri tio!“

Komencis obtuza vekriado, kiu iĝis ĉiam pli laŭta kaj alta, ĝis ĝi finis per orelŝira muĝo. Tiam la ĉefo pluis:

„Ni venĝis lian morton. Sed la animon de la murdinto bedaŭre nun ne estas ĉe Klekih-petra. Ĝi ne povas servi al li transeje de la tombo, ĉar ĝi estis malkuraĝa kaj ne volis sekvi lin en la morton. La fava hundo, al kiu ĝi apartenis, estis pafita de infanoj. Lia kadavro naĝiĝas laŭ la fluo. Ĉu estas tiel?“

„*Howgh!*“

„Nun li estas for de ni. Sed lia korpo restis ĉe ni, proke ni starigas monumenton por li. Li ne estis naskita en tiu ĉi lando, sed li venis el fora regno trans la granda akvo. Oni rimarkas tion, perke tie kreskas la kverkoj. Tial ni alportis pro lia honoro glanojn, pro semi ilin sur lia tombo. Kiam ili ĝermos kaj kreskos el la tero, lia animo vekos el la tombo. Kaj tiel, kiel kreskas tiuj kverkoj, liaj vortoj vastiĝos en niaj koroj. Li ne iris for de ni, sen sendi al ni palvizaĝo, kiu estu anstataŭ li nia amiko kaj frato. Jen vi vidas Old Shatterhand: on, la blanka ulo, kiu devenas de la sama lando, el kiu Klekih-petra venis al ni. Li mortpikis la grizurson per la tranĉilo kaj batas ĉiun kontraŭulon teren per la pugno. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou estis donita sub lia forto, sed li lasis niajn vivojn al ni, ĉar li estas amiko de la ruĝaj viroj. Ĉu estas tiel?“

„*Howgh!*“

„Estis la lasta deziro de Klekih-petra, ke Old Shatterhand estu sia sekvanto inter la apaĉoj. Old Shatterhand promesis plenumigi tiun deziron. Tial li estu enprenata en la tribon de la apaĉoj kaj valori kiel ĉefo. Ĝi estu tiel, kvazaŭ li estis naskita ĉe ni. Pro certigi tion, li devus fumi la kalumeton kun ĉiu plenkreskita militisto de la apaĉoj. Sed tio ne necesas, ĉar li trinkos la sangon de Winnetou kaj

Winnetou la lian. Tiam Old Shatterhand estos sango de nia sango kaj karno de nia karno. Ĉu la militistoj de la apaĉoj konsentas pri tio?"

„*Howgh, howgh, howgh!*“ estis la triobla ĝoja respondo de ĉiuj ĉeestantoj.

„Do Old Shatterhand kaj Winnetou venu al la ĉerko kaj lasu ilian sangon flui en la akvon de la frateco!“

Do ĝusta, vera sangofrateco, pri kiu mi estis leginta jam tiel ofte! Ĝi estas kutimo de multaj sovaĝaj kaj duonsovaĝaj kaj estas certigata tiel, ke la du partoprenantoj aŭ miksas sangon de ili kaj trinkas ĝin, aŭke la sango de unu estas trinkata de la alia kaj reciproke. Sangofratoj kunrestas ofte pli firme, elkore kaj altruisme ol denaskaj fratoj.

Ĉi tie estis tiel, ke mi trinku da la sango de Winnetou, kaj li da mia sango. Ni stariĝis je ambaŭ flankoj de la ĉerko. Intŝu-tŝuna nudigis la brakon de lia filo kaj tranĉetis ĝin per la tranĉilo. El la sendanĝera tranĉo fluis kelkaj sangogutoj, kiujn la ĉefo lasis fali en unu akvoplodon. Tiam estis mia vico. Kelkaj gutoj falis en la alian pladon. Winnetou ricevis la pladon kun mia sango en la manon, kaj mi prenis la alian pladon kun la sangogutoj de Winnetou.

Tiam diris Intŝu-tŝuna:

„La animo vivas en la sango. La animoj de tiuj junaj viroj iĝu en la alian kaj estu unu animo. Kion Old Shatterhand pensos, tiu tiam estu la penso de Winnetou, kaj kion Winnetou volas, tio ankaŭ estu la volo de Old Shatterhand. Trinku!“

Ni malplenigis niajn pladojn. Estis akvo de la Rio Pecos kun kelkaj sangogutoj, kiujn oni ne gustis. Tiam la ĉefo donis lian manon al mi.

„Nun estas same kiel Winnetou la filo de mia korpo kaj militisto de nia popolo. La gloro de viaj agoj rapide disvastiĝos. Neniu alia militisto superos vin. Ĉiuj triboj de nia popolo respektos vin kiel ĉefo de la apaĉoj!“

Tio estis rapida avanco! Antaŭ nelonge mi ankoraŭ estis privata instruisto en St. Louis, poste *surveyor* kaj nun ĉefo inter „sovaĝuloj“. Sed mi konfesas, ke la sovaĝuloj plaĉis al mi pli multe ol la blankuloj, kiujn mi renkontis en la pasinta tempo.

La interŝanĝo de sango cetere nek de mi, nek de la apaĉo estis ligata al ajn iuj magiaj efikoj. Ĝi havis nur simbolan signifon.

Strange la vortoj de Intŝu-tŝuna tamen pravis, ke Winnetou kaj mi estis kiel unu animo en du korpoj. Ni interkonsentis sen interparoli pri niaj sentoj, pensoj kaj decidoj. Ni nur bezonis vidi al la alia pro scii ekzakte, kion ni du volis. Eĉ kiam ni estis for de la alia, ni agis kun vere miriga agordo. Sed tio ne estis la efiko de la interŝanĝita sango, sed kaŭzo de nia reciproka simpatio kaj de la plena respekto pri la opinioj kaj la kutimoj de la alia.

Kiam Intŝu-tŝuna estis finiginta sian paroladon, ĉiuj apaĉoj stariĝis kaj elpuŝis laŭtan, certigan „*Howgh!*“:on. Tiam la ĉefo aligis:

„Nun la nova, la vivanta Klekih-petra estas akceptita ĉe ni, kaj ni povas doni la mortan en sian tombon. Miaj fratoj nun faru tion!“

Li parolis al la apaĉoj, kiuj estis konstruintaj la monumenton.

Mi petis atendeton kaj manseĝnis al Hawkens, Stone kaj Parker alveni. Kiam ili staris ĉe mi, mi parolis kelkajn vortojn sur la ĉerkon kaj aligis preĝon. Tiam la restaĵoj de la eksa revolucionisto kaj postan pentanton estis ŝovataj en la interon de la ŝtondonon. La ruĝuloj komencis malfermigi la truon.

Dum la tombo estis malfermigata, refoje eksonis la funebraj plendaĵoj de la indianoj. Kiam la lasta ŝtono estis enmitita, la soleno estis finigita. Ĉiu revenis al sia kutima okupiĝo. Mi estis invitita de Intŝu-tŝuna al manĝado.

Li loĝis en la plej granda ĉambro en la tria etaĝo de la pueblo. Ĝi estis ekipita tre simple. De la muroj pendis riĉa kolekto de indianaj armiloj, kiun mi rigardis pli detale. „Bela Tago“ servis al sia patro, Winnetou kaj mi. Mi trovis, ke ŝi estis majstrino de la pretigo de indianaj manĝaĵoj. Oni preskaŭ diris nenion. La ruĝulo ĝenerale ŝatas silenti, kaj hodiaŭ jam estis parolita tiom multe, ke ĉio, kiu restis priparolinda, estis prokrastita. Post la manĝado la malheliĝo baldaŭ ĉeestis.

„Ĉu mia blanka frato volas kuŝiĝi aŭ iri kun mi?“ Winnetou demandis min.

„Mi kuniras“ mi respondis, sen demandi, kien li volis iri.

Ni malaltiĝis de la pueblo kaj iris al la rivero. Tion mi ekspektis. Winnetou estis kondukita al la tombo de la hodiaŭ entombigita instruisto. Ni tie sidiĝis flanke de la alia. Winnetou prenis mian manon kaj tenis ĝin, sen diri unu vorton. Mi evitis interrompi la silenton.

Ĉi tie mi aligu, ke ne ĉiuj apaĉoj vivis kun iliaj anoj en la pueblo. Pro tio la konstruaĵo estis multe tro malgranda. Ĝi estis loĝta de Intŝu-tŝuna kaj liaj plej eminentaj militistoj kun iliaj familioj kaj estis la centro de la iliajn bestarojn paŝtantaj kaj ĉasante vagantaj anoj de la tribo de la meskalero-apaĉoj. De tie ĉi la ĉefo regis sian tribon, kaj de tie ĉi li ankaŭ komencis la longajn rajdadojn al la aliaj triboj, kiuj respektis lin kiel plej alta ĉefo. Tiuj estis la lajaneroj, ĥikariljoj, tarakonoj, ĉirikajuroj, pinalenjoj, gilenjoj, mimbrenjoj, lipanoj, kupromino-apaĉoj kaj aliaj. Eĉ la navaĥoj ĝenerale obeis liajn ordonojn.

La meskaleroj, kiuj ne loĝis en la pueblo, estis foririntaj post la entombigo. Nur kelkaj el ili restis tie ĉi pro gardi la de la kajovajoj transprenitaj ĉevaloj. Tial mi nun sidis kun Winnetou sole kaj nerigardate ĉe la tombo de Klekih-petra.

„Ĉu mia frato Old Shatterhand iam forgesos, ke ni estis liaj malamikoj?“

„Jam estas forgesita.“

„Sed unu aĵon vi ne povos pardoni: la ofendon, kiu mia patro faris al vi.“

„Kiam?“

„Je nia unua renkontiĝo.“

„Ha, ke li kraĉis en mian vizaĝon, ĉu? Kial mi ne povos pardoni tion?“

„Ĉar salivo nur estas purigbla per la sango de la kaŭzinto.“

„Winnetou ne afliktiĝu. Ankaŭ tio jam estas forgesita. Mi tute ne sentis ofendigita de Intŝu-tŝuna, via patro. Aŭ ĉu vi kredas, ke Old Shatterhand lasus sin alkraĉi sen tuje respondi al tiu ofendo per la pugno?“

„Jes, ni miris poste, kial vi ne faris tion.“

„La patro de Winnetou ne povis ofendi min. Mi forviŝis la salivon. Tiam ĝi estis pardonita kaj forgesita. Ni ne parolu plu pri tio!“

„Sed tamen mi parolu pri ĝi. Mi ŝuldas tion al vi, ĉar vi estas mia frato.“

„Kial vi parolu pri ĝi?“

„Vi unue lernu la kutimojn de mia popolo. Neniu militisto ŝate konfesas eraron. Ĉefo faru tion eĉ pli malŝate. Intŝu-tŝuna scias, ke li faris eraron, sed li ne rajtas peti vian pardonon. Tial li ordonis al mi paroli kun vi. Winnetou vin petas anstataŭ sia patro.“

„Tio ne necesas. Ni kvitas, ĉar ankaŭ mi ofendis vin.“

„Ne.“

„Sed jes! Ĉu pugnobato ne estas ofendo?“

„Tio estis dum batalo, kie ĝi ne valoras kiel ofendo. Mia frato estas nobla kaj grandanima. Ni neniam forgesos tion.“

„Ni parolu pri aliaj aĵoj! Mi hodiaŭ estiĝis apaĉo. Kio ĝi estas pri miaj kunuloj?“

„Ili ne povas esti enprenataj en la tribon, sed ili estas niaj fratoj. Morgaŭ ni fumos la pipon de la paco kun ili. Ĉu en la hejmlando de mia frato ne estas kalumeto?“

„Ne. Kristanoj ĉiuj estas fratoj, eĉ sen iaj ceremoniaĵoj.“

„Ĉu ĉiuj fratoj? Ĉu ne estas milito inter ili?“

„Sed jes.“

„Tiukaze ili ankaŭ ne estas aliaj aŭ pli bonaj ol ni. Ili instruas la amon kaj ne sentas ĝin. Kial mia blanka frato forlasis sian hejman landon?“

Ne estas moro inter la ruĝulo fari tiajn demandojn. Sed Winnetou povis ĝin fari, ĉar li nun estis mia frato, kiu konatiĝu kun mi.

„Pro serĉi la feliĉon tie ĉi“, mi respondis.

„La feliĉon! Kio estas la feliĉo?“

„Riĉeco ekzemple, sed—“

Li lasis mian manon, kiam mi diris tion. Mi sciis, ke li nun havis la senton, ke li eraris pri mi.

„Riĉeco!“ li flustris. „Ĉu vi vere opinias, ke riĉeco feliĉigas?“

„Jes.“

„Vi eraras. La oro nur malfeliĉigis la ruĝajn virojn. Pro la oro la blankuloj pelas nin de lando al lando, de loko al loko, tielke ni pereos malrapide, sed certe. La oro estas la kaŭzo de nia morto. Mia frato do ne aspiru ĝin.“

„Mi ja ne faras tion.“

„Ĉu ne? Sed vi ja diris, ke vi serĉi la feliĉon en la riĉeco.“

„Jes, tio veras. Sed estas riĉeco en diversaj specoj, riĉeco je oro, je saĝeco kaj sperteco, je saneco, je gloro kaj famo, je graco de Dio kaj la homoj.“

„Uf, uf! Tion vi volis diri! Al kiu speco de feliĉo vi aspiras?“

„Al tiu, kiun mi priparolis laste.“

„Graco de Dio! Do vi ja estas pia, kredanta kristano, ĉu?“

„Ĉu mi estas bona kristano, mi ne scias, sed mi ŝate volas esti unu.“

„Do ĉu vi pensas, ke ni estas idolanoj?“

„Ne. Vi kredas al la Granda Spirito kaj ne adoras idolojn.“

„Plenumigu unu peton de mi!“

„Pri kiu peto vi parolas?“

„Ne parolu pri la kredo al mi! Neniam provu konverti min! Mi ne volas, ke nia alianco estos disŝirata. Estis tiel, kiel diris Klekih-petra. Via kredo povas esti la vera, sed ni ruĝaj viroj ja ne povas ĝin kompreni jam nun. Se la kristanoj ne forpelus kaj pereigus nin, ni pensus, ke ili estas bonaj homoj, kaj ankaŭ, ke ilia instruado estas bona. Tiam ni ankaŭ certe havus tempon lerni tion, kion oni sciis pro kompreni vian sanktan libron kaj viajn pastrojn. Sed kiu estas malrapide kaj certe dispremata, ne povas kredi, ke la instruado de tiu, kiu mortigas lin, estas religio de la amo.“

„Vi diferencigu inter la religio kaj tiuj ĝiaj anoj, kiuj nur ekstere konfesiĝas al ĝi kaj ne agas laŭ ĝi!“

„Tion diras ĉiuj plavizaĝoj. Ini nomiĝas kristanoj, sed ne agas tiel. Ni havas nian grandan Manitun, kiu volas, ke ĉiuj homoj estu bonaj. Do neniam provu fari homon el mi, kiu estas nomata kristano, senke li eble estas unu! Tio estas la peto, kiun vi plenumigu al mi!“

Mi plenumigis ĝin al li kaj ne diris unu vorton al li pri mia kredo. Sed ĉu oni devas paroli? Ne per la vortoj, sed per mia vivo, mia ago mi estis estinta la instruisto de Winnetou.

Jarojn poste, je neforgesebla vespero, li postulis mem, ke mi parolu kun li pri la demandoj de la kredo.

Nun mi kontentiĝis per premeti lian manon kiel segno, ke mi volis plenumi lian peton. Tiam li pluis:

„Kio okaziĝis, ke mia frato alligiĝis al la landŝtelistoj? Ĉu li ja ne sciis, ke tio estis krimo kontraŭ la ruĝaj viroj?“

„Mi estis povinta diri ĝin al mi, sed mi ne pensis pri tio. Mi estis gaja poci estiĝi *surveyor*, ĉar mi estis salajrita tre bone.“

„Ĉu salajrita? Mi kredis, ke vi ne povis finiĝi la laboron, ĉu? Ĉu do oni salajris vin, antaŭke la laboro estis finigita?“

„Ne. Mi ricevis antaŭpagon kaj la ekipaĵojn. Kion mi estos salajrinta, estus pagota al mi post la finigo.“

„Kaj nun vi ne ricevos la monon, ĉu?“

„Jes.“

„Ĉu estas multa?“

„En miaj proporcioj tre multa.“

Li silentis momenton. Tiam li diris:

„Mi bedaŭras, ke mia frato suferu damaĝon nur per ni. Ĉu vi ne estas riĉa?“

„Rilate al mono mi estas malriĉegulo.“

„Kiom da tempo vi devis mezuradi plu, ĝis vi estus finigotaj la mezurado?“

„Nur kelkajn tagojn.“

„Uf! Se mi estus koninta vin tiel, kiel mi konas vin hodiaŭ, ni estus atakintaj la kajovojn kelkajn tagojn pli poste.“

„Tielke mi povus esti finiginta la laboron hodiaŭ, ĉu?“

„Jes.“

„Tio signifas, ke vi estus lasinta nin fari la ŝteladon ĝisfine, ĉu?“

„Ne la ŝteladon, nur la mezuradon. La lineloj sur via papero jam ne damaĝas al ni. Per ili la ŝtelado ne estas farita. Ĝi fakte komencas tiam, kiam venos la laboristoj de la palvizaĝoj pro konstrui la vojon de la fajroĉevalo. Mi donus al vi—“

Li hezitis dum lia parolado, pro klariĝi pri siaj novaj pensoj. Tiam li pluis:

„Ĉu vi devas havi la paperojn, pri kiun mi ĵus parolis pro ricevi vian salajron?“

„Jes.“

„Uf! Tiokaze vi neniam ricevos ĝin, ĉar ĉio, kion vi desegnis, estis neigata.“

„Kaj kio okazis al niaj iloj?“

„La militistoj, kiuj trovis ilin, volis ilin disbati. Sed mi ne permesis tion. Kvankam mi ne estis en lernejo de la palvizaĝoj, mi tamen scias, ke tiuj objektoj havas altan valoron. Tial mi ordonis teni ili zorge. Ni portis ilin tien ĉi. Mi redonos ilin al mia frato Old Shatterhand.“

„Mi dankas al vi. Mi akceptas tiun donacon de vi, kvankam ĝi ne plu utilas al mi. Sed estas tre kara al mi, ke mi povos redoni la mezurilojn.“

„Ili ne utilas al vi, ĉu?“

„Ne. Ili nur utilus, se mi povus finigi la mezuradon.“

„Sed ja mankas al vi la paperoj, kiuj estis neigataj, ĉu?“

„Ne. Mi estis tiel gardume fari la desegnaĵojn dufoje.“

„Kaj ĉu vi ankoraŭ havas la duajn?“

„Jes, tie ĉi en mia poŝo. Vi estis ordoninta, ke nenio estu forprenata de mi.“

„Uf, uf!“

Tiu elvoko sonis duone kiel miriĝo kaj duone kiel kontentiĝo. Tiam li refoje silentis. Post kelka tempo li restariĝis kaj diris:

„Ni iru hejmen. Mia blanka frato suferis damaĝon per ni. Winnetou faros anstataŭon. Sed unue vi mallacigu ĉe ni.“

Ni reiris al la pueblo, en kiu ni kvar blankuloj estis dormantaj hodiaŭ la unuan fojon kiel liberaj viroj. La sekvintan tagon la paco de la pipo per granda ceremonio estis fumata de Hawkens, Stone, Parker kaj la apaĉoj., dum kio estis farataj la kutimajn longajn paroladojn. La plej bela estis farata de Sam, kiu ornamentis ĝin laŭ lia maniero tiel per spritaj esprimoj, ke la seriozaj indianoj peniĝu resti seriozaj.

Dum la pasiĝo de la tago ĉio estis klarigata ĉio, kio ĝis tiam estis restinta nekonata de miaj kunuloj. Dum tio mi refoje raportis, ke mi detranĉis Intŝutŝunan kaj Winnetoun je tiu vespero. Hawkens pri tio ekpredikis al mi tion:

„Vi estas intrigema homo, tute kaj komplete intrigema homo, *Sir!* Oni ja kutimas esti sincera al la amikoj, speciale se oni ŝuldas tiom multe al ili, kiel vi al ni. Kio vi ja estis, kiam ni vidis vin la unuan fojon en St. Louis? Privata instruisto,

kiu enpuŝu en siajn infanojn la abocoon laŭvice kaj la multobligan tabelon kontraŭvice. Kaj tia malfeliĉa ulo vi estus restinta, se ni ne estus zorgintaj pri vi tiel amplene kaj komprenprete. Nur ĉe ni vi iam post iam gajnis prudenton. Estis ni, kiuj evoluigis vian cerbon tiel, ke ĝi post la ĝistiam malhelo nun komencas iam kaj tiam malheliĝi en ĝi. Bone kaj precize, ni estis patro kaj patrino, onklo kaj onklino al vi, garde zorgis pri vi, nutrigis vin korpe per la plej sukaj viandaĵoj kaj mense per nia saĝeco kaj sperteco kaj nun povis ekspekti per tio, ke vi montras atenton, honorigon kaj dankecon kontraŭ ni, sed ne, ke vi kiel anaso kuras en la akvon, en kiu ni kokinoj mizere estus dronantaj. Tamen vi ĉiam faris tion, kio estis malpermesita al vi. Doloras en mia malnova ĉasĉemizo vidi, ke vi kvitigas tiom da amo kaj sindono per tiom da malobeo kaj sendankeco. Se mi volus nombrigi ĉiujn viajn fiajn petolaĉojn laŭ la vico, neniuj fino estus ekspektable. Sed la plej aĉa estis, ke vi liberigis la du ĉefojn, senke ĝin diri poste al ni. Tion mi povas nek forgesi nek pardoni kaj pensos pri tio tiel longe, kiel mi estas en mia nuna haŭto. La konsekvencoj de tiu malica prisilentaĉeco tiam ja ankaŭ tuje videblis. Anstataŭ esti stufitaj kaj rostitaj sur la fosto, kaj hodiaŭ vekigi en la ĉarmaj ĉasejoj de la pasintaj indiananimoj, ni eĉ estis pritaksitaj kiel nemortigindaj. Nun ni sidas plenvive kaj bonsane tie ĉi en tiu fora pueblo, kie oni klopodiĝas difektigi niajn stomakojn per delikataĵoj kaj igi el *greenhorn* veran duondion. Tamen vi ankaŭ tiun fojon ne volas puŝi vin el nia mezo kaj el niaj koroj, sed stokigi ardajn karberojn sur vian kapon, perke ni pardonas al vi, se mi n'eraras. Jen mia mano. Ĉu vi volas promesi pliboniĝon al mi, amata *Sir*?

„Jes“, mi respondis kaj prenis lian manon. „Mi sekvos la noblan idealon tiel fervore, ke oni jam post mallonga tempo kredos, ke mi estas vera Sam Hawkens.“

„Plej estimata, tion dece lasu! Tio estus tute vana peno. *Greenhorn* kaj similiĝi al Sam Hawkens! La plej pura neblaĵo! Tio estus ekzakte, kvazaŭ raneto provus iĝi operkantisto kaj —“

Dick Stone interrompis, ja ridante, sed tamen iomete malpermesante, lian parolon:

„Stop! Finfine estu kvieta, maljuna babilaĉulo! Vi tute ne plu estas eltenebla! Vi maligas ĉion, fuŝas pri ĉio kaj metas la dekstran ganton sur la maldesktran manon! Se mi estus Old Shatterhand, mi ne plu tolerus tiun ĉiaman *greenhorn*:on tiel kviete.“

„Kiel li ne plu toleru ĝin? Ja veras, li ja estas unu!“

„Sensecaĵo! Ni ŝuldas niajn vivojn al li. El cent spertaj okzidentuloj, enkomprenante vin kaj nin, estus estinta bone neniuj, kiu estis sukcesinta kion li hieraŭ sukcesis. Anstataŭke ni gardas lin, li gardas nin. Tion memoru! Se li ne ĉeestus, ni ne sidus tie ĉi tiel gaje, kaj vi ne kaŭrus kun sana haŭto sub via malnova falsa peruko!“

„Kio? Ĉu falsa peruko? Tion diru ne duan fojon al mi! Estas tute vera peruko. Se vi ne jam scias tion, vidu pli detale al ĝi!“

Li deprenis ĝin kaj donis ĝin al li.

„For, for tiu felaĵo!“ Stone protestis ridante.

Sam ĝin remetis sur la kapon kaj diris riproĉe:

„Hontu, Dick, ke vi nomis la ornamaĵon de mia kapo felaĵo! Mi neniam ekspektis tion de tiel bona kamarado! Vi ĉiuj ne kapablas honorigi la valoron de via olda Sam. Do mi punos vin per malestimo kaj nun vizitos mian Maryn. Mi ja vidu, ĉu ĝi fartas same bone kiel mi.“

Li faris malestimon mansignon tra la aero kaj foriris. Ni laŭte ridis post li, ĉar vere estis neebla pensi ion malbonan pri li.

La sekvintan tagon revenis la esploristoj, kiuj kaŝe estis sekvintaj la kajovagojn. Ili raportis, ke la malamikoj estis forrajdintaj senhalte, kaj ke ili ŝajne ne havis la intencon venĝiĝi al la apaĉoj.

Nun sekvis tempo da trankvileco. Sam, Dick kaj Will ŝate ĝuis la gastamon de la apaĉoj kaj laŭdece mallaciĝis. Sam Hawkens limigis sian agemon per ĉiujtagaj rajdadoj de sia Mary. La besto, laŭ liaj vortoj, lernu la admiri liajn artecojn. Tio signifas, ke ĝi kutimiĝu al lia maniero rajdi.

Mi tute ne maldiligentis. Winnetou intencis preni min en la indianan instruadon. Ofte ni estis survoje taglonge kaj faris forajn rajdadojn, dum kiuj mi trejniĝu ĉion, kiu apartenas al la ĉasado kaj la militado. Ni rampadis en la arbaroj, dum kio mi ricevis elstaran instruadon de la kaŝproksimiĝo.

Winnetou ofte disiĝis de mi kaj donis al mi la taskon serĉi lin. Li dece klopodiĝis forviŝi siajn spurojn, kaj mi klopodiĝis sammaniere trovi ilin. Plurfoje li tiam estis en densa arbedaĵo aŭ staris, kaŝita de malsupren pendanta foliaro en la akvo de la Rio Pecos kaj rigardis min, kiel mi serĉis lin. Li atentigis min pri miaj misagoj kaj donis ekzemplojn kiel mi konduku kaj kion mi faru kaj lasu. Estis bonega instruado, kiun li donis per la sama plezuro, kiel mi estis lia lernanto per ĝojo kaj admiro. Winnetou ne nur estis majstro de ĉiuj kapablecoj, kiuj necesas en indiana vivo, sed ankaŭ majstro de instruado. Ofte mi venis hejmen lace kaj kun streĉigitaj membroj. Sed eĉ ne tiam mi ripozis, ĉar mi volis lerni la lingvon de la apaĉoj kaj ricevis lekciojn en la pueblo.

Mi havis du instruistojn kaj instruistino. Nŝo-tŝi lernigis min la dialekton de la meskaleroj, Intŝu-tŝuna tiun de la lĵaneroj kaj Winnetou tiun de la navaĥoj. Ĉar tiuj lingvoj estas tre similaj unu al la alia, kaj ne posedas grandan vortoriĉecon, mi antaŭiĝis tre rapide en tiuj lekcioj.

Kiam Winnetou foriĝis ne for de la pueblo, okazis de tempo al tempo, ke Nŝo-tŝi partoprenis en niaj ekskursoj. Ŝi estis ĉiun fojon alte entuziasma, se mi solvis miajn taskojn bone.

Unu fojon ni troviĝis en la arbaro, kie Winnetou postulis de mi foriri kaj reveni post kvaronon horon. Mi tiam serĉu Nŝo-tŝin, kiu volis bone kaŝiĝi. Mi tial foriris pli longan distancon, atendis kelkan tempon kaj tiam iris reen. La spuro estis unue sufiĉe videbla, sed tiam la premseĝoj de la indianino subite mankis. Mi sciis, ke ŝi havis tre malpezan irmanieron. Sed la tero estis softa, kaj tial almenaŭ la eta rimarkeblaĵo devis esti tie. Sed mi trovis nenion, eĉ ne unu subenpuŝetitan

aŭ kurbigitan planteton, kvankam ĵus sur tiu loko nur estis tre densa kaj delikata musko. Nur la ŝpuro de Winnetou estis klarvideble enpremita, sed mi ne okupiĝu pri ĝi, ĉar mi ne serĉu lin, sed lian fratinton. Li ĉiel sin tenis en la proksimon pro kaŝe rigardi, ĉu mi faris misagojn aŭ ne.

Mi serĉis denove kaj denove en la ĉirkaŭo, sed ne trovis la plej etan indikaĵon. Tio strangis. Mi pripensis. Ne povis ekzisti iu dubo, ke ŝi estis lasinta spuron, ĉar neniu piedo povis tuŝi la teron tie ĉi, senke rimarkebligi en la softa musko. Ĉu piedo devis tuŝi la teron? Mi havis ideon. Kio, se la piedo de Nŝo-tŝi tuŝis la teron fakte ne?

Mi esploris la premsignojn de Winnetou. Ili estis enpremitaj pli profunde, pli profunde ol antaŭe. Ĉu li eble prenis sian fratinton sur la brakon kaj forportis ŝin? Tiukaze la tasko estis laŭ lia opinio tre malfacila, sed laŭ mia opinio tre facila, se mi iam estis diveninta, ke li portis Nŝo-tŝin.

Per tiu pezo liaj piedoj estis enpreniĝintaj pli profunde. Nun nur necesis trovi spuron de la indianino. Mi tutcerte serĉu ĝin ne sur la tero, sed pli supre.

Se Winnetou estis irinta tra la arbaro sole, li havis liberajn manojn kaj nenion malhelpon iĝi tra la branĉaro. Sed se li estis portinta sian fratinton, tie estu ĉiukaze fleksrompitaj branĉetoj. Mi sekvis liajn piedpremaĵojn kaj ne rigardis la spuron, sed la arbedaĵojn. Prave! Je pluraj lokoj mi trovis rompigitajn branĉetojn kaj damaĝitajn foliojn, do segnojn kiu ne tieus, se Winnetou estis irinta tiun vojon sole.

La spuro kondukiĝis rekte al maldensejo de la arbaro, kaj same rekte trans ĝi. Je la aliflanka rando la du ĉiukaze troviĝis kaj kaŝe ĝojis, ke ne estus eble al mi sukcesi mian taskon. Mi povis senhezite iri al ili, sed mi volis fari ĝin pli bone kaj dece surprizegi ilin. Tial mi kaŝiradis ĉirkaŭ la densejo. Sur la alia flanko mi unue reserĉis la spuron de Winnetou. Se li estis irinta pli for, mi baldaŭ vidu ĝin. Se mi ne vidus ĝin, li kaŝiĝis kun Nŝo-tŝi. Mi kuŝiĝis sur la teron kaj antaŭiĝis senbrue duoncirkle pasante malantaŭ arboj kaj arbedoj.

Neniu pieda premsigno estis trovebla. Do ili ja troviĝis sur la rando de la maldensejo.

Tute mallaŭte mi rampis al tiu loko. Neniu brueto povis esti nerimarkata de iliaj spertaj oreloj, mi devis esti speciale mingarda.

Finfine mi vidis la du. Ili sidis malproksimege al la alia en prunarbedon, per la dorso turnigita al mi, ĉar ili min ekspektu de la alia flanko, kaj flustre interparolis. mi ne povis kompreni iliajn vortojn.

Mi antaŭĝojis pri la surprizo kaj ŝoviĝis ĉiam pli antaŭen. Mi nun jam estis tiel proksima al ili, ke mi preskaŭ povis atingi ilin per la mano. Ĵus mi volis elteni mian brakon kaj tuŝi Winnetoun de malantaŭ, kiam mi estis hezitigata de parolo.

„Ĉu mi venigi lin?“ li flustre demandis.

„Ne“, Nŝo-tŝi respondis. „Li venos mem.“

„Li ne venos.“

„Li venos!“

„Mia fratino eraras. Li lernis ĉion tre rapide, sed via spuro kondukiĝas tra la aero. Kiel li volas trovi ĝin?“

„Li ĝin trovos. Mia frato Winnetou rakontis al mi, ke Old Shatterhand jam nun ne estas plu erarigebla. Kial mia frato nun asertas la malon?“

„Ĉar mi donis al li la plej malfacilan taskon el ĉiuj. Lia okulo trovos ĉiun spuron. Sed via spuro estas nur trovebla per la pensoj, kaj tion li ne jam lernis.“

„Li tamen venos, ĉar li povas ĉion, kion li volas.“

Ŝi nur flustris tiujn vortojn, tamen en ŝia sono estis aŭdebla sono de fido, pri kiu mi estus estinta fiera.

„Mi neniam antaŭe konis viron, kiu enkapiĝas ĉion tiel facile kaj rapide“, Winnetou certigis. „Ekzistas nur unu aĵo, kion li ne neniam enkapiĝos, kaj tion Winnetou tre bedaŭras.“

„Kio estas tio?“

„La deziro, kiun ni ĉiuj havas.“

Ĵus nun mi volis rimarkigi min. Sed Winnetou paroli pri deziro. Tio igis min, ankoraŭ atendi iom. Ili ne diris ilian deziron al mi, ĉar ili kredis, ke mi ne plenumos ĝin. Eble mi nun aŭdis, kiu ĝi estis. Tial mi silentis plu kaj kaŝaŭskultis.

„Ĉu mia frato Winnetou jam parolis kun li pri ĝi?“, Nŝo-tŝi demandis.

„Ne“, respondis Winnetou.

„Kaj Intŝu-tŝuna, nia patro, ankaŭ ne jam, ĉu?“

„Ne. Li volis diri ĝin al li, sed mi ne permesis tion.“

„Ĉu ne? Kial? Nŝo-tŝi amas tiun palvizaĝon tree. Ŝi estas la filino de la plej alta ĉeĉo de ĉiuj apaĉoj!“

„Ŝi estas, kaj ŝi estas eĉ pli ol tio. Ĉiu ruĝa militisto kaj ĉiu palvizaĝo ĝojus, se mia fratino volus estiĝi lia *squaw*, nur Old Shatterhand ne ĝojus.“

„Kiel mia frato Winnetou povas scii tion, dum li ne jam estis parolinta kun li pri tio?“

„Mi tamen scias tion, ĉar mi konas lin. Li ne estas kiel la aliaj blankuloj. Mi kredas, ke li ne elektos indianinon kiel sia *squaw*.“

„Ĉu li diris tion?“

„Ne.“

„Ĉu eble lia kor apartenas al blankulino?“

„Ankaŭ ne.“

„Vi scias tion certe, ĉu?“

„Jes. Ni interparolis pri blankaj virinoj, kaj mi ekkonis per liaj vortoj, ke lia koro ne jam decidiĝis.“

„Do ĝi decidiĝos pro mi!“

„Mia fratino ne trompiĝu! Old Shatterhand pensas kaj sentas alie, ol ŝi opinias. Se li elektas *squaw*:on, ŝi estu inter la virino tion, kio li estas inter la viroj.“

„Ĉu mi ne estas tio?“

„Inter la ruĝaj kanbinoj, jes. El ili neniuj povas egali al mia fratino. Sed ĉu vi povas egali al blanka virino? Kion vi vidis kaj aŭdis? Kion vi lernis? Vi konas la

virinan vivon de la ruĝaj popoloj, sed scias nenion pri tio, kion blanka virino estu lerninta kaj scianta. Old Shatterhand ne atentis la brilon de la oro aŭ la beleco de la korpo. Li aspiras al aliaj aĵoj, kiujn li ne povas trovi je ruĝa knabino.“

Ŝi mallevis la kapon kaj silentis. Li karesis ŝian vangon per la mano kaj diris:

„Mi ne volas pezigi la koron de mia fratino, sed Winnetou kutimas ĉiam diri la veron, eĉ se ĝi estas malkomforta. Eble li scias manieron, en kiu Nŝo-tŝi povas atingi sian celon.“

Ŝi eke relevis la kapon kaj demandis:

„Kiu maniero tio estas?“

„Iri al la urboj de la palvizaĝoj.“

„Tien mi iru, laŭ via opinio, ĉu?“

„Jes. Pro lerni, kion vi sciu kaj povu, se Old Shatterhand amu vin.“

„Tiukaze mi volas iri tien baldaŭ, tre baldaŭ. Ĉu mia frato Winnetou volas plenumigi deziron de mi? Parolu kun Intŝu-tŝuna, nia patro, pri tio! Peti lin lasi min iri al la grandaj urboj de la palvizaĝoj. Li ne neos, ĉar—“

Pli mi ne aŭdis, ĉar mi nun mallaŭte rampis reen. Ŝajnis esti preskaŭ peko al mi esti aŭskultinta tiun interparolon de la gefratoj. Se nur ili rimarkis tion! Neceseĝis esti eĉ pli mingarde ol antaŭe dum mia proksimiĝo. La plej eta bruo povis malkovri, ke mi ekkonis la sekreton de la bela indianino. Kaj en tiu kazo mi estis devigita forlasi miajn ruĝajn amikojn jam la saman tagon.

Feliĉe mi sukcesis reeniĝi nerimarkite. Kiam mi estis ekster aŭdebleco, mi leviĝis de la tero kaj rapide cirkle iris ĉirkaŭ la maldensejo, ĝis mi retrovis la spuron.

Tiam mi elpaŝis du aŭ tri paŝojn al la mezo de la maldensejo kaj vokis:

„Mia frato Winnetou transvenu!“

Nenio moviĝis tie transe, tial mi reproviz:

„Mia frato venu, ĉar mi vidas lin! Li sidas tie en la arbedo de la sovaĝaj prunoj. Ĉu mi do venu pro venigi lin?“

La branĉetoj moviĝis. Winnetou elpaŝis, sed sole. Li do volis ankoraŭ teni la kaŝejon de sia fratino sekreta kaj demandis min:

„Ĉu mia frato Old Shatterhand trovis Nŝo-tŝin?“

„Jes.“

„Kie?“

„En la arbedo, kien kondukis min ŝia spuro.“

„Ĉu vi do vidis ŝian spuron?“

Tio sonis mirigite. Li ne sciis, kion li pensu pri mi. Ke mi diris la malveron, li ne kredis. Sed laŭ lia opinio mi estu trompita per ajn io.

„Jes“, mi respondis. „Mi vidis ŝin.“

„Sed mia fratino ja tiel ege klopodis, ke neniu spuro povas esti videbla.“

„Vi eraras. Ĝi videblas, sed ne en la tero, sed en la branĉaro. Nŝo-tŝi ne tuŝis la teron per siaj piedoj, sed kiam vi poris ŝin, vi rompiz branĉetoj kaj damaĝiz foliojn.“

„Uf! Mi portis ŝin, ĉu? Kiu diris tion al vi?“

„Viaj premsignoj. Ili estis subite pli profundaj, ĉar vi estiĝis pli peza. Ĉar vi ne povis esti ŝanĝinta vian pezon, vi certe surprenis ŝarĝon. Tiu ŝarĝo estis via fratino, kies piedoj ne tuŝis la muskon.“

„Uf! Vi eraras. Iru reen kaj reserĉu!“

„Tio estus vana kaj ne necesa, ĉar Nŝo-tŝi sidas tie, kie vi estis sidinta. Mi venigos ŝin.“

Mi iris al la arbedo. Sed ŝi jam estis venanta el ĝi kaj kontente diris al Winnetou:

„Mi diris al vi, ke li trovos min, kaj mi pravis.“

„Jes, mi frato Old Shatterhand povas legi spuron de homo ne nur per la okuloj, sed ankaŭ per la pensoj. Ekzistas preskaŭ nenio plu, kio lernendas al li.“

„Ho, ankoraŭ tre multan“, mi respondis. „Mia frato Winnetou diras laŭdon al mi, kiun mi ne jam meritas. Sed kion mi ne jam scias, mi lernos de li.“

Fakte estis la unua laŭdon, kiun mi aŭdis de lia buŝo. Mi same fieris pri ĝi kiel antaŭe pri kelkfoja laŭdo de unu el miaj instruistoj.

Je la vespero de tiu tago li alportis al mi zorge faritan, per ruĝaj indianaj brodaĵoj ornamita ĉasvesto el blankigita led.

„Nŝo-tŝi, mia fratino, petas vin surmeti tiun vestaĵon“, li diris. „Via vestaĵo ne plu sufiĉe bonas al Old Shatterhand.“

Li certe pravis. Miaj vestaĵoj eĉ en indianaj rilatoj aspektis tre aĉiĝinte. Se mi estus rekontita en tiuj vestaĵoj en eŭropa urbo, oni senhezite estus arestita kiel vagabondo. Sed ĉu mi rajtis akcepti tiun donacon de Nŝo-tŝi? Winnetou ŝajnis diveni miajn pensojn.

„Vi rajtas akcepti tiun vestaĵon“, li diris, „ĉar mi mendis ĝin. Ĝi estas donacaĵo de Winnetou, kiun vi savigas el la certa morto, ne de lia fratino. Do ĉu estas malpermesata al la palvizaĝoj akcepti donacaĵojn de *squaw*?“

„Se ne estas de la propra *squaw* aŭ parenca, jes.“

„Vi estas mia frato. Nŝo-tŝi do estas parenca al vi. Tamen tiu donaco estas de mi kaj ne de ŝi. Ŝi ĝin pretigis pro mi.“

Kiam mi provis la vestaĵon la sekvintan matenon, ĝi ĝustis kvazaŭ dua haŭto. Eĉ sinjora tajloristo en Novjorko ne estus povinta mezuri pli ekzakte. Mi montriĝis en ĝi al mia bela amikino, kiu ĝojis ege pri mia laŭdo.

Mallonge post tio Dick Stone kaj Will Parker min vizitis pro admiri min. Ankaŭ al ili estis donitaj novaj vestaĵoj, kiuj sede ne estis faritaj de Nŝo-tŝi, sed de aliaj *squaw*:oj. Kaj kiam mi troviĝis en la ĉefa valo nelonge post tio, pro trejni la ĵetadon de la tomahoko, malgranda, stranga figuro venis pompe paŝegante al mi. Estis nova, leda indiana vestaĵo, kiu finiĝis sube per paro de malnovaj grandegaj indianaj botoj. Supre estis eĉ pli malnova feltoĉapelo kun tre triste malsupren pendanta randaĵo, sub kiu videblis taŭza barbarbaro, grandega nazo kaj du etaj, ruzaj okuloj. Per tiuj mi rekonis mian malgrandan Sam Hawkins:on. Li stariĝis

pleje postuleme antaŭ mi, la maldikajn, kurbajn krurojn vaste disigitaj kaj demandis:

„*Sir*, ĉu vi eble konas la viron, kiu jen staras antaŭ vi?“

„Hm!“ mi respondis. „Lasu min vidi!“

Mi prenis liajn brakojn, turnigis lin tri fojojn ĉirkaŭ si mem, rigardis ĉiajn liajn flankojn kaj tiam diris:

„Tio verece ŝajnas esti Sam Hawkens, se mi n'eraras!“

„*Yes, mylord!* Vi ne eraras. Estas mi en propra persono kaj vera grandeco. Ĉu vi rimarkas ion?“

„Nokaŭtigi nova vestaĵo!“

„Certu pri tio!“

„De kie ĝi estas?“

„El la ursohaŭto, kiun vi donacis al mi.“

„Tion mi vidas, Sam. Mi celis al la persono, de kiu vi ricevis la vestaĵon.“

„La persono, ĉu? Hm! Nu jes! Jes, la persono, *Sir!* Estas speciala afero. Fakte ne estas persono.“

„Kio alie?“

„Personjo.“

„Kiu?“

„Nu, ĉu vi konas la belan Kliuna-ain?“

„Ne. Kliuna-ai signifas luno. Ĉu estas knabino aŭ *squaw*?“

„Ambaŭ, aŭ plie nenio el tio.“

„Do avino, ĉu?“

„Sensencaĵo! Kiam ŝi estas kaj *squaw* kaj knabino aŭ plie nenio el tio, ŝi memkompreneble estas vidivino. Ŝi estis la *squaw* de apaĉo, kiu estis mortigata dum la lasta batalo kun la kajovajoj.“

„Kaj kiun vi nun volas konsoli, ĉu?“

„*Yes, Sir*“, li certigis. „Mi tute ne malemas tion. Eĉ mi enamiĝetis al ŝi je la unua vido, aŭ plie je ĉiu vido iom pli.“

„Sed, Sam, ĉu indianinon?“

„Nu kio? Mi eĉ edziĝus al negrino, se ŝi ne nigras. Cetere Kliuna-ai estas bonega kaptaĵo.“

„Kial?“

„Ĉar ŝi tanas la plej bonajn ledaĵojn en la tuta tribo.“

„Ĉu vi volas lasi vin tanata?“

„Ne ŝercaĉu, *Sir!* mi seriozas. Hejmo bona — ĉio bona, ĉu vi komprenas min? Ŝi havas plenan, rondan vizaĝon kiel la luno.“

„En la komenca aŭ la fina kvarono?“

„Mi petas elkore ne fari ŝercojn pri la luno! Ŝi estas plenluno, kaj mi edziĝos al ŝi, se mi n'eraras.“

„Esperendas, ke tio ne estos novluno poste. Tiel vi nu faris tiun konatiĝon?“

„Ĵus per la tanado. Mi demandis pri la plej bona tanistino, fakte pro la ursofelo. Ŝi estis rekomendita al mi. Do mi portis al ŝi la felon kaj tuje rimarkis, ke ŝi inkliniĝis.“

„Al la felo, ĉu?“

„Sensencaĵo! Kompreneble al mi!“

„Tio konigas bonguston, kara Sam!“

„Jes, bonguston ŝi havas! Cetere ŝi tute ne estas needukita! Tion ŝi pruvos jam per tio, ke ŝi ne nur tanis la felon, sed eĉ faris al mi novan vestaĵon el ĝi. Kiel mi plaĉas al vi?“

„Kvazaŭ moda heroo!“

„*Gentleman*, ĉu ne? Jes, *gentleman*! Ŝi estis tute ekscigita, kiam ŝi estis vidinta min en tiu vestaĵo. Vi povas certi pri tio, Sir, mi edziĝos al ŝi!“

„Kie estas via eksa vestaĵo?“

„Forĵetis ĝin.“

„Nu! Vi estinte diris, ke vi ne volus fordoni vian vestaĵon eĉ pro multa mono.“

„Tio estis estinte. Tiam ne estis neniu Kliuna-ai. La tempo ŝanĝas ĉion. *Well!*“

La malgranda, ursleda svatiĝulo turniĝis kaj forpaŝegis fiere. La amikeca sento, kiun li sentis pri la indiana *wittib*, kaŭzis tute ne iajn animajn dolorojn al mi. Oni nur bezonis vidi al Sam pro esti tute trankviligita. La tromezure grandaj piedoj, la maldikaj, kurbaj kruretoj, kaj la vizaĝo — eĉ al indianino tio estas tro da plezuro. Li ne jam estis tre for de mi, li returniĝis kaj vokis al mi: „Ja estas tute alia aĵo, tiu nova vestaĵo, Sir! Mi sentas kvazaŭ renaskita. Ne volas revidi la eksan. Sam nun svatiĝos!, hihihhi!“

La sekvintan tagon mi trovis lin malsupre apud la pueblo. Li faris pripensecan mienon.

„Kiu astronomiaj pensoj cirkas en via kapo, kara Sam?“ mi demandis lin.

„Astronomiaj, ĉu? Kial ĵus tiaj?“

„Ĉar vi faras mienon, kavazaŭ vi volas malkovri kometon aŭ nebulozon.“

„Eĉ estas preskaŭ tiel. Mi pensis, ke estas kometo, sed verŝajne nur estos nebulozo.“

„Kiu?“

„Kliuna-ai.“

„Ho! La plenluno hodiaŭ jam estas nebulozo! Kial?“

„Demandis ŝin, ĉu ŝi denove volas edziniĝi. Ne ĉ ŝi respondis.“

„Tio ne malhelpu al vi, vidi esperante al la estonto. Romo ne estis konstruita dum unu tago.“

„Kaj mia nova vestaĵo ne tanita dum unu horo. Vi pravas, *Sir*, mi ankoraŭ svatiĝas.“

Li supreniĝis laŭ la eskalo pro viziti sian Kliunan-ain. La sekvintan tagon mi selis mian rozfelulon pro forrajdi al bubalĉasado kun Winnetou. Sam Hawkens venis al mi kaj diris:

„Ĉu mi rajtas kunrajdi, Sir?“

„Al la bubalĉasado, ĉu? Ne! Vi ja nun ĉasas pli bonan beston.“

„Sed tiu nebligas sin ĉasi.“

„Ĉu?“

„Jes. Kaj postulemas.“

„Kial?“

„Mi reestis ĉe ŝi. Ŝi diris al mi, ke ŝi faris la vestaĵon per la ordono de Winnetou.“

„Do ne per amo, ĉu?“

„Ŝajnas tiel. Tiam ŝi diris, ke mi ordonis la tanado de ŝi. Kiom mi volus doni po ĝi.“

„Do pago!“

„Yes! Ĉu tio estas segno de amo?“

„Ne scias. Ne havas spertojn en tiaj aferoj. Infanoj amas iliajn gepatrojn, sed tamen tiuj pagu ĉion por ili. Eble tio estas ĵus pruvo pro la reamo de via plenluno.“

„Plenluno, ĉu? Hm! Same eblas, ke nur estas la fina kvarono. Do vi ne kunprenas min?“

„Winnetou volas rajdi kun mi sole.“

„Tiokaze mi ne povas ŝanĝi ĝin.“

„Eĉ vi aĉigus vian novan ĉasĉemizon, kara Sam!“

„Certe, tio veras. Sangomakuloj ne decas sur tiu delikata vestaĵo.“

Li foriris, sed returniĝis kaj demandis:

„Ĉu vi ne opinias, Sir, ke mia eksa vestaĵo estis multe pli taŭga?“

„Eble.“

„Ne nur eble, sed eĉ verŝajne.“

Per tio la afero estis finigita je tiu tago. Sed dum la sekvintaj tagoj Sam e pli pripensemiĝis kaj silentemiĝis. Lia luno ŝajnis ĉiam pli malaperinta. Unu matenon mi vidis lin iri el lia loĝejo portante sian eksan vestaĵon.

„Kio estas tio, Sam?“ mi demandis lin. „Mi pensis, ke vi demetis tiun vestaĵon, kaj eĉ forĵetis ĝin, kil vii diris, ĉu?“

„Ja estis tiel.“

„Kaj vi rehaviĝis ĝin, ĉu?“

„Yes.“

„Per ĉagreno, ĉu?“

„Memkompreneble. Mi estas terurige ĉagrenita!“

„Ĉu de la fina kvarono?“

„Estiĝis novluno. Mi nek povas nek volas vidi tiun Kliuna-ain plu!“

„Do mi antaŭdiris ĝin al vi prave.“

„Jes. Estiĝis ekzakte, kiel vi diris. Sed io kulpis, ke mi ĝisfurioze ĉagreniĝis.“

„Nu? Kio ĝi estis?“

„Al vi mi diros ĝin. Reestis ĉe ŝi hieraŭ. Traktis min malbone dum la lastaj tagoj, tre malbone, preskaŭ tute ne vidis al mi kaj ĉiam respondis al mi nur laŭeble mallonge. Do sidis hieraŭ ĉe ŝi kaj apogis mian kapon sur ligna fosto. Estis spliteto

je ĝi aŭ io simila, sur kiu hokiĝis miaj haroj. Kiam mi eskтарis, estis ega ŝiro de mia estiminda kranio. Turniĝis, kaj kion mi vidu tie, Sir — kio mi vidis tie?“

„Ĉu vian perukon, laŭ mia supozo?“

„Jes, mia peruko restis pendanta je tiu spliteto kaj estis kunŝirinta mian kapon sur la teron.“

„Tiel la eksa plenlumo memkompreneble estiĝis novluno, ĉu?“

„Tute kaj plene! Unue ŝi staris tie kaj fikse rigardis min, kiel — nu, kiel homon, kiu ne havas harojn sur la kapo.“

„Kio poste?“

„Poste ŝi elvokis kaj kriaĉis kvazaŭ ŝi mem havis kalvan kapon. Kaj fine ŝi kuregis for kaj ne estis vidita plu.“

„Eble ŝi reaperos al vi kiel en komenca kvarono!“

„Ne ŝi! Ŝi lasis diri al mi, ke mi ne plu venu al ŝi. Fakte ŝi insistas voli viron kun haroj sur la kapo. Ĉu tio ne treege stultas?“

„Hm!“

„Ne pri:hm:indas, *Sir*! Kiam virino edziniĝas, do povas esti tute egala al ŝi, ĉu sia edzo havas la harojn sur la kapo aŭ en la peruko, se mi n'eraras. Eĉ estas pli honora havi ilin en la peruko, ĉar tie ili kostis monon. La kreskado ja senkostas!“

„Tiukaze mi lasus ilian ankaŭ kreski en via situacio, kara Sam!“

„Estimata *Sir*, la diablo vi prenu! Mi serĉas konsolon pri mia amaflikton kaj edziĝoĉagreno kaj aŭdu nur mokaĵojn de vi. Mi volus, ke vi ankaŭ havus perukon kaj eĉ ruĝan vidvinon, kiu ĵetas vin el via domo. Kaj nun adiaŭ!“

Li foriris ĉagrenigite.

„Sam!“ mi vokis post li. „Unu demandon plu!“

„Kio?“ li demandis.

„Kie ĝi estas?“

„Kio?“

„La nova vestaĵo.“

„Mi resendis ĝin. Ne volas vidi ĝin plu. Volis edziĝi en ĝi, surhavi ĝin dum la ceremonio. Sed ĉar la edziĝo ne okazos, mi ankaŭ ne plu volas havi la vestaĵon.

Hough!“

Tiel finiĝis la rilaton inter mia amiko Sam kaj Kliuna-ai, la ĉiam pli malaperanta ruĝa luno. Cetere li tre baldaŭ reestis gaja kaj konfesis al mi, ke li ĝojis esti restinta fraŭla junulo. Li neniam denove adiaŭus de sia malnova vestaĵo, ĉar ĝi estas pli bona, pli taŭga kaj komforta ol ĉiuj ĉasĉemizoj de ĉiuj indianaj tajloronoj.

Ekiro Orienten

Je la vespero de tiu tago mi kiel ĉiam manĝadis kun Intŝu-tŝuna kaj Winnetou. Mia indiana amiko forlasis min post la manĝado. Mi volis sekvi lin, tiam la ĉefo komencis paroli la aventuron de Sam kun Kliuna-ai kaj tiam temigis la interrilatojn inter blankuloj kaj indianuloj. Mi rimarkis, ke li volis ekscii, kiel mi pensis pri tio. „Ĉu mia juna frato Old Shatterhand opinias tian geedziĝon esti legitima aŭ nelegitima?“ li demandis.

„Se ĝi estas deklarata de pastro, kaj la indianino antaŭe kristaniĝis, mi ne vidas ion kontraŭleĝan en ĝi“, mi respondis.

„Do mia frato neniam akceptus *squaw*:on kiel sia edzino, tiel kiel ŝi estas, ĉu?“

„Ne.“

„Kaj ĉu estas malfacila estiĝi kristano?“

„Tute ne.“

„Ĉu tia *squaw* rajtas tiam plu estimi sian patron, eĉ se li ne estas kristano?“

„Jes. Nia religio postulas de ĉiu infano atenti kaj estimi la gepatrojn.“

„Kiun mia juna frato preferus, ĉu ruĝan aŭ blankan?“

„Al tio mi ne povas facile respondi. Dependas de la voĉo de la koro. Kiam ĝi ekparolas, oni ĝin obeas, egale kiun haŭtkoloron la *squaw* havas. Antaŭ la Granda Spirito ĉiuj homoj egalas. Tiuj, kiuj agordas al la alia kaj estas naskitaj por la alia, sin trovos.“

„*Howgh!*“ certigis la ĉefo. „Kiu agordas, sin trovos. Mia frato parolis tre prave, li ja ĉiam parolas prave kaj bone.“

Pro mi tiu temo estis finigata. Ke indianino antaŭe estiĝu kristano, se ŝi volis edziniĝi, mi emfazis tiel ege intencite. Mi deziris al Nŝo-tŝi la plej bonan kaj plej noblan ruĝan militiston kaj ĉefon. Se mi ne estis veninta en la sovaĝan okcidenton pro elekti *squaw*:on. Eĉ ne jam estis certa, ĉu mi fakte iam edziĝos.

Kiun konsekvencon mia interparolo kun Intŝu-tŝuna havis, mi ekkonis du tagojn poste. Li kondukis min malsupren en la unuan etaĝon, kie mi antaŭe ne estis. Tie estis en speciala ĉambro niaj mezuriloj.

„Vidu al tiuj aĵoj, ĉu mankas io“, la ĉefo postulis de mi.

Mi trovis, ke nenio estis perdita. La iloj eĉ ne estis damaĝitaj, neatentinte kelkajn kurbigetojn, kuĵn mi povis facile ripari.

„Tiu aĵo estis medicino al ni“, li diris. „Tial ili estis tenata tiel zorge. Mia juna frato ilin prenu. Ili reestas lia posedaĵo.“

Mi volis danki al li pro tiu bonvena dono, sed li sin defendis kontraŭ la dankon kaj diris:

„Ni prenis ilin, ĉar ni pensis, ke vi estas nia malamiko. Sed nun vi estas nia frato kaj ricevu ĉion, kion vi posedas. Kion vi nun faros kun tiuj iloj?“

„Kiam mi iros for de tie ĉi, mi kunprenos ilin, pro redoni ilin al la homoj, de kiuj mi ricevis ilin.“

„Kie loĝas tiuj homoj?“

„En St. Louis.“

„Mi konas la nomon de tiu urbo, kaj mi ankaŭ scias, kie ĝi estas. Winnetou estis tie kaj rakontis pri ĝi al mi. Do vi volas foriri de ni?“

„Jes, sed ne jam nun.“

„Ni bedaŭras tion. Vi estiĝis militisto de nia tribo. Mi eĉ donis al vi la forton kaj honoron de ĉefo de la apaĉo. Ni kredis, ke vi restos ĉiam ĉe ni kiel Klekih-petra. Vi estiĝis laŭ lia volo la frato de Winnetou kaj tamen volas forlasi lin. Ĉu tio ne estas kontraŭdiro?“

„Ne. Fratoj ne devas ĉiam esti kune. Ili ofte disiras, kiam ili faru malsamajn taskojn.“

„Sed ili ja revidiĝasm ĉu?“

„Jes. Vi revidos min, ĉar mia koro rekondukos min al vi.“

„Aĵn kiam vi venos, granda plezuro estos en ni. Mi tree bedaŭras, ke vi volas forlasi nin. Ĉu vi ne povus senti same feliĉe ĉe ni?“

„Mi ne scias. Mi estis tie ĉi nur dum tiel mallonga tempo, ke mi ne povas respondi tiun demandon. Certe estos tiel, kiel sidas du birdoj en la ombro de unu arbo. Unu nutriĝas per la fruktoj de la arboj kaj restas tie. La alia bezonas alian manĝaĵon kaj ne povas resti longe, li foriru.“

„Sed tamen vi rajtas esti certa, ke ni donos ĉion al vi, kion vi bezonas.“

„Tion mi scias. Sed kiam mi parolis pri manĝaĵo, mi ne celis al la nutraĵo, kiun bezonas la korpo.“

„Mi scias, ke vi palvizaĝoj ankaŭ parolas pri la manĝaĵo de la spirito. Tion mi eksciis de Klekih-petra. Al li mankis tiu manĝaĵo ĉe ni, tial li estis tre malgaja kelkfoje. Vi estas pli juna, do vi sopiros for eĉ plie ol li. Tial vi iru. Sed ni petas al vi reveni. Eble vi tiam estos ŝanĝinta vian opinion kaj komprenas, ke vi povas farti bone ankaŭ ĉe ni. Sed mi ŝatas scii, kion vi faros, kiam vi estos reveninta en la urbon de la palvizaĝoj.“

„Tion mi ne jam scias hodiaŭ.“

„Ĉu vi restos ĉe la bankuloj, kiuj volas konstrui la vojon de la fajroĉevalo?“

„Ne.“

„Vi agas prave per tio. Vi estiĝis frato de la ruĝaj viroj kaj ne davas helpi al la palvizaĝoj kiuj volas trompi nian landon for de ni. Sed tie, kien vi iros, vi ne povos vivi per la ĉasado kiel tie ĉi. Vi havu monon. Winnetou diris al mi, ke vi estas malriĉa. Vi estus ricevonta mono, se ni ne atakis vin. Tial mia filo petis min doni al vi anstataŭon. Ĉu vi volas oron?“

Li rigardis min tiel arde dum tiu demando, ke mi gardis min jesi al ĝi. Li volis ekzameni min.

„Ĉu oron?“ mi diris. „Vi forprenis neniun de mi, tial mi ne ekspektu iun de vi.“

Tio estis diplomatia respondo. Mi sciis, ke ekzistas kelkaj indianoj, kiuj konas la trovejojn de valoraj metaloj. Ili neniam ekideus malkovri ajn iun el tiu ejoj al blankulo. Intŝu-tŝuna verŝajne konis tian ejon.

„Ne, ni ne rabis iun de vi“, li respondis. „Sed vi ne ricevos pro ni kion vi meritas. Pro tio mi volas kompensi vian perdon. En la montaro estas oro en granda amaso. La ruĝaj viroj konas la ejojn, kie ĝi troveblas. Necesas al ili nur iri tien pro preni ĝin. Ĉu vi deziras, ke mi alportos iom por vi?“

Cent aliaj estus akceptintaj tian oferton kaj — ricevintaj neniom. Tion mi ekkonis per la strange atenduma vido de Intŝu-tŝuna.

„Mi dankas vin!“ mi diris. „Sed eĉ ke mi malriĉas, tio ne estas kaŭzo, ke mi mortiĝos per malsato post mia reveno al la palvizaĝoj.“

La streĉiĝo de lia mieno cedis. Li donis al mi la manon kaj diris:

„Viaj vortoj diras al mi, ke mi ne eraris pri vi. La ora pulvoro, kiun la blankaj orserĉantojn aspiras, estas pulvoro de la morto. Kiu trovas ĝin hazarde, pereos per ĝi. Neniam aspiru ricevi ĝin, ĉar ĝi ne nur mortigas la korpon, sed ankaŭ la animon. Mi volis ekzameni vin. Mi ne estus doninta vin oron, sed monon vi ricevu, fakte tiun monon, kiun vi meritas.“

„Tio ne eblas plu.“

„Mi ĝin volas, do eblas. Ni rajdos en la regionon, kie vi laboris. Vi finigos la haltitan laboron kaj tiam ricevos la laboron, kiu estis promesita al vi.“

Mi vidis al li mire kaj sendire. Ĉu li ŝercis? Aŭ ĉu tio denove estis ekzameno? Sed tio ne verŝajnis.

„Mia juna blanka frato diras nenion“, li pluis. „Ĉu mia oferto ne bonvenas al li?“

„Eĉ tre bonvena! Sed mi ne povas kredi, ke vi diris tion serioze.“

„Kial ne?“

„Ĉu mi finigu tion, pro kio vi punis miajn blankajn kunlaborintojn per la morto? Mi faru tion, kion vi malŝatis pri mi je nia unua renkonto?“

„Tiutempe vi ne havis la permeson de tiuj, kiuj posedis la landon. Nun vi ricevu tiun permeson. La oferto ne venas de mi, sed de mia filo Winnetou. Li diris al mi, ke ĝi ne faros damaĝon al ni, kiam vi finigos la interrompitan laboron.“

„Tio estas eraro. La vojo estos konstruata. La blankuloj venos tutcerte!“

Li mienis serioze kaj konfesis post iom da tempo:

„Vi pravas. Ni ne povas eviti, ke ili ŝtelos de ni ĉiam denove. Unue ili antaŭsendas magrandajn grupojn. Tiujn ni povas neigi, sed tio ne ŝanĝos ion. Pli poste ili venos en grandaj aroj, antaŭ kiuj ni cedu, se ni ne volas esti mortpremotaj. Sed ankaŭ vi estas senpoveca kontraŭ tio. Aŭ ĉu vi opinias, ke ili ne venos, se vi rezignas pri finmezuradi la vojon?“

„Ne, tion mi ne opinias. Ni povas fari kion ni volas, la fajroĉevalo rajdos ĉiel trans tiu lando.“

„Tiukaze vi povas senpripense akcepti mian oferton. Mi paroladis pri ĝi kun Winnetou. Ni du rajdos kun vi, tridek militistoj akompanos nin. Tio sufiĉos

protekti vin kaj helpi al vi dum via laboro. Poste tiuj tridek viroj eskortos nin tiel for orienten, ĝis ni trovos certajn vojojn kaj povos iri per la kanuo de la vaporo al St. Louis.“

„Kion diras mia ruĝa frato? Ĉu mi komprenis lin ĝuste? Li volas orienten?“

„Jes, kun vi, Winnetou kaj Nŝo-tŝi.“

„Ĉu ankaŭ Nŝo-tŝi?“

„Ankaŭ mia filino. Ŝi volas vidi la grandajn loĝejojn de la palvizaĝoj kaj resti tie tiel longe, ĝis ŝi estiĝis tute kiel blanka *squaw*.“

Je tiuj vortoj mi verŝajne ne faris tre spritan mienon, ĉar li vidis ridete al mi kaj pluis:

„Mia juna blanka frato ŝajnas miri. Ĉu li do kontraŭas, ke ni iros kun li? Li diru ĝin sincere!“

„Ĉu kontraŭi? Kiel mi povus! Male mi tre ĝojas pri tio! Kun via akompano mi revenos sen danĝero en la orienton, jam tial ĝi treege estu bonvena al mi.“

„*Howgh!*“ li kaptis kontente. „Vi finigos vian laboron, kaj poste ni iros en la orienton. Ĉu Nŝo-tŝi tie trovos homojn, ĉe kiuj ŝi povos loĝi kaj lerni?“

„Jes. Mi ŝate aranĝos tion. Sed la ĉefo de la apaĉoj konsideru pri tio, ke la palvizaĝoj ne povas realigi la saman gastamecon kiel la ruĝaj viroj.“

„Mi scias. Kiam palvizaĝoj venas al ni ne kiel malamikoj, ili ricevas ĉion, kion ili bezonas, senke ili devas doni ion al ni pro tio. Sed kiam ni vizitas ilin, ni pagu ĉion, fakte eĉ je duobla prezo kiel blankaj vojaĝantoj. Nŝo-tŝi do ankaŭ devos pagi.“

„Tio bedaŭrinde ĝustas, sed vi ne afliktu pri tio. Per via grandanima oferto mi gajnos multe da mono. Vi tiam estos miaj gastoj.“

„Uf, uf! Kion pensas mia juna blanka frato pri Intŝu-tŝuna kaj Winnetou, la ĉefoj de la apaĉoj? Mi ĵus diris al vi, ke la ruĝaj viroj konas multajn ejojn, kie troveblas oro. Ekzistas montoj, tra kiuj iras oraj vejnoj kaj valoj, en kiuj kuŝas la delavita orpulvoro sub la maldika terkovro. Kiam ni iras al la urboj de la blankuloj, ni ja ne havas monon, sed tiom da oro, ke nenio devas donaci al ni eĉ ne glason da akvo. Eĉ se Nŝo-tŝi devus resti tie plurajn somerojn, mi donus al ŝi pli da monon, ol estus necesa al ŝi. Nur la negastameco de la palvizaĝoj devigas nin iri al la trovejoj de la ora pulvoro. Alikaze ni neniam nek atentus nek uzas ilin. Kiam mia juna frato pretas por la ekrajdo?“

„Ĉiatempe, ĵus kiam vi volas.“

„Tiukaze ni ne hezitu, ĉar estas la tempo de la malfrua aŭtuno, kiu baldaŭ estos sekvata de la vintro. Ruĝa militisto bezonas eĉ pro tiu fora rajdado ne fari longan pretiĝon. Ni do povas ekrajdi jam morgaŭ, se vi pretas por tio.“

„Mi pretas. Nur restas pripensi, kion ni kunprenu, kiom da ĉevaloj kaj —“

„Winnetou zorgos pri tio“, li interrompis miajn vortojn. „Li jam pripensis ĉion. Mia juna blanka frato ne bezonas zorgi pri io.“

Ni forlasis la unuan etaĝon kaj reiris supren. Kiam mi volis iri en mian loĝejon, elvenis Sam Hawkens.

„Mi diru al vi novaĵon, *Sir*“, li diris brile per ĝojo. „Vi miros, ege miros, se mi n'eraras.“

„Ĉu fakte?“

„Ni iros for de tie ĉi!“

„Nu! Tion mi jam scias.“

„Vi jam scias, ĉu? Mi volis fari plezuraĵon al vi per mia novaĵo. Sed do venas tro tarde.“

„Mi ĵus eksciis ĝin de Intŝu-tŝuna. Kiu ĝin diris al vi?“

„Winnetou. Trovis lin malsupre ĉe la akvo, kie li elektis la ĉevalojn. Eĉ Nŝo-tŝi kunrajdos! Ĉu vi scias ankaŭ tio?“

„Jes.“

„Estas stranga penso. Ŝi estu, laŭŝajne, restigota en la oriento en pensionaton. Kial kaj pro kio, tio nekompreneblas al mi, se ne —“

Li haltis meze en la frazo, lasis siajn malgrandajn okulojn vidi al mi de supre malsupren kaj tiam pluis:

„Se ne — se ne — hm! Nŝo-tŝi eble estiĝu via Kliuna-ai. Ĉu vi ne pensas la samon, amata *Sir* kaj Shatterhand?“

„Mia Kliuna-ai, do mia luno, ĉu? Tiajn pensojn mi lasas al vi, Sam. Kiel utilas al mi luno, kiu ĉiam pli malpleniĝas, ĝis ĝi tute estos malaperata? Ne ekideas al mi perdi mian perukon pro indianino.“

„Ĉu vian perukon? Aŭskultu, tiu estis tre aĉa ŝerco, pri kiu vi ne estu fiera. Cetere bonas, ke mia amo al tiu malpleniĝinta luno tiel senfeliĉa.“

„Kial?“

„Ĉar mi ĉiukaze ne povus lasi ĝin tie ĉi, sed devis kunpreni ĝin. Kiu do rajdas trans la prerio kun novluno! Hihihhi! Tiel ja estas ĉiam feliĉo en ĉiu malfeliĉo. Nur unu aĵo ĉagrenas min pri tio.“

„Kio?“

„La bela grizursa felo. Se mi prilaboris ĝin mem, mi nun estus en belega ĉasvestaĵo. Tiel la vestaĵo kaj ankaŭ la felo estas perditaj.“

„Bedaŭrinde! Esperindas, ke pli poste estos ŝanco denove mortigi grizurson. Tiam mi redonacos la felon al vi.“

„Ĉu vi al mi? Aŭ sameble mi al vi! Vi ne pensu, ke la grizaj ursoj nur ĉirkaŭvagas pro lasi sin pikmorti de la unua *greenhorn* trovebla. Tiutempe estis hazardo. Ni tute ne deziru trovi urson, almenaŭ ne en la baldaŭa tempo, kiam ni laboru. Ja estas ega penso, ke vi mezuradu plu. Per tio vi havos vian monon, kaj ni nian salajron. Eble — *thunderstorm*! Mi tute malenvius pri tio, se mi ĵus estis diveninta ĝuste.“

„Kion vi divenis?“

„Ke vi ricevos la tutan monon!“

„Mi ne komprenas vin.“

„Sed estas tre facila komprenebla. Kiam la laboro estas farita, ĝi ankaŭ estu pagata. La aliaj ne vivas plu. Do iliaj partoj estu kundonataj.“

„Ne iluziu tion, Sam. Oni evitos realigi vian saĝan penson.“

„Ĉio eblas. Vi nur faru ĝin ĝuste. Vi ja preskaŭ faris la tutan laboron sole. Ĉu vi volas?“

„Ne. Ne ekideos al mi ridindiĝi perke mi postulos pli ol konvenas al mi.“

„*Greenhorn*, denove *greenhorn*! Mi diras al vi, ke en tiu ĉi lando via modesteco estas en la tute malĝusta loko. Mi volas vian bonon. Tial agu laŭ mia konsilo. La penson estiĝi okcidentulo, pri tio pli bone rezignu. Tiu en via tuta vivo ne estos, vi ne havas la plej etan lertecon pro tio. Vi do pensu pri alia kariero, kaj vi bezonas pro tio monon, kaj poste denove monon. Nun vi povas havi belan sumon, se vi agos ĝuste. Tiukaze vi ne mizeros en la sekvonta tempo. Se vi ne agos laŭ mia konsilo, via branĉo naĝiĝos laŭ la fluo en la malĝustan direkton, mi volis diri, tiukaze vi malbonŝancis kaj pereos kiel fiŝo, kiu hazarde surlandiĝis.“

„Ni atendu. Mi ne iris trans la Misisipo pro estiĝi okcidentulo. Do se mi ne estos iu, mi ne plendos pri perdita espero. En tiu kazo nur vi estus bedaŭrinda.“

„Ĉu mi? Kial mi?“

„Ĉar vi tiel ege klopodis fari ion el mi. Mi jam nun povas aŭdi la homojn diri al mi, ke mi ŝajne havis instruiston, kiu kapablis nenion.“

„Ne kapablas, ĉu? Ĉu mi? Sam Hawkens kaj kapablas nenion, hihihhi! Mi kapablas ĉion! Mi eĉ kapablas lasi vin stari tie ĉi, *Sir*!“

Li foriris, sed returniĝis post kelkaj paŝoj kaj diris: „Memortenu tion: se vi ne postulas la tutan monon, mi postulos kaj metos ĝin en vian poŝon poste! *Hough!*“

Post tiuj vortoj li foriĝis per paŝoj, kiuj certe estu dignoplenaj, sed estis la plena malo de tia. La kara uleto deziris al mi ĉion bonon, do ankaŭ la kompletan salajron, sed tio ne estis pensebla.

Kion Intŝu-tŝuna diris, ĝustis. Ruĝa militisto ne bezonas longan pretiĝon eĉ pro plej fora vojaĝo. La vivo en la pueblo ankaŭ hodiaŭ okazis laŭ ĝia kutima sinsekvo, senke io indikis pri nia baldaŭa ekrajdo. Ankaŭ Nŝo-tŝi, kiu servis al ni je la mangado, estis kiel ĉiam. Ŝi estis faronta longan kaj danĝeran rajdadon pro ekkoni la multe laŭditajn bonegecojn de la civilizacio, kaj tamen eĉ neniu plej eta nuanco de ekscito estis videbla je ŝi.

Pro la enpakigo de la iloj mi ricevis de Winnetou plurajn softajn, lanajn kovrilojn. Kiel kutime kunsidis la tutan vesperon, senke nur unu vorto estis parolata pri la intencita rajdado. Kiam mi kuŝiĝis pro dormo mi tute ne sentis kvazaŭ mi estis faronta longan vojaĝon. La trankvileco kaj malvarmsangeco de la indianoj transinfektiĝis.

Je la mateno mi estis vekigata de Sam Hawkens, kiu diris al mi, ke ĉio estis preta pro la ekiro. La tago preskaŭ ne komencis. Estis malfrua aŭtuna mateno, kies malvarmeto pruvis, ke estis ĝusta decido ne plu prokrasti la vojaĝon.

Ni matenmanĝis iomete. Poste ĉiuj enloĝantoj akompanis nin malsupren al la rivero, kie estu farata ceremonia festeto, kiun mi neniam antaŭe vidis: la medicinisto deklaru, ĉu tiu vojaĝo okazos feliĉe aŭ malfeliĉe.

Al tiu ceremonio ankaŭ venis la apaĉoj, kiuj loĝis en la malproksimejo de la pueblo. Nia granda bovĉaro ankoraŭ staris tie. Ĝi ne povis esti kunprenata, ĉar ĝi estis tro pezeca. Ĝi estis la ‚sanktaĵo‘ de la medicinisto. Li estis metinta kovrilojn sur ĝi, sub kiuj li agis.

Vasta cirklajo estis formigita ĉirkaŭ la ĉaro. Tiam komencis la al la ruĝuloj „sankta agado“, kiun mi sede nomis en miaj pensoj „spektaĵo“. El la ĉaro sonis teruriga graŭlado kaj kraĉospirado kvazaŭ pluraj hundoj kaj katoj estis interbatalantaj.

Mi staris inter Winnetou kaj sia fratino. Nŝo-tŝi surmetis virajn vestaĵojn. Ŝia vestaĵo egalas al tiu de ŝia frato. Ankaŭ ŝi ne portis kapkovraĵon. De ŝia zono pendis pluraj saketoj kun diversaj enhavoj. Tranĉilo kaj pistolo estis en ĝi. Sur ŝia dorso pendis pafilo. Ŝia vestaĵo estis nova kaj ornamita per multkoloraj franĝoj kaj brodaĵoj. Ŝi aspektis tiel militeca kaj sede tiel knabineca kaj ĉarma, ke ĉiuj vidoj estis direktigitaj al ŝi. Ĉar mi portis la vestaĵon, kiu estis donacita al mi, ni tri estis preskaŭ same vestitaj.

Kiam la graŭlado komencis, mi verŝajne ne faris speciale ceremonian mienon, ĉar Winnetou diris:

„Mia frato ne jam konas tiun riton. Enpense li certe ridas pri ni.“

„Neniu religia rito priridindas al mi, eĉ se mi povas kompreni ĝin tiel malkomplete.“

„Kion vi aŭdas kaj vidos tie ĉi ne estas sovaĝula burleskaĵo, sed ĉiu movo kaj ĉiu sono de la medicinisto havas signifon. Kion vi aŭdas nun, estas la interkverelantaj voĉoj de la bona kaj la malbona sorto.“

Simile li ankaŭ klarigis al mi la pluan sinsekvon de la medicina danco.

La graŭladon sekvis kroma kriaĉado, kiu interŝanĝiĝis per pli dolĉaj sonoj. La kriaĉo eksonis ĉiufoje, kiam la medicinisto ekkonis malbonajn antaŭseĝojn, kaj la pli dolĉaj tiam, kiam li antaŭvidis bonaĵojn.

Kiam tio estis daŭrinta kelkan tempon, li subite ekvenis salte el la ĉaro kaj vokege ĉirkaŭkuris en cirklo kiel frenezulo. Iom post iom liaj paŝoj malrapidiĝis. La vokegado ĉesis. Li komencis malrapidan, groteskan dancon, dum kiu li kovris sian vizaĝon per terurige aspektanta masko kaj fiksigis ĉiajn mirigajn objektojn sur sian korpon. Tiun dancon li akompanis per monotona kantado. Kantado kaj dancado komence estis pli movecaj kaj iom post iom trankviliĝis, ĝis ili ĉesis kaj la medicinisto sidiĝis sur la teron. Kun la kapo inter la genuoj li sidis kelkan tempon silenta kaj senmove, ĝis li subite eksaltis kaj laŭte deklaris la rezulton de sia pensa laboro:

„Aŭskultu, vi gefiloj de la apaĉoj! Tio estas, kion Manitu, la Granda Spirito lasis min esplori. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou, la ĉefoj de la apaĉoj, kaj Old Shatterhand, kiu estiĝis nia blanka ĉefo, forrajdos kun iliaj ruĝaj kaj blankaj militistoj pro akompani Nŝo-tŝin, la junan filinon de nia tribo al la loĝejoj de la palvizaĝoj. La bona Manitu pretas gardi ilin. Ili spertos kelkajn aventurojn, sen havi damaĝon de

tio, kaj revenos sane al ni. Ankaŭ Nŝo-tŝi, kiu restas pli longan tempon ĉe la palvizaĝoj, revenos feliĉe. Nur unu el ili ni neniam revidos.“

Li silentis kaj mallevigis la kapon pro esprimi sian malgajecon pri tiu fakto.

„Uf, uf, uf!“ la ruĝuloj vokis scivole kaj bedaŭre, sed neniu riskis demandi, pri kiu li parolis.

Ĉar la medicinisto restadis pli longan tempon en sia silento, la pacienco forlasis mian malgrandan Sam Hawkens. Li demandis:

„Nu kiu ĝi estas, kiu ne revenos? La viro de la medicino ĝin diru al ni!“

La medicinisto faris rifuzan manseĝnon, nun atendis des pli longe, tiam levigis la kapon direktigis sian vidon al mi kaj vokis:

„Estus estinta pli bone, se mi ne estus demandita pri tiu. Mi ne volis nomi lin. Sed nun Sam Hawkens, la scivolema palvizaĝo, devigis min ĝin diri. Estas Old Shatterhand, kiu ne revenos. La morto venos al li post mallonga tempo. La aliaj, al kiuj mi anoncis feliĉan revenon evitu lian proksimon, se ili ne volas lasi iliajn vivojn kune kun lia. Ili ĉe li estas en danĝero, sed for de li ĉiam en saveco. Tion diras la Granda Spirito. *Howgh!*“

Post tiuj vortoj li reiris en la ĉaron. La ruĝuloj rigardis min eviteme kaj murmuretis esprimojn de bedaŭro.

Inter ili min nun valoris kiel damnita. Estis pli bone eviti min.

„Kiajn ideojn havas tiu ulo?“ Sam diris al mi. „Ĉu mortu vi? Tio ekideas al neniu alia homo krom al tiu stultulo. Tiu ideo falis el lia propra malforta cerbo. Kiel li nur povis ekhavi ĝin?“

„Pli bone demandu, kiun intencon li havis!“ mi respondis. „Li ne ŝatas min kaj timas mian influon al la ĉefo, kiu povus vastiĝi baldaŭ al la tuta tribo. Nun li uzis la bonvenan ŝancon malaltigi tiun influon.“

„Ĉu mi iru kaj planti kelkajn vangofrapojn en lian ruĝan vizaĝon, *Sir?*“

„Ne faru stultaĵojn, Sam! La afero tute ne indas ekscitiĝon.“

Intŝu-tŝuna, Winnetou kaj Nŝo-tŝi estis vidintaj konsternite interalie, kiam ili aŭdis la profetaĵon de la medicinisto. Ĉu ili kredis al la vereco de la orakolaĵo aŭ ne, estis egala. Ĉiukaze ili konis la efikon de la antaŭdiro al iliaj anoj. Tridek viroj rajdu kun ni. Se ili kredis, ke mia proksimo estus danĝera, ĉiaj malagrabraĵoj estis neeviteblaj. Ĉar la eldiro de la medicinisto ne estis ŝanĝebla, oni nur povis agi kontraŭ tio, perke la estroj staris klarvideble kiel antaŭe je mia flanko, kaj ke ili montris tion al iliaj anoj. Tial ili ambaŭ prenis miajn manojn, kaj Intŝu-tŝuna diris tiel laŭte, ke ĉiuj ĝin aŭdis:

„Miaj ruĝaj gefratoj aŭdu miajn vortojn! Nia medicinfrato posedas la vidon pro esplori la sekretojn de la estonteco. Tre ofte okazis, kion li antaŭdiris. Sed ni ankaŭ spertis, ke li povas erari. En la tempo de la granda malsekeco li provis allogi la pluvon, sed la pluvo ne venis. Antaŭ la lasta forrajdo kontraŭ la komanĉoj li anoncis, ke ni havus grandan akiron. Sed la venko, kiun ni sukcesis, havigis nin nur kelkajn maljunajn ĉevalojn kaj tri malbonajn pafilojn. Kiam li diris al ni en la antaŭlasta aŭtuno, ke ni iru al la akvo de la Toyah, se ni volus ĉasi multajn

bubalojn, ni agis laŭ liaj vortoj. Sed ni ĉasis nur tiom malmultan viandon, ke en la vintro preskaŭ estis malsatego. Mi povus doni al vi pli da tiaj ekzemploj, kiuj pruvas, ke lia okulo estas de tempo al tempo malklara. Tial estas bone ebla, ke li eraras ankaŭ nun pri nia frato Old Shatterhand. Mi prenas liajn vortojn tiel, kvazaŭ ili neniam estis diritaj kaj postulas de miaj gefratoj agi same. Ni atendu, ĉu ili realigos.“

Tiam mia malgranda Sam Hawkens elamasiĝis kaj vokis:

„Ne, ni ne devas atendi. Ekzistas rimedo ekscii tuje, ĉu la medicinisto anoncis la verecon.“

„Pri kiu rimedo parolas mia blanka frato?“ Intŝu-tŝuna demandis.

„Mi ĝin diros al vi. Ne nur la ruĝuloj, sed ankaŭ la blankuloj havas iliajn medicinistojn, kiuj kapablas esplori la estonton. Mi, Sam Hawkens, estas la plej fama el ili!“

„Uf, uf!“ vokis la apaĉoj.

„Jes, vi miras, ĉu ne? Ĝis nun vi pensis min esti nur normala okcidentulo, ĉar vi jam ne konis min. Sed mi kapablas pli ol manĝi ĉerizojn, kaj vi konu min pli bone, hihihih! Kelkaj el miaj ruĝaj militistoj prenu iliajn tomahokojn kaj fosi malvastan, profundan truon en la teron.“

„Ĉu mia blanka frato volas vidi en la interon de la tero?“ Intŝu-tŝuna demandis.

„Jes. La estonteco estas kaŝata en la sino de la tero. Kelkfoje ĝi ankaŭ estas legebla inter la steloj. Sed ĉar mi ne vidas stelojn je tiu hela tago, kiujn mi povus demandi, mi vidu en la teron.“

Kelkaj indianoj obeis lian postulon kaj fosis truon per iliaj milithakiloj.

„Ne faru sensencaĵojn, Sam“ mi flustris al li. „Kiam la ruĝuloj rimarkos, ke vi trompas ilin, vi plimalbonigas la aferon anstataŭ plibonigi ĝin!“

„Sensencaĵojn, ĉu? Do kio faras la medicinisto? Nu, ankaŭ sensencaĵojn! Kion povas kaj rajtas li, tion povas kaj rajtas ankaŭ mi, se mi n'eraras, estimata *Sir*. Mi scias, kion mi faras. Se ni ne agas nun, ni havos malagrablecojn kun la ruĝuloj, kiuj akompanu nin. Vi povas esti certa pri tio.“

„Mi ja ankaŭ estas konvinkita pri tio. Sed mi petas vin almenaŭ ne fari ion priridindan!“

„Ho, la afero estas tre serioza. Ne ĉagrenu pri tio!“

Malgraŭ tiu aserto mi ne sentis tute agrable. Mi konis lin tro bone. Li estis ŝercemulo. Tial mi ŝate estus avertinta lin eĉ pli insiste, sed li lasis min stari kaj iris al la indianoj pro diri al ili, kiel profunde ili fosu la truon.

Kiam li estis preta, li forpelis ilin kaj demetis sian malnovan, ledan ĉasĉemizon. Postke li refermige butonumis ĝin kaj metis ĝin sur la teron, la malnova vestaĵo staris tiel neflekseble, kvazaŭ ĝi estis farita el lado aŭ ligno. Li metis la ĉemizon sur la truon, faris signifplenan manieron kaj vokis:

„La viroj, virinoj kaj infanoj de la apaĉoj vidos, kion mi nun faros kaj miros pri tio. La tero malfermigis al mi sian sinon, kiam mi estos parolinta miajn sorĉajn vortojn, tielke mi ekscios ĉion, kio okazos al ni en la baldaŭa tempo.“

Nun li malproksimiĝis iomete de la truo, kaj tiam iris ĉirkaŭ ĝi malrapide kaj per solenecaj paŝoj, dum kio li deklamis je mia hororigo la multobligan tabelon de la unu ĝis la naŭ. Feliĉe li faris tion tiel rapide, ke la ruĝuloj tute ne rimarkis, kion li parolis. Kiam li estis finiginta la naŭ, liaj paŝoj ĉiam pli rapidiĝis, ĝis li kure galopis ĉirkaŭ la ĉemizo. Dum tio li aŭdigis laŭtan graŭlon kaj movis siajn brakojn kiel ventmueleroj. Kiam li estis kurinta kaj graŭlinta ĝis li ne plu povis spiri, li iris al sia ĉemizo, kliniĝis kelkajn fojojn kaj metis sian kapon de supre en la ĉemizon pro vidi tra ĝi en la truon.

Mi timis pri la sukceso de tiu infanaĵo. Mi ĉirkaŭrigardis kaj rimarkis je mia trankviliĝo, ke la ruĝuloj ĉiuj rigardis la aferon per granda seriozeco. Ankaŭ la vizaĝoj de la du ĉefoj ne videbligis malakcepton. Sed mi estis konvinkita, ke Intŝu-tŝuna ekzakte sciis, ke la agado de Sam estis nura aktorado.

Kelkajn minutojn la kapo de Sam estis en la koluma malfermaĵo de lia ĉemizo. Dum tiu tempo li iam kaj tiam movigis siajn brakojn kvazaŭ li volis signi, ke io tre grava kaj signifplena estis antaŭ liaj okuloj. Finfine li eltiris la kapon. Lia mieno estis seriozega. Li malfermige rebutonumis la ĉemizon, ĝin resurmetis kaj ordonis:

„Miaj ruĝaj fratoj refermigu la truon. Mi ne rajtas diri ion, kiam ĝi ankoraŭ estas malfermata!“

Kiam la truo estis replenigita, Sam ege enspiris, kvazaŭ li sentus tre elĉerpita, kaj vokis:

„Via ruĝa medicinisto misvidis. Okazos ekzakte la malo de tio, kion li diris. Mi vidis ĉion, kion la venanta semajno alportos al ni, sed ne estas permesata al mi ĝin eldiri. Nur parton mi rajtas raporti. Mi vidis pafilojn en la truo kaj aŭdis pafojn. Ni do devos sukcesi batalojn. La lasta pafado estis tiu de la ursmortigilo de Old Shatterhand. Kiu pafas laste ja ne povas esti pafita kaj morta, sed certe venkis. Venos malbono sur miajn ruĝajn fratojn. Sed ili povas eviti ĝin per resti en la proksimo de Old Shatterhand. Kiam ili sed faros, kion la medicinisto postulis de ili, ili pereos. Mi finparolis. *Howgh!*“

La efiko de tiu profetaĵo estis en la unua momento ekzakte tiel, kiel Sam intencis. La ruĝuloj kredis al li, tio estis videbla. Ili vidis ekspektante al la ĉaro. Ili certe ekspektis, ke la medicinisto elvenis pro defendiĝi. Sed li ne aperis, do ili supozis, ke li sentis venkita. Sam Hawkens venis al mi, vidis al mi ruzece per siaj brilaj okuletoj kaj demandis:

„Nu, *Sir*, kiel mi sukcesis mian taskon?“

„Kiel vera, rekta ĉarlatonisto.“

„*Well!* Do bone, ĉu ne?“

„Jes. Almenaŭ ŝajnas, kvazaŭ vi atingis vian celon.“

„Atingis ĝin tuttrafe. La medicinisto estas venkata. Li ne lasas sin vidi nek aŭdi.“

Winnetou nur rigardis nin per trankvila kaj signifplena vido. Sed Intŝu-tŝuna venis al ni kaj diris al Sam:

„Mia blanka frato estas saĝa viro. Li metis la fortecon el la vortoj de nia medicinisto, kaj li posedas ĉemizon, en kiu estas gravaj omenaĵoj. Tiu ĉemizo famiĝos de la unu granda akvo ĝis la alia. Sed Sam Hawkens iom trois per sia profetado.“

„Ĉu trois? Kial?“ scivolis la malgrandulo.

„Estus sufiĉinta diri, ke Old Shatterhand ne alportos danĝeron al ni. Kial Sam Hawkens pluis, ke ni spertos malbonon?“

„Ĉar mi ĝin vidis en la truo.“

Intŝu-tŝuna manseĝnis nekrede kaj parolis:

„La ĉefo de la apaĉoj scias, kion li kredu, Sam Hawkens povas certi pri tio. Ne necesis paroli pri malbonaj aĵoj kaj plenigi la korojn de niaj homoj per aflikto.“

„Per aflikto, ĉu? La militistoj de la apaĉoj estas bravaj viroj, kiuj ne timos.“

„Ili ne timas. Tion ili pruvos, se nia rajdado renkontigu nin kun malamikoj. Ni nun komencu ĝin.“

La ĉevaloj estis alvenigitaj. Estis pluraj ŝarĝoĉevaloj inter ili, el kiuj kelkaj portu miajn mezurilojn. La aliaj estis ŝarĝitaj per manĝaĵoj kaj aliaj necesaj aĵoj.

Estas rito de la indianoj, ke la forrajdantaj militistoj estas akompanataj de la hejmrestantoj kelkan distancon. Tio hodiaŭ ne okazis, ĉar Intŝu-tŝuna ĝin ne volis. La tridek ruĝuloj, kiuj rajdis kun ni, eĉ ne adiaŭis iliajn edzinojn kaj infanojn. Certe ili estis farintaj tion antaŭe. En publiko ilia militista digno tion ne permesis.

Nur unu estis, kiu adiaŭis per vortoj: Sam Hawkens. Li vidis Kliuna-ain stari en la virinaro, irigis sian mulon al ŝi kaj demandis:

„Ĉu vi aŭdis, kion mi vidis en la truo?“

„Vi ĝin diris, kaj mi ĝin aŭdis“, ŝi respondis.

„Mi estus povinta diri multon pli, ekzemple ankaŭ pri vi.“

„Ĉu pri mi? Ĉu mi ankaŭ estis en tiu truo?“

„Jes. Mi vidis vian tutan estonton antaŭ mi. Ĉu mi rakontu ĝin al vi?“

„Jes, bonvolu!“ ŝi diris rapide kaj haste. „Kion la estonto donos al mi?“

„Ĝi ne donos ion al vi, sed rabas ion de vi, kio estas tre valora kaj kara al vi.“

„Kio estas tio?“ ŝi volis timete scii.

„Viaj haroj. Vi perdos ĝin post kelkaj lunoj kaj havos terurige kalvan kapon, kiel la luno, kiu ja ankaŭ ne havas harojn. Tiam mi sendos mian perukon al vi. Fartu bone, vi malfeliĉa luno!“

Li ridante foririgis sian mulon kaj ŝi deturniĝis hontante, ke ŝi ridindiĝis per sia scivolo.

La aranĝo, en kiu ni rajdis, iĝis tute per si mem. Intŝu-tŝuna kaj Winnetou kun sia fratino kaj mi estis je la antaŭo. Malantaŭ ni estis Hawkens, Parker kaj Stone, kaj ilin sekvis la tridek apaĉoj, kiuj interŝanĝe kondukis la ŝarĝoĉevalojn.

Nŝo-tŝi sidis sur sia ĉevalo en vira maniero. Ŝi estis bonega kaj persisteca rajdanto. Sambone ŝi kapablis uzi siajn armilojn. Kiu estus renkontinta nin sen scii ŝin, pensu, ke ŝi estus la pli juna frato de Winnetou. Sed al pli arda okulo ne

kaŝeblis la virina softeco de ŝia vizaĝo kaj la korpaj formoj. Ŝi estis bela, spite ŝia vira vestaĵo kaj ŝia vira maniero rajdi.

La unuaj tagoj de nia rajdado pasis sen rakontinda okazaĵo. La apaĉoj tiutempe bezonis kvin tagojn de la ejo de la atako ĝis la pueblo apud la Rio Pecos. La transporto de la mortitoj kaj lezitoj malrapidiĝis la rajdadon.

Jam post tri tagoj ni atingis la lokon, kie Klekih-petra estis murdita de Rattler. Tie la noktorestejo estis pretigata. La apaĉoj stokigis ŝtonojn pro memorigaĵo. Winnnetou estis eĉ pli serioza ol kutime je tiu loko. Mi rakontis al lia patro kaj lia fratino, kion Klekih-petra diris al mi pri sia antaŭan vivon.

Je la sekvinta mateno ni plurajdis al la ejo, kie nia mezura laboro estis ĉesigita per la atako. La mezuraj fostoj ankoraŭ staris. Mi povis komenci tuje, sed antaŭe mi faru ion pli gravan.

Tiutempe post la batalo ne ekideis al la apaĉoj enterigi la mortajn blankulojn kaj kajovajojn. Ili lasis la kadavrojn kuŝi kie ili estis. Kion ili ne faris, transdonis la vulturoj kaj aliaj sovaĝaj bestoj. Estis teruriga laboro por mi, Sam, Dick kaj Will, kolekti la restaĵojn de la mortuloj kaj meti ilin en kunan tombon. La apaĉoj ne partoprenis en tio.

Per tio la tago pasis. Maljam la sekvintan tagon mi komencis mian laboron. Krome la militistoj, kiuj postportis la ilojn, speciale Winnetou helpis al mi, kaj lia fratino preskaŭ neniam foriris el mia proksimo. La neokupitaj ruĝuloj vagis en la ĉirkaŭo kaj alportis plurajn viandaĵojn je la vespero.

La mezurado antaŭiĝis bone. Spite la malfacilaĵoj de la ejo mi atingis la ligon al la sekvanta etapo jam post tri tagoj. Je la kvara tago mi kompletigis la desegnaĵojn kaj notaĵojn. Tiam mi pretis, kaj tio estis bona, ĉar la vintro venis rapide. La noktoj jam estis tre malvarmaj, tielke ni ne lasis la fajrojn estingiĝi ĝis la mateno.

Kiam mi diris, ke la apaĉoj helpis al mi, mi sed samtempe ne povas aserti, ke ili faris tion ŝate. Ili obeis la ordonojn de iliaj ĉefoj. Alikaze ili estus helpinta al mi tute ne. Estis rimarkebla, ke ili ĝojis se ili ne estis plu bezonataj. Kaj kiam ni kunsidis je la vespero, la tridek *indsman*:oj restis ĉiam en pli fora malproksimo, ol postulis la respekto antaŭ iliaj ĉefoj. Sam ankaŭ rimarkis tion kaj komentis:

„Ja ne vere ŝatas labori, tiuj ruĝuloj. Ja estas kaj restas ĉiam vera: la indiano estas farema ĉasisto kaj brava militisto, sed maldiligentulo en ĉiuj aliaj aferoj. Laboro ne gustas al li.“

„Kion ili faras por mi, tute ne penas kaj ne meritas la vorton laboro. Ilia kontraŭemo certe havas alian kaŭzon. Ŝajne ili kredas al la profetaĵo de ilia medicinisto plie ol al via antaŭdiro, kara Sam.“

„Eble. Sed estus stultaĵo de ili.“

„Eĉ mia laboro ja estas teruraĵo al ili. Tiu lando estas ilia posedaĵo, kaj mi ĝin mezuras por aliaj homoj, iliaj malamikoj. Vi pensu ankaŭ pri tio, Sam.“

„Sed iliaj ĉefoj ja ĝin volas!“

„Certe. Sed tio ne havas la konsekvencon, ke ili konsentas. Kaŝe ili kontraŭas. Kaj kiam mi rigardas ilin kunsidi kaj interparoli mallaŭte, mi povas ekkoni per iliaj mienoj, ke ili parolas pri mi, kaj certe nenion amikecon.“

„Ŝajnas ankaŭ al mi. Sed povas egali al ni. Kion ili pensas kaj parolas ne doloras nin. Intŝu-tŝuna, Winnetou kaj Nŝo-tŝi estas je nia flanko, kaj ni ne povas plendi pri ili.“

Li pravis. Winnetou kaj sia patro traktis nin per vere frateca helpemo, kaj la indianino legis ĉiun mian deziron en miaj okuloj. Estis kvazaŭ ŝi eksciis ĉiun mian penson. Ŝi estis akra rimarkanto kaj atenta aŭskultanto. Je mia plezuro mi rimarkis, ke mi neintencite estis ŝia instruisto, de kiu ŝi lernis per entuziasmo. Kiam mi parolis, ŝi aŭskultis koncentriĝe, kaj kion mi faris, ŝi faris ekzakte tiel poste, eĉ se ĝi kontraŭis al la kutimoj de ŝia raso. Ŝi ŝajnis ĉeesti nur pro mi, kaj zorgis pri mia komforteco kaj bonfarto eĉ pli ol mi mem.

La Malbeno De La Oro

Je la vespero de la kvara tago mi repakis la mezurilojn en la kovraĵojn. Ni pretiĝis pro la pluvojaĝo kaj ekrajdis je la mateno de la kvina tago. La du ĉefoj decidiĝis pro la sama vojo, sur kiu mi estis kondukita per Sam en tiun regionon.

Kiam ni esti rajdintaj tiun vojon du tagojn ni havis renkonton. Ni troviĝis en ebena, herbkovrata, ie kaj tie per arbedaĵoj barata loko, en kiu ni havis foran videblon. Kvar rajdantoj venis renkonte al ni. Estis blankuloj. Ili ankaŭ vidis nin kaj haltis. Versajne ili demandiĝis, ĉu ili povis rajdi plu laŭ ilia vojo, aŭ ĉu ili cedu antaŭ ni. Renkonti tridek ruĝulojn ne agrablas al kvar blankuloj, kiuj eĉ ne scias, al kiu tribo apartenas la indianoj. Sed ili vidis, ke blankuloj estis inter la *indsmen*:oj. Tio ŝajnis forigi ilian pridubon. Ili irigis iliajn ĉevalojn en la saman direkton plu.

La viroj estis vestataj kiel *cowboy*:oj kaj armitaj per pafiloj, tranĉiloj kaj revolveroj. Kiam ili estis proksimiĝintaj je dudek paŝoj, ili haltigis iliajn ĉevalojn kaj ekprenis iliajn pafilojn pafprete en la manojn. Unu el ili vokis al ni:

„*Good day, meŝ'ŝurs!* Ĉu necesas meti la fingron sur la lanĉilo aŭ ne?“

„*Good day, gents*“, respondis Sam. „Nur formetu viajn pafbatilojn! Ni ne havas la intencon vin manĝi. Ĉu oni rajtas demandi, de kie vi venas?“

„Transe de la olda Misisipo.“

„Kaj kien vi volas?“

„Supren al New Mexico kaj de tie transe al Kalifornio. Ni aŭdis, ke oni bezonas bovpaŝtistojn tie kaj pagas ilin pli bone ol tie, de kie ni venas.“

„Eble pravas, *Sir*. Sed vi ankoraŭ havas longan vojon antaŭ vi, ĝis vi ricevos tian bonan okupon. Ni venas de tie supre kaj volas al St. Louis. Ĉu la vojo nun estas sendanĝera?“

„Jes. Almenaŭ ni ne aŭdis pri la malo. Sed vi ja ne timu alikaze. Ja estas sufiĉe multnombraj. Aŭ ĉu la ruĝaj *gentleman*:oj ne kunrajdos longe plu?“

„Nur la ĉi du militistoj kun ilia filino kaj fratino, Intŝu-tŝuna kaj Winnetou, la ĉefoj de la apaĉoj.“

„Kion vi diras, *Sir!* Ĉu ruĝa *lady*, kiu volas al St. Louis? Ĉu oni eble rajtas ekscii viajn nomojn?“

„Kial ne! Estas honestaj nomoj, ne kaŝigu ilin. Mi estas nomata Sam Hawkens, se min n'eraras. Tiuj estas miaj kamaradoj Dick Stone kaj Will Parker, kaj ĉi flanke de mi vi vidas Old Shatterhand:on, *boy*, kiu mortpikas la grizan urson per la tranĉilo kaj batas la plej fortan homon per la pugno sur la teron. Ĉu vi nun havu la amikecon ankaŭ diri viajn nomojn al ni?“

„Volante. Pri Sam Hawkens ni aŭdis, sed pri la aliaj *gentleman*:oj ne jam. Mia nomo estas Santer, kaj ne estas tiel fama okcidentvagulo kiel vi, sed nur simpla *cowboy*.“

Li ankaŭ menciis la nomojn de siaj tri kunuloj, kiujn mi ne memortenas, faris kelkajn demandojn plu kiuj rilatis al la vojo kaj poste ili rajdis plu. Kiam ili forestis, Winnetou demandis al Sam:

„Kial mia frato donis informigon al tiuj homoj tiel detale?“

„Ĉu mi fortenu ĝin de ili?“

„Jes.“

„Mi ne sciis kial. Ni estis ĝentile demanditaj, do mi devis ĝentile respondi. Sam Hawkens ĉiam agas tiel.“

„Mi ne fidus pri la ĝentileco de la palvizaĝoj. Ili estis ĝentilaj, ĉar ni estis okoble pli multaj ol ili. Ne ŝatas al mi, ke vi diris al ili, kiuj ni estas.“

„Kial? Ĉu vi pensas, ke tio povus damaĝi al ni?“

„Jes. Tiuj palvizaĝoj ne plaĉis al mi. La okuloj de la viro, kiu interparolis kun vi, ne estis bonaj okuloj.“

„Mi ne rimarkis tion. Sed eĉ se ĝi estus tiel, tio ne damaĝas al ni. Ili forestas. Ili rajdas tien kaj ni tien. Ne ekideos al ili turniĝi kaj molesti nin.“

„Tamen mi volas scii, kion ili faras. Miaj fratoj plurajdu malrapide. Mi turniĝos kun Old Shatterhand kaj sekvos tiujn palvizaĝojn kelkan distancon. Mi sciu, ĉu ili vere plurajdas aŭ ĉu ili nur agis kvazaŭ.“

La aliaj plurajdis, li rajdis kun mi reen laŭ nia spuro, kiun sekvis la kvar fremduloj. Mi diru, ke tiu Santer ne plaĉis ankaŭ al mi. Liaj tri kunuloj aspektis same malmulte prifideblaj. Mi nur ne povis imagi, en kia maniero ili povus esti danĝeraj al ni. Eĉ ili estis tiu speco de viroj, kiuj kutimas erare interŝanĝi la posedaĵojn de aliaj homoj per iliaj propraj, mi demandiĝis vane, kio eblis igi ilin ekhavi la opinion, ke io estis kaptebla de ni. Kaj eĉ se ili kredis tion, ŝajnis al mi tre neeble, ke ili riskus ataki tridek sep bonarmitajn rajdantojn. Mi demandis Winnetou:n pri tio.

„Se ili estas ŝtelistoj, nia plimulto egalas al ili, ĉar ili ne intencas ataki nin. Plie ili sekvos nin kaŝe pro atendi la ĝustan momenton, en kiu tiu, al kiu ili celas, disiĝas el la grupo.“

„Al kiu ili do celas? Ili ja tute ne konas nin.“

„Ili celas al tiu, je kiu ili supozas oron.“

„Ĉu oron? Kiel ili povas scii, ĉu ni kunhavas iom kaj kiu el tiom multaj homoj ĝin portas? Ili devus esti ĉionsciantaj.“

„Ili ne nur pripensu, pro diri ĝin per preskaŭa certeco. Sam Hawkens estis tiel nesingarde malkas al ili, ke ni estas ĉefoj kaj volas iri al St. Louis. Ne necesas al ili scii pli.“

„Nun mi ekscias, al kio celas mia ruĝa frato. Kiam indianoj iras en la orienton, ili bezonas monon. Ĉar ili ne havas stampitajn monerojn, ili kunprenas oron, kies

trovejon ili konas. Kaj kiam ili eĉ estas ĉefoj, ili konas tiujn ejojn tutcerte kaj kunprenas tre verŝajne multe da oro.“

„Mia frato Old Shatterhand ĝin divenis. Tiuj blankuloj direktigos ilian atenton al mia patro kaj mi, se ili intencas ŝtelon aŭ rabon. Sed nun ili ne estus trovanta iom ĉe ni.“

„Ĉu ne? Vi ja volis haviĝi monon!“

„Ni ankoraŭ haviĝos. Kial ni kunportu ĝin, kiam ni ne bezonas ĝin? Ĝis nun ni ne devis pagi ion. Tio okazos nur tiam, kiam ni vizitas la fortikaĵojn, kiuj estas sur nia vojo. Tial ni maljam haviĝos oron, verŝajne jam morgaŭ.“

„Do estas trovejo en la proksimo de nia vojo, ĉu?“

„Jes. Estas monto, kiu estas nomata Nugget-tsil. Inter aliaj homoj, kiuj ne scias, ke tieas oro, ĝi havas alian nomon. Ĉi vespere ni estos en ĝia proksimo kaj tiam iros pro preni, kion ni bezonas.“

Mi konfesas, ke miriĝo min ekregis, kiu estis miksitaj per iom da envio. Tiuj homoj sciis, kie la valora metalo kuŝis amase. Anstataŭ uzi ĝin, ili vivis vivon sen ĉiaj malmolestajtoj. Ĉie ili havis kaŝitajn trezorejojn, al kiuj nur necesis iri pro plenigi la poŝojn per oro. Feliĉa kiu havus la saman eblecon!

Ni devis singardi, ĉar Santer ne rimarku, ke ni sekvis lin. Tial ni uzis ĉiun altaĵon kaj ĉiun arbedon pro kaŝiĝi. Post plena kvarona horo nio vidis la kvar. Ili trovis antaŭ ni kaj ŝajne rapidiĝis. Klarvideble ili ne pensis pri returniĝi. Ni haltis. Winnetou rigardis ilin, kiam ili malaperis el nia vido.

„Ili ne havas malicajn intencojn. Do ni povas esti trankvilaj“ Winnetou diris.

Li antaŭsciis same malmulte kiel mi, kiel ege li eraris. Tiuj uloj fakte havis malicajn intencojn, sed ili agis ruzege, kiel ni rimarku tre baldaŭ. Ili supozis, ke ni rigardis ilin kelkan tempon, kaj tial pretendis hasti. Pli poste ili returniĝis kaj sekvis nin.

Ni reenirigis niajn ĉevalojn kaj reatingis niajn kunulojn rapide, ĉar ni galopis. Je la vespero ni restadis ĉe akvaĵo. Per la kutima memkomprenebla singardo la ĉefoj unue esploris la ĉirkaŭon tre zorge antaŭke ili ordonis la restadon. La akvaĵo estis fonto, kiu ŝprucis hele kaj forte el la tero. Tieis sufiĉe da herbaĵoj por la ĉevaloj, kaj ĉar la loko estis ĉirkaŭata de arboj kaj arbedoj, ni povis bruligi helajn fajrojn, senke ili povis esti videblaj de foro. Krome Intŝu-tŝuna postenigis du gardistojn. Ĉio pro nia saveco ŝajnis farita.

La tridek apaĉoj restadis kiel kutime en sufiĉa distanco de ni pro manĝi ilian sekigitan viandon, kiam la fajroj brulis. Ni sep sidis sur la rando de la arbedaĵoj ĉirkaŭ nia fajro. La arbedaĵo savis nin antaŭ la malvarmeta vento.

Post la vespermanĝo ni kiel kutime interparolis kelkan tempon. Dum tiu interparolo Intŝu-tŝuna diris, ke ni morgaŭ ekrajdos nur ĉirkaŭ la tagmezo. Kiam Sam Hawkens demandis pri la kaŭzo de tio prokrasto, li klarigis per honesteco, pri kiu mi ege plendis pli poste:

„Fakte ĝi devis resti sekreto. Sed mi povas ĝin malkovrigi al miaj blankaj fratoj, se ili promesas, ke ili ne demandos plu pri tio.“

Kiam ni estis donintaj niajn promesojn al li, li pluis:

„Ni bezonas monon. Tial mi foriros de tie ĉi morgaŭ frue kun miaj infanoj pro haviĝi *nugget*:ojn, ni revenos maljam je la tagmezo.“

Stone kaj Parker aŭdigis vokojn de miro. Hawkens demandis, ne malpli mirite:

„Ĉu estas oro en la proksimo?“

„Jes“, respondis Intŝu-tŝuna. „Neniu scias ion pri tio. Ankaŭ miaj militistoj scias nenion. Mi eksciis ĝin de mia patro, kiu ĝin eksciis de sia frato. Tiaj sekretoj herediĝas nur de la patroj al la filoj kaj estas tenataj kiel sanktaj. Oni eĉ ne sciigas ilin al la plej bona amiko. Mi ja nun parolis pri, sed mi neniam malkovrigos aŭ eĉ montros ilin al neniu homo, kaj mortpafus ĉiun, kiu provus kaŝe sekvi nin.“

„Ĉu vi mortigus eĉ nin?“

„Eĉ vin! Mi pruvis mian fidon pri vi. Se vi elrevigos min, vi meritos la morton. Sed mi scias, ke vi ne forlasos la restejon ĝis ni estos revenitaj de nia foriro.“

Per tio li ĉesigis la temon, kaj ni interparolis pri aliaj aĵoj. Post kelka tempo la interparolado estis interrompita de Sam. Intŝu-tŝuna, Winnetou, Nŝo-tŝi kaj mi sidis per la dorso al la arbedaĵo. Sam, Dick kaj Will sidis sur la alia flanko de la fajro vide al la arbedaĵo. Meze en la interparolo Hawkens elpuŝis vokon, ekprenis sian pafilon, celis kaj sendis kuglon en la arbedon. La pafo ekscitigis ĉiun en la restejo. La indianoj eksaltis kaj venis kure al ni. Ankaŭ ni rapide stariĝis kaj demandis Sam:on, kial li pafis.

„Mi vidis du okulojn, kiuj vidis el la arbedo malantaŭ Intŝu-tŝuna“, li klarigis.

Tuĵe la ruĝuloj ŝiris brulantajn branĉojn el la fajro kaj penetris la arbedon. Ilia serĉo estis vana. Oni trankviliĝis kaj residiĝis.

„Sam Hawkens certe eraris“, diris Intŝu-tŝuna. „Je flagra fajro tiaj trompaĵoj facile eblas.“

„Tio mirigus min. Kredas, ke mi vidis la okulojn tute klare.“

„La vento certe turnis du foliojn. Mia blanka frato vidis ilian malsupran, pli helan flankon kaj pensis, ke ili estus okuloj.“

„Tio fakte eblas. Do mi mortpafis foliojn, hihihih!“

Winnetou rigardis tiun aferon ne en tia ŝerca maniero, sed diris serioze:

„Ĉiukaze mia frato Sam faris misagon, kiun li estonte ĉiam evitu!“

„Ĉu misagon? Ĉu mi? Kial?“

„Ne devis esti pafata.“

„Ĉu ne? Nu kio! Se spiono estas en la arbedo mi havas la rajton doni al li kuglon, se mi n'eraras.“

„Ĉu oni scias, ĉu la kaŝobservanto havas malamikecajn intencojn? Li rimarkas nin kaj proksimiĝas pro ekscii kiu ni estas. Eble li tiam elvenas pro saluti nin.“

„Hm, tio ĝustas“, la malgrandulo konfesis.

„La pafo estis danĝera al ni“, Winnetou pluis. „Aŭ Sam eraris kaj ne vidis okulojn. Tiukaze la pafo ne necesis kaj povus nur allogi malamikojn, kiuj eble estas en la proksimo. Aŭ fakte tieis homo, kies okulojn Sam rimarkis. Ankaŭ tiukaze malĝustis pafi al li, ĉar estis antaŭvidebla, ke la kuglo ne trafus.“

„Ho ho! Sam Hawkens certas pri sia kuglo! Mi volas vidi tiun, kiu pruvos mian mispafon!“

„Ankaŭ mi povas pafi, sed tre verŝajne ne trafus. La esploranto ja vidas, ke mi celas al li. Per tio li ekkonas, ke li estas rimarkita kaj farus rapidan moviĝon pro foriĝi de la buŝo de mia pafilo. La kuglo tiel ne trafas, kaj la viro malaperas en la nokton.“

„Jes, jes. Sed kion do mia ruĝa frato estus farinta en mia situacio?“

„Mi aŭ farus genupafon aŭ foriĝus neevidente de tie ĉi pro veni malantaŭ la kaŝrigardinton per kromvojo.“

La genupafo estas la plej malfacila pafo el ĉiuj. Multaj okcidentuloj, kiu alie estas bonaj pafantoj, ne kapablas ĝin. Mi trejniĝis ĝin en la lasta tempo, post Winnetou atentigis min pri ĝi.

Kiam mi sidas ĉe la resteja fajro, mia pafilo kuŝas prenprete flanke de la dekstra mano. Supozate, ke mi nun vidus du okulojn, kiuj rigardas min el kaŝejo. La vizaĝon de la rigardanto mi ne povas vidi, ĉar ĝi restas en la malhelo. Sed la okuloj estas videblaj, se li ne estas tiel singarda vidi nur tra la mallevigitaj okulharoj. Ili havas palan brilon, kiu ju evidentiĝas, des pli la viro streĉas la okulon.

Kiam mi konvinkiĝis havi malamikan rigardanton antaŭ mi, mi sendanĝerigu lin pro savigi min, per kuglo, kiu trafas lin inter la okuloj. Sed se mi ekprenas la pafilon kiel kutime, li vidas, ke mi celas al li, kaj tuje malaperas. Mi do celu tiel, ke li ne rimarkas ĝin. Tio okazas je la genupafo. Pro tio mi kurbigas la dekstran kruron, tielke la genuo leviĝas kaj mia femuro direktiĝas tiel, ke ĝia plilongiga linio celas rekte inter la okuloj de la rigardanto. Tiam mi ekprenas, kvazaŭ ludante, senintence la pafilon, metas la tubon laŭ la femuro, ke ĝi iĝas en la cellinion kaj mi pafas. Tio ne facilas, eĉ ĉar oni nur uzu la dekstran manon dum tio. Je uzo de ambaŭ manoj la tuta ago fakte ne aspektas tiel sendanĝere kaj neevidente.

Direktigi la pafilon per unu mano, ĝin teni fikse al la femuro kaj tiam pafi, tion la plej multaj ne sukcesas. En tiu eĉ ne estas kunkalkulita, kiel malfacila ĝi estas celi ĝuste. Kaj eĉ la celo konsistas nur el du preskaŭ nevideblaj punktoj meze en per la fajro flagranta kaj eble ankaŭ per la vento movata foliaro.

Al tio Winnetou celis, kiam li menciis la genupafon. Li estis majstro de ĝi. Tiu pafo ne estis same facila al mi, ĉar mia ursmortigilo estis tiel peza kaj preskaŭ nemovebla per nur unu mano.

Dum ĉiuj aliaj sentis trankviligita per la senrezulta esploro de la ĉirkaŭo, je Winnetou tio ne estis la kazo. Li restariĝis post kelka tempo pro daŭrigi la serĉadon. Pasis plena horo, ĝis li revenis.

„Neniu homo ĉeestas“, li diris. „Sam Hawkens certe eraris.“

Tamen li posteniĝis anstataŭ la ĝisnunaj du nun kvar gardistojn kaj ordonis, ke ili estu laŭeble atenta kaj rigardu speciale la ĉirkaŭon de la restejon. Poste ni kuŝiĝis.

Mia dormo estis malkvieta. Mi ofte ekvekis kaj inter tio havis mallongajn, malagrablajn sonĝojn, en kiuj Santer kun siaj tri kunuloj ludis la ĉefan rolon.

Post la matenmanĝo, kiu konsistis el viando kaj kaĉo el faruno kaj akvo, Intŝu-tŝuna foriris kun siaj gefiloj. Antaŭ ili iris, mi petis pri la permeso almenaŭ akompani ilin kelkajn paŝojn. Proke ili estu konvinkita, ke mi volus fari tion ne per scivolo pri la trovejo de la oro, mi diris al ili, ke mi ne povis perdi la supozon pri Rattler. Mi miris pri mi mem, ĉar hodiaŭ matene mi estis konvinkita sen certa kaŭzo, ke li fakte estis returniĝinta kun siaj tri kunuloj. Certe estis la konsekvenco de miaj sonĝoj.

„Mia frato ne zorgu pri ni“, Winnetou respondis. „Pro trankviligi lin, mi denove serĉos spurojn. Ni scias, ke Old Shatterhand ne strebas la oro. Sed se li irus kun ni nur mallongan vojon, li ekscius la lokon kaj tutcerte havo la febron, kiu postulas la mortigan polvon kaj ne forlasas la palvizaĝon, ĝis li estas pereinta je korpo kaj animo. Ni do petas vin ne per malfido, sed per amo kaj gardo ne iri kun ni.“

Tion mi respektu. Li esploradis fojon plu, sed sen trovi spuron. Tiam ili foriris. Ĉar ili ne rajdis, mi supozis, ke la serĉata loko ne povis esti tre for.

Mi kuŝiĝis sur la herbejon, bruligis mian kalumeton kaj interparolis kun Sam, Dick kaj Will pro liberiĝi de miaj senkaŭzaj pritimoj. Sed mi ne trovis trankvilon. Baldaŭ mi restariĝis. Io estis en mi, kiun mi forpelis. Tial mi surŝultris la pafilon kaj malproksimiĝis. Eble mi trovis ĉasbeston, kiu klarigis miajn pensojn.

Intŝu-tŝuna forlasis la restejon suden. Tial mi direktiĝis norden, proke oni ne povis diri, ke mi volus iri sur malpermesataj vojoj.

Kiam mi estis irinta ĉirkaŭ kvaronan horon mi trovis je mia mirego spuron, kiu estis farita de tri homoj. Ili estis portintaj mokasenojn. Mi diferencigis du grandajn, du mezgrandajn kaj du pli malgrandajn piedojn. La spuro estis freŝa.

Tio certe estis Intŝu-tŝuna, Winnetou kaj Nŝo-tŝi. Ili foriris suden, sed tiam direktiĝis norden pro trompi nin. Ni supozu, ke la trovejo de la nordo estus en la sudo.

Ĉu mi rajtis pluri? Ne. Eblis, ke ili vidis min. Verŝajne ili trovos mian spuron je ilia reveno. Ili ne havu la penson, ke mi estis kaŝe sekvinta ilin. Sed mi ankaŭ ne volis jam reiri al la restejo. Do mi plupromenis al la oriento.

Jam post mallonga tempo mi haltu denove, ĉar mi trovis duan spuron. La esploro rezultigis, ke ĝi estis farita de kvar homoj, kiuj portis botojn kun spronoj. Mi tuje pensis pri Santer. La spuro kondukis en la direkton, kie mi supozis la du ĉefojn, kaj ŝajnis veni el malproksima arbedo, el kiu kreskis du ankoraŭ folihavantaj skarlataj kverkoj. Tien mi iru unue.

La spuro fakte venis el la arbedo. Malantaŭ la arbedaĵo mi trovis la kvar fiksligitajn ĉevalojn, kiuj Santer kaj siaj kunuloj estis rajdintaj. Estis klare videbla je la tero, ke la kvar uloj restadis tie ĉi dum la nokto. Do ili fakte returniĝis! Kial? Ĉiukaze pro ni. Ili certe havis la pensojn, kiujn Winnetou hieraŭ klarigis al mi. Sam Hawkens hieraŭ vespere ne eraris, sed fakte vidis du okulojn. Sed tiam li forpelis la kaŝaŭskultinton per sia malĝusta konduko, antaŭ la pafado estis lanĉita.

Ni do estis kaŝaŝkultitaj. Santer rigardis nin pro atendi momenton, kie li povis kapti sian viktimon sole. Sed tiu ĉi loko estis malproksima de nia restejo. Kiel li povis rigardi nin de tie ĉi?

Mi vidis al la arboj. Ili ja estis tre altaj, sed ne tro dikaj kaj facile grimpeblaj. La ŝelo de unu havis fendetojn, kiuj nur povis esti farita de spronoj. Tie ĉi iu estis suprengrimpinta. De la alto oni aŭ povis vidi nian restejon aŭ almenaŭ ĉiun, kiu forlasis ĝin. Mi ekhavis terurigan penson. Pri kio ni interparolis, antaŭke Sam ekkonis la okulojn en la arbedo? Pri tio, ke Intŝu-tŝuna volis foriri hodiaŭ kun iliaj gefiloj pro alporti oron. Tion la kaŝaŝkultinto aŭdis. Ĉi matene li estis grimpinta sur la kverkon kaj vidis la tri apaĉojn preterpasi. Mallonge poste li estis sekvinta ilin kun siaj tri kunuloj.

Winnetou estis en danĝero, same kiel Nŝo-tŝi kaj ilia patro! Mi haste iru post la fiuloj kaj ne permesu al mi la tempon reiri al nia restejo. Rapide mi malfiksligis unu el la kvar ĉevaloj, ĝin tiris el la arbedo en la liberon, sursvingiĝis kaj galopis post la fiuloj laŭ iliaj propraj spuroj, kiuj baldaŭ unuiĝis kun spuroj de la ĉefoj.

Pro la kazo, ke mi perdu tiun spuron mi serĉis indikojn pri la trovejo de la oro. Winnetou parolis pri monto Nugget-tsil. *Nuggets* estas oreroj, kiujn oni trovas en diversajn grandecojn, *tsil* estas apaĉa vorto kaj signifas monto. Nugget-tsil do signifas oreromonto. Do mi serĉu monton. Mi vidis al la ĉirkaŭo, tra kiu mi rajdegis. Rekte antaŭ mi en la nordo estis pluraj altaĵoj, kiuj estis kovritaj per arboj. Unu el tiu estu la oreromonto. Pri tio mi ĉi momente ne dubis.

La maljuna ĉevalaĉo, kiun mi prenis en la hasto, kuris sufiĉe rapide. Preterpase mi ŝiris maldikan branĉon de arbedo kaj instigis la ĉevalon per tio. Ĝi faris, kion ĝi povis laŭ ĝiaj fortoj. La ebenaĵo malaperis malantaŭ mi, valoj aperis antaŭ mi. La spuro kondukis meze en la montojn, sed post kelka tempo mi ne povis vidi ĝin plu. La montaraj riveretoj ĉi tie tralavis multe de ŝtonoj de la altaĵoj. Sed mi tamen ne deĉevaliĝis, ĉar estis klara al mi, ke la apaĉoj estis irinta plu laŭ la valo.

Pli poste malfermiĝis flankkanjono dekstre, kies tero ankaŭ estis kovrita per ŝtonoj. Nun mi eksci, ĉu ili direktiĝis dekstren aŭ rekte pluiris. Mi saltis el la selo kaj esploris la ŝtonaron. Ne estis facila trovi la spuron. Sed mi tamen ĝin trovis, ĝi kondukis dekstren en la kanjonon.

Mi resurĉevaliĝis kaj sekvis ĝin. Baldaŭ la vojo disiĝis. Mi elseliĝu denove. Per ĉevalo mi ne plu povis iri. Mi ĝin fiksligis al arbo kaj pluiris piede.

Mi hastis plu en malvasta, roka kanaletto, en kiu ne plu troviĝis akvo. La timo igis min rapidiĝi, kio rabis mian spiron. Sur akreĝa altaĵo mi haltu pro kvietigi mian pulmon. Tiam mi plukuris, transe kelkan vojon malupren, ĝis la spuro subite kondukis maldekstren en arbaron. Mi kuris sub la arboj. Unue ili staris dense flanke de la alia, tiam pli maldense, ĝis heliĝis tiel antaŭ mi, ke mi supozis, ke mi venas al liberejon. Mi ne jam atingis la randon de tiu densejo, kiam mi aŭdis kelkajn pafojn. Momenton poste eksonis krio, kio eniĝis en mian korpon kiel tranĉilo. Estis la mortkrio de la apaĉoj.

Nun mi ne nur kuris, sed rapidegis antaŭen per grandaj paŝoj kiel rabbesto, kiu volas faliĝi sur sian viktimon. Denove pafu kaj kroma — tio estis la dutuba pafilo de Winnetou. Mi konis ĝian krakon. Dank' al Dio! Do li ankoraŭ vivis! Post kelkaj saltoj mi atingis la maldensejon kaj haltigis malantaŭ la lasta arbo. Kion mi vidis, terurigis min.

La maldensejo ne estis vasta. Preskaŭ en ĝia mezo kuŝis Intŝu-tŝuna kaj sia filino. Ĉu ili ankoraŭ vivis, moviĝis, mi unue ne povis ekkoni. Ne malproksime de tio mi vidis malgrandan rokon, malantaŭ kiu staris Winnetou. Li estis okupita reŝarĝi sian laŭncitan pafilon. Maldekstre de mi staris du uloj malantaŭ la arboj. Per alŝultritaĵoj ili atendis, ke Winnetou sin videbligis. Dekstre de mi tria ulo kaŝiris singarde sub la arboj pro ĉirkaŭiri Winnetoun kaj veni malantaŭ li. La kvara kuŝis morte antaŭ mi, li estis pafita tra la kapo.

La uloj maldekstre de mi estis en tiu momento pli danĝeraj ol la tria. Mi alŝultrigis la ursmortigilon kaj mortpafis ilin ambaŭ. Tiam mi kuris post la tria, sen preni la tempon unue reŝarĝi. Li estis aŭdinta miajn pafojn kaj rapide turniĝis. Sammomente li celis al mi kaj pafis. Mi saltis flanken. Li ne trafis min. Li ekkonis, ke li malgajnis sian ludon kaj fuĝis en la arbaron. Mi kuris post li. Estis Santer. Mi volis kapti lin. Sed la distanco inter mi kaj li estis tiel longa, ke mi baldaŭ ne plu vidis lin. Mi devus direktiĝi laŭ liaj premsignoj, sed tiukaze mi ne estus estinta sufiĉe rapide post li. Tial mi revenis post mallonga tempo, precipe ĉar mi diris al mi, ke Winnetou eble bezonus min.

Li surgenuis ĉe sia patro kaj sia fratino kaj esploris, ĉu ili ankoraŭ vivis. Kiam li vidis min veni, li stariĝis momenton. Liaj okuloj havis esprimon, kiun mi neniam forgesos. Ĝi montris preskaŭ frenezan koleregon kaj doloron.

„Mia frato Old Shatterhand vidas, kio okazis. Nŝo-tŝi, la plej bela kaj bona de la apaĉaj filinoj ne iros al la urboj de la palvizaĝoj. Estas ankoraŭ iom da viv en ŝi, sed ŝi verŝajne neniam denove remalfermos siajn okulojn.“

Mi silentis afekciite. Ili kuŝis en profunda sangoflako flanke de la alia, Intŝu-tŝuna pafita tra la kapo kaj „Bela Tago“ tra la brusto. Li estis morta tuje. Ŝi ankoraŭ spiris, malfacile kaj stertore, dum la bela bronzo de ŝia vizaĝo ĉiam pli paliĝis. La plenaj vangoj cedis kaj la esprimo de la morto aperis sur ŝia vizaĝo.

Subite ŝi ete moviĝis, turnis la kapon al la flanko, kie kuŝis ŝia patro, kaj malrapide malfermis la okulojn. Ŝi vidis Intŝu-tŝunan kuŝi en la sango kaj ege ektimis. Tiam ŝi ŝajnis konsciĝi pri kio estis okazinta. Ŝi movis sian manon al la koro, sentis la varme fluantan sangan kaj elpuŝis egan, stertoran anhelon.

„Nŝo-ĉi, mia bona, sola fratino!“ Winnetou plendis.

Ŝi levis la vidon al li.

„Winnetou — mia frato!“ ŝi flustris. „Venĝu min!“

Tiam ŝia vido iĝis de li al mi. Feliĉa, sed rapide remortiĝanta rideto estis sur ŝiaj lipoj.

„Old Shatter — hand!“ ŝi spiretis. „Vi ĉi — eas! Nun mi mortas — tiel —“

Pli ni ne aŭdis. La morto ne lasis ŝin finparoli, ĝi fermis ŝian buŝon por ĉiam. Estis, kvazaŭ mia koro volis krevi. Mi salte stariĝis, ĉar ni estis surgenuintaj ĉe ŝi, kaj elpuŝis laŭtan krion, kies eĥo resonis de la arboj de la najbaraj montoj.

Winnetou ankaŭ stariĝis, malrapide, kvazaŭ li estus ŝarĝita per centfuntajn pezojn. Li plektis siajn ambaŭ brakojn ĉirkaŭ mi kaj diris: „Nun ili mortas! La plej granda, plej nobla ĉefo de la apaĉoj kaj Nŝo-tŝi, mia fratino, kiu estis doninta sian animon al vi. Ŝi ekmortis kun via nomo sur la lipoj.“

„Mi neniam forgesos tion“, mi promesis afekciite.

Tiam lia vizaĝo tute ŝanĝis ĝian esprimon. Lia voĉo sonis kiel fora, minaca tondrado, kiam li demandis:

„Ĉu vi aŭdis ŝian lastan peton al mi?“

„Jes.“

„Venĝo! Mi venĝu ŝin, kaj mi venĝos ŝin, kiel neniam antaŭe murdo estis venĝita! Ĉu vi scias, kiu estis la murdintoj? Vi vidis ilin. Palvizaĝoj ili estis, al kiu ni nenion faris. Tiel ĝi ĉiam estis, kaj tiel ĝi ĉiam estos, ĝis la lasta ruĝa viro estos murdita. Nŝo-tŝi voli estiĝi kiel blanka *squaw*, ĉar ŝi amis vin kaj kredis, ke ŝi venkos vian koron, se ŝi kutimiĝis al la scio kaj la moroj de la blankuloj. Tion ŝi pagis per la vivo. Ni povas malami vin aŭ ni povas ami vin, estas tute egala: kien palvizaĝo metas sian piedon, lin sekvas nia perejo. Estos plendado en ĉiuj triboj de la apaĉoj, kaj eksoniĝos kolera kaj venĝa kriado ĉie, kie troviĝas ano de nia popolo. La okuloj de ĉiuj apaĉoj nun vidas al Winnetou pro ekscii, kiel li venĝos la morton de sia patro kaj sia fratino. Mia frato Old Shatterhand aŭdu, kiun mi ĵuras ĉi tie ĉe la du mortaj korpoj! Mi ĵuras je la Granda Spirito kaj je ĉiuj miaj bravaj prauloj, kiuj estas kunigataj en la ĉiamaj ĉasejoj, ke mi ekde hodiaŭ mortpafos ĉiun blankulon, kiun mi vidos, per la pafilo, kiu falis el la morta mano de mia patro, aŭ—“

„Ĉesu!“ mi interrompis lian ĵuron ektimigite. Mi sciis, ke li tute kaj ĝisfine seriozus pri tiu ĵuro. „Ĉesu! Mia frato ne ĵuru nun — ne jam!“

„Kial ne nun?“ li demandis preskaŭ kolere.

„Ĵuro estu dirata per kvieta animo.“

„Uf! Mia animo estas en tiu ĉi momento tiel kvieta kiel la tombo, en kiu mi metos tiujn mortulojn. Kiel ĝi neniam redonos ilin, same mi neniam reprenu unu vorton de mia ĵur—“

„Ne parolu plu!“ mi reinterrompis.

Liaj okuloj brilis minace al mi.

„Ĉu Old Shatterhand volas malhelpi al mi fari mian devon?“ li vokis. „Ĉu la maljunaj virinoj kraĉu al mi, ĉu mi estu puŝata el mia popolo, ĉar mi ne havas la kuraĝon venĝi tion, kio okazis hodiaŭ?“

„Tion mi ne volis diri. Ankaŭ mi volas puno por la murdintoj. Tri el ili jam havis ilian punon. La kvara forfuĝis, sed li ne sukcesos forkuri eterne.“

„Li forkuros de ni neniukaze!“ Winnetou elvokis. „Sed mi ne nur okupiĝu pri li. Li agis kiel la filo de tiu pala raso, kiu donas al ni la neiĝon. Ĝi respondecas pro ĉio, kion ĝi instruis al li kaj mi igos ĝin pagi por tio!“

Li staris antaŭ mi fiere kaj rekte, militisto, kiu spite sia juneco sin sentis kiel la reĝo de siaj samuloj. Li estis viro, kiu plenumis, kion li planis. Certe li estus sukcesanta unuigi la militistojn de ĉiuj ruĝaj popoloj en sian forton kaj komenci senesperan bataladon, kiu kovru la sovaĝan okcidenton per cent miloj da viktimoj. En tiu ĉi momento decidiĝis, ĉu la tomahoko de la milito furiozos senkompatate kaj kolere aŭ ne.

Mi ekprenis lian manon.

„Vi faru, kion vi volas“, mi diris. „Sed antaŭe aŭdu peton, kiu eble estos mia lasta. Se vi ne plenumos ĝin, vi neniam plu aŭdos la voĉon de via blanka amiko kaj frato. Jen kuŝas Nŝo-tŝi. Vi diris mem, ke ŝi amis min kaj mortis kun mia nomo sur la lipoj. Ŝi amis ankaŭ vin, min kiel amiko kaj vin kiel frato. Vi pli ol sufiĉe redonos ŝian amon. Je tiu amo mi petas vin, ne eldiru vian ĵuron nun, sed nur, kiam la ŝtonoj de la tombo fermiĝis super la plej nobla filino de la apaĉoj!“

Li vidis al mi serioze, preskaŭ kolere. Tiam li malleviĝis la vidon al la mortulino. Mi vidis, ke lia vizaĝo malstreĉiĝis. Finfine li redirektigis sian okulon al mi kaj diris:

„Mia frato Old Shatterhand havas grandan forton pri la koroj de siaj amikoj kaj kunuloj. Nŝo-tŝi certe plenumigus lian peton, kaj tial ankaŭ mi obeos ĝin. Nur kiam mia okulo ne plu vidas la du kadavrojn, ĝi decidiĝu, ĉu la Misisipo kaj ĉiuj ĝiaj flankriveroj portu la sangon de la ruĝaj kaj blankaj popoloj al la maro. Mi finparolis. *Howgh!*“

Dank' al Dio! Mi sukcesis neebliĝi la malbonon almenaŭ intertempe. Mi premis lian manon.

„Mia ruĝa frato tuje ekkonis, ke mi ne volas peti pri kompatato pro la kulpulo. Li estu punota tiel ege kaj strikte, kiel li meritas ĝin. Oni zorgu, ke li ne sukcesas fuĝi. Ni ne lasu al li antaŭecon. Winnetou diru al mi, kio okazo pro la sekvo de la murdinto!“

„Miaj piedoj estas katenataj“, li deklaris. „La ritoj de mia popolo postulas al mi resti ĉe la mortuloj, ĝis ili estas entombigitaj. Nur poste mi rajtas paŝi sur la vojon de venĝo.“

„Kaj kiam la entombigo okazos?“

„Tion mi interkonsilos kun miaj militistoj. Aŭ ni enterigas la mortulojn je la loko, kie ili ekmortis, aŭ ni portos ilin al la pueblo. Sed eĉ se ili estos metata en sian lastan restejon tie ĉi, pluraj tagoj pasos antaŭ ĉio estas farita, kio devas okazi pro entombigo de granda ĉefo.“

„Sed tiukaze la murdinto sukcesos fuĝi.“

„Ne. Winnetou ne rajtas persekuti lin, sed aliaj ja povas fari, kio necesas. Mia frato rakontu al mi, kiel li venis tien ĉi.“

Nun, kiam ni parolis pri objektivaĵoj, li estis tiel trankvila kiel ĉiam. Mi rakontis al li, kion li sciis. Dum li pensis pri mia raporto, ni aŭdis egan anhelon. Ĝi venis de la loko, kie kuŝis la du fiuloj, kiujn mi pafis. Ni rapide iris tien. Kuglo de mi trafis la koron de unu. La alia estis tiel trafita kiel Nŝo-tŝi. Li ankoraŭ havis vivon kaj nun rekonsciigis. Senkomprene li fiksrigardis nin kaj mumblis kelkajn vortojn, kiujn mi ne povis kompreni. Mi kliniĝis malsupren al li kaj parolis al li:

„Homo, ĉu vi rekonas min? Ĉu vi scias, kiu parolas kun vi?“

Li provis memoriĝi. Lia okulo pliklariĝis. Mi aŭdis lin mallaŭte demandi:

„Kie estas — Santer?“

„Fuĝis“, mi respondis.

„Ki — kien?“

„Tion mi ne scias, sed mi esperas ricevi de vi indikon. Viaj aliaj kunuloj mortas.

Ankaŭ vi nur vivos sekundojn plu. De kie Santer venis?“

„Mi — ne — scias.“

„Ĉu Santer estas lia vera nomo?“

„Havas — multajn — nomojn.“

„Kiu li fakte estas?“

„Ankaŭ — ne scias.“

„Ĉu vi havas konatojn proksime de tie ĉi?“

„Ne — ne.“

„Kien vi volis?“

„Ne — nien. Kie mono — rabo —“

„Do via profesio estis rabisto! Kiel vi havis la ideon ataki la du apaĉojn kaj la knabinon?“

„Nug — nugget:oj.“

„Sed vi ne povis scii ion pri la nugget:oj.“

„Volis al — al —“

Li ĉesis. La parolado malfacilis al li. Mi divenis, kion li volis diri kaj demandis:

„Vi aŭdis, ke la apaĉoj volis iri en la orienton kaj tial supozis, ke ili kunhavas oron, ĉu?“

Li kapjesis.

„Do vi planis ataki ilin, ĉu? Sed ĉar vi pensis, ke ni estus singardaj kaj kaŝobservos vin, vi plurajdos iomete kaj nur returniĝis, kiam vi povis esti certa, ke ni estus trankviligitaj, ĉu?“

Li vidis malsupren.

„Tiam vi returniĝis kaj rajdis post ni. Ĉu vi kaŝaŭskultis nin je la vespero?“

„Jes — Santer.“

„Do Santer mem! Ĉu li diris al vi, kion li aŭdis de ni?“

„Apaĉoj — Nugget-tsil — haviĝi nugget:ojn — frue —“

„Ĝuste tiel, kiel mi pensis. Tiam vi kaŝiĝis en la arbedo kaj rigardis nin de la arboj. Vi volis ekscii la lokon, je kiu la apaĉoj haviĝas la oron, ĉu?“

Li estis fermiginta la okulojn kaj ne respondis.

„Aŭ ĉu vi volis ataki ilin nur je ilia reveno, pro —“

Winnetou interrompis:

„Mia frato ne bezonas demandi plu. Tiu palvizaĝo ne plu povas respondi. Li mortas. La blankaj hundoj volis spioni nian sekreton. Sed ili venis tro tarde. Ni jam estis sur la vojo reen, kiam ni aŭdis ilin veni. Ili kaŝiĝis malantaŭ la arboj kaj pafis al ni. Intŝu-tŝuna kaj ‚Bela Tago‘ falis trafite. Unu kuglo nur tuŝetis mian brakumon. Mi pafis al unu. Kiam mi ektiris, li saltis ĵus ĝustatempe malantaŭ arbon. Tial mi ne trafis lin. Mia dua kuglo surterigis duan ulon. Tiam mi saviĝis malantaŭ tiu ŝtono. Sed li ne estus savinta mian vivon, se mia frato Old Shatterhand ne estus veninta. Ĉar du fiksigis min en tiu loko de tiu flanko, kaj la tria volis iri ĉirkaŭ mi. Lia kuglo certe estus trafinta min Tiam mi aŭdis la fortan voĉon de la ursmortigilo de Old Shatterhand kaj estis savigita. Nun mia frato scias ĉion kaj eksciu, kiel Santer povas esti kaptota.“

„Kiu transprenos tiun taskon?“

„Old Shatterhand sukcesos ĝin. Li tutcerte trovos la spuron de la fuĝanto.“

„Certe. Sed dum mi pene serĉas ĝin, multe da tempo pasiĝos.“

„Ne. Ne necesas, ke mia frato serĉu ĝin. Ĝi ĉiukaze kondukas al iliaj ĉevaloj. Kie Santer restis kun siaj kunuloj dum la nokto, estas herbo. Old Shatterhand do facile vidos, kien la murdinto rajdis.“

„Kion poste?“

„Poste mia frato kunprenos dek militistojn, kiuj sekvu kaj kaptu Santer:on. La aliajn dudek militistojn li sendu al mi tien ĉi, proke ili kantos la mortoplendon kun mi.“

Fojon plu mi kliniĝis malsupren al la vizaĝoj de la du mortuloj kaj foriris. Je la rando de la maldensejo mi returniĝis. Winnetou ĵus kovris la kapojn de la du murditaj kaj elpuŝis dum tio tiajn obtuzajn plendosonojn, per kiuj la ruĝuloj komencas iliajn mortokanojn. Ne facilis al mi forlasi mian sangofraton tiel sole. Sed mi agu kaj rapidiĝis reen laŭ la vojo, sur kiu mi estis veninta.

Unue mi supozis, ke la antaŭdiro de Winnetou plenumiĝus. Sed dum mi grimpis trans la altaĵa eĝo, mi ekdubis.

Santer antaŭ ĉio tuje fuĝu kaj laŭeble rapide foriĝu el nia proksimo. Se li kurus al ilia restejo li faris danĝeran kromvojon. Eĉ li faru ĝin nur pro haviĝi ĉevalon. Sed kio, se li trovos la ĉevalon, sur kiu mi venis? Santer ja certe fuĝis sur la sama vojo, kiu kondukis lin tien. Tiukaze li tutcerte trovis la ĉevalon.

Tio penso duobligis mian haston. Mi kuregis malsupre la monto kaj scivolis, ĉu mi ankoraŭ trovos la ĉevalon. Mia ĉagreno estis grandega, kiam mi atingis la lokon kaj vidis, ke la ĉevalaĉo forestis! Mi haltis nur momenton kaj tiam kuris plu tra la kanjono. Nun mi kuru plu, ĉar la serĉo de la spuro pro la ŝtonaro ja ĉiel vanus.

Kiam mi atingis la valon mi haltis pro zorge legi la spuron. Mi ne tuje sukcesis, ĉar la tero tie ankoraŭ estis tro malmola. Dek minutojn poste mi trovis softan teron, kie estis pli facile ekkoni la premsignojn de la piedoj kaj hufoj.

Mia peno vanis. Mi povis serĉi kaj esplori kiel mi volis, kaj streĉigi miajn okulojn kaj mian sagacecon: Santer ne rajdis tie ĉi. Li certe forlasis la kanjonon pli supren je loko, je kiu ne restis spuro sur la roko. Ne estis alia ebleco.

Jen mi nun staris! Kion mi faru? Ĉu mi reiru kaj serĉi la lokon kie Santer devojiĝis? Povis forpasi horoj, ĝis mi trovus ĝin. Mi pensis, ke mi ne povis akcepti tiun perdon de tempo. Estis ĉiukaze pli bone kuri al nia restejo kaj venigi helpon.

Tion mi ankaŭ faris. Estis kurado, kiel mi neniam estis farinta unu. Mi ĝin eltenis, ĉar mi lernis de Winnetou kiel kiel konduti dum tio, pro ne perdi la spiron kaj ne tro laciĝi. Oni ja metu la pezon de la korpo nur sur unu kruron kaj ŝanĝas ĝin sur la alian, kiam ĝi elĉerpis. En tiu maniero oni povas troti horlonge, senke necesas streĉiĝi troe. Sed oni havu bonan, sanan pulmon.

Kiam mi proksimis al mia celo, mi unue turniĝis al la restejo de Santer. La tri ĉevaloj ankoraŭ staris en la arbedo. Mi malfiksligis ilin, iĝis sur unu, tiris la aliajn du per la kondukiloj kaj rajdis al la restejo. La tagmezo delonge estis pasinta, kaj Sam vokis al mi:

„Nu kie vi estis, *Sir!* Vi pasigis la manĝadon, kaj—“ li ĉesis, rigardis la ĉevalojn per mirigita vido kaj tiam pluis: „Fulmotondro! Vi foriris piede kaj revenas rajde! Ĉu vi do estiĝis ĉevalŝtelisto?“

„Malpli. Mi akiris tiujn bestojn. Tute ne malproksime de tie ĉi.“

„De kiu?“

„Nur rigardu ilin atente! Mi tuj rekonis ilin. Vi ja ankaŭ havas bonajn okulojn!“

„Jes, mi havas. Tuj vidis, kies ili estas, sed mi ne tuj komprenis. Ja estas la ĉevaloj de Santer kaj liaj kunuloj! Sed mankas unu.“

„Tiun ni serĉos, kaj ankaŭ tiun, kiu sidas sur ĝi.“

„Sed kio —“

„Kvietu, Sam!“ mi interrompis lian demandon. „Okazis io tre grava, tre malgajiga. Ni tuje rajdu for de ĉi tie.“

„De tie ĉi, ĉu? Kial?“

Anstataŭ respondi al li, mi alvokis la apaĉojn kaj donis al ili la mesaĝon pri la morto de Intŝu-tŝuna kaj lia filino. Post mia lasta vorto regis ega silento. Ili ne povis kompreni, kion mi diris. Mia mesaĝo estis tro hororiga. mi rakontis pli detale, kio okazis, kaj almetis:

„Nun miaj ruĝaj fratoj diru al mi, kiu pli bone antaŭdiris la estonton, ĉu Sam Hawkens aŭ via medicinisto! Intŝu-tŝuna kaj Nŝo-tŝi trovis la morton, ĉar ili malproksimiĝis de mi, kaj Winnetou estis savigita de mi. Do ĉu mia proksimo donos la morton aŭ la vivon?“

Nun ili ne povis dubi plu. Eksonis kriado, kiu estis aŭdebla eĉ mejlojn for. La ruĝuloj furioze ĉirkaŭiris, svingis iliajn armilojn kaj faris la plej terurigajn grimacojn pro esprimi ilian koleron. Nur post kelka tempo mi sukcesis supersoni ilian kriadon.

„La militistoj de la apaĉoj silentu! Ni iru for pro kapti la murdinton!“

„For, jes, for, for, for!“ ili kriis kaj kuris al iliaj ĉevaloj.

„Kvieto!“ mi vokegis ĉagrene. „Miaj ruĝaj fratoj ja ne jam scias, kion ili faru. Mi ĝin diros al ili.“

Nun ili arigis ĉirkaŭ mi tiel urĝe, ke mi preskaŭ estis terenpuŝata. Se Santer nun estus estinta tie ĉi, ili certe estus disŝirintaj lin. Hawkens, Stone kaj Parker silente staris flanke de la alia. La mesaĝo faris senkuraĝigan impreson al ili. Nun ili proksimiĝis, kaj Sam diris:

„Estas kvazaŭ oni bategis mian kapon kaj mi ankoraŭ ne vere povas kompreni tion. Terurige, timige! La kara, bela, bona, juna ruĝa *miss*! Estis ĉiam tiel amikeca al ni kaj nun estu neigata! Sciu, *Sir*, estas al mi, kvazaŭ—“

„Tenu tion nun ĉe vi, kara Sam!“ mi ĉesigis lian parolon. „Ni sekvu la murdinton. Parolado ne utilas.“

„*Well!* Mi konsentas. Sed ĉu vi scias, kien li fuĝis?“

„Ne jam.“

„Mi antaŭsciis tion. Vi ja ne vidis lian spuron. Kiel ni nun trovu ĝin? Ŝajnas neeble aŭ almenaŭ esti tre malfacile.“

„Ne estas malfacile, sed tre facile.“

„Ĉu via opinio? Hm! Vi do volis diri, ke ni devas iri en la kanjonon, en kiu li malaperiĝis flanken, ĉu? Estos longa serĉado!“

„Mi ne parolis pri la kanjono.“

„Ĉu ne? Do mi scivolas, kiun penson vi prezentos. Kelkfoje ja *greenhorn* ankaŭ povas havi penson, sed —“

„Silentu pri via *greenhorn*! Mi nun ne volas aŭdi aĉajn parolaĵojn. Mia koro ploras; tial tenu viajn ŝercaĉojn ĉe vi!“

„Ĉu ŝercaĉoj? Hooo! Kiu nu pensas, ke mi emas ŝerci pri ĉi tiu afero, ricevas de mi baton en la korpon, ke li flugos de ĉi tie ĝis Kalifornio! Mi nur ne povas kompreni, kiel vi volas trovi Santer, senke ni metas nian vidon sur la ejon, kie lia spuro estis perdita.“

„Tie ni serĉu tro longe. Kaj se ni trovus la spuron, ni devus sekvi ĝin trans monto kaj tra valo kaj densa arbaro, kio ankaŭ daŭrus tro longe. Sed kiam mi fakte rigardas la montojn tie, mi emas konstati, ke ili ne estas araj, sed staras unuope—“

„Kaj vi eĉ pravas. Mi konas tiun regionon sufiĉe bone. Estas tie ĉi ebenaĵo kaj transe denove ebenaĵo. Tiuj montoj ne apartenas al montaro aŭ altaĵaro, sed ili metiĝis sur la ebenan prerion malproksime de la alia.“

„Ĉu prerio? Do tieas herbejoj, ĉu?“

„Jes, ĉieas herbejoj, ekzakte kiel tie ĉi.“

„Tion mi antaŭsciis. Santer rajdu trans aŭ inter tiuj montoj laŭ lia volo. Egalas al ni. Sed tuje kiam li forlasas ilin, li venas al la ebena prerio kaj premu siajn segnojn en la herbejojn.“

„Tio tut kompreneblas per si mem, plej estimata *Sir!*“

„Nur aŭskultu plu. Ni formigos du trupojn kaj rajdas ĉirkaŭ la montoj, ni kvar blankuloj dekstre kaj la dek apaĉoj maldekstre. Malantaŭ la montoj ni renkontiĝos

kaj tiam ekscios, ĉu unu el la trupoj trovis la spuron. Mi estas konvinkita, ke tio iam estos la kazo. Poste ni sekvos la spuron.“

Mia malgranda Sam vidis al mi de la flanko, faris ne tre spritan mienon kaj vokis:

„*Lack-a-day!* Ke mi ne havis tiun ideon! Ja estas la plej facila kaj plej certa aĵo. Ja ĉiu infano komprenu tion, se mi n'eraras!“

„Do ĉu vi konsentas, Sam?“

„Komplete, *Sir*, komplete! Nur rapide elektu dek apaĉojn!“

„Mi elektos tiujn, kiuj havas la plej bonajn ĉevalojn. Kiu scias, kiel longe ni persekutu tiun ulon. Tial ni ankaŭ kunprenu sufiĉe da manĝaĵoj. Se vi scias tiun regionon sufiĉe bone, vi eble scias, kiel longe ni rajdu ĝis ni atingas la alian flankon de la montaro, ĉu?“

„Eĉ se ni rapidiĝu, ĝi daŭros pli ol du horojn.“

„Tiukaze ni ne atendu plu.“

Mi decidis la dek apaĉojn, kiuj ĝojis pri mia elekto. Persekuti la murdinton estis pli kara al ili, ol kanti funebraĵojn ĉe la mortuloj. Al la dudek aliaj mi klarigis la vojon al Winnetou. Poste ili foriĝis.

Mallongan tempon poste ankaŭ miaj dek apaĉoj ekrajdis pro iri ĉirkaŭ la montoj en okcidenten direktiĝinta kurbego, dum nia vojo kondukis nin orienten ĉirkaŭ la altaĵoj. Kiam ni kvar surĉevaliĝis, mi unue kondukis ilin al la restejo kaj serĉis en ties proksimo lokon, kie la hufo de la ĉevalo, kiun mi estis rajdinta, faris profundan premon en la teron. Mi ekzakte mezuris tiun klaran premaĵon kaj surpaperigis tion. Sam Hawkens skuis la kapon pri tio kaj komentis ridete:

„Ĉu ankaŭ apartenas al la profesio de *surveyor* desegni ĉevalhufojn laŭ la naturo?“

„Ne, sed okcidentulo ĝin kapablu.“

„Ĉu okcidentulo? Kial?“

„Ĉar ĝi povas utili al li de tempo al tempo.“

„Kial?“

„Vi tion ekscios. Kiam mi trovos spuron, mi komparos ĝin per tiu desegnaĵo.“

„Ah! Hm! Prave! Vere ne estas stulta! Ĉu vi lernis tion per viaj libroj?“

„Ne.“

„Do per kio?“

„Mi havis tiun ideon mem.“

„Do fakte ekzistas ideoj, kiuj amuziĝas per veni al vi, ĉu? Kiu pensis tion, hihihih!“

„*Pshaw!* Ili ĉiukaze fartas multe pli bone ĉe mi ol sub via peruko, Sam!“

„Prave, prave!“ Dick Stone vokis. „Ne plu toleru tiujn stultaĵojn! Oni ja rimarkas ĉiun horon, ke vi superas lin, *Sir*.“

„Silentu!“ Sam vokis al li per ridiga kolero. „Nu ĉion vi scias pri supero! Krome estas ofendo ĉiam ŝerci pri mia peruko. Mi ne plu povas toleri tion.“

„Kion vi volas fari kontraŭ tio?“

„Mi donacas ĝin al vi. Tiam mi estos libera de ĝi, kaj vi ekscios, kiaj pensoj loĝas sub ĝi. Cetere mi ja konfesis, ke la opinio de nia *greenhorn* ja ne estas tiel malbona. Li nur estus doninta ankaŭ al la dek apaĉoj tian belan bildo de ĉevalpiedo.“

„Mi ĝin ne faris, ĉar mi ne pensis, ke necesas“, mi respondis.

„Ne necesa, ĉu? Kial?“

„Ĉar oni ne povas ekspekti, ke ili povas kompari hufpremsignon al tiu desegnaĵo. Krome mi estas konvinkita, ke ili trovos la spuron de Santer tute ne.“

„Kaj mi asertas la malon. Ne ni, sed ĝi trovos. Memkompreneblas, ke Santer rajdis okcidenten.“

„Mi ne pensas, ke tio tiel memkompreneblas.“

„Ĉu ne? Kiam ni renkontis lin, li volis okcidenten. Tio ankoraŭ tiel estas.“

„Ne supozendas. Li estas firuza ulo. Jam estas ja rekonebla je lia senspura malapero. Li do diros al si mem, ke ni serĉos lin en la okcidento, ĉar li volis okcidenten jam je nia unua renkontiĝo. Tial li fuĝos en alian direkton, tre verŝajne orienten. Ja estas facile komprenebla.“

„Estas certe komprenebla, se vi klarigas ĝin tiel. Ni nur esperu, ke ĝi fakte.“

Ni instigis niajn ĉevalojn kaj rajdegis trans la prerio. La sinistraj montoj estis ĉiam je nia maldekstra flanko. Ni ĉiam provis rajdi sur malmola tero, kie Santer devis lasi klaran spuron. Dum tio niaj okuloj estis direktitaj al la tero la tutan tempon. Ju pli rapide ni rajdis, des pli ni estu atentaj, ĉar alikaze ni povus maltrovi la spuron.

Tiel pasiĝis horo kaj duona plu. Ni preskaŭ estis finigitaj nian duoncirklon ĉirkaŭ la montoj, kiam ni rimarkis malhelan strekon, kiu kondukis horizontale antaŭ ni tra la herbejo. Estis spuro, la spuro de unu sola rajdinto, do tre verŝajne la spuro de Santer. Ni deĉevaliĝis. Mi iris kelkan distancon laŭ la spuro pro trovi klaran premaĵon. Kiam mi sukcesis, mi komparis ĝin al la desegnaĵo. Ambaŭ agordis tiel ekzakte, ke ĝi estis Santer sen ia dubo.

„Tia desegnaĵo vere estas eksterordinare utila“, komentis Sam. „Mi enmemorigos tion.“

„Jes, enmemorigu tion!“ Parker konsentis. „Kaj enmemorigu unu aĵon plu.“

„Kion?“

„Ke jam venis la momento, ke la instruisto, kiu vi ja estis, nun lernas de sia lerninto!“

„Nu ĉu vi volas ĉagreni al mi, olda Will? Vi ne sukcesos tion, hihihih!“ Sam ridis. „Ja certe estas honoro por la instruisto, kiam li antaŭigis la lernanton tiel for, ke li fine eĉ povas lerni de li. Je vi oni ja bedaŭre rezigni pri tiuj sukcesoj. Kiom da jaroj mi klopodadis iĝi vin okcidentulo, kaj ĉio estis vana. Vi ne povos forgesi ion en viaj maljunaj tagoj, ĉar vi ja ne lernis ion en viaj junaj tagoj.“

„Mi komprenas! Vi ŝate volas nomi min *greenhorn*, ĉar vi ne povas vivi sen tiu vorto kaj vi ne plu povas uzi ĝin pri nia Old Shatterhand.“

„Kaj vi estas greenhorn, kaj kia! Do maljuna, kiu hontiĝu antaŭ ĉi tiu juna, ĉar la juna jam delonge superas la maljunan, se mi n'eraras.“

Spite tiu vortbatalado ni interkosentis, ke la spuro de Santer estis ne pli malfreŝa ol du horojn. Plej ŝate ni estus sekvinta ĝin ĵus tuje, sed atendu la dek apaĉojn. Bedaŭrinde tio daŭris tri kvaronajn horojn. Unu el ili mi sendis al Winnetou, pro sciigi lin, ke ni trovis la spuron. Tiam ni plurajdis, nun al orienten.

Laŭ La Spuro De Santer

Je tiu malfrua sezono ne restis al ni multe pli ol du horoj ĝis la vespero. Ni devis tree rapidiĝi. Gravis pasi laŭeble longan vojon ĝis la malheliĝo, ĉar ni tiam devis atendi la sekvintan matenon. Ni ne povis rajdi sen vidi la spuron.

Aliflanke estis supozeble, ke Santer uzus la vesperon kaj certe ankaŭ la nokton pro antaŭiĝi for de ni. Ke oni persekutis lin, tion li senkondiĉe sciis. Tiel ni devis morgaŭ fari egan rajdadon, kiu estis malfaciligota kaj malrapidigota per la fakto, ke ni atentiĝu pri la spuro. Tia malrapidiĝo ne necesis al li. Sed se li estus rajdinta dum la nokto, li certe lacus je la mateno kaj permesu pli longan kaj refortigan restadon ne nur al si mem, sed eĉ plie al sia ĉevalo. Tio almenaŭ povus egaligi la antaŭiron de Santer.

La de Winnetou kaj lia patro Nugget-tsil nomataj altaĵoj rapide malaperis malantaŭ ni. Ni nun ĉiame havis la ebenan prerion antaŭ ni, kiu komence estis ankoraŭ kovrita de arbedoj, kaj tiam nur estis senfina herbejo, unue riĉe verda, tiam malsekita. la spuro estis klare videbla. Santer plejparte estis rajdinta rapidege, tial la hufoj de sia ĉevalo lasis bone rimarkeblajn premsignojn.

Kiam komencis malheliĝi ni deĉevaliĝis kaj sekvis la spuron, kiun ni vidis pli bone irante ol rajdante tiel longe plu, ĝis ĝi tute ne plu estis rekonebla. Je loko, kie la herbo denove estis riĉe verda, ni haltis. Tie la ĉevaloj povis manĝi. Ni pakiĝis en kovrilojn kaj kuŝiĝis pro dormi.

La nokto malvarmis. Mi rimarkis, ke miaj kunrajdantoj tial ofte vekigiĝis. Eĉ sen la malvarmo mi ne estus povinta ekdormi. La morto de Intŝu-tŝuna kaj lia filino tenis miajn okulojn malfermite.

Kiam mi tamen foje fermigis ilin, mi vidis iliajn korpojn kuŝi antaŭ mi en la sangoflako, kaj mi aŭdis la lastajn vorton de Nŝo-tŝi. Nun mi riproĉis al mi mem, ke mi ne estis estinta pli afabla al ŝi, kaj ke mi ne esprimiĝis alimaniere dum la interparolo kun ŝia patro. Estis, kvazaŭ mi pelis ŝin en la morton per tio.

Je la mateno eĉ malvarmis pli. Mi stariĝis pro varmiĝi per irado. Sam Hawkens rimarkis tion kaj demandis: „Certe malvarmas al vi, ĉu, *Sir*? Vi devis kunporti varmkruĉon en la okzidenton. *Greenhorn*:oj ja ŝatas kunporti tiajn aĵojn. Do mi nur povas laŭdi mian malnovan vestaĵon. Nek indiana sago nek varmeco sukcesas trairi. Ĉu mi prunti ĝin al vi, *Sir*?“

Pro la malagrabra malvarmo preskaŭ ĉiuj vekis jam je la matena heliĝo. Ĵus kiam ni povis rekoni la spuron nur iomete, ni surĉevaliĝis kaj plurajdis. Niaj ĉevaloj restadis kaj certe ankaŭ frostis dum la nokto. Ĉar tio varmigis ilin, ili forte rapidis, senke ni devis instigi ilin.

Ni ankoraŭ rajdis sur la prerio. Nun ĝi ondumiĝis. Sur la altaĵoj de la ondaĵoj la herbo estis malseka kaj rigida, en la valaĵoj riĉa kaj verda. Kelkloke estis flakoj, kie ni haltis kaj trinkigis niajn ĉevalojn.

Dum la spuro estis kondukiĝinta ĝis tie ĉi preskaŭ ekzakte al la oriento, ĝi iĝis ĉirkaŭ la tagmezo ĉiam pli suden. Kiam Hawkens rimarkis tion, li faris pripensan mienon. Mi demandis lin pri lia ekpripensado.

„Se ĝi estas, kiel mi pensas, niaj klopodoj verŝajne vanas.“

„Kial?“

„Tiu ulo firuzas. Li ŝajne volas fuĝi al la kajovajoj.“

„Tion li esperinde faros ne!“

„Kial ne? Ĉu li do pro via komplezo ekstaru meze en la prerio kaj lasi sin kapti? Kion vi pensas! Li faros ĉion pro saviĝi. Ĉiukaze li tenis sian okulojn malferme kaj ekvidis, ke niaj ĉevaloj estas pli bonaj ol la sia. Tial li supozas, ke ni baldaŭ renkonte venos al li, kaj li ekhavis la ideon peti azilon ĉe la kajovajoj.“

„Sed ĉu ili akceptos lin amikece?“

„Ne dubblas pri tio unu momento. Necesas al li nur rakonti, ke li mortpafis Intŝu-tŝunan kan Nŝo-tŝin, kaj ili ovacios al li. Ni hastu, proke ni eble havos lin antaŭ la vespero.“

„Kiel freŝe vi taksas la hodiaŭan spuron?“

„Tio ne gravas. Ĉi tiun li lasis dum la nokto. Ni atendu ĝis ni atingos la lokon, kie li restis. Tiam ni vidos, kiel freŝa estas lia nova, lia hodiaŭa spuro estas. Ju pli longe li restis, des pli baldaŭ ni kaptos lin.“

Je la tagmezo ni atingis la lokon, kie Santer haltis. Oni vidis, ke la ĉevalo estis kuŝiĝinta. Ĝi estis tre laca, tion ni jam estis eksciintaj per la premsignoj. Ni taksis lian novan spuron kiel mapli ol du horojn freŝe. Ŝajne li estis dorminta pli longe ol li intencis. La antaŭiĝo per la nokta rajdado do estis egaligita. Nun li estis pli proksimaj al li je duona horo ol hieraŭ je la komenco de la persekutado.

Je la posttagmezo ni denove havis verdan prerion antaŭ ni. Pli poste ni eĉ trovis arbedaĵojn. Post zorga prijuĝo de la spuro la antaŭiĝo nun nur estis duona horo plu. Antaŭ ni la horizonto randis malhele.

„Estas arbaro“, Sam klarigis. „Mi supozas, ke ni trovas flankan rivereton de la norda branĉo de la Red River. Mi dezirus, ke estus antaŭ ni pli da prerio. Estus pli bone al ni.“

Certe estus pli bone, ĉar sur la savano oni povis vidi ĉion, sed en la arbaro oni facile iĝis en embuskon. Kaj pro la hasto, per kiu ni rajdis, estis neeble esplori la pejzaĝo, antaŭke ni rajdis en ĝin.

Sam pravis. Ni trovis etan riveron, en kiu sed ne fluis akvo, sed nur havis ie kaj tie kelkajn per akvo plenitajn kavaĵojn. Sur la bordoj estis arbedoj kaj arboj. Ne estis vera arbaro, sed nur pli aŭ malpli grandaj grupoj de arboj, kiuj randis la bordon en diversaj distancoj.

Mallonge antaŭ la vespero ni estis tiel proksimaj al la persekutato, ke li povis aperi antaŭ ni ĉiumomente. Tio fervorigis nin eĉ plie ol antaŭe. Mi sole

antaŭrajdis, ĉar mia rozharulo elteniĝis pli bone kaj ankoraŭ havis ĉiujn siajn fortojn.

Refoje ni rajdis tra unu el tiuj arbogrupoj sur la maldekstra bordo de la rivereto. Kiam mi atingis, antaŭ ĉiuj aliaj, la lastajn arbojn, mi vidis, ke la spuro kondukiĝis deskren en la senakvan riveringon. Tio estis mia feliĉo, ĉar kiam mi rigardis la riveringon pli detale, mi faris ekscion, kiu igis min tuj ekcedi de la rando de la arbareto kaj kaŝiĝi.

Se oni irus de tiu arba areto nur kvincent paŝojn piede, oni atingus alian arbareton sur la alia bordo de la rivereto. Antaŭ tiu indianoj lasis iliajn ĉevalojn libere ĉirkaŭiri. Mi vidis fostojn starigitajn en la tero, kiuj estis ligitaj per rimenoj, de kiuj pendis viandaĵoj. Se mi estus rajdinta nur unu ĉevallongecon plu, mi estus ekvidita de la ruĝuloj. Mi deĉevaliĝis kaj montris la scenon al niaj kunuloj.

„Kajovajoj!“ unu el la apaĉoj diris.

„Jes, kajovajoj“, Sam konsentis. „La diablo certe tre amas tiun Santer:on, ke li lasas lin trovi helpon ĵus en la lasta momento. Ni jam povis elteni niajn manojn pro kapti lin. Sed li tamen ne sukcesu forkuri.“

„Ne estas forta grupo de kajovajoj“, mi komentis.

„Hm! Ni nur vidas la ruĝulojn kiuj estas je tiu flanko de la arboj. Certe malantaŭ tiuj estas kromaj. Ili estis ĉasintaj kaj nun prilaboras iliajn viandaĵojn tie ĉi.“

„Kion ni faros, Sam? Ĉu ni returniĝos pro cedi laŭeble for?“

„Ne ekideos al mi! Ne restas tie ĉi.“

„Sed estas danĝere!“

„Tute ne!“

„Kiel facile ruĝulo povas veni tien ĉi!“

„Ne ekideos al iu el ili. Unue ili troviĝas tie transe sur la alia bordo. Kaj due baldaŭ malheliĝos, kaj tiam ili ne plu malproksimiĝos de ilia restejo.“

„Sed ju pli singarde, des pli bone!“

„Kaj ju pli granda la timo, des pli *greenhorn*:eca! Mi diras al vi, ke ni estas tie ĉi tiel savaj antaŭ tiuj kajovajoj, kvazaŭ ni troviĝus en Novjorko. Ili eĉ ne pensas pri transiri tien ĉi. Sed ni transiros al ili. Mi devas havi tiun Santer:on, eĉ se mi transportu lin el miloj da kajovajoj.“

„Hodiaŭ vi estas tio, kio vi alikaze mallaŭdas min esti: senpripensulo!“

„Kio? Kiu? Ĉu senpripensulo? Sam Hawkens kaj senpripensulo, ĉu? Tio min ridigas, hihihih! Tion neniam antaŭe riproĉis al mi! *Sir*, vi ja alikaze ne estas tiel timema kaj eĉ atakas la grizurson per tranĉilo. Kial vi tiel malkuraĝas hodiaŭ?“

„Ne estas malkuraĝo, sed singardo. Ni estas tro proksimaj ĉe la malamikoj.“

„Ĉu tro proksimaj? Ridige! Mi eĉ pensas, ke ni multe pli proksimiĝos. Nur atendu la malhelon.“

Hodiaŭ li estis alie ol kutime. La morto de la „bela, kara, bona ruĝa miss“ indignis lin tiel, ke li sopiris venĝon. La apaĉoj konsentis pri lia praveco, kaj same

Parker kaj Stone. Tial mi ne povis agi kontraŭ tio. Ni fiksligis niajn ĉevalojn kaj sidiĝis, pro atendi la ekmalheliĝon.

Mi spite ĉio konfesu, ke la kajovajoj moviĝis, kvazaŭ ili sentis tute savaj. Ili ĉirkaŭrajdis aŭ iris sur la libera ebenaĵo, interparolis kaj agis, kvazaŭ ili estis hejme en ilia sava, bone gardata indiana vilaĝo.

„Ĉu vi vidas, kiel senavertaj ili estas?“ Sam diris. „Hodiaŭ neniu malbonaj pensoj estas ĉe ili.“

„Se vi nur ne eraras!“

„Sam Hawkens neniam eraras!“

„*Pshaw!* Mi povus pruvi al vi la malon. Estas io en mi kiel antaŭsento, ke ili nur aktoras.“

„Antaŭsento! Maljunaj squaw:oj havas antaŭsentojn, neniu alie. Enmemorigu tion, *Sir!* Kia kaŭzo ĝi havu, ke ili aktoras?“

„Pro allogi nin.“

„Tio tute ne necesas, ĉar ni venos ankaŭ sen allogado.“

„Vi ja supozas, ke Santer estas ĉe ili, ĉu ne?“

„Memkompreneble. Kiam li atingis ĉi tiun lokon, li vidis ilin kaj transrajdis al ili trans la malplena riveringo.“

„Kaj ĉu vi pensas, ke li rakontis al li, kio okazis kaj kial ili petas ilian savon?“

„Kia demando! Tute kompreneblas per si mem, ke ili diris tion al ili.“

„Do li ankaŭ raportis, ke siaj persekutantoj verŝajne estas tre proksimaj post li.“

„Pro mi ankaŭ tion.“

„Tiukaze mirigas min, ke ili tute ne faras iajn singardemaĵojn.“

„Mirigas tute ne. Ili simple pensas ĝin esti neebla, ke ni jam estas tiel proksimaj, kaj ekspektas, ke ni venus nur morgaŭ. Ĝus kiam malheliĝis, mi kaŝiros transen kaj rigardas la aferon. Tiam ni ekscios, kion ni faros. mi havu tiun Santer:on.“

„Bone, mi kuniros!“

„Ne necesas.“

„Mi plene kredas, ke ĝi necesas.“

„Kiam Sam Hawkens faras kaŝiradon, li ne bezonas helpanton. Mi ne kunprenos vin. Mi konas vin kaj viajn malutialjn homecajn sentojn. Verŝajne vi volas santeni la vivon de tiu murdisto.“

„Ne ekideus al mi ensonĝe!“

„Ne aktoru!“

„Mi parolas tiel, kiel mi pensas. Ankaŭ mi volas havi tiun Santer:on. Sed mi volas kapti lin vive pro porti lin al Winnetou. Ekde mi vidos, ke neblas kapti lin vive, mi donos kuglon en lian kapon. Vi povas fidi pri tio!“

„Ĝus estas tio! Kuglon en la kapon! Vi ne volas, ke li estu torturota. Mi certe ne estas kontraŭanto pri tiuj rapidaj mortigoj. Sed al tiu fiulo mi elkore deziras penplenan mortiĝadon. Ni kaptos lin kaj portos lin al Winnetou. Mi nur sciu, kiom da kajovaj tie estas. Ĉarke estas pli multaj ol tiuj, kiuj montriĝas, pri tio mi certas.“

Mi preferis silenti. La vortoj de Sam dubigis la apaĉojn. Ili sciis, ke mi agis pro Rattler. Do estis facile al ili ekpensi, ke mi havis nun similajn intencojn. Mi agis, kvazaŭ mi konsentis pri la plano de Sam kaj kuŝiĝis flanke de mia ĉevalo sur la teron.

La suno estis malaperinta jam delonge. Nun la malheliĝo malleviĝis. Transe ĉe la kajovajoj kelkaj fajroj estis bruligataj. La flamoj brulegis alten. Tio alie tute ne estas kutimo de la singardemaj ruĝuloj. Tial certiĝis al mi la penso, ke ili celis al nia allogo. Ni kredu, ke ili ne sciis nenion, kaj havu la ideon ataki ilin. Se ni farus tion, ni kurus ĵus al iliaj pafilbuŝoj.

Dum mi pripensadis, estis al mi, kvazaŭ mi perceptis brueton, kiu estis kaŭzita de neni el ni. Estis aŭdebla de malantaŭ, kie neni el ni kuŝis, ĉar mi kŭsis plej ekstere. Mi aŭksultis. La brueto ripetiĝis. Mi aŭdis ĝin klare kaj kaj povis rekoni ĝin. Estis la mallaŭta susuraĵo de branĉo, de kiu pendas malsekaj folioj. Ne, ĝi ne estis la moviĝo de glata branĉo, sed de volvokreskaĵo. Ĝi havu pikilojn aŭ dornojn, ĉar la brueto estis kaŭzita de skvaro, de dorno post dorno.

Tio ekscio klarigis tuje al mi, kie mi serĉu la fonton de la brueto. Malantaŭ mi estis, inter tri proksime al la alia starantaj arboj rubusujo, de kiu unu volvobranĉeto estu movigita. Povis esti tie eta besto. Sed en nia sitacio endis singardemi. Ankaŭ povis esti homo. Tion mi ekzamenu.

Mi diris, ke transe ĉe la kajovajoj brulis altaj fajroj. Ili ja ne povis transigi iliajn brilojn, sed mi povis vidi ĉion, kio estis inter ili kaj mia okulo. Pri la rubusujo tio estis atingebla, perke mi kaŝirus al la alia flanko. Do mi stariĝis kaj forpromenis malrapide, sed ne en la direkton, al kiu mi celis. Kiam mi estis sufiĉe for, mi returniĝis kaj proksimiĝis al la arbareto de la malantaŭo. En ĝia proksimo mi kuŝiĝis kaj mallaŭte rampis al la rubusujo, kiun mi atingis nerimarkite de miaj kunuloj. Ĝi estis rekte antaŭ mi. Mi povis atingi ĝin per la mano, kaj en la sama direkto brulis la fajroj transe. Mi povis vidi tra kelkaj maldensaĵoj, sed entute la rubusujo densis. Jes, fakte, tie io denove brueto, sed ne en la mezo, sed je la flanko de la heĝo.

Estis homo, indiano en la heĝo, kaj li nun volis foriri. Tio kaŭzu brueton, kiun li nun provis onigi en pli longan tempon. Li faris tion vere majstre. Anstataŭ unu sola, laŭta sursuraĵo nun nur estis de minuto al minuto mallaŭta, pajleca kraketo, kiujn mi nur aŭdis, ĉar mi estis kuŝinta tiel proksime de tie. Li nun preskaŭ estis sukcesinta la malfacilan artaĵon. Lia korpo estis preskaŭ jam plene en la libero. Nur unu ŝultro kaj la brako, la kolo kaj la kapo ankoraŭ estis en la heĝo.

Mi rampis al li, ĝis mi kuŝis malantaŭ lia dorso. Li liberigis la ŝultron, la kolon, la kapon kaj nun ankoraŭ nur devis eltiri la brakon. Nun mi ekstariĝis, ekprenis lian kolon per la maldekstra mano kaj bategis la dekstran pugnon sur lian kapon. Li restis kviete.

„Kio estis tio?“ mi aŭdis Sam demandi en nia restejo. „Ĉu vi ne rimarkis ion?“

„La ĉevalo de Old Shatterhand piedbatis“, Dick respondis.

„Li forestas. Kie li estas? Li do ne faru stultaĵojn!“

„Ĉu stultaĵojn. Ĉu li? Neniam faris iajn, kaj neniam faros.“

„Hoho! Estas pensebla, ke li kaŝe vizitas la kajovajojn kaj savigas la vivon de tiu Santer.“

„Ne, li ne faros tion. Pli ŝate li premsufokas la murdiston, olke li lasas lin forkuri. La sorto de la du apaĉoj tuŝis lian koron. Vi ja certe rimarkis tion je li.“

„Eble. Sed mi ne kunprenos lin, kiam mi pli poste kaŝiros al la kajovajoj. Li ja ne povas esti utila al mi. Mi volas nombri ilin kaj esplori la ĉirkaŭon. Tiam ni ekscios, kiel ni ataku. Li faras sian aĵon sufiĉe bone kiel greenhorn, sed proksimiĝi al la restejo de la kajovajoj je tiuj altaj flamoj, tion li certe ne jam kapablas. Tiuj uloj scias, ke ni venos. Ili do estas singardaj kaj streĉigos la orelojn tiel, ke nur olda okzidentulo povos proksimiĝi.“

Mi ekstaris, paŝis rapide al li kaj diris: „Vi eraras, kara Sam. Vi kredis, ke mi estus for, sed fakte mi ankoraŭ ĉeestas. Ĉu mi kapablas la kaŝan aliron aŭ ne?“

„Fulmotrondo!“ li grumblis. „Vi vere ĉeestas, ĉu? Oni ja tute ne rimarkis vin!“

„Pruvo, ke io mankas al vi, kio laŭ viaj vortoj mankas al mi. Cetere eĉ ĉeestas aliaj homoj krom mi, senke vi scias ĝin.“

„Nu kiu? Pri kiu vi parolas?“

„Iru tien al la rubusujo. Tie vi vidos lin, Sam.“

Li stariĝis. La aliaj sekvis lin.

„Halo!“ li elvokis. „Tie kuŝas indiano! Kiel tiu veniĝis tien ĉi?“

„Lasu tion diri al vi de li mem!“

„Sed li ja mortas!“

„Ne. Mi nur senkonsciigis lin.“

„Nu kie? Do ne tie ĉi, ĉu?“

„Kie alie! Li kaŝe kaŝis ĉi tie en la rubusujo, kaj mi rimarkis lin tie. Kiam li volis eliri pro forkaŝiri, mi donis bategon al li. Vi eĉ aŭdis la bategon kaj pensis, ke ĝi estis piedbato de mia ĉevalo.“

„Ĉiuj diabloj, tio ĝustas! Do tiu indiano fakte ĉeestis, kaŝiĝis en la heĝo kaj aŭdis ĉion, pri kio ni parolis. Bone, ke vi sendanĝerigis lin! Fiksligu kaj lin kaj ŝtopu lian buŝon, se mi n'eraras! Sed kial li ne estas transe ĉe liaj samuloj? Kion serĉindis al li tie ĉi? Li certe estis tie ĉi antaŭke ni venis, ĉu?“

„Vi faras tiajn demandojn kaj nomas aliajn homojn *greenhorn*:oj, ĉu? Memkompreneble li estis tie ĉi pli frue ol ni. La kajovajoj sciis, ke ni venis. Ili supozis, ke ni estis sekvintaj la spuron de Santer kaj certe aperos tie ĉi. Tial ili volis akcepti nin. Pro ne maltrafi la ĝustan momenton, ili postenigis gardiston, kiu informigu ilin. Sed ĉar ni rajdis tro rapide, aŭ ĉar li tiumomente ne sufiĉe atentis, aŭ ĉar li venis tien ĉi, kiam ni ankaŭ aperis, ni surprizigis lin, tielke li devis kaŝiĝi tie ĉi en la rubusujo.“

„Sed li ja povis fuĝi!“

„Certe li ne havis la tempon pro tio. Ni estus vidintaj lin kuri kaj eksciantaj, ke la kajovajoj atendis nin. Ankaŭ eblas, ke li decidis dekomence kaŝiĝi tie ĉi pro kaŝaŭskulti nin.“

„Tio ĉio bone eblas“, Sam grumblis. „Sed ĝi estu, kiel ĝi estas, estas feliĉaĵo, ke ni kaptis lin. Nun li devas konfesi ĉion.“

„Li rifuzos diri ion. Vi ekkonos nenion per li.“

„Eble. Sed ankaŭ ne necesas, ke ni klopodiĝas per li. Ni scias, kion ni pensu. Kion mi ne jam scias, mi scios baldaŭ, ĉar mi nun iros transen.“

„Pro eble neniam reveni!“

„Kial?“

„Ĉar la kajovajoj tenos vin. Vi ja diris mem, ke tre facilas kaŝe proksimiĝi je tiaj grandaj kaj helaj fajroj.“

„Jes, al li, sed ne al mi. Tial mi transiros, kaj vi restos tie ĉi.“

Li diris tion tiel decidiĝite kaj ordone, ke mi kontraŭdiru al li:

„Vi estas hodiaŭ kiel ŝanĝitaj, Sam. Ĉu vi vere kredas, ke vi povus ordoni al mi? Ĉu vere?“

„Memkompreneble mi kredas tion.“

„Tiam mi diru al vi per ĉia amikeco, ke vi eraras. Eĉke vi lernigis min multajn de la kapabloj de okcidentulo, mi delonge ne plu estas via lernanto, al kiu vi povas ordoni. Aŭ ĉu mi nombru diversajn aĵojn, kiuj tre malagrabla al vi kuŝas en via memoro? Krome la persekutado de Santer estas tute nur afero mia. Winnetou transdonis tiun taskon al mi, tial valoras, kion mi diras, kaj ne via ordono. Ĉu tio klaras, Sam Hawkens?“

„Vi faras tre solenajn parolaĵojn, *sir*, se mi ne eraras. Sam Hawkens estas maljuna okcidentulo, dum vi estas *greenhorn*, kaj restas unu. Tion vi ne forgesu, se vi ne volas ŝajni esti maldankema. Ĝi restas tiel: mi nun iras, kaj vi restos tie ĉi!“

Li fakte iris. La apaĉoj grumblis pri li, kaj ankaŭ Stone kometis ĉagrene:

„Li fakte hodiaŭ estas tute alie ol kutime. Riproĉi al vin maldankemon! Ni devas esti dankema al vi, ĉar sen vi ne estus vivantaj plu. Ĉu do li iam savigis vian vivon?“

„Lasu lin!“ mi respondis. „Li estas malgranda, glora ulo, kaj ĵus lia hodiaŭa konduto proas pro li. La kolero pri la morto de Intŝu-tŝuna kaj Nŝo-tŝi kulpas. Sed mi ne obeos lin. Mi nun ankaŭ iros. Per lia ekscito li facile povos senpripense riski ion, kion li evitus je laŭnorma animstato. Restu tie ĉi, ĝis mi revenos. Eĉ se vi aŭdos pafojn, ne foriĝu de ĉi loko. Nur se vi aŭdos mian voĉon, venu helpi al mi!“

Mi lasis mian ursmortigilon kuŝi, kiel ankaŭ Sam lasis lian Liddyn tie ĉi, kaj mi foriĝis. Hawkens esis irinta rekte for de ni tra la riveringo. Do li volis kaŝaliri de tie. Mi trovis tion esti malĝuste. La kajovajoj sciis, ke ili ekspektu nin el la direkto el kiu ankaŭ Santer venis, do ili tute koncentrigis ilian atenton al tiu ejo. Mi decidis proksimiĝi de la alia flanko.

Tial mi iris laŭ la ĉiflanka bordo en la alian direkton, tiel malproksime, ke la brilo de la transe brulantaj fajroj ne povis trafi min. La arboj de la arbareto ŝirmis min antaŭ la lumo. Estis tiel malhele tie, ke mi sukcesis iri nerimarkite en la riveringon kaj el ĝi sur la transan bordon. Nun mi troviĝis sub la arboj, kuŝiĝis kaj

rampis plu. Brulis ok fajroj. Tiom multaj ne estis bezonataj, ĉar mi nombris nur ĉirkaŭ kvardek indianojn. Ili do nur estis bruligintaj pro montri al ni, kie la kajovajoj restadis.

Ili kunsidis en grupoj sub la arboj kaj havis iliajn pafilon pafpretaj antaŭ ili. Se ni estus estinta tiel nepripensaj kuri en tiun insidon, la afero estus finiĝinta malbone al ni. La insido cetere estis aranĝita tiel evidente kaj stulte, ke nur senspertaj okzidentulo ne rimarkus ĝin. La ĉevalojn de la ruĝuloj mi vidis paŝtiĝi ekstere sur la ebena prerio.

Mi volis provi kaŝaŭskulti unu el la grupoj, laŭeble tiu, en kiu troviĝis la estro, ĉar tie estis plej certe ekkoni, kion mi sciis. Sed kie serĉendis la estron? Supozeble en la grupo, en kiu ankaŭ sidis Santer, tion mi diris al mi. Do mi ŝoviĝis de arbo al arbo pro ek trovi Santer:on.

Post kelka serĉado mi vidis lin. Li kunsidis kun kvar indianoj, el kiu sed neniu portis la signojn de la ĉefa digno. Sed tio ankaŭ ne necesis, ĉar laŭ la moroj de la ruĝuloj la plej maljuna inter ili estu la estro. Bedaŭrinde mi ne povis riski kaŝrampi tiel proksime, kiel mi ŝate volis. Ne estis kreskaĵoj, en kiu mi povis trovi kaŝon kaj gardon. Sed kelkaj arboj staris tiel, ke iliaj ombroj akcepteble donis ŝirmon al mi. Ĉar brulis ok fajroj, ĉiu arbo havis plurajn ombrojn, duonombrojn, kiuj flagris jen kaj reen kaj donis fantomecan aspekton al la intero de la arbareto.

Je mia ĝojo la ruĝuloj interparolis laŭte. Ja ne estis ilia intenco konduki kaŝume. Ni ne nur vidu ilin, sed ankaŭ aŭdu ilin. Mi atingis la menciitan ombron kaj restis kuŝante ĉirkaŭ dek du paŝojn for de la grupo de Santer. Estis ne malgranda risko, ĉar mi povis esti multe pli facile rimarkata de la aliaj ruĝuloj ol de tiu ĉi grupo.

Mi aŭdis, ke Santer fanfarone paroladis. Li rakontis pri la *nugget*:a monto kaj postulis al la ruĝuloj iri tien kun li pro haviĝi la trezoron.

„Ĉu mia blanka frato konas la lokon, kie ĝi troveblas?“ demandis la plej maljuna el la kvar indianoj.

„Ne. Ni volis ĝin elspioni, sed la apaĉoj revenis tro frue. Ni kredis, ke ili estus restintaj tiel longe en la kaŝejo, ke ni povis kaŝaŭskulti ilin.“

„Tiukaze ĉiu serĉado estos vana. Dekfofle cent viroj povus iri tien pro esplorado. Ili trovos nenion. Sed ĉar mia frato mortpafis la plej eminentan el niaj malamikoj kaj lian filinon, ni faros la komplezon al li poste tien rajdi kaj helpos al li serĉi. Sed antaŭ tio ni kaptu viajn persekutantojn kaj poste ankaŭ iros pro mortigi Winnetoun.“

„Ĉu Winnetoun? Sed tiu ja estos inter ili!“

„Ne, li ne rajtas forlasi siajn mortulojn kaj ankaŭ tenos la plej grandan parton de siaj militistoj ĉe si. La pli malgranda parto rajdis post vi kaj estas estrata de Old Shatterhand, la blanka hundo, kiu disŝemis la genuojn de nia ĉefo. Tiun aron ni hodiaŭ atakos.“

„Poste ni rajdos al la oreromonto, pro senvivigi Winnetoun kaj serĉi la oron!“

„Tio ne eblas tiel rapide, kiel mia frato pensas. Winnetou entombigu sian patron kaj sian fratiron. Dum tio li ne estu ĝenata. La Granda Spirito neniam pardonas al ni pri tio. Sed kiam li estos ĝin farinta, ni atakos lin. Li ne iros al la urboj de la palvizaĝoj, sed hejmeniĝos. Ni embuskos lin, aŭ allogos lin tiel, kiel ni allogas hodiaŭ Old Shatterhand:on. Mi nur atendas, ke mia esploristo revenas, kiu kaŝiĝis transe. Ankaŭ la gardistoj, kiuj kuŝiĝis for ekstere, ne jam donis mesaĝon al mi.“

Kiam mi aŭdis tion, mi ektimis. Do estis postenoj antaŭ la arbareto. Kio, se Sam Hawens ne rimarkis ilin kaj iĝis meze inter ilin! Apenaŭ mi finpensis tion, mi aŭdis mallongan krion de pluraj voĉoj. La estro salte stariĝis kaj aŭskultis. Ankaŭ la aliaj kajovojoj silentis kaj aŭskultis.

Al la arbareto proksimiĝis grupo. Estis kvar ruĝuloj, kiuj alportis blankulon. Li defendiĝis, sed sen sukceso. Oni ja ne fiksligis lin, sed li estis malageblita per la tranĉiloj de la venkintoj. Tiu blankulo estis mia sensingarda Sam. Mia decido tuj estis farita. Mi ne devis lasi lin sub la forto de la kajovojoj, kvankam mi riskis mian vivon per tio.

„Sam Hawens!“ Santer vokis, kiu tuj rekonis lin. „*Good evening, sir*. Certe vi ne pensis trovi min tie ĉi, ĉu?“

„Fiulo, rabisto, murdisto!“ la sentima Sam vokis al li kaj saltis al li pro ekpreni lian kolon. „Bone, ke mi havas vin. Nun vi ricevas vian salajron, se mi n'eraras!“

La atakito defendiĝis. La ruĝuloj helpis kaj ŝiris Sam:on for de li. Tio kaŭzis mallongan ĥaoson, kiun mi rapide utiligis. Mi ekprenis la du revolverojn kaj saltis meze inter la indianojn.

„Old Shatterhand!“ Santer kriis kaj ektimigite forkuris.

Mi sendis du kuglojn post li, sed ili ne trafis, lanĉis plurajn pafojn al la ruĝuloj, kiuj cedis kriante, kaj vokis al Sam:

„For, post mi, ĉiam malantaŭ mi!“

La ruĝuloj ŝajnis esti rigidigitaj per teruro, kvankam mi pafis al ili. Mi ekprenis la brakon de Sam kaj ŝiris lin for kun mi, en la arbareton kaj malsupren en la riveringon. Tio ĉio okaziĝis tiel rapide, ke de mia atako ĝis nun pasiĝis apenaŭ pli ol minuto.

„*All devils*, kiel tio ĝustatempis!“ Sam diris, kiam ni estis atingintaj la riveringon. „Tiuĵ fiuloj min—“

„Ne babilu, sed sekvu min!“ mi interrompis. Mi lasis lian brakon kaj turniĝis dekstren, pro kuri malsupren en la riveringo. Unue endis iĝi el la alpafebleco.

Maljam nun la surprizigitaj kaj konfuzigitaj ruĝuloj rekapabliĝis. Ilia kriado eksonis malantaŭ ni tiel laŭte, ke mi ne plu povis aŭdi la paŝojn de Sam. Altaj vokoj eksonis, pafoj krakis. Estis infera bruego.

Kial mi ne kuris laŭ la rivero al nia restejo, sed kontraŭ ĝi, en la alian direkton de kie troviĝis nia restejo? La ruĝuloj komence ne povis vidi nin, ĉar malhelis malsupre en la riveringo. Ekspektinde ili kuris laŭrivero, ĉar ili supozis, ke ni fuĝis

en tiun direkton. Ni do troviĝis baldaŭ en saveco, kaj tiam povis per granda kurbo esti reirontaj al nia restejo.

Kiam mi estis kurinta sufiĉe for, mi haltis. La kriado de la ruĝuloj ankoraŭ bruis en la malproksimo. Kie mi staris, nenio moviĝis.

„Sam!“ mi vokis per neplena voĉo.

Neniu respondo.

„Sam, ĉu vi aŭdas min?“ mi demandis pli laŭte.

Ankaŭ nun li ne respondis. Kie li estis? Li certe ja estis dekvinta min! Ĉu eble li falis kaj leziĝis? Mia fuĝo estis trans fendohava, sekigita ŝlimo kaj tra profundaj akvaĵoj. Mi prenis kartoĉojn el la zono, reŝarĝis la revolveron kaj returniĝis, pro serĉi Sam:on per malrapidaj paŝoj.

La infera bruego de la kajovajo ankoraŭ aŭdeblis. Tamen mi riskis proksimiĝi, ĝis mi denove staris apud la altaĵo de la arbareto, kie mi postulis de Sam min sekvi. Mi ne estis trovinta lin. Certe li havis alian opinion kaj rekte grimpis sur la transan bordon, sen atentiĝi pri miaj vortoj. Sed ĉi momente la brilo de la fajroj certe trafis kaj heligis lin, kaj li montriĝis ne nur al la okuloj, sed ankaŭ al la kugloj de la kajovajoj.

Mi remalproksimiĝis de la arbareto kaj kuris per kurbo al nia restejo.

Tie mi trovis ĉiujn en granda eksciteco. La ruĝaj kaj blankaj kunuloj urĝiĝis ĉirkaŭ min. Dick Stone riproĉe vokis:

„*Sir*, kial vi malpermesis al ni veni post li, eĉ se oni pafus! Ni sopire atendis, ke vi vokus. Dank' al Dio, ke almenaŭ vi reĉeestas, eĉ nelezita, kiel mi vidas!“

„Kie estas Sam? — Ne tie ĉi, ĉu?“ mi scivolis.

„Ĉu tie ĉi? Kiel vi povas demandi tion! Ĉu vi do ne vidis, kio okazis al li?“

„Nu kio?“

„Kiam vi forestis, ni atendis. Post plilonga tempo ni aŭdis kelkajn ruĝulojn voki. Tiam rekvietiĝis. Poste ni subite aŭdis revolverajn pafojn kaj tiam terurigan kriadon. Krakis pafoj, kaj ni vidis Sam:on aperi.“

„Kie?“

„Malsupre ĉe la arbareto, sur la ĉi flanko bordo.“

„Mi ĝin sciis! Sam hodiaŭ sensingardemis, kiel neniam antaŭe. Plu, plu!“

„Li kuris al ni, sed multaj kajovajoj sekvis lin, kiuj atingis kaj kaptis lin. Ni vidis tion klare, ĉar la fajroj hele brulas, kaj volis helpi al li. Sed antaŭ ni povis atingi la lokon, ili jam estis irintaj kun li sur la transan bordon kaj malaperis sub la arboj. Ni ege emis sekvi ilin pro ataki ilin kaj liberigi Sam:on. Sed ni memoris vian malpermeson kaj lasis tion.“

„Eĉ tio ĝustis, ĉar vi dekunu viroj ne estus sukcesintaj ion kaj estus mortigitaj ĉiuj.“

„Sed kion ni faros, *sir*? Sam estas kaptita!“

„Bedaŭrinde jes, eĉ la duan fojon!“

„Ĉu la duan —“ li surprizigite vokis.

„Jes. Post la unua fojo mi jam estis reliberigita lin. Nur necesis al li sekvi min, proke li nun povis stari antaŭ vi egale libere kiel mi. Se hodiaŭ li nu havas sian propran opinion pri ĉio.“

Mi rakontis al ili, kio okazis. Kiam mi estis parolinta, Will Parker diris:

„Do vi kulpas plene nenion, *sir*! Vi faris pli ol ĉiu alia estus riskinta. Sam igis sin mem en tiun mizerajon. Sed ni ja ne tial lasu lin pereji en ĝi.“

„Ne. Li devas esti eligota. Sed tio nun estos multe pli malfacila al ni, ol ĝi estis al mi je la unua fojo. Ni povas esti certaj, ke la kajovajoj duoble akre atentos.“

„Prave. Sed eble tamen eblos finfine eligi lin!“

„Ĉio eblas. Sed estas dek du kontraŭ kvardek viroj, kiuj ekspektas esti atakata ĉiumomente! Tamen restas al ni neniu alia ebleco, sed tuj ekagi, ĉar ni eĉ malpli risku la atakon dum la tago.“

„*Well*, do ni atakos jam ĉi nokte!“

„Senhaste, senhaste! Tio estu pripensita.“

„Pripensi ĝin, *sir*! Sed dume permesu al mi kaŝiri transen pro esplori la situacion.“

„Tion vi faru, sed nur, kiam kelka tempo estos pasiĝinta kaj ilia atento iom pli malakriĝis. Kaj tiam vi ne iru sole, sed mi akompanos vin. Verŝajne ni eĉ kunprenos ankaŭ la aliajn.“

„Bone, tre bone, *sir*! Mi konsentas. Kunpreni ankaŭ la aliajn, tio sonas tute kiel atako. Ni plenumigos nian devon. Pri ses aŭ ok kajovajoj mi certe povas okupiĝi, kaj Dick Stone certe ne volos havi malpli da ili. Ĉu ne, olda Dick?“

„*Yes*, ekzakte trafita, olda Will“, Stone respondis. „Ne dependas de kelkaj pli aŭ kelkaj malpli, se prias liberigi Sam:on. Alie estas sagaca uleto, sed hodiaŭ ne estas unu el liaj eminentaj tagoj.“

Enmense mi konsiliĝis, en kiu maniero li povus esti plej bone liberigota. Mian vivon li certe estus riskinta pro li, sed ĉu mi rajtis eĉ endanĝerigi la vivojn de la apaĉoj nur pro li? Eble oni povis atingi la celon per ruzaĵo pli facile kaj sendanĝere. Tio klariĝos, kiam ni estos kaŝirintaj transen. Pro esti preta agi en ĉiuj situacioj, mi planis kunpreni ankaŭ la apaĉojn komence. Eble klariĝos, ke subita atako donus avantaĝojn, kiujn ni povis akiri sen granda risko.

Intertempe ni ankoraŭ atendu, ĉar transe oni estis vigla. Sed iom post iom trankviliĝis. La kvieto nur estis interrompita per fortaj, foreĥantaj battoj de tomahokoj. La ruĝuloj hakis lignaĵojn de la arboj. Verŝajne ili intencis lasi la fajrojn bruli samintense kiel antaŭe ĝis la mateno.

Tiam ankaŭ la hakilbatoj ĉesis. La steloj indikis noktomezon. Mi decidis, ke estis la ĝusta tempo komenci la agon. Unue ni zorgis, ke la ĉevaloj, kiujn ni lasu tie, estis bone fiksligitaj kaj ne povis liberiĝi. Denove mi kontrolis la katenojn kaj la buŝstopilon de la kaptita kajovajo. Nun ni forlasis nian restejon kaj iris laŭ la sama vojo, kiun mi estis irinta apud la riveringo.

Kiam ni staris en la arbareto, mi ordonis al la apaĉoj resti tie sub la estreco de Dick Stone kaj eviti ĉiun brueton. Tiam mi mallaŭte pluiris kun Will Parker. Kiam

ni estis atinginta la bordan altaĵon, ni kuŝiĝis kaj aŭskultis. Profunda silento estis ĉie. Ni malrapide rampis antaŭen. La ok fajroj ankoraŭ brulis. Mi vidis, ke tutaj aroj de branĉoj estis enĵetitaj en ili. Tio ekdubigis min. Ni rampis plu kaj ne vidis unu homon. Finfine ni ekkonu, ke la arbareto estis forlasita. Ne unu kajovajo plu tieis.

„Ili foriris, kaŝe foriris!“ Parker miris. „Kaj tamen ili incitis la fajrojn tiel!“

„Pro kaŝi ilian foriron. Kiam la fajroj ankoraŭ brulas, ni pensu, ke ili ankoraŭ tieas.“

„Sed kien ili iris? Ĉu tute for?“

„Mi tion supozas, ĉar Sam estas bona akiraĵo al ili, kiun ili volas porti en savecon. Sed ankaŭ eblas, ke ili intencas diablecan agon.“

„Ĉu diablaĵon? Kia?“

„Ataki nin transe, kie ni estus atakinta ilin tie ĉi.“

„Jes. Ni iru transen kaj savi niajn ĉevalojn, eĉ se ĝi poste evidentiĝus esti necesa. Ju pli singarde, des pli bone.“

Ni iris malsupren al la apaĉoj kaj kuris al nia restejo, kie ni trovis ĉion enorde. Sed la kajovajoj ankaŭ povis veni pli poste. Tial ni surĉevaligis kaj rajdis kelkan vojon sur la prerion, kie ni restis. Se la kajovajoj ankoraŭ venis, ili trovus nin ne je la eksa loko kaj atendu la tagon pro trovi nin. La kaptitan kajovajon ni kunprenis.

Ankaŭ al ni ne restis io krom pacienciĝi ĝis la mateno.

Kiam la tago komencis heliĝi ni surĉevaliĝis kaj rajdis al nia eksa restejo. Neniu estis tieinta. Do ni estis cedinta sen kaŭzo. Sed ne damaĝis. Tiam ni iris tra la riveringo kaj al la arbareto. La fajroj finbruliĝis kaj lasis cindrejojn. Tiuj estis la solaj segnoj, ke tie okazis tiom multe hieraŭ.

Nun ni esploris la spurojn. De la loko, kie mi estis vidinta la ĉevalojn, la spuroj de la kajovajoj kondukiĝis al sudorienta direkto. Ili ŝajnis rezigni pri ataki nin. Tio ne plu estis utilaj al ili, ĉar ne plu eblis surprizigi nin.

Sam:on ili kunprenis, kio ekscitegis Dick Stone:on kaj Will Parker:on. Ankaŭ mi bedaŭris la uleton. Mi estis preta fari ĉion sufiĉe prudentan pro lia liberigo.

„Se ni ne iros helpi al li, ili torturos lin sur la fosto“, Dick Stone plendis.

„Ne“, mi konsolis lin. „Ni ja ankaŭ havas kaptiton, garantiulo pro li.“

„Sed ĉu ili scias tion?“

„Certe. Sam estis ĉiukaze tiel ruza ĝin diri al ili. Kiel ili traktos lin, tiel ni traktos nian kaptiton.“

„Sed ni laŭeble rapide rajdu post tiuj *indsman*:oj.“

„Ne.“

„Kio? Ĉu vi ne volas helpi al li?“

„Ankaŭ ne. Sed mi ne volas lasi min trompi de tiuj ruĝaj uloj en la savano.“

„Ĉu trompi? Mi ne komprenas vin.“

„Do nur vidu al tiu spuro! Kiel malnove ĝi povas esti?“

„Ili foriris jam antaŭ noktomezo, laŭ la verŝajno.“

„Tion mi ankaŭ pensas. Ekde tiam pasiĝis ĉirkaŭ dek horoj. Ĉu vi pensas, ke ni povos atingi ili dum la tago?“

„Ne.“

„Kaj kion vi pensas, kien ili rajdis?“

„Al ilia vilaĝo.“

„Tiukaze ili estos tie, antaŭ ni povas atingi ilin. Ĉu vi opinias, ke ni du povis riski rajdi meze en la kajovajejo pro ataki unu el ilia vilaĝo kaj liberigi kaptiton?“

„Tio estus frenezaĵo.“

„Bone! Do ni interkonsentas kaj ne rajdos post ili.“

Li gratis sin malantaŭ la orelo kaj grumbliis senidee kaj ĉagrene: „Sed nia olda Sam! Kio okazis al li? Ni ja ne povas rezigni pri li, ĉu?“

„Ne, tion ni ja ne faros. Male, ni liberigos lin.“

„La diablo vin kaptu, *sir*! Mi ne estis kreita pro diveni tiujn enigmojn. Foje vi diras, ke ni ne sekvu la ruĝulojn kaj tuje poste vi asertas, ke ilia kaptito estu liberigata. Tion komprenu, kiu volas, sed ne mi!“

„Mi klarigos ĝin al vi. La ruĝuloj fakte volas iri al la *nugget*-monto.“

„Al la — *behold!* Ĉu tio vere ĝustas, *sir*?“

„Ĝi ĝustas, vi povas fidi pri tio. Mi eksciis tio, kiam mi hieraŭ kaŝaŭskultis interparoladon. Santer igis la ruĝulojn helpi al li dum la oroserĉado. Kaj la kajovajoj volas uzi la situacion pro kapti Winnetou:n.“

„Sed ili ja ne ĝenu la entombigon!“

„Ili ankaŭ ne volas. Ili atentos, ĝis ĝi estos farita. Unue ili volas agi kvazaŭ ili reiras al ilia vilaĝo. Laŭ ilia opinio tio evitos, ke ni sekvis ilin. Ili do supozas, ke ni reiras al Winnetou. Sed kiam ili estas rajdinta kelkan tempon sudorienten, ili alidirektiĝos kaj rajdos al la *nugget*-monto. Laŭ ilia opinio ni lasos nin tie nesciinte ataki kaj buĉi.“

„Bela afero, belega afero! Sed ni zorgos, ke ĝi finiĝos alie.“

„Jes, ni zorgos. Ĉu vi nun ankoraŭ volas rajdi post la kajovajoj?“

„Ne ideas al mi. Kion vi opinias pri tio, olda Will?“

„Mi opinias, ke estas ekzakte tiel, kiel diris Old Shatterhand. Ni devas iri for de tie ĉi, tuje for, pro povi averti Winnetou:n ĝustatempe. Ĉu vi konsentas, *sir*?“

„Jes.“

„Kaj la kaptiton ni kunprenas, ĉu?“

„Memkompreneble. Ni fiksligos lin sur la Mary:n de Sam. Tuje kiam vi estis faritaj tion, ni ekrajdos. Antaŭe ni serĉu akvejon malsupre en la riveringo pro trinkigi niajn ĉevalojn.“

Duonan horon poste ni survojis, tre malkontente pri la sukceso de nia agado.

Anstataŭ kapti Santer:on, ni perdis Sam Hawkens:on. Ke tio okazis per lia propra kulpo, estis nur eta konsolaĵo.

Dum la persekutado ni devis resti je lia spuro kaj tial faris kromvojon, ĉar li alidirektiĝis dum lia rajdado. Mi decidis mallongigi la vojon. Tiel ni reestis antaŭ

la kanjono, kiu kondukis supren al la maldensejo, kie la atako okazis, jam mallonge antaŭ tagmezo de la sekvinta tago.

Ni lasis la ĉevalojn garditaj per apaĉo malsupre en la valo kaj supreniris. Sur la rando de la maldensejo staris gardisto, kiu salutis nin nur per mansegno. Ni ekkonis je la unua vido, kiel diligentaj la dudek apaĉoj estis estintaj pro pretigi la entombigon de la ĉefo kaj lia filino. Mi rimarkis amason da maldikaj arboj, kiuj estis faligitaj per la tomahokoj pro konstrui katafalkon. Krom estis grandaj amasaĵoj el ŝtonoj, kiuj estis alportegitaj kaj ankoraŭ alportegataj. En tiuj laboroj la apaĉoj, kiujn mi alkondukis, tuj partoprenis. Mi estis sciigata, ke la entombigo okazu jam la sekvintan tagon.

Flanke oni starigis simplan dometon, en kiu la du mortuloj estis kuŝigitaj. Tie ankaŭ Winnetou troviĝis. Estis dirata al li, ke ni alvenis. Li aspektis ektimige.

Winnetou preskaŭ ĉiam seriozis. Nur malofte aperetis rideto sur lia vizaĝo. Neniam mi aŭdis lin laŭte ridi. Sed ĝenerale en liaj vire belaj trajtoj estis ĉiam esprimo de boneco kaj afableco, kaj liaj malhelaj veluraj okuloj povis kelkfoje eĉ vidi amikece. Hodiaŭ lia vizaĝo ŝajnis malmoliĝi ŝtonece. Liaj moviĝoj estis malrapidaj kaj pezaj.

Tiel li alvenis al mi, vidis malklare kaj explore al ĉiuj flankoj, vidis en miajn okulojn per dolorplena esprimo kaj demandis:

„Kiam mia frato revenis?“

„Ĵuse.“

„Kie troviĝas la murdinto?“

„Ni ne kaptis lin.“

Dum tio respondo mi mallevis la vidon al la tero.

Ankaŭ li vidis teren. Mi ŝate volis ekkoni liajn pensojn. Nur post longa paŭzo li demandis:

„Ĉu mia frato ĉesis la persekutadon?“

„Ne. Mi ankoraŭ persekutas. Li venos tien ĉi.“

„Old Shatterhand rakontu!“

Li sidiĝis sur ŝtonon. Mi malleviĝis flanke de li kaj donis al li detalan raporton. Li aŭskultis ĝin pacience ĝis la fino kaj ankaŭ silentis kelkan tempon poste, tiam demandis:

„Do mia frato ne scias ekzakte, ĉu la murdisto ne estis trafita de la revolveraj kugloj?“

„Ne. Sed mi povas aserti, ke mi ne lezis lin.“

Li malrapide kapskuis, premis mian manon kaj diris:

„Mia frato pardonu al mi la demandon, kiun mi faris, la demando, ĉu li ĉesis la persekutadon. Old Shatterhand estis farinta ĉion, kion li kapablis. Sam Hawkens bedaŭros esti estinta tiel senpripense. Ni pardonos tion al li kaj liberigos lin. Mi pensas ankaŭ kiel mia frato. La kajovajoj venos. Sed ili trovos nin alie, kiel ili esperas nin trovi. La kaptito ne estu traktata perforte, sed arde gardata. Morgaŭ la tomboj estos starigataj sur Intŝu-tŝunan kaj Nŝo-tŝin. Ĉu mia frato kune ĉeestos?“

„Tre dolorigus min, se Winnetou malpermesus tion al mi!“

„Mi ne nur permesas ĝin, mi petas tion al vi. Via ĉeesto eble tenos la vivon de multaj palvizaĝoj. La leĝo de la sango postulas la morton de multaj blankaj viroj. Sed via okulo estas kiel la suno, kies varmeo malmoligas la glacieron kaj estigas ĝin freŝiga akvo. Vi scias, kiun mi perdis. Estu vi al mi patro, kaj estu vi al mi fratino samtempe. Mi petas vin pri tio, Ŝarlih!“

Estis larmo en lia okulo. Li hontis, forkuris kaj malaperis ĉe la mortuloj en la dometo. Cetere li hodiaŭ nomis min la unuan fojon per mia antaŭnomo Karl kaj ankaŭ poste neniam elparolis ĝin en alia maniero — sed Ŝarlih.

Nun mi fakte devus priskribi la entombigon, kiu estis farata per ĉia indiana soleneco. Sed kiam mi pensas pri tiuj malgajaj horoj, mi ankoraŭ hodiaŭ sentas tiun profundan doloron, kvazaŭ ili estis nur je la hieraŭa tago. Tial mi petas rajti ellasi la priskribon.

La korpo de Intŝu-tŝuna estis fiksligata sur lian ĉevalon, tiam oni amasigis teron ĉirkaŭ ili, ĝis la besto ne plu povis moviĝi. Tiam ĝi ricevis kuglon en la kapon. La teramasajo estis plialtigata, ĝis ĝi kovris la rajdanton, liajn armilojn kaj lian medicinaĵon, tiam kovrata ĉirkaŭe per pluraj tavoloj de ŝtonoj ĝis la pinto.

Nŝo-tŝi ricevis per mia peto alian tombon. Mi ne volis lasi ŝin simple tiel esti kovrata per tero. Ni rektigis ŝin laŭ la trunko de arbo en sida pozicio kaj formigis per ŝtonoj ĉirkaŭ ŝi solidan, kavan piramidon, el kies pinto staris la supro de la arbo.

Mi estas estinta poste kun Winnetou kelkajn fojojn ĉe la Nugget-tsil pro viziti la tombojn. Ni ĉiam trovis ilin netuŝitaj.

En La Restejo De La Kajovajoj

Dum la entombigo Winnetou rajtis montri sian doloron pri la perdo de la patro kaj la fratino malkaŝe. Sed poste li enŝlosu ĝin rigide en sian interon. Tion postulis unuflanke la indianaj moroj, sed aliflanke la neceso tute koncentriĝi pri la baldaŭa alveno de la kajovajoj.

Li nun ne plu estis la per la ega perdo dolorigita filo kaj frato, sed la estro de siaj militistoj, kun kiuj endis venki la atakon de la malamikoj kaj kapti la murdinton Santer. Li ŝajnis havi pretan planon pro tio, ĉar ĵus post la entombigo li ordonis al la apaĉoj pretiĝi pro l ekrajdo kaj alporti la ĉevalojn de la valo.

„Kial mia frato ordonas tion?“ mi demandis lin. „La pejzaĝo estas tiel malhelpa, ke estos multe da peno alporti la ĉevalojn tien ĉi.“

„Mi scias tion“, li respondis. „Sed kvankam ĝi okazu, ĉar mi volas trompi la kajovajojn per tio. Ili prenis la murdinton en ilian mezon kaj meritas esti mortigata — ĉiuj!“

Lia vizaĝo havis dum tiuj vortoj minacantan, deciditan esprimon. Se li efikigos lian intencon, la kajovajoj pereos. Mi ne havis la saman opinion. La kajovajoj ja estis niaj malamikoj, sed ne kulpis la morton de Intŝu-tŝuna kaj lia filino. Ĉu mi risku ŝanĝi lian opinion? Ĉu eble mi kaŭzis al li koleron per tio? Sed la situacio pro tiu peto estis oportuna, ĉar ni estis tute solaj en la maldensejo. La apaĉoj estis obeintaj lian ordonon tuje kaj forestis. Stone kaj Parker estis irintaj kun ili. Neniu ĝin aŭdis, se li estus respondanta al mi per kolero, kiu estus ofenda dum la ĉeesto de aliaj. Mi do elparolis la ĵus priskribitan opinion. Je mia surprizo ĝi ne kaŭzis la reagon, kiun mi estis timinta. Li ja vidis al mi per grandaj, ĉagrenaj okuloj, sed respondis trankvile:

„Mi certe ekspektu tion de mia frato. Li ne pensas, ke estas malforteco cedi antaŭ malamiko.“

„Tion mi ne volis diri. Mi ankaŭ ne intencas cedi. Mi eĉ jam pripensis, kiel ni povus kapti ilin ĉiujn. Sed ili ne kulpas pri tio, kio okazis tie ĉi. Estus nejusta, se ili kunsuferu la punon.“

„Ili agas pro la murdinto kaj venas tien ĉi pro ataki nin! Ĉu tio ne estas sufiĉa kaŭzo al ni trakti ilin sen kompato?“

„Ne, ne estas kaŭzo, almenaŭ ne al mi. Mi bedaŭras aŭdi, ke mia frato Winnetou volas fari la saman misagon, kiu estas la kialo de la pereado de ĉiuj ruĝaj popoloj.“

„Pri kiu misago Old Shatterhand parolas?“

„Ke la *indsman*:oj buĉas unu la alian, anstataŭ helpi la alian kontraŭ la kuna malamiko. Permesu al mi paroli sincere! Kiu ĝenerale estas pli ruza kaj pli saĝa, la ruĝa viro aŭ la palvizaĝo?“

„La palvizaĝo. Mi diras tion, ĉar estas la vereco. La blankuloj havas pli da scioj kaj lerteco ol ni. Ili superas nin per preskaŭ ĉio.“

„Tio ĝustas. Ni superas vin. Sed la Granda Spirito donis aĵojn al vi, kiujn ankaŭ inter la blankuloj nur malofte iu posedas. Tial mi volas, ke vi pensas alimaniere ol ĉiu ruĝa viro. Via prudento akras, kaj via vido iĝas multe pli for ol tiu de kutima militisto. Intŝu-tŝuna kaj Nŝo-ĉi ne estis mortigataj de ruĝaj, sed de blankaj viroj. Unu el la murdintoj fuĝis al la kajovajoj kaj persvadis ilin ataki vin. Tio estas sufiĉa kaŭzo pro atendi ilin tie ĉi kaj batali kontraŭ ili, sed ne pro fipafmorti ilin kiel rabiajn hundojn.“

Li aŭskultis min trankvile.

„Old Shatterhand estas sincera amiko de ĉiuj ruĝaj viroj. Mi faros, kion li proponis. Mi kaptos la kajovajojn, sed doni la liberon al ili poste, kaj nur tenos la murdinton.“

„Ĉu kapti? Tio estos malfacilaĵo, ĉar ili estos plinombraj. Aŭ ĉi vi do havas la saman penson kiel mi?“

„Kiun penson?“

„Logi la kajovajojn al loko, kie ili ne povas defendiĝi, ĉu?“

„Jes, tiu estas mia plano.“

„Ankaŭ la mia. Vi konas tiun regionon. Mi volis demandi vin, ĉu eble tie ĉi ekzistas tia loko.“

„Ĝi ekzistas ne for de tie ĉi. Estas malvasta roka valo, kiu egalas al malvasta *cañon*. Tien mi volas logi la malamikojn.“

„Ĉu vi kredas, ke vi sukceso tion?“

„Jes. Se ili troviĝos en tiu kanjono, kies ambaŭ muroj ne povas esti laŭgrimpataj supren, ni atakos ilin de antaŭ kaj malantaŭ samtempe. Ili kapitulacu, se ili ne volas lasi sin mortpafi sendefende. Mi donacos al ili la liberon kaj kontentiĝos perke mi tenos Santer sub mia forto.“

„Mi dankas al vi! Mia frato Winnetou havas malferman koron al bona vorto. Eble li pensas ankaŭ pri alia afero same milde.“

„Pri kio parolas mia frato Old Shatterhand?“

„Vi volis ĵuri venĝon al ĉiuj blankuloj. Mi petis vin ne fari tion tuje, sed atendi la finon de la entombigo. Ĉu mi rajtas ekscii, kion vi estis nun decidinta?“

Li mallonge vidis al la tero, tiam turniĝis lian vizaĝon al mi kaj montris al la dometo, en kie la kadavroj estis kuŝintaj.

„Dum la lasta nokto mi restadis ĉe la mortuloj kaj batalis kontraŭ mi mem. La venĝo donis grandan, bravan penson al mi. Mi volis alvoki ĉiujn ruĝajn popolojn unuiĝi kaj batali kune kontraŭ la palvizaĝoj. Supozeble mi estus venkita. Sed post la batalo kontraŭ mi mem, mi restis venkanto.“

„Do ĉu vi rezignis pri tiu plano?“

„Jes. Mi demandis tri homojn, kiujn mi amas, du mortulojn kaj unu vivanton. Ili konsilis al mi rezigni pri tiu plano. Mi decidis agi laŭ ilia konsilo.“

Mi vidis al li demande. Pri kiu li parolis?

„Ĉu mia frato ne scias, pri kiu mi parolas?“ Winnetou pluis. „Mi parolas pri Klekih-petra, Nŝo-tŝi kaj vi. Vin tri mi demandis en miaj pensoj kaj ricevis triopan, samdirantan respondon.“

„Jes, se tiuj du ankoraŭ vivus, kaj vi povus demandi ilin, ili certe dirus la samon, kion mi konsilas al vi. Via plano estis granda, kaj vi estus la viro, kiu povis ĝin efiki, sed —“

„Mia frato pensu kaj parolu pli ĝuste taksante pri mi“, li interrompis. „Eĉ se fakte ekzistus ĉefo, kiu sukcesus unuiĝi la militistojn de ĉiuj triboj sub li, certe tio ne eblus tiel rapide, kiel mi ĝin dezirus, sed ĝi daŭrus unu homan vivon. Sed eĉ se tio sukcesus, kaj ni estus venkontaj ĉiun bataladon, la palvizaĝoj estus sedonta ĉiam novajn arojn kontraŭ ni, dum neeblus al ni anstataŭi niajn perdojn. La venkoj elĉerpados nin laŭtempe. Tion mi diris al mi, kiam mi sidis dum la nokto ĉe miaj mortuloj, kaj faris la decidon rezigni pri la efikigo de mia plano. Mi volis kontentiĝi per kapti la murdinton kaj venĝi al tiuj, kiuj donis ilian helpon al li, kaj nun venas kun li pro ataki nin. Sed ankaŭ tion mia frato Ŝarlih forargumentis. Do mia venĝo nun nur konsistu el tio, ke mi kaptos Santeron kaj punos lin. La aliajn kajovajon ni lasos iri.“

„Viaj vortoj fierigas min pri la amikeco, kiu ligas nin. Mi neniam forgesis ilin. Mi vidis, ke ni ambaŭ estas konvinkitaj, ke la kajovajoj venos. Nun endas ekscii la tempon de ilia alveno.“

„La tago de ilia alveno estas hodiaŭ“, li asertis tiel certe, kvazaŭ ĝi estis ĝenerala fakto al li.

„Kiel eblas al vi diri tion tiel certe?“

„Mi konkludas tion de tio, kion vi rakontis al mi pri via lasta rajdado. La kajovajoj ŝajnige iris al ilia vilaĝo, pro logi vin post ili, sed fakte volas iri tien ĉi. Ili do faris kromvojon, alikaze ili povis aliri tien ĉi jam hieraŭ. Sed ilia alveno estis prokrastita per ankaŭ per aliaj aĵoj.“

„Pri kiuj aĵoj vi parolas?“

„Pri Sam Hawkens. Ili memkompreneble ne kunportas lin tien ĉi, sed ili sendis lin hejmen al iliaj samtribanoj. Pro tio trovendis taŭga loko kaj atendendis la ĝustan tempon, eble ankaŭ oportuneco, kiu hazarde okaziĝis. Krome necesis elsendi mesaĝiston, kiu anoncu vian alvenon.“

„Ĉu vi opinias, ke la militistoj de la vilaĝo devis rajdi renkonte al ni?“

„Jes. La militistoj, pri kiujn vi trovis tie apud la sekigita rivero volis logi vin post ili. Sed ĉar ili intencas rajdi ĉi tien, ili ne havis la tempon batali kun vi. Ili do certe elsendis unu aŭ plurajn mesaĝistojn, proke oni rajdos renkonte al vi de la vilaĝo. Sam Hawkens estis kundonita al tiuj mesaĝistoj. Postke tio okazis, la kajovajoj alidirektiĝis kaj komencis rajdi sur la vojo al la Nugget-tsil. Sed la alidirektiĝon vi ne rimarku. Tial ĝi estu farita je loko kie nenio spuroj povis esti lasitaj. Tiuj lokoj

raras. Ili plejofte ne estas sur la vojo kaj estu atingataj per kromvojoj. Ankaŭ tio signifas tempoperdon. Tial la kajovajoj neeble povis esti tie ĉi jam hieraŭ. Ili ankaŭ ne estis alveninta ĝis nun, sed tutcerte alvenos hodiaŭ.“

„Kiel vi scias, ke ili ne jam estas tie ĉi?“

Li montris al la proksima altaĵo. Tre alta arbo staris el la arbaro. Tio estis la plej alta punkto de la *nugget*:aj montoj. Kiu sidis sur tiu arbo kaj havis akran okulon, povis ĉirkaŭrigardi for en la najbaran prerion.

„Mia frato ne scias, ke mi sendis militiston tien supren, kiu atentigu kaj rimarkos la alvenon de la kajovajoj. Li posedas la okulojn de falko. Kiam ili vidos ilin veni, li tuje descendos pro anonci ĝin al mi.“

„Tio bonas. La anonco ne jam okazis, do ili ne jam ĉeestas. Kaj vi opinias tute certe, ke ili estos venonta jam hodiaŭ, ĉu?“

„Jes. Pli longe ili ne hezitu, se ili volas nin trovi tie ĉi.“

„Sed ili ne havis la intencon antaŭiri ĝis la Nugget-tsil. Ili volis pretigi en la proksimo embuskon, pro ataki vin sur la vojo reen.“

„Eble ili eĉ estus sukcesantaj tion, se vi ne estis kaŝaŭskultinta ilin. Ĉar mi nun scias ĉion, la embusko vanos. Mi logos ilin tien ĉi. Je reveno mi estus rajdanta suden. En tiu direkto ili estus restantaj. Sed nun mi agos, kvazaŭ mi irus norden, kaj logos ilin post mi.“

„Ĉu ili do sekvos vin?“

„Certe. Ili ĉiukaze elsendu esploriston pro ekscii, ĉu ni fakte ankoraŭ estas tie ĉi. Ni memkompreneble faros nenion al tiu esploristo. Ni lasos lin senĝene reveni al ili. Pro li mi ordonis alporti la ĉevalojn ĉi supren. Estas pli ol tridek bestoj. Li tutcerte vidu iliajn spurojn malgraŭ la malmola tero kaj la ŝtonaroj kaj sekvos ilin. De tie ĉi ni rajdos al la kanjono, en kiu ni volas kapti ilin. Ĝis tie la esploristo ne sekvos nin, sed li rajdos nur mallonge laŭ ĝi pro konvinkiĝi, ke ni fakte estas for. Tiam li rapide returniĝos kaj anoncos al liaj kunuloj, ke ni rajdis ne suden, sed norden. Ĉu mia frato konsentas pri tio pensaro?“

„Jes. Ili estos devigata per tio rezigni pri la planita embusko. Ekspekteblas preskaŭ per certeco, ke ili tiam venos ĉi tien kaj tiam rajdos post ni.“

„Ili rajdos. Mi estas konvinkita pri tio. Santer estos sub mia forto jam hodiaŭ.“

„Kion vi faros kun li?“

„Mi petas mian fraton ne demandi min pri tio. Li mortos. Tio sufiĉas.“

„Kie? Ĉu tie ĉi? Aŭ ĉi vi portos lin al la pueblo?“

„Tio ne jam estas decidita. Esperende li ne estas tia malkuraĝulo kiel Rattler, al kiu ni devis doni la rapidan mortigon de malkuraĝa hundo. Ni nun forlasos tiun lokon kaj revizitos ĝin poste kun niaj kaptitoj.“

La ĉevaloj estis alportataj. Mia ĉevalo kaj la Mary de Sam ankaŭ estis inter ili. Ni ne povis surĉevaliĝi, la vojo ne estis sufiĉe komforta. Ĉiu konduku sian ĉevalon per la bridoj.

Winnetou antaŭiris. Li kondukis nin norden de la maldensejo en la arbaron, kiu kliniĝis malsupren per sufiĉe kruta angulo. Malsupre estis libera herbejo. Ni iĝis

sur la ĉevalojn kaj rajdis trans la herbejo al montoflanko, kiu staris antaŭ ni kiel alta, vertikala muro. Ĝi havis malfermaĵon al malvasta kanjono.

Winnetou montris al tiu malfermaĵo kaj diris:

„Tio estas la embuskejo, pri kiu mi parolis. Ni nun rajdos tra ĝi.“

La esprimo embuskejo rilatis tre bone al la malvasta eniro, tra kiu ni nun pasis. La muroj altis je ambaŭ flankoj preskaŭ orte ĉielen. Ne estis loko, kie oni povis grimpi alten. Se la kajovajoj estis tiel stultaj rajdi en ĝi, kiam ni estus okupintaj la du enirojn de tiu kanjono, estus fakte frenezo de ili defendiĝi.

La vojo ne kondukis rekte antaŭen, sed li direktiĝas foje dekstren, foje maldekstren. Daŭris preskaŭ duonan horon, ĝis ni atingis la eliron. Tie ni haltis kaj deĉevaliĝis. Ĵus poste ni vidis veni la apaĉon, kiu estis atendinta la alvenon de la kajovajoj de la arbo sur la montopinto.

„Ili venas!“ li anoncis. „Mi volis nombri ilin, sed ne povis, ĉar ili ne rajdis unuope kaj estis tre foraj.“

„Ĉu ili rajdas al la valo?“ scivolis Winnetou.

„Ne. Ili haltis ekstere sur la prerio, kie ili restis inter arbedoj. Tiam disiĝis unu sola militisto de ili.“

„Tio estas la esploristo. Restas al ni sufiĉe da tempo malfermi la embuskon, pro fermi ĝin poste. Mia frato Ŝarlih kunprenu Stone:on, Parker:on kaj dek du el miaj militistojn kaj iru de tie ĉi maldekstre ĉirkaŭ la monto. Kiam li ekvidos tre dikan, altan betulon, li iru en la arbaron, kiu ete leviĝas kaj transe remalsupreniĝas. Kiam mia frato alvenos tie, li troviĝos en la plilongiĝo de la valo, de kie ni ascendis al la Nugget-tsil. Kiam li iros laŭ tiu valo, li baldaŭ atingos la lokon, kie ni lasis niajn ĉevalojn. La pluan vojon li konas. Sed li ne iru meze en la valo, sed restu kovrata je la flanko en la arbaro. Old Shatterhand rimarkos la malamikan esploriston, sed nur rigardu lin. Tiam li vidos la malamikojn veni kaj lasos ili iri en la kanjonon.“

„Do tio estas via plano“, mi daŭrigis lian paroladon. „Vi restos tie ĉi pro okupi la eliron de la kanjono. Mi revenos sur la kromvojo, kiun vi ĵus priskribis, al la bazo de la Nugget-tsil pro atendi la malamikojn kaj kaŝe sekvi ilin, ĝis ili troviĝas en la embusko, ĉu?“

„Jes, tio estas mia plano. Kiam mia frato ne faras misagon, la kapto certe sukcesos.“

„Mi gardiĝos. Ĉu Winnetou volas doni al mi kromajn indikojn?“

„Ne. Ĉion alian mi lasas al vi.“

„Kiu parolos kun la kajovajoj, kiam sukcesis al ni embuskigi ilin?“

„Mi. Old Shatterhand ne faru alian aĵon, sed ne lasi ilin iri el la kanjono, kiam ili ekkonas min kaj miajn militistojn kaj volas reeniri. Sed rapidiĝu! La posttagmezo preskaŭ pasiĝis, kaj la kajovajoj ne atendos ĝis morgaŭ, sed sekvos nin jam hodiaŭ, antaŭ ĝi malheliĝos.“

La suno preskaŭ jam finigis sian tagan kurbon. La vespero estis ekspektinda post ĉirkaŭ unu horo. Mi ekiris piede kun Dick, Will kaj la al mi donitaj apaĉoj.

Post kvarona horo ni vidis la betulon kaj iris en la arbaron. Ni trovis la lokon ekzakte, kiel Winnetou priskribis ĝin kaj atingis je la alia flanko nian valon kaj en ĝi la lokon, kie niaj ĉevaloj estis paŝtiĝintaj. Transe al ni malfermiĝis la flanko kanjono, kiu kondukis al la maldensejo kaj la du tomboj.

De tie, kie ni sidiĝis sub la arbojn, ni povis vidi la kajovojojn veni — se ili fakte venis. Ni ne timu, ke ili rimarkus nin. Estis supozeble, ke ili ne ŝangus al nia flanko, sed sekvus la transan flankkanjonon.

La apaĉoj kondukis silente. Stone kaj Parker mallaŭte interparolis. Ili estis konvinkitaj, ke la kajovojoj kaj Santer falis en nian forton. mi ne estis tiel certa kiel ili.

Nun estis tago maksimume dudek minutojn plu, kaj la kajovojoj ankoraŭ ne venis. Mi jam pensis, ke nur la sekvinta tago alportos la decidon, des pli multe, ĉar la esploristo, kiun la malamikoj sendis en la valon, ankaŭ ne videblis. Ĉe ni sub la arboj ĝi jam malheliĝis.

La frustrado inter Parker kaj Stone ĉesis. Venteto blovis al la arbobintoj kaj kaŭzis monotonan sursuron, kiu sonis kiel daŭra mallaŭta spireto, de kiu oni povis diferencigi ĉiun alian sonaĵon.

Nun estis al mi, kvazaŭ malantaŭ mi frotis la malmolan arbaran teron. Mi aŭskultis pli atente. Jes, io moviĝis. Kio ĝi estis? Kvarpieda besto ne estus riskinta iri tiel proksime al ni. Ĉu serpento? Ne, ankaŭ ne. Mi rapide turniĝis kaj kuŝiĝis pro pli bone vidi de malsupre supren. Tio okazis ĵus ĝustatempe pro rimarkigi min ion malhelan, kiu certe estis kuŝinta malantaŭ mi kaj nun malaperis inter la arboj. Mi salte ekstaris kaj kuris post ĝi. Kiel nekleran ombron mi vidis ĝin antaŭ mi kaj ekprenis ĝin, per kiu mi ekhavis ŝtofon en la mano.

„*Away!*“ ektimigita voĉo vokis. La ŝtofo estis ŝirata el mia mano. La ombro ne plu estis videbla. Mi restis staranta kaj aŭskultis, pro almenaŭ aŭdi lin. Sed miaj kunuloj rimarkis miajn rapidajn moviĝojn kaj aŭdis la vokon. Ili stariĝis kaj demandis min, kio okazis.

„Silentu!“ mi respondis kaj plu aŭskultis. Nenio aŭdeblis.

Estis homo, kiu estis kaŝaŭskultinta nin, fakte blankulo, kiel la angla elvoko pruvis. Supozeble Santer mem, ĉar krom li neniu plavizaĝo estis inter la kajovojoj. Mi kuru post li malgraŭ la malhelo!

„Residiĝu kaj atendu, ĝis mi revenos!“ mi ordonis al miaj anoj kaj tiam forkuris.

Pri mia direkto ne estis dubo; eksteren sur la prerion, kie estu la kajovojoj. La kaŝaŭskultinto kuris al ili, tio preskaŭ memkompreneblis. Mi provu malrapidigi lian fuĝadon. Kiam mi volis sukcesi tion, mi timigu lin. Mi vokis al li:

„Haltu, staru aŭ mi pafos!“

Kelkajn sekundojn poste mi lanĉis du revolverajn pafojn pro emfazigo de mia minacaĵo. Ne estis misago, ĉar nia ĉesto do nun ĉiel estis malkovrita. Nun mi povis supozi, ke la fuĝanto per timo antaŭ mi kuris pli profunden en la arbaron, kie lia fuĝado estis malrapidigata. Tie tute malhelis. Mi provu veni antaŭ li, kuris al la rando de la arbaro, kie mi ankoraŭ povis vidi kaj kuris laŭ tiu. En tiu maniero

mi volis kuri laŭ la tuta valo, ĝis tie, kie ĝi finiĝis en la prerio, pro kaŝiĝi tie. Kiam la viro tiam venus, li pasu min, kaj mi povis kapti lin.

Tiu plano ja tute bonis, sed ne povis esti realigata. Kiam mi kuris laŭ kurbiĝo de la valo kaj ĉirkaŭis elstaran arbedaron, mi ekvidis homojn kaj ĉevalojn antaŭ mi. Apenaŭ mi povis ĵus ĝustatempe kaŝiĝi sub la arboj.

La kajovajoj elektis tiun lokon malantaŭ la arbedaro kiel ilia restejo. Kial, tio ne estis malfacile diveni.

Unue ili haltis ekstere sur la prerio, kaj elsendis esploriston. Li ne havas malfacilan taskon, kiel mi baldaŭ eksciis. Fakter Santer estis rajdinta longe antaŭ la indianoj, ĉar li jam konis la lokon, pro ekscii kie ni estis kaj raporti al la kajovajoj jam je ilia alveno. Kiam ili venos, li sed ne jam estis reveninta. Tial ili elsendis ruĝan esploriston, kiu nur sekvu la spuron de Santer kaj tial ne timu danĝeron. La esploristo do iris en la valon, tiel longe, kiel li ĝin ŝatis, ne trovis malamikon kaj rekuris, pro anonci tion. Ĉar la valo estis pli bona restejo dum la nokto ol la libera prerio, la kajovajoj decidis restadi tie. Santer devis trovi ilin, ili ne povis erare pasi ilin, kiam li revenis, kvankam la kajovajoj ne bruligu fajrojn pro gardiĝo.

Nun certis, ke ni hodiaŭ ne kaptos ilin, verŝajne ankaŭ ne morgaŭ, se Santer estis tiel ruza ekkoni nian planon. Kio farendis? Ĉu mi revenu sur mian postenon kaj atendi, ĉu la kajovajoj do fakte iris en nian embuskon? Aŭ ĉu mi iru al Winnetou kaj peti pri novaj kondutaj ordonoj? Estis ankaŭ tria ebleco, sed tiu danĝeris: do resti tie. Estis grava al ni ekscii kion la ruĝuloj decidis, postke Santer raportis al ili. Ĉu eble mi povis kaŝaŭskulti ilin?

Sed mi riskis multon per tio. Santer ĉiukaze raportos, ke mi estis malantaŭ li Tio fakte konsekvencu mian malkovrigon. Tamen mi decidis ĝin riski, se videblos nur eta ŝanca ebleco. La kajovajoj ne estis bruligintaj fajrojn pro ne esti rimarkataj. Tion savis ilin, sed ankaŭ ebligis savon al mi.

Sub la arboj estis altaj ŝtonoj, kiuj estis kovrataj per musko kaj estis ĉirkaŭataj de filiko. Eble mi povis kaŝiĝi malantaŭ ili.

La plej multaj ruĝuloj ankoraŭ estis okupataj per la ĉevaloj, kiuj estis fiksligataj al fostetoj, proke ili ne povis foriri kaj malkovrigi la restejon. La kromaj kajovajoj estis sidiĝinta je la rando de la arbaro. Je iu loko sonis duonlaŭta, ordonanta voĉo. Tie do staris la estro. Mi supozis, ke li restos je tiu loko ankaŭ poste. Tien mi iru, se ĝi nur iel eblus.

Sur la tero mi ŝoviĝis antaŭen en tiun direkton. Kaŝon mi ne serĉu. Estis malhele. La ruĝuloj troviĝis grandparte for de la loko, kiun mi volis atingi. Mi povis nur esti rimarkata, se unu transus mian vojon kaj falus sur min. Bonŝance mi atingis mian celon. Tie estis du rokoj flanke de la alia, unu longa kaj alta, la alia pli malalta. Tie oni certe ne serĉis kaŝaŭskultanton. Mi ascendis de la pli malalta sur la altan rokon kaj kuŝiĝis laŭlonge. Tie mi kuŝis pli ol du metrojn supre en sufiĉa saveco, ĉar ne povis esti kaŭzo al ruĝulo grimpi post mi.

La ĝis nun pri la ĉevaloj okupiĝintaj indianoj nun ankaŭ alvenis kaj kuŝiĝis. Je la loko, kie mi supozis la estron, kelkaj duonlaŭtaj ordonoj estis farataj, kiun mi ne komprenis, ĉar la lingvo de la kajovajoj estis fremda al mi. Tiam pluraj ruĝuloj foriĝis. Supozeble tiuj estis la gardistoj, kiuj nun estis elsendataj. Mi rimarkis, ke ili stariĝis nur sur la flankon de la restejo al la valo, sed ne al la arbaro. Estis feliĉa afero al mi, ĉar mi tiel povis pli poste foriĝi sen devi pasi gardistojn.

La restantoj interparolis. Mi povis aŭdi ĉiun vorton. Sed bedaŭrinde mi komprenis nenion. Kion ĝi utilas al mi, ke mi kapablas majstre kaŝiri al indiana, beduenan aŭ kurda restejo, sed ne komprenas la tie uzatan lingvon? Tial estis poste ĉiam mia unua ago lerni la lingvon de la homoj, kiujn mi povis trovi. Winnetou mastris dek ses indianajn dialektojn kaj ankaŭ en tiu fako ĉiam estis mia plej bona instruisto. Pli poste neniam okazis plu, ke mi kaŝiris al restejo sen kompreni, pri kio oni tie parolis.

Mi estis kuŝadinta ĉirkaŭ dek minutojn sur la ŝtono, kiam mi aŭdis gardiston voki. Tiam sekvis la al mi tre dezirinda respondo:

„Estas mi, Santer. Do vi venis en la valon, ĉu?“

„Jes. Mia blanka frato pluiru. Li tuje ekvidos la ruĝajn militistojn!“

Tiujn vortojn mi povis kompreni, ĉar kun Santer oni parolis en la ĵargono konsistanta el indianaj kaj anglaj vortoj. Li alvenis. La estro lin voke venigis kaj diris:

„Mia blanka frato estis multe pli longe for, ol estis interkonsentita. Li certe havas gravajn kaŭzojn por tio.“

„Pli gravajn, ol vi povas pensi. Ekde kiam vi troviĝas tie ĉi?“

„Ekde la tempo, kiun la palvizaĝoj nomas duona horo.“

„Vi devis resti sur la prerio! Ne estas senriske tie ĉi.“

„Ni ne restis tie, ĉar oni restas pli bone tie ĉi, kaj ĉar ni kredis, ke neniu danĝero estis ekspektinda tie ĉi. Alikaze vi ja estus rapide reveninta pro averti nin.“

„Malas. Mi restis tiel longe for, ĉar ni troviĝas tie ĉi en plej granda danĝero, kaj mi bezonis tiom da tempo pro esplori ĝin. Old Shatterhand estas tie ĉi.“

„Tion mi antaŭsciis. Ĉu mia frato lin vidis?“

„Jes.“

„Ni kaptos lin kaj portos lin al nia ĉefo, kies genuojn li dispafis. La ekmorto sur la torturfosto certas al li. Kie li troviĝas?“

„Ĉu vi kaptos vin aŭ ne, tio ankoraŭ tre necertas“, Santer respondis.

„Ĝi okazos, ĉar tiuj hundoj kunhavas nur tridek militistojn. Ni sed estas pli ol kvinoble dek, kaj ili ne scias, ke ni ĉeestas. Do ni estos atakantaj ilin surprize.“

„Pri tio vi ege eraras. Ili scias, ke ni volas veni. Ili eble eĉ jam scias, ke ni estas tie ĉi, ĉar ili sendis esploristojn kontraŭ ni.“

„Uf! Ili ĝin scias, ĉu?“ la estro demandis. „Tiukaze ni ja ne povas surprizi ilin!“

„Certe ne.“

„Kiam ni atakos ilin, do estos batalo, kiu kostos sangon, ĉar Winnetou kaj Old Shatterhand poe estas pritaksinda kiel dek militistoj.“

„Mi scias, kiel ni povas igi ilin sub nia forto sen batalo“, Santer diris.

„Se vi scias, ĝin diru al ni!“

„Ni nur uzu la embuskon, kiun ili pretigis por ni.“

„Ĉu ili pretigis embuskon por ni? Kial?“

„Ili volas logi nin en malvastan kanjonon, kie ni ne havas sufiĉan spacon pro defendiĝi, kaj estu kaptotaj tie.“

„Uf! Ĉu mia frato Santer scias tion ekzakte?“

„Jes.“

„Ĉu li ankaŭ konas la kanjonon?“

„Mi estis en ĝi.“

„Rakontu, kiel vi ekkonas ĝin!“

„Mi riskis tre multon. Se mi estus rimarkita, mi ĉiukaze estus mortigata per la plej terura torturado. Mi tutege ĝojas, ke ĉio okazis tiel feliĉe. Tiun bonan sukceson mi nur ŝuldas al la fakto, ke mi jam iris la vojon al la Nugget-tsil antaŭe kaj konas la lokon, kie estas la tomboj.“

„La tomboj, ĉu? Winnetou do entombigis liajn mortulojn tie supre?“

„Jes. Tio estis tre avantaĝa al mi, ĉar per tio la atento de la apaĉoj ne trafis min. Mi memkompreneble diris al mi, ke ili estas supre sur la maldensejo kaj tree gardiĝis. Mi jam sukcesis multajn aĵojn kaj povas laŭdi min esti ne sensperta okcidentulo. Sed tiel gardiĝa kiel hodiaŭ mi neniam estis antaŭe. Mi memkompreneble ne iris senkaŝe en la valo, sed laŭ la deklivo en la arbaro. Kie ĝi kondukiĝas dekstren en la valon estis la ĉevaloj de tiuj uloj. Ne estis facilaĵo ascendi sen uzi la valon kiel vojo, sed tamen mi sukcesis ĝin. Tie supre mi eĉ duobligu la gardiĝon kaj kunpreni ĉiun mian ruzecon. Mi ne supozis ĝin esti ebla antaŭiĝi nerimarkata ĝis la maldensejo. Sed la apaĉoj koncentrigis iliajn okulojn kaj orelojn nur al la entombigo. Tial mi riskis iri ĝis malantaŭ roko, kiu estas je la rando de la maldensejo. De tie mi povis rigardi ĉion.“

„Mia blanka frato aŭdacis multon. Ke li ankoraŭ vivas, li ŝuldas nur al la entombigo.“

„Tion mi ankaŭ pensas. Kiam la tomboj estis fermigitaj, Winnetou forsendis siajn anojn pro venigi la ĉevalojn.“

„Tien supren, ĉu? Tiukaze li havis kaŭzon pro tio.“

„Certe jes. Ni grimpigu niajn ĉevalojn post li kaj tiam sekvu iliajn spurojn, kiu estus kondukotaj nin rekte en la embuskon.“

„Kial vi supozas tion?“

„Mi ne supozas, sed mi scias. Mi aŭdis ĝin de Winnetou. Kiam li estis forsendinta siajn anojn pro la ĉevaloj, li estis sola kun Old Shatterhand. Ili staris ne malproksime de mia kaŝejo. Kion ili interparolis, mi aŭdis.“

„Uf! Okazis granda miraklo! Winnetou estis kaŝaŭskultita! Tio nur ebligis per la fakto, ke liaj pensoj ne estis pri ni, sed pri lia patro kaj lia fratino!“

„Ho, ili ankaŭ estis pri ni. Li estis sendinta esploriston sur la plej altan montopinton, kiu anoncu sur arbo nian alvenon.“

„Ĉu li vidis nin?“

„Ne. Almenaŭ mi ĝin ne scias. Vi do vidas, kiel bone ĝi estis, ke mi antaŭrajdis sole. Kiel unuopa rajdinto la okuloj de la esploristo ne min rimarkis.“

„Jes, vi agis tre sagace. Rakontu plu!“

„Kiam la ruĝuloj alportis la ĉevalojn, ili ne atendis plu. Ili forlasis la maldensejon kaj iris malsupren en la valon. Kiam oni estis pasinta tiun valon, oni atingas tre malvastan kaj tre longan kanjonon, sur kies murojn ne eblas suprengrimpi. En tien ni estu logotaj.“

„Do Winnetou certe intencas okupi la eniron kaj la eliron de la kanjono, ĉu? Tiukaze li disigu iliajn anojn. Unu duono rajdas tra la kanjono kaj atendas nin je la alia fino, dum la alia duono tie restas kaj kaŝiĝas, pro tiam sekvi nin.“

„Tion mi ankaŭ pensis.“

„Ĉu la tero tie rokecas aŭ herbejcas?“

„En la kanjono rokeca, sed en la valo antaŭ ĝi kreskata per herboj.“

„Do la dua grupo lasu spurojn, kiam ĝi kaŝiĝas. Do neniukaze ni estus blinde irona en la embuskon.“

„Sed jes! Tiuj uloj estas pli ruzaj ol vi pensas. La dua grupo ja ne restis tie ĉi, sed kunrajdis tra la kanjono.“

„Uf! Kiel ili tiel volas nin interigi?“

„Tion mi ankaŭ demandis min. Estas nur unu sola respondo al tio: tiu grupo volas iri malantaŭ ni kaj reatingi la eniron de la kanjono sur alia vojo“

„Ĉu vi malkovris tiun alian vojon?“

„Jes. Ankaŭ mi komence rajdis en la kanjonon, kio estis tre danĝera. Sed mi ja ĉiel ekkonu ĝin. Ĝis la alia fino mi ja ne povis, ĉar mi estus tiel renkontita la apaĉojn, kiuj okupis ĝin. Do mi returniĝis tre baldaŭ, kaj ne jam estis forlasinta la kanjonon, kiam mi aŭdis hastajn paŝojn. Feliĉe estis kelkaj altaj ŝtonoj je la rando, malantaŭ kiuj mi rapide povis kaŝiĝi. Apaĉo pasis, sed ne vidis min.“

„Ĉu tio eble estis la esploristo de la montopinto?“

„Verŝajne.“

„Tiukaze li vidis nin kaj rapidiĝis anonci tion al Winnetou. Kion vi faris poste?“

„Mi pripensis. Se la malamikoj volis ataki nin de malantaŭ, tio eblis pli facile, perke ili kaŝatendas nin je komforta loko. Kiu loko povis esti tiu? Ĉiukaze tiu ĉi valo, en kiu ni troviĝas, fakte ĝia malantaŭa parto, kie la kanjono dekstre supreniĝas. Se la apaĉoj kaŝiĝus tie sub la arboj, ili certe estus vidontaj nin veni kaj povontaj sekvi nin nerimarkate ĝis la embuskejo kaj tie fermigi ĝin malantaŭ ni. Tion mi diris al mi. Tial mi reeniris kaj kaŝiris tien, kie mi esperis trovi ilin, se mia pritakso estis ĝusta.“

„Kaj ĉu vi trovis ilin?“

„Ne tuje, ĉar mi estis tie pli frue ol ili. Sed mi ne jam longe estis atendinta, kaj ili venis.“

„Kiu? Ĉu vi vidis ilin klare kaj nombris ilin?“

„Estis Old Shatterhand kun la du aliaj blankuloj kaj dek aŭ dek du apaĉoj.“

„Do Winnetou regas la alian grupon, kiu okupas la finon de la malvasta kanjono.“

„Fakte. La uloj sidiĝis. Mi jam estis riskinta tiom multe kaj feliĉe sukcesis. Tial mi plu riskis kaŝiri tute pli proksime al ili pro aŭskulti, kion ili parolis.“

„Kion ili diris?“

„Nenion. La du blankaj kunuloj de Old Shatterhand interparolis, sed ne sufiĉe laŭte por mi. Kiam mi poste estis sufiĉe proksime pro kompreni, ili silentis. La apaĉoj silentis. Ankaŭ Old Shatterhand ne diris unu vorton. Mi kuŝis tiel proksime malantaŭ li, ke mi preskaŭ povis tuŝi lin per la mano. Kiel li ĉagreniĝus, se li sciustion!“

Per tio Santer memkompreneble pravis. Mi ĉagreniĝis, kaj kiel! Li estis kuŝinta malantaŭ mi. Mi eĉ estis preskaŭ kaptinta lin je pinto de lia vestaĵo! Tio estis treega malfeliĉo! Se mi estus sukcesinta lin preni fikse, la aĵoj ĉiuj estis okazintaj alimaniere. Eble eĉ mia tuta vivo estus direktiĝinta tute alie. Tiel la sorto de la homo dependas de unu sola nefaro aŭ okaziĝo. Je la ĉagreno, kiun mi sentis, almenaŭ estis eta kontentiĝo al mi, ke mi ĉi tie eksciis tiom multe, dum Santer de ne estis eksciinta tute nenion.

„Vi estis tiel proksima al tiu hundo, ĉu?“ la kajovajo vokis. „Kial vi ne puŝis vian tranĉilon de malantaŭ en lian koron? Ĉu Old Shatterhand ankoraŭ troviĝas, kie vi forlasis lin?“

„Mi esperas.“

„Vi nur esperas, ĉu? Do estas eble, ke li estas for, ĉu? Mi pensis, ke li volis atendi nin, ĉu?“

„Tion li volis. Sed nun eblas, ke li rezignis pri tiu plano.“

„Kiun kaŭzon li havu?“

„Li scias, ke li estis kaŝrigardita.“

„Uf! Kiel li povis ekscii tion?“

„Per truo, per damninda truo en la tero, kiu eble estis fosita de ia besto. Mi volis kaŝforiri kaj turniĝis. Dum tiu mi metu la korpan pezon sur la manojn kaj rompis per la dekstra mano tra la tero en truon. Tio kaŭzis brueton, kiun Old Shatterhand aŭdis. Li tuje turniĝis kaj certe vidis min. Ĉar kiam mi salte stariĝis, li stariĝis same rapide kaj kuris post mi. Preskaŭ li estus kaptinta min, ĉar li ekkaptis mian veston. Sed mi disŝiris min kaj forkuris. Li ja vokis, ke mi haltu, sed ne ekideis al mi fari tiun stultaĵon. Male mi kuris pli profunden en la arbaron, kie la malhelo donis savon al mi, kaj mi sidiĝis pro atendi, ĝis mi povis pluiri sen danĝero.“

„Kion faris liaj kunuloj?“

„Ili verŝajne volis serĉi min, sed li malpermesis tion al ili. Li ordinis, ke ili atendu sian revenon kaj pluserĉis. Mi aŭskultis liajn paŝojn kelkan tempon. Tiam kvietiĝis.“

„Do li foriris, ĉu?“

„Jes.“

„Kien?“

„Mi ne scias. Li certe ne kuris longe. Kiam li eksciis, ke mi ne estis trovebla, li certe revenis.“

„Ĉu li rekonis vin?“

„Certe ne. Estis tro malhele pro tio.“

„Eble li sekvis lin kaj nun estas ie pro kaŝaŝskulti nin!“

„Neeble! Li ja tute ne povis vidi, kien mi iris. Ĉiukaze li reiris al sia posteno. Kiam mi estis atendinta sufiĉe longe, mi kaŝiris el la arbaro en la liberon, kie mi povis kuri pli rapide. Tiam via gardisto vokis al mi, kaj mi eksciis, ke vi troviĝas tie ĉi.“

Nun estis paŭzo. La estro eksciis, kion li sciis. Nun li ŝajnis pensadi pri ĝi. Post kelka tempo mi aŭdis lin demandi:

„Kion mia blanka frato nun planas fari?“

„Mi unue volas ekscii, kion vi decidis.“

„Kiel mi aŭdis de vi, la afero estiĝis tute alie, kiel ni supozis. Se ni estus sukcesintaj surprize ataki la apaĉojn, ili estus falintaj vivante aŭ morte sub nian forton, senke ĝi kostus nian sangon. Nun ili atendas nin. Old Sahtterhand rimarkis vin. Li do scias, ke lia plano estas malkovrita kaj estos tre gardiĝa. Estas plej bone, ke ni forlasos tiun lokon.“

„Ĉu forlasi?“ Santer vokis. „Vi volas foriri, ĉu? Kio ideas al vi do! Ĉu vi timas antaŭ tiu areto de apaĉoj?“

„Mia blanka frato certe ne volis ofendi al mi. Mi ne konas timon. Sed kiam mi povas havi malamikon aŭ kun aŭ sen sangoversho, mi ĉiam elektas la duan eblecon. Tiel agas ĉiu sagaca militisto.“

„Ĉu vi do opinias, ke ni povos kapti tiujn blankulojn kaj la apaĉojn per nia fuĝo?“

„Jes. Ili sekvos nin.“

„Tio ne jam certas.“

„Sed jes. Winnetou devas venĝi pri vi, kaj li scias, ke vi estas ĉe ni. Do li ne cedos de nia spuro unu momenton. Ni intence igos la spuron tiel klara, ke ĝi estas facile videbla, kaj rajdos rekte al nia vilaĝo, kien mi sendis la kaptitan palvizaĝon Sam Hawkens.“

„Kaj ĉu vi opinias, ke la apaĉoj nin sekvos tien?“

„Jes, ili eĉ estos post ni tre rapide.“

„Pro kapti min, ĉu? Ĉu mi denove estu persekutota de ili, dum mi havas la plej bonan eblecon atingi mian celon tie ĉi?“

„Vi atingos nenion tie ĉi kaj troviĝos dum nia rajdado en tute neniun danĝero.“

„Sed kiam ili atingos nin?“

„Ili ne atingos nin, ĉar ni havos antaŭecon, kiu donas certecon al ni. Ni ekrajdos ĵus nun, kaj ili povas sekvi nin nur tiam, kiam ili ekkonos, ke ni forestas. Sed tio ja certe estos ne antaŭ morgaŭ matene.“

„Ĉu for, ĵus nun? Tion mi ne permesas! Kion diros via ĉefo, kiam li ekscias, ke vi rezignas pri tia granda avantaĝo, kiun vi nun tenas en la mano, sen devo? Pripensu tion!“

La estro aŭskultis la minacon sen respondi al ĝi.

Ĝi do faris impreson al li. Santer certe rimarkis tion kaj pluis:

„Ni tie ĉi havas tian avantaĝon, kiun ni tute ne povus havi per via nova plano. Ne necesas fari pli ol maligi la embuskon, kiun oni pretigis al ni, tielke la apaĉoj kuros en ĝi.“

„Uf! Kiel ni faru tion?“

„Ni atakos la du grupojn, kiuj volas embuski nin en la valo, unuope. Tiukaze ni ne povas esti embuskota.“

„Tiukaze ni unue ataku la grupon de Old Shatterhand. Ĉu vi volis diri tion?“

„Jes. Estas tiel facile, ke fakte ne necesas klarigi al vi. Mi konas la lokon, en kiu Old Shatterhand kun siaj anoj nun troviĝas, kaj mi kondukos vin tien. La okuloj de la kajovajoj kutimiĝis al la malhelto. Iliaj moviĝoj estas tiuj de serpentoj, kiujn neniu povas aŭdi, kiam ili glitas trans la musko de la arbaro. Ni ĉirkaŭos la tri blankulojn kun iliaj apaĉoj kaj post signaĵo atakos ilin. Certe neniu kapablos furkuri. Ni mortpikos ilin, antaŭ nur ekideos al ili defendiĝi.“

„Uf, uf, uf!“ aŭdigis kelkaj de la aŭskultantoj konsente. La propono de Santer plaĉis al ili.

Ilia estro ne same rapide juĝis, sed diris post kelka tempo:

„Povas sukcesi, se ni agos gardiĝe.“

„Ĝi sukcesu!“ Santer vokis. „La ĉefaĵo estas ĉirkaŭi ilin sen esti rimarkata. Kaj poste ni falos sur Winnetoun.“

„Ankaŭ ĉi nokte, ĉu?“

„Ne, nur je la mateno. Li estas tiel grava al mi, ke mi vidu lin dum la atako. Tio ne eblas dum la nokto. Ni agas kiel la apaĉoj kaj disiĝas. Unu duonon de ni mi kondukos jam ĉi nokte en la kanjonon, en kiu ni estu kaptota. Ĝi restos tie, ĝis la mateno komencas, kaj tiam antaŭiĝos ĝis la eliro de la kanjono. Tie ĝi estos atakata de Winnetou, ĉar li pensos, ke Old Shatterhand kun siaj anoj troviĝas malantaŭ ĝi. La dua grupo serĉos kun mi je la unua heliĝo la vojon, sur kiu Old Shatterhand revenis en la valon. Mi scias, ke mi trovos ĝin. Winnetou estos koncentrigata sian atenton al la intero de la kanjono, kaj rimarkos nian unuan grupon. Dum tio li ne ekkonos, ke ni proksimiĝos al li de malantaŭ. Li estos tiel embuskigata, kiel li volis embuskigi nin. Ĉar li nur havas dek kvin aŭ malpli virojn ĉe si, li kapitulacu, se li ne volos esti neigata. Tio estas mia plano.“

„Se ĝi povas esti realigata, kiel mia frato elpensis ĝin, ĝi bonas.“

„Do li havas vian konsenton, ĉu?“

„Jes. Mi volas havi Winnetou:n vivanta, pro alporti lin al la ĉefo, nenio plu. Per via propono ni povus atingi tion jam nun, sen devi atendi iom plu.“

„Do ek! Kion ni atendas?“

„Ne facilas ĉirkaŭi Old Shatterhand: on en la malhelo de la arbaro, senke li rimarkas tion. Mi elektos pro tio tiujn el miaj militistoj, kiuj havas ardajn okulojn dum la nokto kaj estas trejnita je kaŝrado.“

Li komencis diri la nomojn de tiuj viroj. Nun urĝis al mi reveni al miaj kunuloj. Se la kajovajoj ekirus tro baldaŭ, mi ne povus averti la apaĉojn ĝustatempe. Do mi glitiĝis de la alta ŝtono sur la pli malaltan kaj kaŝe foriris. Kiam mi estis pasinta la antaŭstarantan heĝangulon, mi iris el la arbaro kaj kuris supren laŭ la valo, ĝis mi troviĝis sur rekta lineo al miaj kunuloj. Tiam mi trais la arbaran randon kaj trovis ilin. Ili atendis min senpacience.

„Kiu venas?“ Dick Stone demandis, kiam li aŭdis miajn paŝojn. „Ĉu estas vi, *sir*?“

„Jes“, mi repondis.

„Nu kie vi estis tiel longe? Ĉu ne, iu ulo ĉeestis? Memkompreneble kajovajo, kiu trovis nin hazarde dum kaŝrado.“

„Ne, estis Santer.“

„Fulmotondro! Ĉu Santer? Kaj ni ne kaptis lin! Tiu ulo kuras renkonte al ni, kaj ni ne ekprenas! Ĉu oni supozu tion esti ebla?“

„Okaziĝis eĉ multe pli, kio fakte estu neebla. Mi nun ne havas tempon ĝin diri al vi, ĉar ni rapide iru for de tie ĉi. Vi aŭdos ĝin poste.“

„Ĉu for de tie ĉi? Kial?“

„La kajovajoj venas pro ataki nin.“

„Ĉu vi seriozas, *sir*?“

„Jes. Mi kaŝaŭskultis ilin. Ili volas ataki nin nun kaj Winnetoun morgaŭ matene. Ili konas nian planon. Tial rapide for de tie ĉi!“

„Kien?“

„Al Winnetou.“

„Ĉu meze tra la malhela arbaro? Kiajn puŝojn kaj ŝvelaĵojn tio igos!“

„Okuligu viajn manojn! Sed ne filantu plu!“

Dumnokta irado tra senvoja praurbo vere ne estas pura plezuro. Oni fidu pli pri la sento de la palpo ol pri tiuj de la vizaĝo. Du palpumis antaŭe per iliaj manoj, kaj la aliaj sekvis ilin tiel, ke la malantaŭulo ĉiam fikse tuŝis sian antaŭulon. Per tio maniero ĝi daŭris pli ol unu horo, ĝis ni venis el la arbaro. Dum tio ne facilis teniĝi en la ĝusta direkto. Kiam ni troviĝis ekster la arbaro, ĉiu eblis pli bone kaj pli rapide. Ni iris ĉirkaŭ la monto kaj al la kanjono, je kies eliro restadis Winnetou.

Al la apaĉoj neniu malamikecaĵo ekspektendis de la direkto, el kiu ni venis. Tamen ili surpostenigis gardiston, kiu vokis al ni per laŭta voĉo. Mi respondis same laŭte. La apaĉoj rekonis mian voĉon kaj salte stariĝis.

„Venas mia frato Old Shatterhand, ĉu?“ Winnetou demandis mirante. „Do io okazis. Ni vane atendadis la kajovajojn.“

„Ili volas veni nur morgaŭ frue, sed ne nur tra la kanjono, sed ankaŭ de tiu ĉi flanko pro neigi vin.“

„Uf! Pro decidi tion, ili unue devus esti venkintaj vin kaj entute sciantaj, kion ni intencas fari.“

„Ili ĝin scias, Santer estis ĉe la tomboj kaj aŭdis ĉion, kion vi diris al mi, kiam ni estis solaj.“

Mi ne povis vidi la vizaĝon de Winnetou, sed li ne respondis al mi. Tiu silentu diris al mi, kiel surprizigita li estis.

Tiam li residiĝis, postulis al mi sidiĝi flanke de li kaj diris:

„Se vi scias tion, vi certe kaŝaŭskultis lin kiel li nin.“

„Fakte jes.“

„Tiukaze niaj planoj ne plu taŭgas. Rakontu, kio okazis!“

Mi obeis tiun postulon. La apaĉoj ĉirkaŭstariĝis pro ne preteratenti unu vorton. Kelkfoje mia raportado estis komentata per mira „Uf!“:o. Winnetou silentis, ĝis mi finparolis. Tiam li demandis:

„Mia frato pensis, ke en tiu cirkonstanco la plej bona aĵo estas forlasi sian postenon, ĉu?“

„Jes. Certe ni povis same resti en nia pozicio. Santer volis konduki la kajovojn al ni. Li do kaŝiris antaŭe kaj atingu nin unue. Se mi estus arde atentanta, mi aŭdu lin veni, povus lin senkonsciigi per pugnobato kaj tiam preni lin for.“

„Mia frato estas brava militisto, sed kun Santer sur la brakoj li ne estus povinta sin forigi sufiĉe rapide. Li estus estinta venkata kaj mortigata.“

„Tio ne eksludeblas. Eĉ ne certis, ke Santer estus la plej antaŭa. Same li povus proksimigi la kajovojn kaj tiam resti malantaŭ, pro lasi la laboron al ili. Tial mi supozis la plej bonan aĵon esti iri al vi.“

„Tiu ĝustis. Sed kio okazu nun? Ĉu mia frato Ŝarlih pensas ion proponinda?“

„Ne proponindas io, dum ni ne scias, kion faros la kajovojj kiam ili ne trovos nin.“

„Ĉu oni fakte sciu tion? Ĉu oni ne ankaŭ povas ĝin elpensi?“

„Jes, oni povas ĝin elpensi, sed tio entute ne sufiĉe certigas same kiel la aŭdo kaj vido. Oni povas erari.“

„Ne pri tio ĉi“, Winnetou asertis. „La kajovojj ne estas infanoj, sed plenkreskaj militistoj. El ĉio, kio eblas ĉi tiam, ili faros la plej saĝan, kaj restos enfine nur unu.“

„Ili forrajdos, ĉu? Ĉu al ilia vilaĝo?“

„Jes. Kiam ili ne trovos vin, ili scios, ke la plano de Santer ne estas realigebla, kaj la estro rehavos sian eksan opinion. Mi estas konvinkita, ke ili rezignos pri ataki nin tie ĉi.“

„Sed Santer provos persvadi ilin tamen ataki!“

„Certe li provos, sed neniun konvinkos. Ili rajdos al ilia vilaĝo!“

„Kaj kion faros ni? Ĉu ni rajdos post ili, kiel ili ekspektas?“

„Mi proponas, ke ni rajdos antaŭ ili.“

„Sambone! Tiam ni atendas kaj surprizigos ilin.“

„Jes, tio eblas. Sed eĉ estas pli bona ebleco. Ni havu Santer:on, kaj ni volas liberigi Sam Hawkens:on. Nia vojo do nin kondukas al la vilaĝo de Tangua, kie Sam Hawkens troviĝas en kaptiteco. Sed ĝi ne estu la sama vojo, sur kiu la kajovajoj rajdos de tie ĉi.“

„Ĉu mia frato Winnetou konas la vilaĝon de la ĉefo Tangua?“

„Jes. Ĝi troviĝas apud la Salt Fork de la norda branĉo de la Red River.“

„Do sudoste de tie ĉi, ĉu?“

„Jes.“

„Tiukaze oni ekspektas nin veni de la nordokzidento, do tial provu veni el la alia direkto, do el la sudoriento.“

„Tion mi intencas. Mia frato Ŝarlih ĉiam havas la samajn pensojn kiel Winnetou. Ni vizitos la vilaĝon de Tangua, sed ne sur la rekta kaj plej mallonga vojo, sur kiu rajdos la kajovajoj, sed ni ĉirkaŭiros tiun lokon, proke ni venos el la alia direkto. Ĝi estos negardata. Nur decidindas, kiam ni forrajdu. Kion Old Shatterhand pensas pri tio?“

„Ni povus ekrajdi tuje. La vojo longas, kaj ĵo pli frue ni komencas ĝin, des pli frue ni atingos la celon. Sed mi ne volas proponi tion.“

„Kial ne?“

„Ĉar ni ne scias, kiam la kajovajoj forlasos ĉi tiun lokon. Se ni foriros pli frue ol ili, ni ekspektu, ke ili trovos nian spurojn kaj sekvos ilin. Tiam ili ekscios, kion ni planas kaj evitos tion.“

„Tiukaze ni sed trovu lokon, de kie ni povas rigardi ĉi tiun eliron de la kanjono je la mateno.“

„Mi konas tian lokon. Miaj fratoj prenu iliajn ĉevalojn per la kondukiloj kaj sekvu min!“

La Liberigo De Sam

Ni iris al niaj ĉevaloj, kiuj paŝtigis en la proksimo, kaj ili sekvis min sur la prerion. Post kelkaj cent paŝoj ni atingis pli grandan arbogrupon, sub kiu ni rehaltis. Tie ĉi ni povis restadi sen esti vidata de la kajovajoj. Kaj kiam la mateno komenciĝos, la kanjono estus antaŭ ni. Estus facile rigardi ĉion, kio okazos tie.

La nokto estis same malvarma kiel la pasintaj. Mi atendis, ĝis mia ĉevalo kuŝiĝis kaj tiam mi ŝoviĝis tiel proksime al ĝia korpo, ke ĝi varmigis min. La besto kuŝis trankvile, kvazaŭ ĝi sciis, kiun servon mi postulis de ĝi. Ĝis la mateno mi nur ekvekis unu fojon.

Kiam estis heliĝita ni restis sub la arboj kaj rigardis la kanjonon dum pli ol unu horo. Neniu moviĝis. Tial ni supozis ĝin esti saĝa ekscii, kie la kajovajoj estis. Pro la kazo, ke ili ankoraŭ tieis, ni estu gardiĝaj kaj proksimiĝu al ili kaŝe. Sed tio postulis longan tempon. Tial mi proponis al Winnetou:

„Ili venis al la Nugget-tsil trans la prerio kaj supozinde forlasos ĝin sur la sama vojo. Kial ni pene ilin serĉu? Kiam ni rajdas ĉirkaŭ la montoj ĝis la loko, kie via esploristo vidis ilin hieraŭ, ni tre rapide povas ekscii, ĉu ili forestas aŭ ne.“

„Mia frato elpensis la ĝuston. Ni agos laŭ liaj vortoj.“

Ni surĉevaliĝis kaj rajdis je suden direktata duoncirklo ĉirkaŭ la montoj. Kiam ni atingis la sude de la Nugget-tsil troviĝintan prerion, ni vidis du klarajn spuraĵojn. Tiu de hieraŭ iris en la valon, kaj tiu de la pasinta nokto iris el la valo. Do la kajovajoj forestis, tio ne estis pridubbla. Tamen ni rajdis, pro tutcertigo, en la valon kaj ĝin esploris detale, ĝis ankaŭ la tie troviĝintaj spuroj konvinkis nin, ke la kajovajoj estis forlasintaj ĝin.

Nun ni sekvis ilian novan, de la Nugget-tsil forirantan spuron. Ĝi estis tiel profunde premita, ke ni ne povis nerimarki ilian intencon montri ĝin al ni. Ili volis, ke ni sekvu ilin kaj tial ege klopodis lasi klarajn premsignojn. Winnetou havis nuancon da rideto sur sia mieno.

„Tiu kajovajoj devus koni nin sufiĉe kaj tial kaŝu iliajn spurojn des pli. Ke ili ne faras tion ja vekigu nian suspekton. Ili volas agi tre sagace, sed faras la malon, ĉar ili ne havas cerbon en la kapojn.“

Li diris tion tiel laŭte, ke ankaŭ aŭdis tion la kaptita kajovajo, kiun ni ankoraŭ kunhavis. Winnetou nun rekte turniĝis al li:

„Vi verŝajne devas ekmorti, ĉar se ni ne povos liberigi Sam Hawkens:on aŭ ekkonos, ke li estis tormentata, ni mortigos vin. Sed se tio ne estos la kazo kaj ni donos la liberecon al vi, diru al viaj militistoj, ke ili agas kiel malgrandaj infanoj,

kiuj ankoraŭ ne lernis ion, kaj pri kiuj oni ridu, kiam ili volas esti rigardataj kiel plenkreskuloj. Ne ekideos al ni sekvi tiun spuron.“

Li dedirektigis sian ĉevalon de la suden kondukanta spuro kaj rajdis orienten. Ni troviĝis inter la Canadian kaj la fontejo de la norda branĉo de la Red River. Estis la intenco de Winnetou rajdi al tiu rivero.

La ĉevaloj de la apaĉoj, kiuj persekutis Santer:on kun mi, estis sufiĉe elĉerpitaj. Tial nia rajdado ne estis tiel rapide, kiel ni ĝin deziris. Kromis, ke la manĝaĵaro, kiujn ni kunhavis, estis preskaŭ je la fino. Kiam ili estos finigitaj, ni povis nur vivi per la ĉaso. Estis malavantaĝo, ĉar unue ĝi konsumus nian valoran tempon, kaj due ni ne povis agi tiel gardiĝe kiel kutime, ĉar ni estus devigata lasi spurojn.

Feliĉe ni trovis etan bizonaron je la malfrua posttagmezo. Tiuj estis postvagantoj de la grandaj bizonaroj, kiuj jam estis finigitaj la vagadon suden. Ni mortpafis du bizoninojn kaj ricevis tiom da viando, ke ni estis provizata unu tutan semajnon.

La sekvintan tagon ni atingis la nordan branĉon de la Red River, kiun ni sekvis laŭflue. Ĝi enhavis malmulte da akvo, sed ĝiaj bordoj estis verdaj; ni nur estis trovintaj sekiĝitajn herbojn ĝis tiam. Tio estis manĝaĵo al niaj ĉevaloj.

La Salt Fork fluas el orienta direkto en la Red River:on. En la angulo, kiuj la du formas, tiutempe estis la kajovaja vilaĝo, kies ĉefo estis Tangua. Ni troviĝis sur la maldekstra flanko de la Red River kaj tial povis esperi ne esti vidataj. Kiam ni atingis la enfluejon de la Salt Fork, ni tamen rajdis longan kromvojon pro saveco, kaj reatingis la Red River:on malantaŭ la enfluejo. Pro gardiĝeco ni rajdis dum la nokto. Je la frua mateno ni revidis la riveron antaŭ ni. Ni troviĝis nun, kiel intencita, kontraŭ la direkto, el kiu la kajovajoj ekspektis nin veni, kaj serĉis kaŝan ejon pro ripozi post la nokta rajdado. Nur al Winnetou kaj mi ne estis resto. Li volis esplori la ejon kaj postulis al mi akompani sin.

Nia vojo estis kondukinta nin ĝis nun laŭflue, do nia esplora rajdado okaziĝu nun kontraŭfluen, sur la transa bordo. Ni tial iru tra la rivero, kio eĉ ne estus malfacila al ni, se la rivero estus enhavinta pli da akvo.

Ni faris la trairon ne en la proksimo de nia restejo, ĉar ĝi povis facile esti trovebla, se poste iu estus sekvinta nian spuron, sed rajdis kelkan distancon laŭflue, ĝis ni venis la rivereton, kiu fluis en la Red River:on. En tien ni irigis niajn ĉevalojn kaj rajdis en la rivero kontraŭflue. Per tio ni ne lasis spuron. post duona horo ni forlasis la rivereton kaj direktigis niajn ĉevalojn al la prerio, pro reatingi la Red Rivero:on kelkajn kilometrojn norde de nia restejo.

Tio kromvojo estis temporabanta, sed la peno, kiun ni malŝparis per tio, estis regajnata pli rapide, kiel ni povis pensi.

Ni ne jam reatingis la riveron, sed ankoraŭ troviĝis sur la prerio, kiam ni vidis du rajdantojn, kiuj kunhavis ĉirkaŭ dek du ŝarĝomulojn. Ili ne venis rekte renkonte al ni, sed ilia direkto pasigis ilin dekstre de ni. Unu rajdis antaŭ, la dua malantaŭ la ŝarĝitaj muloj. Ni je ne povis klare vidi iliajn vizaĝojn, sed per ilia vestaĵo ni pensu ilin esti blankuloj.

Ili ankaŭ vidis nin kaj haltis. Estus estinta suspekto, se ni estus preterrajdinta. Male ni povis ekscii utilaĵojn de ili, ĉar ili supozinde venis el la vilaĝo de la kajovajoj. Tial mi demandis Winnetoun:

„Ĉu ni volas paroli kun ili?“

„Jes“, li respondis. „Estas palvizaĝoj, verŝajne komercistoj, kiuj interŝanĝe negocis kun la kajovajoj. Sed ili ne sciu, kiu ni estas.“

„Bone! Mi estas la suboficisto de indianagento kaj devas perdeĵore iri al la kajovajoj, sed ne komprenas ilian lingvon. Tial mi kunprenis vin. Vi estas Pawnee-indiano.“

„Bone. Mia frato parolu kun tiuj palvizaĝoj.“

Ni rajdis al ili. Kiel ĉiam kutimas je renkontiĝoj en la sovaĝa okcidento, ili estis ekprenintaj iliajn pafilojn kaj vidis al ni ekspektoplene.

„Formetu viajn pafilojn, *meŝŝurs*“, mi postulis al ili, kiam ni preskaŭ estis atingintaj ilin. „Ni ne havas la intencon vin mordi.“

„Tio ja estus malsaniga al vi“, unu el ili respondis. „Fakte ni ankaŭ kapablas mordi. Ni do ja ekprenis la pafilojn ne per timo, sed ĉar estas ĝenerala kutimo kaj ĉar vi vekis nian suspekton.“

„Vian suspekton, ĉu? Kial?“

„Nu, kiam du *gentleman*:oj, el kiu unu estas blankulo kaj la alia ruĝulo ĉirkaŭrajdas tiel sole sur la prerio, ili estas kutime fibuboj. Krome via vestaĵo estas tute indiana. Mirigus min, se vi estus honestaj uloj!“

„Dankon pro tiu sincerecon. Ĉiam utilas scii, kion aliaj pensas pri vi. Sed mi povas certigi vin, ke vi eraras.“

„Eble. Vizaĝon de pendigendulo vi ne havas, tiom ĝustas. Sed same povas egali al mi, ĉu vi baldaŭ aŭ poste estos ie pendigata, ĉar la ŝnurego ja estos ĉirkaŭ via gorĝo, ne mia. Eble vi ja havas la inklinon diri al ni, de kie vi venas, ĉu?“

„Volante. Ni ne havas kaŭzon ĝin teni kaŝe. Ni transvenis de la Washita.“

„Nu! Kaj kien vi volas?“

„Al la kajovajoj iomtempe.“

„Al kiuj?“

„Al la tribo, kies ĉefo nomiĝas Tangua.“

„Tio ne foras de tie ĉi.“

„Mi scias. La vilaĝo estas inter la Red River kaj la Salt Fork.“

„Ĝuste! Sed se vi volas akcepti bonan konsilon, returniĝu tuje kaj ne lasu vin vidi de iu kajovajo. Ni venas de Tangua. Li havas la laŭdindan intencon neigi ĉiun blankulon, kiun li povas kapti, kaj ankaŭ ĉiun ruĝulon, kiu ne estas kajovajo.“

„Tiukaze li ja estas eminente bonvola *gentleman*! Ĉu li mem diris tion al vi?“

„Ho jes, eĉ plie ol unu fojon.“

„Kiel mi do havas la plezuron vidi vin antaŭ mi tiel bele sanaj kaj en plena saneco? Li volas mortigi ĉiun blankulon kaj ankaŭ ĉiun ruĝulon, laŭ via aserto. Ankaŭ mi pensis vin esti blankuloj. Ĉu vi eble estas negroj?“

„Ne ŝercaĉu! Laŭ lia juĝo ni estas escepto, ĉar ni estas konatuloj de li kaj jam estis ofte estintaj en lia vilaĝo. Ni estas *trader*:oj, kiel vi certe jam divenis, kaj honestaj komercistoj, ne tiaj fiuloj, kiuj fraŭdas la ruĝulojn per iliaj komercaĵoj, kaj poste ne povas riski aperi ĉe ili. Tial oni bonvenas nin ĉie. Sed vin ili kadavrigos, vi povas certi pri tio.“

„Tion mi ne kredas, ĉar ankaŭ mi havas honestajn intencojn pri ili kaj iras viziti ilin ĵus nun pro alporti utilon al ili.“

„Ĉu? Do diru al ni, kio vi estas kaj kial vi volas iri al ili.“

„Mi apartenas al la agentujo.“

„Al la agentujo, ĉu? Aŭdu, tio ja eĉ pli malbonas! Bonvolu pardoni al mi, sed mi volas diri al vi sincere, ke la ruĝuloj ne tute bone pensas pri la agentoj, ĉar —“

Li hezitis. Mi kompletigis sian parolon: „Ĉar ili estis trompitaj tiel ofte de ili. Tion vi ja volis diri, ĉu? Mi ĝin konfesas malkaŝe.“

„Ĝojigas min ege aŭdi tion el via propra buŝo, ke vi agentoj estas fiuloj!“ li ridis. „Ĵus la kajovajoj estis treege trompitaj per la lastaj alportaĵoj. Se vi havas la intencon iomete esti torturata ĝismorte, rajdu tien. Oni helpos al vi tuje.“

„Mi povas rezigni pri tio, *sir*. Mi diras al vi, ke la kajovajoj ja certe ne bonvenos min, sed des pli havos grandan plezuron, kiam mi diros al ili, kial mi vizitas ilin. Fakte mi realigis, ke la okazinta eraro estas neigota. Ili ricevu la nealportitaĵojn, kaj mi volas diri al ili hodiaŭ, kie ili povas transdoni la varojn.“

„Fulmotondro, do vi estas korvo blanka!“ li mirigite elvokis. „Tiukaze ili certe ne faros ion al vi. Sed kial vi kunhavas ruĝulon?“

„Ĉar mi ne komprenas la dialekton de la kajovajoj. Li estas mia tradukisto, Pawnee, kiun Tangua konas.“

„*Well!* Tiukaze ja ĉio bone enordas, kaj mia averto estis troa. Sed mi havis bonan kaŭzon pro tio, ĉar Tangua koleras pri ĉio, kio ne estas kajovaja.“

„Kial?“

„Li faris damninde malbonajn spertojn dum la pasinta tempo. La apaĉoj invadis en lian regionon kaj ŝtelis kelkajn cent de liaj ĉevaloj. Memkompreneble li persekutis ilin, sed ĉar ili havis trioble aŭ kvaroble da militistoj ol li, li estis venkita. Malgraŭ ilia superforto tiu ne estus okazinta, se ne aro de blankaj okzidentuloj estus helpintaj al ili. Unu el tiuj uloj pafe kripligis la ĉefon. Nomiĝas Old Shatterhand, tiu viro. Estas ulo, kiu terenbatas la plej fortan homon per la pugno. Sed eĉ tio ne helpos al li.“

„Ĉu ne? Ĉu la ruĝuloj volas venĝon?“

„Memkompreneble. Oni pafis tra ambaŭ genuoj de Tangua. Malbonega sorto por militista ĉefo! Li bolas per kolero kaj ne trankviliĝos, ĝis li havas tiun Old Shatterhand:on kaj Winnetoun sub lia forto.“

„Winnetou, kiu estas tiu?“

„Juna apaĉa ĉefo, kiu restadas kun eta militistaro ĉirkaŭ du tagrajdadojn for de tie ĉi. La blankuloj estas kun li. Iom da kajovajoj rajdis tien pro logi tiujn ulojn en ilian vilaĝon.“

„Hm. Ĉu la blankuloj kaj tiuj apaĉoj estos tiel stultaj kuri en tiun embuskon?“

„Verŝajne. Tangua estas konvinkita pri tio kaj okupigis la regionon, trans kiu ili rajdu. Tiuj homoj certe pereu. Fakte ne estas afero mia, sed ĉar kunĉeestas blankuloj, mi foriĝis. Alikaze mi estus restinta ĉe Tangua kelkajn tagojn plu. Sed mi ne povas vidi, kiel blankuloj estas torturataj ĝismorte. Unu el tiuj ili cetere jam kaptis, blankulon el la aro de Old Shatterhand. Li estas stranga ulo, kiu ĉiam nur ridis kaj tute ne kondukis, kvazaŭ li jam vidis sian morton. Li nomiĝas Sam Hawkens.“

„Ĉu vi vidis lin?“

„Mi vidis ilin alporti lin kaj lasi lin katenite kuŝi sur la tero plenan horon. Tiam li estis forportita al la insulo.“

„Al insulo, ĉu? Ĉu estas malliberejo?“

„Jes. Ĝi estas en la Salt Fork, tre proksime al la bordo kaj estas bone gardata.“

„Ĉu vi interparolis kun la kaptito?“

„Kelkajn vortojn. Mi demandis lin, ĉu mi eble povus fari ion pro li. Sed li ridis al mi amikece, ke li havas grandan apetiton pri glaso da kefiro. Ĉu mi ne volus rajdi al Cincinnati kaj alportus unu. Tute burleska ulo. Mi diris al li, ke lia situacio tute ne priridindas. Li nur hiiis kaj diris, ke mi ne afliktiĝu pri li, pro tio tieis tute aliaj homoj. Cetere li ne estas traktata malbone, ĉar Old Shatterhand havas kaptitan kajovajon kiel ostaĝo. Nur Santer klopodas plimalbonigi la iometon da vivo, kiu restas al li plu.“

„Ĉu Santer? Do ĉu blankulo laŭ la nomo? Ĉu krome vi estis aliaj blankuloj ĉe la kavovajoj?“

„Nur tiu unu, kiu nomiĝas Santer. Ulo, kiu naŭzis al mi. Li alvenis hieraŭ kun la ruĝuloj, kiuj allogis Winnetoun, kaj tuje komencis mistrakti la kaptiton. Vi ja ankaŭ konos lin, kiam vi venos en la vilaĝon.“

„Ĉu vi scias, kion li volas ĉe Tangua?“

„Ne. Mi ja salutis lin, sed poste ne pli atentis lin, ĉar mia ĉeesto ŝajnis tute ne plaĉi al li. Mi povus ĝin scii de la ruĝuloj, sed mi ne demandis.“

„Ĉu tiu Santer estas gasto de la ĉefo, aŭ ĉu li havas propran tendon?“

„Oni donis unu al li. Ne ĵus flanke de tiu de la ĉefo, kio estas la kutima distingigo de ŝatataj gastoj, sed malnovan ledodometon, kiu troviĝas preskaŭ je la fino de la vilaĝo. Do li ŝajne ne havas la kompletan favoron de la ĉefo.“

„Ĉu vi ne povas priskribi la pozicion de la tendo de Santer pli detale?“

„Pro kio? Vi ja vidis ĝin, kiam vi iros tien. Estas la kvara aŭ la kvina, nombrata kontraŭflue. Mi ne kredas, ke tiu ulo plaĉos al vi. Li havas fibuban vizaĝon. Gardiĝu antaŭ li! Malgraŭ via ofico vi ankoraŭ tre junas, kaj certe ne pensas malbone pri bonintenca konsilo de mi. Sed nun mi rajdu plu. Fartu bone kaj revenu de tie plensane!“

Ĉu mi tenu lin pro ekscii pli? Tiukaze mi diru al li honeste, kiu ni estis kaj kion ni volis, kaj tio ŝajnis al mi neriskinda.

Winnetou havis la saman opinion. Li plurajdis kaj diris per mallaŭtigita voĉo:

„Sufiĉas. Mia frato ne demandu plu, ĉar tio evidentus al tiuj homoj, kiuj estas amikoj de la kajovajoj.“

„Mi ankaŭ kredas, ke ni eksciis sufiĉe. Ni scias iom ekzakte, kiel estas Hawkens kaj loĝas Santer. Ni trovos ambaŭ. Kiel for ni rajdos nun?“

„Ĝis ni ne plu vidas tiujn du komercistojn. Poste ni reiros al nia restejo. La renkontiĝo kun la *trader*:oj estis tre oportuna al ni. Pro esploradi tion, kion ili diris al ni, ni devus esti eniĝintaj en grandan danĝeron. Nun ni scias, kion ni sciu kaj kune kaŝiros al la vilaĝo de la kajovajoj je la vespero.“

La du *trader*:oj foriĝis nur malrapide. Tio estis kaŭzata per la fakto, ke ili kunhavis tiom da ŝarĝomulojn. Poste mi eksciis, kiel fatala tio estu estonta al ili. Same mi eksciis, ke ili interŝanĝis kun la kajovajoj felojn de diversaj bestoj. La *trader*, kiu interparolis kun ni, estis la fakta komercisto, la alia nur lia helpisto. Kiam ili estas for kaj ne plu vidis nin, ni rajdis reen sur la vojo, sur kiu ni venis, reiris al la restejo kaj reklopodiĝis sur la vojo forviŝi niajn ŝpurojn.

Dick Stone kaj Will Parker kontentis pri la rezultoj de nia esplora rajdado. Speciale ili ĝojus pri la fakto, ke ilia malgranda Sam fartis bone laŭcirkonstanco, kaj ankoraŭ podesis sian nedetruoblan bonan humuron. Ili petis nin kunpreni ilin ĉi vespere, sed Winnetou ĝin ne permesis.

„Miaj blankaj fratoj ankoraŭ restu hodiaŭ tie ĉi, ĉar ni certe ne havos la eblecon liberigi Sam Hawkens:on dum tiu kaŝirado. Tio eblos verŝajne nur morgaŭ, kaj tiam vi kunestos.“

Nia kaŝejo ne malbonis, sed ni troviĝis meze en malamika regiono, kaj la hazardo facile povus igi kelkajn kajovajojn veni al la loko sur la bordo, kie ni restadis. Tial Winnetou proponis:

„Mi konas insulon, kiu estas meze en la rivero iom laŭflue for. Ĝi havas arbedojn kaj arbojn, kiuj povas kaŝi nin. Tien neni venos. Miaj fratoj iru kun mi al tiu insulo.“

Ni forlasis nian restejon kaj rajdis laŭflue laŭ la rivero, ĝis ni ekvidis la insulon. La akvo tie profundis kaj fluis sufiĉe rapide, sed sur niaj ĉevaloj ni atingis ĝin bone. Evidentiĝis, ke Winnetou pravis. La insulo estis granda kaj ankaŭ sufiĉe kovrata per kreskaĵoj, tielke ĝi donis kompletan kaŝon al ni kaj niaj ĉevaloj.

Mi pretiĝis inter la arbedoj kuŝejon al mi kaj dormis, ĉar estis antaŭsciebla, ke ne estos sufiĉe da dormo dum la nokto. Ne proke ne estus tempo aŭ ebleco je tiu, sed pro la akvo.

Sam Hawkens estis kaptata sur malgranda insulo, al kiu mi volis kaŝiri. Pro tio mi enakviĝu. Jes, jam antaŭe, ĵus je la ekiro mi devis naĝi kun Winnetou de nia insulo al la bordo, per kio ni estus estonta komplete malseka. Estis mezo de la decembro. La akvo malvarmegis. Kiu povis tiel dormi en malsekaj vestaĵoj?

Kiam estis malheliĝinta, ni estis vekigataj. Estis tempo ekiri al la vilaĝo. Ni demetis la nebezonatajn vestaĵojn, kaj ankaŭ lasis ĉion tie, kion ni havis en niaj poŝoj. El niaj armiloj ni kunprenis nur niajn tranĉilojn. Tiam ni saltis en la riveron kaj naĝis al la dekstra bordo, ĉar ni povis plej bone atingi la Salt Fork:on de tiu

flanko. Kiam ni estis irintaj unu horon sur la bordo kontraŭflue, ni venis al la loko, je kiu la Salt Fork fluis en la branĉo de la Red River. Nun nur necesis sekvi la Salt Fork: on malmultajn cent paŝojn maldesktrajn, ĝis ni ekvidis la fajrojn de la vilaĝo. Ĝi troviĝis proksime al la akvo sur la maldesktra bordo de la Salt Fork, kaj ni sur la dekstra. Do ni devis transnaĝi.

Sed tion ni ne jam faris, sed ni iris laŭ la kompleta longeco de la vilaĝo sur la alia bordo. La vorto vilaĝo en tiu kazo ne signifas aro de solidaj domoj. Tiaj ne estis tie. La loĝejoj estis grandaj ledaj tendoj.

Antaŭ preskaŭ ĉiu tendo brulis fajro, ĉirkaŭ kiu kunsidis la loĝantoj pro varmiĝi kaj pretigi iliajn vespermanĝaĵojn. La plej granda tendo staris preskaŭ en la mezo de la vilaĝo. La eniro estis dekorata per lancoj, de kiuj pendis agloplumoj kaj strange formigitaj medicinaĵoj. Ĉe le tie brulanta fajro sidis Tangua kun juna, eble dek ok jara indiano kaj du knaboj, kiuj takse estis dek du kaj dek kvar jarojn aĝaj.

„Tiu tri estas liaj filoj“, Winnetou diris. „La plej maljuna estas lia preferato kaj estos brava militisto. Lia kuro estas tiel rapida, ke li ricevis la nomon Pida, kio signifas cervo.“

Ankaŭ virinoj preteriris. Sed inter la indianoj ne estas permesata al la virinoj kaj filinoj manĝi kune kun la viroj kaj filoj. Ili manĝas poste kaj prenu, kio restis. Krome ili faru la plejparton de la laboroj.

Mi serĉis la insulon. La ĉielo estis plena je nigraj nuboj, ne unu stelo videblis. Sed en la brilo de la fajroj ni ekkonos tri insulojn, kiuj estis ne longadistance de la alia proksime apud la bordo.

„Sur kiu Sam supozeble troviĝas?“ mi demandis.

„Se mia frato volas scii tion, li memoru, kion diris la *trader*“, Winnetou respondis.

„Ke la insulo estas proksima al la vilaĝo sur la bordo, ĉu? La unua kaj la tria estas pli proksimaj al nia bordo. Do ĝi estu la dua, la meza.“

„Verŝajne. Kaj tie dekstre estas la malsupra finaĵo de la vilaĝo, kie loĝas Santer en la kvara aŭ kvina tendo. Ni ne restos kune, sed disiĝos. Mi celas al la murdinto de mia patro kaj mia fratino kaj eltrovos, kie li loĝas. Sam estas via kunulo, do vi serĉu lin.“

„Kaj kie ni renkontiĝos?“

„Ĉi tie, je la loko, kie ni disiĝas.“

„Ni povas, se ne okazos io maloportuna. Sed se iu el ni hazarde estos rimarkata, tio kaŭzos grandan tumulton. Do ni elektu alian lokon, kiu troviĝas pli for de la vilaĝo.“

„Ne facilas, kion ni intencas. Via tasko estas pli malfacile plenumigebla ol la mia, ĉar vi naĝu al la insulo, kie vi facile povas esti vidata de la gardistoj. Do ili rimarkos vin pli boneble ol min. Se ili kaptos vin dum tio, mi alsaltos pro helpi al vi. Se vi liberiĝos, vi revenu al nia insulo, sed sur kromvojo, proke ili ne rimarkas la direkton de via fuĝado.“

„Sed ili vidos la spuron morgaŭ matene!“

„Ne. Baldaŭ estos pluvo, kiu neigos la spuron.“

„Bone! Kaj se vi havos malsukceson, mi batalos pro via liberigo.“

„Tio ne okazos, se ne malica hazardaĵo realiĝos. Vidu transen! Antaŭ la kvina tendo ne brulas fajro. Ĝi estu tiu de Santer, ĉar li estas nenie videbla. i certe estas en ĝi kaj dormas. Do estas facile ekkonebla, kie li estas.“

Post tiuj vortoj li iris dekstre de mi kelkajn paŝojn laŭ la fluo, pro poste transnaĝi ekster la vilaĝa longeco kaj reiri tiam kaŝe al la tendoj.

Mi faru ĝin alie. Mia celo estis en la brilo de la fajroj. Mi ne videbliĝu je la supraĵo de la akvo, sed atingu la insulon subakve. Sed sur rekta vojo tio tre malfacilis. Mi ja certe kuraĝis tranaĝi subakve. Sed kio, se mi elakviĝus ĵus antaŭ gardisto? Ne, mi unue naĝu al la najbara insulo, sur kiu verŝajne ne troviĝis iu. Ĝi estis ĉirkaŭ dudek metrojn for de la dua, meza insulo, al kiu mi celis. Do mi verŝajne povis vidi de ĝi, kiel la situacio sur la dua estis.

Mi iris kelkan distancon kontraŭflue kaj direktigis mian okulon laŭeble akre al la plej antaŭa insulo. Ne estis rimarkebla eĉ plej eta moviĝo, do verŝajne neniu troviĝis sur ĝi. Mi malrapide iris en la akvon, subakviĝis kaj tranaĝis. Mi feliĉe venis transen kaj unue ŝovis nur la kapon ĝis la buŝo el la akvo pro enspiri. Mi troviĝis je la supera finaĵo de la insulo kaj vidis, ke eĉ ekzistis pli bona ebleco plenumigi mian taskon, ol mi pensis sur la alia bordo.

La insulo, je kies rando mi staris en la akvo, estis dudek metrojn for de la rivera bordo, kie estis fiksligita aro de kanuoj. Tiuj boatoj donis bonegan kaŝon al mi. Do mi resubakviĝis kaj naĝis al la unua kanuo, de tiu al la dua, tria, kvara kaj tiel plu, ĝis mi, troviĝanta malantaŭ la sesa, estis tiel proksima al la meza insulo, ke mi povis ĝin vidi komplete.

Ĝi estis pli proksima al la vilaĝa bordo ol la du aliaj insuloj kaj havis malaltajn arbedaĵojn, el kiu staris du arboj. La kaptiton kaj liaj gardistoj mi ne povis vidi. Mi ĵus volis resubakviĝi pro naĝi al ĝi, kiam mi aŭdis brueton supre de mi de la alta bordo. Mi vidis supren. Indiano descendante venis. Estis Pida, la ĉefa filo. Feliĉe li iris al pli laŭflue pendanta kanuo, tielke li ne povis vidi min. Li saltis en la boaton, ĝin malligis kaj remis al la meza insulo. Mi ne povis transnaĝi jam nun, sed atendu.

Baldaŭ mi aŭdis transe homojn interparoli, kaj rekonis la voĉon de mia malgranda Sam. Mi volis aŭskulti, kion ili parolis kaj naĝis subakve al la neksta kanuo. Tieis tiom multaj da ili, ke ŝajne ĉiu loĝanto de la vilaĝo havis propran. Kiam mi reaperiĝis, mi aŭdis la filon de la ĉefo diri:

„Tangua, mia patro, volas ĝin scii!“

„Ne ekideos al mi ĝin malkovri!“ Sam respondis.

„Tiukaze vi suferu la dekoblan torturon!“

„Ne igu min ridi pri vi! Sam Hawkens kaj suferi torturon, hihihih! Via patro jam alifoje volis lasi min torturi, tie apud la Rio Pecos, ĉe la apaĉoj. Kio estis la konsekvenco de tio? Ĉu vi povas diri tion al mi?“

„Old Shatterhand, tiu hundo, lin kripligis.“

„*Well!* Tiel simile ĝi ankaŭ rezultiĝos tie ĉi. Vi ne estas danĝeraj al mi.“

„Se vi diras tion, la frenezeco ekvenis en vian kapon. Ni havas vin certe, vi ne povas fuĝi. Pripensu, ke via tuta korpo estas fiksligita per rimenoj, tielke vi ne povas movi unu membron!“

„Jes. Tiujn katenojn mi ŝuldas al la bona Santer kaj sentas ne tute bone pri tio!“

„Vi suferas pri doloroj, sed vi ne konfesas ĝin. Krom tiuj katenoj vi estas fiksligata al arbo, kaj tage kaj nokte sidas kvar gardistoj flanke de vi pro rigardi vin. Kiel vi volas fuĝi?“

„Tio estas afero mia, juna amiko! Ankoraŭ ĝi plezuras al mi tie ĉi. Sed atendu, ĝis mi volas for. Tiam ne eblos al vi min teni.“

„Ni donos la liberecon al vi, se vi diras al ni, kien li iros.“

„Sed mi ne diros ĝin. Mi jam scias, kio okazos. La bona Santer estis tiel afabla rakonti al mi la tutan aferon pro timigi min, sed ne sukcesis tion. Vi rajdis al la Nugget-tsil pro kapti Old Shatterhand:on kaj Winnetou. Ridiga! Kapti Old Shatterhand:on, kiu estas mia lernanto, hihihhi!“

„Sed vi, lia instruisto, ja lasis vin kapti de ni, ĉu?“

„Nur tiel, pro amuzo. Mi ŝate volis esti ĉe vi kelkajn tagojn, ĉar mi amas vin tiel, se mi n'eraras. Do vi faris la rajdadon vane kaj nun iluzias, ke Winnetou kun siaj apaĉoj kaj Old Shatterhand kuros post vi. Tiam stultecan penson mi neniam antaŭe ekkonis! Hodiaŭ vi komprenas, ke vi miskalkuladis. Ili ne estis venintaj, kaj vi ne scias, kie ili estas. Kaj nun mi diru al vi, kien Old Shatterhand eble rajdis. Vi pensas, ke mi povas ĝin scii; kaj mi volas sincere diri al vi, ke mi ĝin scias.“

„Nu, kien?“

„*Pshaw!* Vi ĝin ekscios baldaŭ, senke mi diras ĝin al vi, ĉar —“

Laŭta kriado lin ĉesigis. Mi bedaŭrinde ne komprenis la vortojn, sed la sono estis tiel, kvazaŭ ni estus vokantaj post fuĝanto: „Kaptu lin, kaptu lin!“ Tiam estis kriata la nomo de Winnetou.

„Ĉu vi aŭdas, kie ili estas?“ Hawkens vokis ĝojkrie. „Kie estas Winnetou, tie ankaŭ estas Old Shatterhand. Ili venis! Ili venis tien ĉi!“

La kriado duobligis en la vilaĝo. Mi aŭdis la indianojn kuri. Ili vidis Winnetou, sed ne jam kaptis lin. Tio ege kontraŭis al mia plano. Mi vidis la filon de la ĉefo sin rektigi alten sur la insulo kaj vidi al la bordo. Tiam li saltis en lian kanuon kaj vokis al la kvar gardistoj:

„Ekprenu viajn pafilojn kaj tuj mortigu tiun palvizaĝon, se iu videbliĝas pro liberigi lin.“

Tiam li remis al la bordo. Mi estis volinta liberigi Sam:on jam hodiaŭ. Tio nun estis neobligita. Eĉ se mi estus riskinta, armigite nur per tranĉilo, ataki la kvar gardistojn, tio estus nur konsekvenciginta la tujan ekmorton de Sam. La kajovajoj estus obeinta Pidan kaj mortiginta Hawkens:on.

Sed mi ekhavis ideon. Pida estis la preferata filo de la ĉefo. Se mi sukcesus igi lin sub mia forto, mi povus lin interŝanĝi poste pro Sam.

Tiu penso estis kuraĝega, sed tio ne gravis en tiu momento. Indis nur ekkapti la junan ĉefon tiel, ke neniuj ĝin vidis.

Unu vido klarigis al mi, ke la situacio estis bonŝanca. Winnetou fuĝis al la Red River, do maldekstren, nia restejo sede estis dekstre laŭflue sur la insulo. Tio estis sagaca ago, ĉar per tio li erarigis la persekutantojn. De tie, kien li fuĝis, sonis la kriado de la ruĝuloj, kiuj kuris post li. Tien ankaŭ la kvar gardistoj direktigis iliajn vizaĝojn. Ili preskaŭ tute montris iliajn dorsojn al mi, kaj neniuj plu tieis.

La ĉefido atingis la bordon per sia kanuo, volis ĝin fiksligi kaj tiam forkuri. Li kliniĝis. Tiam mi ekaperis flanke de li. Pugnobato lin terenigis. Mi ĵetis lin en la kanuon, ensaltis mem kaj remis for, kontraŭ la fluo kaj ĉiam proksime al la bordo. La ega petolaĵo estis sukcesita. En la vilaĝo neniuj atentigis pri mi. La gardistoj ankoraŭ vidis en la alian direkton.

Mi efikigis ĉiujn miajn fortojn pro laŭeble rapide iĝi el la vilaĝejo. Kiam la brilo de la fajro ne plu atingis min, mi remis al la dekstra bordo de la Salt Fork, kie mi kuŝigis la senkonscian ĉeffilon sur la herbejon. Tiam mi detranĉis la rimenon, per kiu kutime la kanuo estis fiksligata, pro enkatentigi la kaptiton kaj donis puŝon al la boato, tielke ĝi fornaĝis. Ĝi ne estu mian malkovrilo. Kiam mi fiksligis la brakojn de Pida sur sian korpon, mi prenis lin sur mian ŝultron kaj ekiris reen al nia insulo.

Tio estis ega laboro, sed ne, ĉar la ŝarĝo ja estis tro peza, sed ĉar li ne volis sekvi min libervole, kiam li estis ekvekinta. Mi minacu al li per la tranĉilo. Mi jam estis forpreninta liajn armilojn de li.

„Kiu vi estas?“ li fine demandis kolere. „Fia palvizaĝo, kiun Tangua, mia patro, jam morgaŭ kaptos kaj neigos.“

„Via patro ne kaptos min. Li ja tute ne povas iri“, mi respondis.

„Sed li havas nenombreblajn militistojn, kiuj serĉos min.“

„Mi ridas pri viaj militistoj. Facile ĉiu el ili povas havi la saman sorton kiel via patro, kiam li riskis batali kun mi.“

„Uf! Vi batalis kun li? Kie?“

„Tie, kie li falis teren, kiam li ricevis mian kuglon en ambaŭ genuojn.“

„Uf, uf! Do ĉu vi estas Old Shatterhand?“ li demandis ektimigite.

„Kiel vi nur povas longe demandi? Mi ja terenbatis vin per la pugno! Kiu alia krom Winnetou kaj Old Shatterhand povis aŭdaci iri meze en vian vilaĝon kaj elpreni la filon de la ĉefo?“

„Uf! Tiukaze mi ekmortos. Sed vi ne aŭdu unu sonon de doloro el mia buŝo.“

„Ni ne mortigos vin. Ni ne estas murdistoj. Se via patro eldonas la du palvizaĝojn, kiuj troviĝas ĉe vi, vi lasos vin liberen.“

„Santer kaj Hawkens, ĉu?“

„Jes.“

„Li eldonos ilin, ĉar sia filo estas pli valora al li ol dekfoje dek Sam Hawkens:oj, kaj pri Santer li ĉiel ne volas scii ion.“

Ekde nun li ne plu rifuzis iri kun mi. La antaŭdiro de Winnetou plenumiĝis. Ĝi komencis pluvi, tiel forte, ke estis tute neeble al mi trovi la lokon sur la bordo najbara al nia insulo. Do mi elektis dense folihavan arbon, sub kiu mi volis atendi la ĉeson de la pluvo aŭ la matenon.

Tio estis ega ekzameno de pacienciĝo. La pluvo ne volis ĉesi kaj la mateno ne komenci. Mi nur havis unu konsolon, ke mi ne povas esti pli malseka ol mi jam estis: plene kaj komplete. Sed tiu malseko estis tiel malvarmega, ke mi intertempe stariĝis pro varmiĝi per gimnastiko. Mi bedaŭris la junan ĉefidon, kiu restu kuŝi senomve. Sed li estis multe pli hardita ol mi tiutempe.

Finfine miaj du deziroj estis plenumigataj samtempe. La pluvo ĉesis kaj la mateno komencis heliĝi. Sed estis densa, ega nebulo ĉirkaŭ ni. Tamen ne malfacilis al mi trovi la bordlokon. Mi transvokis laŭtan haloon.

„Halô!“ la voĉo de Winnetou tuj respondis. „Ĉu mia frato Old Shatterhand?“

„Mi havas kaptiton. Transsendu bonan naĝanton kaj kelkajn rimenojn!“

„Mi venas mem.“

Mi ĝojis, ke li ne iĝis sub la forto de la kajovajoj. Baldaŭ mi vidis lian kapon aperi inter nebulo kaj akvo. Kiam li paŝis sur la bordon kaj vidis la indianon, li diris mirigite:

„Uf! Pida, la filo de la ĉefo! Kie mia frato ekkaptis lin?“

„Sur la rivera bordo, ne malproksime de la Hawkens:a insulo.“

„Ĉu vi vidis Hawkens:on?“

„Ne. Sed mi aŭdis lin interparoli kun tiu kaptito. Mi eĉ estus parolinta kun li kaj certe ankaŭ liberiginta lin, sed tiam vi estis rimarkata kaj mi devis foriri.“

„Estis malbona hazardaĵo, pri kiu mi ne kulpis. Mi estis preskaŭ atinginta la tendon de Santer, kiam kelkaj kajovajoj preteriris. Mi ne stariĝu kaj ruliĝis flanken. Ili haltis kaj interparolis. Dum tio la okulo de unu el ili trafis min. Ili venis al mi. Do mi certe devis ekforiĝi. En la brilo de la fajroj ili rekonis min. Mi fuĝis kontraŭflue kaj sukcesis foriĝi. Sed Santer:on mi ne vidis.“

„Vi certe baldaŭ estos vidanta lin. Tiu juna militisto pretas sin lasi interŝanĝi per Santer kaj Sam Hawkens. Mi estas konvinkita, ke Tangua tion akceptos la oferton.“

„Uf! Tio tre bonas! Mia frato Ŝarlih agis riskeme, kiam li ekkaptis Pidan. Sed estis la plej bona aĵo, kiu povis okazi al ni.“

Ni fiksligis la kaptiton inter ni tiel, ke niaj ŝultroj tuŝis liajn, tielke lia kapo devis resti super la akvo kvankam li ne povis movi siajn brakojn. Per la kruroj li povis helpi al ni naĝi. Tiam ni enriveriĝis. Pida ne rifuzis kontraŭ tio, sed batis per la kruroj en la sama ritmo, kiam ni estis perdinta la teron sub niaj piedoj.

La nebulo estis tiel densa sur la akvo, ke ni ne povis vidi ses homlongecojn for, sed ĝenerale oni ja aŭdas multe pli bone en la nebulo. Ni ne jam estis for de la bordo, kiam Winnetou diris:

„Kvietu! Mi aŭdis ion!“

„Kion?“

„Brueto kiel de remiloj, kiu estas enakvigataj. Kontraŭflue de ni!“

Mi auŝkultis atente. Ni nun faris nur etajn moviĝojn pro teni niajn kapoj super la akvo kaj ne kaŭzis brueton. Winnetou aŭdis ĝuste. Iu venis remante laŭ la fluo. Li certe hastis, ĉar ili eĉ uzis la remilojn krom la rapida fluo, kiun la rivero tie ĉi havis.

Li venis rapide proksime. Ĉu ni rimarkiĝu aŭ ne? Ĝi povis esti malamika esploristo. Sed eble estis pli avantaĝa al ni scii, kiu ĝi estis. Demande mi vidis al Winnetou. Li min komprenis kaj respondis:

„Ne reen! Mi volas scii, kiu ĝi estas. Li certe ne vidas nin, ĉar ni estas senmove en la akvo.“

Espketindis, ke ni restus nerimarkataj, ĉar nur niaj kapoj estis super la akvo. Ni do ne naĝis reen. Pida estis same streĉata kiel ni. Li povis malkovrigi nin per helpvoko, sed ne faris tion, ĉar li sciis, ke la libereco ĉiel estis certa al li.

Nun la remilbatado tute proksimis al ni. Indiana kanuo aperis el la nebulo. Estis blankulo en ĝi. Ni volus resti mallaŭte, sed kiam Winnetou ekvidis la viron, li elpuŝis laŭtan vokon:

„Santer! Li fuĝas!“

Mia kutime trankvila amiko nun estis tiel ekscitigata per la subita apero de sia malamikego, ke li movis la brakojn kaj krurojn per ĉiu forto pro naĝi al la kanuo. Sed li estis retenata, perke li estis fiksligata al Pida.

„Uf! Mi detranĉu min! Mi devas kapti lin!“ li vokis, ekprenis sian tranĉilon kaj distranĉis la rimenon, kiu ligis lin al Pida.

Santer estis aŭdinta la vokon de Winnetou. Li turnis lian vizaĝon al ni kaj vidis nin.

„Damne!“ li ekkriis ektimigite. „Ja estas tiuj —“

Li ĉesis. La ektimo malaperis sur lia vizaĝo kaj anstataŭiĝis per malica ĝojo. Li ekkonis nian situacion, ĵetis la remilon en la kanuon, ekprenis sian pafilon kaj celis al ni.

„Via lasta banado, vi hundoj!“ li vokis.

Li pafis feliĉe ĵus en la momento, kiam Winnetou estis disiĝinta de ni kaj naĝegis per grandaj svingoj al la boato. Per tio mi kaj Pida ricevis puŝon, kiu ŝiris nin flanken. La kuglo de Santer ne trafis.

Kiam mi vidis nun de Winnetou ne estis naĝado, sed plie rapida flugo tra la akvo. Li estis preninta sian tranĉilon inter la dentojn kaj antaŭiĝis al la malamiko per grandaj saltaĵoj, kiel glitanta ŝtono, kiun oni ĵetas horizontale sur la akvon.

Santer havis en la tubon duan pafon plu, tenis la pafilbuŝon al la apaĉo kaj moke vokis:

„Venu, damninda ruĝulo! Mi sendos vin inferen!“

Li pensis, ke estis facila faro kaj li bezonis nur pafi, sed li misprikaksis Winnetoun. La apaĉo tuje subakviĝis pro atingi la kanuon de sube kaj ĝin renversi. Se tiu sukcesos, la pafilo ne plu estus utila al la en la akvo kuŝanta Santer. Devis okazi luktado, kiun la lerta apaĉo ĉiel venkus. Santer ekkonis tion, rapide formetis

la pafilon kaj reprenis la remilon. Estis ĝustatempe pro li. Apenaŭke li estis movinta ĝin, Winnetou reaperis je la loko kie la kanuo ekse troviĝis. Santer rezignis pri la atako, foriĝis el la danĝera proksimo al sia malamiko per kelkaj fortaj remilbatoj kaj kriis:

„Vi ne havos min, hundo! Mi ŝparas la kuglon pro la sekvanta revidiĝo!“

Winnetou naĝis per ĉiuj fortoj, pro tamen atingi lin, sed estis vane. Neniu naĝanto povas atingi boaton, kiu estas remita laŭ rapida fluo.

La tuta okaziĝo daŭris nur duona minuto, tamen jam aperis kelkaj apaĉoj, kiuj aŭdis la laŭtajn vokojn kaj la pafon kaj estis tuje saltintaj de la insulo en la akvon, pro veni helpi al ni. Mi vokis al ili, ke ili venu kaj helpi min porti Pidan sur la bordon. Kiam ni estis atingintaj la bordon kaj mi malligis la kajovajon de mi, Winnetou ordonis al siaj anoj:

„Miaj ruĝaj fratoj sin pretigu rapide! Santer ĵus nun fuĝas per kanuo laŭ la fluo. Ni sekvu lin!“

Li estis tiel ekscitigita, kiel mi neniam vidis lin antaŭe.

„Jes, ni sekvu lin tuje!“ mi konsentis. „Sed kio pri Sam Hawkens kaj niaj du kaptitoj?“

„Tion mi lasas al vi“, li respondis.

„Ĉu mi restu tie ĉi?“

„Jes. Mi devas havi tiun Santer:on. Sed vi devas liberigi Sam Hawkens:on. Ni do disiĝu.“

„Kiel longe?“

Li pripensis momenton kaj diris:

„Kiam ni revidiĝos, mi ne jam scias. La homa deziro kaj volo estas direktata de la Granda Spirito. Mi kredis, ke mi povus esti pli longe ĉe mia frato Ŝarliĥ, sed Manitu nun subite decidis kontraŭ tio. Li volas ĝin esti alie. Ĉu vi scias, kial Santer foriĝis?“

„Mi povas ĝin elpensi. Ni ne kuris en la embuskon, kiu estis pretigita por ni, kaj oni vidis vin hieraŭ vespere. Oni do scias, ke ni estas tie ĉi kaj ne restos, ĝis ni ekkaptis Santer:on kaj liberigis Hawkens:on. Do Santer ekhavis timon kaj fiforkuris.“

„Jes, sed ankaŭ eblas esti alie. La filo de la ĉefo malaperis. Tion la kajovajoj memkompreneble ligas al nia apero. Ili supozas, ke ni kaptis lin. Pri tio Tangua koleriĝis, efikis sian koleron al Santer kaj forpelis lin.“

„Ankaŭ tio eblas. Certe oni diris al Santer, ke oni ne plu povis doni savon al li.“

„Kaj kial li elektis la riveron kaj rezignis pri sia ĉevalo?“

„Per timo antaŭ ni. Li timis esti vidata de ni. Eĉ se tio ne estus okazinta, ni tamen povus trovi lian spuron kaj sekvi ĝin. Tial li foriĝis per la kanuo, kiun li certe interŝanĝis per sia ĉevalo. Li certe ne sciis, ke ni troviĝas tie ĉi sur la insulo. Nun li vidis nin kaj scias, ke ni sekvos lin. Li remos forte pro rapide foriĝi. Ĉu vi kredas, ke vi povos atingi lin per la ĉevaloj?“

„Malfacilas, sed eblas. Ni rajdu rekte kaj ne laŭ la kurboj de la rivero.“

„Sed tio ne eblas. Mi atentigas mian fraton, ke tio estus eraro.“

„Kial?“

„Ĉar li facile povas havi la ideon forlasi la riveron kaj plui sian fuĝadon sur la tero. Ĉar vi ne scias, sur kiu flanko li pro tio li deakviĝos, vi disiĝu pro sekvi la Red River:on sur ambaŭ flankoj.“

„Mia frato pravas. Ni faros, kion li diris.“

„Dum tio vi estu tre atentaj, proke vi ne maltrovas la lokon, kie li surteriĝos. Ne rajdu inter la kurboj, ĉar la konkavaĵo de unu bordo estas konveksaĵo de la alia. Dum unu el viaj grupoj rajdus de unu kurbo al la alia, la alia grupo sur la alia bordo rajdu des pli grandan kromvojon. En tiu maniero vi disiĝos.“

„Estas tiel, kiel mia frato diras. Ni do devas sekvi la fluon ekzakte. Tial ni nun ne perdu minuton plu.“

„Mi ŝate volus rajdi kun vi. Sed vere estas mia devo zorgi pri Sam Hawkens. Mi ne forlasu lin.“

„Mi neniam postulos ion, kiu estas kontraŭ via devo. Vi ne rajtas kunrajdi. Sed se la Granda Spirito ĝin volas, ni revidiĝos post kelkaj tagoj.“

„Kie?“

„Kiam vi rajdos for de tie ĉi, direktigu vian vojon laŭ la kunfluo de tiu ĉi rivero en la Rio Boxon. Tie, kie komencas tiu kunfluo vi trovos unu el miaj militistoj sur la maldekstra bordo, se renkontiĝo eblas.“

„Kaj se mi ne vidos militiston?“

„Tiukaze mi ankoraŭ estos persekutanta Santer:on kaj ne scios, kien li fuĝas, do ankaŭ ne povos diri al vi, kie vi povos trovi min. Tiukaze vi devus rajdi kun viaj tri kunuloj al St. Louis al la palvizaĝoj, kiuj volas konstrui la vojon de la fajroĉevalo. Sed mi petas vin reveni al ni tuje kiam Manitu ĝin permesas al vi. Vi ĉiam estas bonvenigata en la pueblo apud la Rio Pecos, kaj se mi ne estas tie, vi tie ekscios, kie mi estas trovebla.“

Dum tiu interparolo liaj apaĉoj estis pretiĝintaj pro la rajdado. Li adiaŭis Dick Stone:on kaj Will Parker:on kaj tiam returniĝis al mi:

„Mia frato scias, kiel gajaj niaj koroj estis, kiam ni komencos nian rajdadon de la Rio Pecos. Ĝi signifis la mortigon de Intŝu-tŝuna kaj Nŝo-tŝi. Kiam vi iam revenos al ni, vi ne plu aŭdos la voĉon de la plej bela filino de la apaĉoj. Nun la venĝo pelas min for de vi, sed la amo vin rekondukos al ni. Mi deziras tree, ke mi povos doni mesaĝon al vi apud la enfluejo de la Rio Boxo. Sed se tiu ne estu la kazo, tiam ne restu tro longe en la urboj de la oriento, sed revenu baldaŭ al mi. Ĉu vi volas promesi al mi baldaŭ veni, mia frato Ŝarlih?“

„Mi ĝin promesas al vi. Mia koro iras kun vi, mi frato Winnetou. Vi scias, kiun promeson mi donis al la mortanta Klekih-petra. Mi ĝin plenumos.“

„Do la bona manitu gardu ĉiujn viajn paŝojn. *Howgh!*“

Li premis mian manon, donis mallongan ordonon al siaj anoj kaj iĝis sur sian ĉevalon pro irigi ĝin en la akvon. Liaj apaĉoj disiĝis. Unu grupo naĝis al la dekstra kaj Winnetou kun la alia al la maldekstra bordo. Mi vidis post Winnetou, ĝis li

malaperis en la nebulo. Estis al mi, kvazaŭ unu parto de mi mem foriris de mi per li.

Stone kaj Parker ekkonis, kiel melankolie humorita mi estis. Dick diris bonkore:

„Ne lasu ĝin tuŝi vian koron troe, *sir*. Ni reatingos la apaĉojn jam baldaŭ. Ni ja rajdos post li tuj kiam Sam liberas. Tial ni ne tro longe prokrasti la interŝanĝon de niaj kaptitoj. Kion vi opinias, kiel ni faru tion?“

„Unue lasu min aŭdi opinion vian, kara Dick, vi estas pli sperta ol mi.“

Li tuŝetis lian barbon flatite per tiu laŭdo kaj diris:

„Mi pensas, ke estus la plej simpla aĵo sendi la kaptitan kajovajon ĵus nun al Tangua kun la mesaĝo, kie troviĝas lia filo kaj per kiaj kondiĉoj li estu eldonata. Kion vi pensas pri tio, olda Will?“

„Hm!“ Parker grumblis. „Vi neniam havis tian stultan ideon kiel ĵus nun!“

„Ĉu stulta? Mi, ĉu? Fulmotondro! Kial stulta?“

„Kiam ni diras, kie ni estas, Tangua sendos siajn anojn tien ĉi. Ili prenos Pidan for de ni, senke ni ricevas Sam:on. Mi farus ĝin alimaniere.“

„Nu kiel?“

„Ni foriĝas de tiu ĉi insulo kaj rajdas kelkan distancon sur la prerion, kie ni havas liberan areon, kiun ni povas rigardi. Tiam ni sendas la kajovajon en la vilaĝon kaj postulas la kondiĉon, ke nur du militistoj, ne pli, venu pro alporti Sam:on al ni, pro kio ili tiam povas ricevi Pidan. Se venos pli ol du homoj pro subigi nin, ni vidos ilin defore kaj povas igi nin en savecon. Ĉu vi ne opinias, ke tio pli bonas, *sir*?“

„Mi volas esti eĉ plie certa kaj sendi tute neniun mesaĝiston“, mi respondis.

„Ĉu neniun mesaĝiston? Sed kiel Tangua tiel eksciis, ke sia filo —“

„Li ja ekscios ĝin“, mi interrompis. „Per mi.“

„Ĉu per vi? Do ĉu li volas iri mem en la vilaĝon?“

„Jes.“

„Lasu tion, *sir*! Tio estas danĝera ago. Oni tuje ekkaptos vin.“

„Tion mi ne kredas.“

„Tutcerte!“

„Tiukaze Pida ekmortus. Mi ne emas sendi unu el du kaptitojn kiel mesaĝisto kaj perdi ostaĝon per tio.“

„Tio certe ĝustas. Sed kial vi volas iri en la vilaĝon mem? Mi ja ankaŭ povas ĝin fari!“

„Mi certe kredas, ke vi havus la kuraĝon pro tio, sed kredas ĝin esti pli bone, ke mi mem interparolas kun Tangua.“

„Sed pripensu, kian koleron li sentas pri vi! Se irus mi al li, li certe pli ŝate plenumigos niajn kondiĉojn, olke li unue ĉagrenu per via ĉeesto.“

„Ĵus tial mi volas iri al li. Li ĉagrenu. Li estu kolera pri la fakto, ke mi aŭdacas iri al li, senke li povas fari ion al mi. Se mi sendas alian, li eble pensas, ke mi timas antaŭ li. Tiun suspekton mi ne volas kaŭzi.“

„Do faru, kion vi volas, sir! Kie estos ni intertempe? Ĉu ĉi tie sur la insulo? Aŭ ĉu ni serĉos pli bonan lokon?“

„Pli bona ne ekzistas.“

„Well! Sed ve al niaj kaptitoj, se io okazos al vi en la vilaĝo! Tiukaze ni ne sentus kompaton. Kiam vi ekiros?“

„Ĉi vespere.“

„Ĉu tio ne estas tro tarde? Se ĉio okaziĝas bone, la interŝanĝo povas esti farita jam je la tagmezo, kaj ni tiam rajdos post Winnetou.“

„Kaj grandaj aroj de la kajovajoj rajdos post ni kaj mortigos nin.“

„Ĉu via opinio?“

„Jes. Tangua ŝate donos Sam:on al ni pro ricevi sian filon. Sed kiam li rehavos lin, li faros ĉion pro sin venĝi pri ni. Tial la interŝanĝo okaziĝu je la vespero. Post tio ni forrajdos pro gajni longan antaŭon dum la nokto, en kiu ni ne estas videblaj. Ke ni atendas ĝis la vespero estas pli bone ankaŭ tial, ĉar la timo de la ĉefo pri lia filo ĝis tiam ĉiam pli grandiĝos. Tio igos lin pli obeema.“

„Tio veras. Sed kio, se oni trovos nin antaŭe tie ĉi, Mr. Shatterhand?“

„Same ne gravus.“

„Ili memkompreneble serĉos Pidan, kaj tiel la ruĝuloj ankaŭ venos sur nian insulon!“

„Ne sur la insulon. Sed ni vidos ilin sur la bordo. Tie ili vidu la spuron de Winnetou kaj pensos, ke ni forrajdis kun Pida. Tio afliktigos Tanguan eĉ plie. Aŭskultu!“

Eksonis voĉoj. La nebulo komencis maldensiĝi. Ni povis vidi ambaŭ bordojn. Tie staris pluraj kajovajoj, kiuj laŭte interŝanĝis iliajn opiniojn pri la ĉevalaj premsignoj, kiujn ili ĵus ekkonis. Tiam ili malaperis rapide, sen nur unu fojon vidi al la insulo.

„Ili estas for kaj ŝajnis hasti“, Dick Stone diris.

„Ĉiukaze ili iris en la vilaĝon pro raportoj al Tangua pri la spuroj. Li tuje elsendos rajdantaron, kiu sekvu ilin.“

Tiu antaŭdiru plenumiĝis post preskaŭ du horoj. Venis rajdantaro transe laŭ la fluo, trovis la spuron kaj rajdegis for. Ke tiuj kajovajoj povis atingi Winnetoun ne estis timinda, ĉar li rajdis per almenaŭ la sama rapideco.

Memkompreneble ni tri parolis mallaŭte. La du kaptitoj ne aŭdu, kion ni diris al la alia. Ili ankaŭ ne vidis, kio okazis sur la bordo, ĉar ili kuŝis enkatengita malantaŭ arbedaĵoj sur la herbejo.

Je la antaŭtagmezo la suno faris al ni la plezuron varme brili sur nin. Tio ne nur sekigis nian restejon, sed ankaŭ nin mem.

Mallonge post tagmezo ni vidis objekton alnaĝi, kiu estis flosata al la insulo kaj estis fikstenata de la en la akvon pendanta arbedaĵon. Estis kanuo, en kiu estis remilo. La rimeno, per kiu la posedanto kutime fiksligis ĝin, estis detranĉita.

Estis la kanuo, en kiu mi forkondukis Pidan. Ĝi estis flosinta de la Salt Fork en la Red River:on kaj venis boneble al la insulo nur tiel malfrue, ĉar ĝi ie estis

fiksigita. Mi tiris ĝin sur la insulon, ĉar mi estus bone povonta uzi ĝin je la vespero.

Kiam ĝi malheliĝis, mi ŝovis la boaton en la akvon kaj remis kontraŭflue. Stone kaj Parker kundonis iliajn plej bonajn dezirojn al mi. Mi diris al ili, ke ili nur tiam afliktiĝu pri mi, se mi ne estus revenonta ĝis la mateno.

Kontraŭ la fluo mi antaŭiĝis nur malrapide, tielke mi povis direktigi ĝin de la Red River en la Salt Fork:on nur post unu horo. Kiam mi atingis la proksimon de la vilaĝon, mi remis al la bordo kaj fiksligis la kanuon, al kiu mi estis doninta novan rimenon, al arbo.

Denove kiel hieraŭ mi vidis la fajrojn bruli, la vorojn sidadante, la virinojn okupite iri jen kaj reen. Mi estis kredinta, ke la vilaĝo estus hodiaŭ akre gardita, sed ekkonis, ke tio ne estis la kazo. La kajovajoj trovis la spuron de la apaĉoj kaj ĝin sekvigis militistojn, do ili pensis esti en saveco.

Tangua ankaŭ hodiaŭ sidis antaŭ sia tendo, la du pli junaj filoj flanke de li. Li tenis la kapon malleŭita kaj sinistre fiksigardis la fajron. Mi alvenis sur la maldekstra bordo de la Salt Fork, kie estis la vilaĝo. Gardiĝe mi kaŝiris de la rivero kaj supren malantaŭ la tendoj, ĝis la loĝejo de la ĉefo estis antaŭ mi. Mi bonŝancis, ĉar neniun homon estis en la proksimo, kiu povis rimarki min. Nun mi kuŝiĝis sur la teron kaj rampis al la malantaŭa flanko de la tendo. Tie mi aŭdis la malaltan monotonan plendokantadon de la ĉefo. Li maĝojis en la indiana maniero pri sia plej favorata filo. Nun mi rampis ĉirkaŭ la tendo, rektiĝis kaj subite staris flanke de la ĉefo.

„Kial Tangua kantas tiajn sonojn?“ mi demandis. „Brava militisto ja aŭdigu neniun esprimon de plendo. La lamentado ja estas por la maljunaj *squaw*:oj.“

Tute ne eblas priskribi, kiel mia ekapero timigis lin. Li volis paroli, sed ne sukcesis diri unu vorton. Li volis salte stariĝi, sed devis resti sidante pro liaj lezitaĵoj. Li fiksigardis min per vaste malfermitaj okuloj kiel fantomon kaj finfine balbutis:

„Old — Old — Shat — Shat — uf, uf, uf! — kiel vi — kie vi — vi ankoraŭ estas — ne for, ĉu?“

„Kiel vi vidas, mi ankoraŭ estas tie ĉi. Mi venis, ĉar mi parolu kun vi.“

„Old Shatterhand!“ li nun finfine sukcesis elparoli mian nomon komplete.

Kiam liaj du knaboj aŭdis tion, ili fuĝis en la tendon.

„Old Shatterhand!“ li ripetis, ankoraŭ per la influo de la ŝoko. Sed tiam li faris per kolero formitan mienon kaj kriis ian ordonon, kiun mi ne komprenis, al la aliaj tendoj. Mi rimarkis, ke ĝi enhavis mian nomon.

Momenton poste eksonis kolerkriado en la vilaĝo, ke mi kredis, ke la tero tremis sub miaj piedoj. Ĉiuj ĉeestantaj militistoj kure venis al mi svingante la armilon. Mi elzonigis mian tranĉilon kaj kriis en la orelon de Tangua:

„Ĉu Pida estu mortpikota? Li sendis min al vi!“

Li komprenis miajn vortojn malgraŭ la kriado de siaj anoj kaj levis la manon. Tiu movo sufiĉis. Ekiĝis kvieto, sed la kajovajoj staris ĉirkaŭ ni. Se vidoj povus

mortigi, mi certe ne sukcesos vivante foriri. Mi sidiĝis al Tangua, trankvile vidis en lian per mirego pri mia aŭdaceco rigida vizaĝo kaj diris:

„Estas ĝismorta malamikeco inter Tangua kaj mi. Mi ne kulpas pri tio, sed same ne kontraŭas. Ĉu mi timas antaŭ li, li ekkonu per la fakto, ke mi nun iris meze en lian vilaĝon pro paroli al li. Ni faru ĝin mallonge. Pida troviĝas sub nia forto kaj estos pendigata de arbo, kiam mi ne estos revenita je certa tempo.“

Neniu vorto, neniu moviĝo de la ĉirkaŭstarintaj apaĉoj videbligis la impreson, kiun mi kaŭzis per tiuj vortoj. La okuloj de la ĉefo brilis per kolero, ke li ne povis fari ion al mi sen riski la vivon de sia filo. Inter grincantaj dentoj li elpuŝis:

„Kiel — kiel — vi kaptis lin?“

„Mi estis hieraŭ tie apud la insulo, kiam li parolis kun Sam Hawkens, lin terenbatis kaj kunprenis.“

„Uf! Old Shatterhand estas la karulo de la malica spirito, kiu denove savis lin. Kie troviĝas mia filo?“

„Je sava loko, kiun vi nun ne ekscios. Li povas montri ĝin mem al vi poste. Per miaj lastaj vortoj vi ekkonas, ke mi ne havas la intencon mortigi Pidan. Ni ankaŭ havas alian kajovajon ĉe ni, kiun ni kaptis. Mi tiris lin el la dornarbedon, en kiu li kaŝaŭskultis nin. Li estu libera kun via filo, se vi donos Sam Hawkens al mi pro tio.“

„Uf! Vi havu lin. Unue alportu al mi Pidan kaj la alian kajovajan militiston!“

„Ĉu alporti? Ne ekideas al mi! Mi konas Tanguan kaj scias, ke oni ne fidu pri li. Mi donas du pro unu, do estas tre donema kaj bonvola al vi. Pro tio mi postulu, ke vi rezignos pri ĉia kaŝintenco.“

„Unue pruvu al ni, ke Pida vere estas ĉe vi!“

„Ĉu pruvi? Kion vi aŭdacas! Mi ĝin diras, kaj ĝi veras. Old Shatterhand ne estas Tangua. Lasu min vidi Sam Hawkens:on! Li certe ne estas plu sur la insulo, kie vi ne plu pensas lin esti certa. Mi interparolu kun li.“

„Pri kio vi volas interparoli?“

„Mi volas aŭdi el lia buŝo, kiel li fartis ĉe vi. Laŭ tio ĉio alia decidiĝos.“

„Mi unue interkonsilu kun miaj plej aĝaj militistoj. Atendu ĉe la najbara tendo. Post tio vi ekscios, kion ni volas fari.“

„Bone! Sed ne faru ĝin tro longe. Se vi malhelpas al mi kaj mi ne estos reveninta je certa tempo, Pida estos pendigata.“

Esti pendigata estas la plej sendigna ekmorto por la ruĝuloj. Oni povas pensi, kiel kolera Tangua estis. Mi iris al la najbara tendo kaj sidiĝis tie, same ĉirkaŭigite de militistoj kiel antaŭe. Tangua alvokis siajn plejaĝulojn kaj interkonsilis kun ili.

Post kelka tempo la ĉefo forsendis ruĝulon. Li malaperis en tendon kaj baldaŭ reaperis kun mia malgranda Sam. Mi salte stariĝis kaj iris renkonte al li. Kiam li ekvidis min, li vokis ĝojkrie:

„*Heigh-day*, Old Shatterhand! Mi ja diris, ke vi senkondiĉe venos. Vi do certe volas rehavi vian oldan Sam:on?“

Li donis al mi la katenitajn manojn pro saluti min.

„Jes“, mi respondis al li, „la *greenhorn* venis pro doni al vi la ateston, ke vi estas la plej granda majstro de la kaŝirado, kiel vi pruvis. Oni ja povas ĝin diri al vi kiel oni volas, vi tamen ĉiam kuras en la malĝustan direkton!“

„Faru vian riproĉojn pli poste, mia arde amata *sir*, kaj pli bone diru al mi, ĉu mia Mary ankoraŭ ekzistas.“

„Ĝi estas ĉe ni.“

„Kaj la Liddy?“

„La pafilaĉo? Tiun ni ankaŭ savigis.“

„Tiokaze ja ĉio bonas, se mi n'eraras! Venu, ni ekforiĝu de tie ĉi. Estas preskaŭ enuiga tie ĉi.“

„Paciencon, kara Sam! Vi agas kvazaŭ ĝi estis nura infanludaĵo veni tien ĉi kaj liberigi vin.“

„Ja estas tio, infanludaĵo, sed nur al vi. Mi scivolas, kion vi povas sukcesi ne. Vi certe eĉ sukcesos realporti min de la luno, se mi estus miskondukiĝinta tien, hihihih!“

„Nu ĉiam nur ridu! Mi rimarkas, ke vi ne fartis tie ĉi sufiĉe malbone.“

„Ĉu malbone? Kio ekideas al vi? Mi fartis bone, eksterordinare bone! Ĉiu kajovajo amis min kiel sian propran infanon. Per ada kareso mi tute ne povis regajni prudenton. Ili manĝigis min kiel edzinon. Kiam mi volis dormi, mi tute ne devis unue kuŝiĝi, ĉar mi ĝenerale estis ĉiam kuŝanta sur la dorso.“

„Ĉu oni traserĉis viajn vestaĵojn?“

„Certe jes. Oni malplenigis miajn poŝojn.“

„Vi rehavos ĉion, se ĝi ankoraŭ ĉeestas. La interkonsilo ŝajnas esti finigita.“

Mi klarigis al la ĉefo, ke mi ne atendu plu, se lia filo restu vivanta. Nun komencis ja mallonga, sed tre arda debato, kiun mi venkis, ĉar mi ne cedis kaj la ĉefo timis pri sia filo. La rezulto estis, ke kvar armitaj militistoj akompanu min kaj Sam:on kaj ricevu la du kaptitojn. Pro la kazo, ke krome kaŝe sekvus pluraj kajovajoj, mi minacis per la morto de Pida.

Fakte mi postulis multon per la kunpreno de Sam. Ankaŭ eblis, ke mi trompus la kvar nin akompanintajn indianojn. Sed oni kredis al niaj vortoj kaj ankaŭ ĉiam poste kredis al Old Shatterhand. Kien ni estis remantaj, mi ne diris.

Kiam la manoj de l malgranda Sam estis liberigitaj, li levis la mallongajn brakojn kaj vokis:

„Libera, ree libera! Mi neniam forgesos, ke vi faris tion, *sir*! Kaj mi ankaŭ neniam plu kuros supren maldekstren, kiam viaj benitaj kruroj kuros malsupren dekstren.“

Kiam Sam estis ricevinta la enhavon de siaj poŝoj kaj ni volis ekiri, tie kaj tie estis furioza grumblado. La indsmen:oj koleris ege, ke ili lasu la kaptiton kaj eĉ min. Tangua siblis post mi:

„Vi estas sava ĝis la reveno de mia filo. Sed poste la tuta tribo estos malantaŭ vi kaj persekutos vin! Ni trovos vian spuron kaj kaptos vin, eĉ se vi estus rajdonta tra la aero!“

Mi ne pensis ĝin esti necesa respondi al tio minacaĵo, kaj kondukis Sam:on kaj la kvar kajovojn al la rivero, kie ni sidiĝis poe duope en kanuon. Ekde la momento, en kiu ni puŝiĝis de la bordo, sonis kriadado malantaŭ ni, kiun ni aŭdis ankoraŭ mejlojn for.

Dum mi direktigis, mi rakontu al Sam, kio okaziĝis ekde lia ekkapto. Li bedaŭris, ke Winnetou disiĝis de ni, sed ankaŭ ne plendis pri ĝi tro multe, ĉar li estis timinta antaŭ la riproĉoj de la apaĉo.

Ni surteriĝis feliĉe malgraŭ la malhelo sur la insulon kaj estis ĝojkriante bonvenigataj de Dick Stone kaj Will Parker.

Poste ni fordonis la du kaptitojn kaj atendis, ĝis ni ne plu aŭdis la remilbatojn de la kanuoj. Nun ni iĝis sur niajn ĉevalojn kaj direktigis ilin tra la rivero sur la maldekstran bordon de la rivero. Nun gravis fari longdistancan rajdadon dum la nokto. Do bonis, ke Sam konis la regionon sufiĉe bone. Li rektiĝis sur sia Mary en la selo, minace levis la pugnon kaj diris:

„Nun ili tie transe kunmetas iliajn kraniojn kaj interkonsilas, kiel ili povas rekapti nin per iliaj antaŭaj kruroj. Ili miru! Sam Hawkens neniam refoje estos tiel stulta fali en truon, el kiu *greenhorn* lin liberigu. Neniu kajovajo min rekaptos, se mi n'eraras!“

Glosaro

- all devils!** [ol devils] *ĉiuj diabloj*; malbenaĵo
- apaĉoj** („Apatsche“) ano de indiana tribo
- arikaroj** [„Arikaras“] indiana tribo
- Arizona** [erizona] Arizono, amerika ŝtato
- Atlantic and Pacific Company** [etlentik end pesifik kômpeni] *atlantika kaj pacifika kompanio*; nomo de fervoja entrepreno. La Unuiĝintaj ŝtatoj vastiĝas de la atlantika ĝis la pacifika oceano.
- away** [evêj] *for*
- Bancroft** [benkroft] propranomo
- Bao** [bao] propranomo
- behold!** [bihôld] *vidu!*, *atendu!*; esprimaĵo de atento aŭ atentigo
- Bill** [bil] propranomo; familie anstataŭ *William*
- Black** [blek] propranomo
- bowie**-tranĉilo [bovi] *ĉastranĉilo*; laŭ sia elpensinto nomita granda kaj multmaniere uzebla tranĉilo
- boy** [boj] knabo, bubo
- Canadian [River]** [kenêjdien river] *kanada rivero*; nomo de rivero
- cañon** [kanjôn] *kanjono*
- cent** [sent] *cendo*
- Cincinnati** [sinsineti] nomo de urbo
- Corner** [kornér] propranomo
- cowboy** [kaŭboj] bovpaŝtisto
- ĉirikahuo** („Chiricahuas“) apaĉa tribo
- Dick Stone** [dik ston] propranomo
- dining-house** [dajnin-haŭs] *restoracio*
- dining-room** [dajnin-rum] *manĝoĉambro*; ofte ankaŭ la salono pro ricevi gastojn
- dinner** [diner] *vespermanĝo*
- dutchman** [daĉmen] *nederlandano*; moknomo por ĝermanlingvanoj
- gentleman** [ĝêntelmen] *ĝentelmano*, *sinjoro*; estima esprimo por viro
- gents** [ĝenc] mallonga formo de > *gentleman* (mn:o)
- Germany** [ĝêrmani] Germanujo
- gilenjo** („Gilenjos“) apaĉa tribo
- good day** [gud dej] *bonan tagon!*
- good evening** [gud îvenin] *bonan vesperon!*
- good luck** [gud lak] *bonŝancon!*
- greenhorn** [grînhorn] *senspertulo*; moka nomo por novulo
- grizzly** [grizli] griza urso
- gun** [gan] *pafilo*; origine signifinta *kanono*; ĝenerale uzanta esprimo por ĉia pafilo
- gunsmith** [gansmiz] *armilforĝisto*; pafilfaristo
- heavens** [hevens] *ĉieloj!*; interjekcia esprimo de mirigo aŭ nekreda admiro
- heigh-day!** [hejdej] *altago*; interjekcia feliĉa esprimo de surpriziĝo aŭ ekkono de bonŝanco
- Henry** [henri] propranomo

Hiawatha [hajavota] titolo de eposo de H.W. Longfellow pri la samnoma indiana ĉefo, kiu provis unuigi indianajn tribojn

howgh! [haŭ] *indiana emfazaĵo je fino de parolado*

ĥikarilo („Jicarillas“) apaĉa tribo

Indian Territory [indien tĕritori] *indiana regiono*; de enmigrintoj ne jam loĝata tereno

Intŝu-tŝuna („Intschu-tschuna“) propronomo

indsman [incmen] *indianulo*; ŝerca nomo por indiano

kajovajo („Kiowa“), ano de indiana tribo

kalumeto („Kalumet“) indiana (paco-)pipo, kiun oni fumis kiel segno de farita interkonsento

kanoto longa, malvasta indiana boato

kinikiniko („Kinnikinnik“) indiana miksaĵo uzata kiel tabako en la pacopipo

Klekih-petra [klekipetra] propronomo

Kliuna-ai propronomo

komanĉo („Komantsche“), ano de indiana tribo

kupromino-apaĉoj („Kupferminenapatschen“) apaĉa tribo

lack-a-day! [lekedĕj] *manku unu tago!* esprimo de malespera surprizo

lady [lejdi] *sinjorino*; estima ĝentilesprimo por virino

lajanero („Llaneros“) apaĉa tribo

leggin [legin] ŝtofa pantalono

Liddy [lidi] propronomo de pafilo

lipano („Lipans“) apaĉa tribo

mandanoj [„Mandans“] indiana tribo

Manitu [mānitu] ĉefa Dio de la indianoj

Mann [man] *viro*, ankaŭ alparole „hom!“

Marcy [mars] propronomo

Mary [meri] propronomo

meskaleroj [„Mescaleros“] indiana tribo

meŝ'sur [meŝer] *sinjoro*; duongentila alparolaĵo al viraj sinjoroj

Metan-akva [metanakva] propronomo

mimbrenjo („Mimbrenjos“) apaĉa tribo

miss [mis] *fraŭlino*; estima esprimo kaj titolo por ofte juna, needziniĝita virino aŭ filino

mississippi steamer [misisipi stimer] *vaporŝipo*; tipa ŝipo sur la Misisipo kun granda antaŭiganta rado je la finaĵo

mistress [mises] *sinjorino*; estima esprimo kaj titolo por edziniĝita virino

mokassin [môkasin] indiana ŝtofŝuo, mokaseno

Mr. [Mister] [mista] *sinjoro*; alparolaĵa titolo

mylady [majlejdi] *mia sinjorino*; estima alparolaĵo al sinjorinoj

mylord [majlôrd] *mia sinjoro*; tre estima alparolaĵo al nobeluloj

navaĥoj („Navajos“) indiana tribo

New Mexico [nju mêksiko] *Nouvmeksikio*, amerika ŝtato

New York [nju jork] nomo de urbeĝo apud la orienta marbordo

nigrapiedoj [„Schwarzfüße“] indiana tribo

Nŝo-tŝi [„Nscho-tŝi“] indiana propronomo

office [ofis] ofico

nugget [naget] pli aŭ malpli granda orero

Nugget-tsil [„Nugget-tsil“, nagecĭl] nomo de monto

Old Shatterhand [old ŝetahend] *olda smeŝmano, olda bateĝmano*; honora nomo

paddy [pedi] moka nomo por enmigrintoj el Irlando

Panhandle [pĕnhendel] dezerto en Teksaso

Parker *vidu Will Parker*

Pawnee [poŭni] indiana tribo

Pida indiana propronomo

pinalenjo („Pinalenjos“) apaĉa tribo
pshaw [pŝo] *aĉ!*; interjekcio de malestimo aŭ surprizo
pueblo multetaĝa konstruaĵo el argilo de kelkaj fikslokaj indianaj triboj
raccoon [rekûn] prociono, lavurso
Rattler [retler] propranomo
Red River [red river] *ruĝa rivero*, nomo de rivero
Riggs [riks] propranomo
rifle [rajfel] pafilo kun longa tubo kaj solida tenilo
Rio Boxo [rio boĥo] rivero
Rio Pecos [rio pekos] rivero
Rollins [rolins] propranomo
's death! [sdez] „estas morto“, *diablo!*, malbena esprimo de nekredo
Salt Fork [soltfork] flankrivero de la >Red River
Sam Hawkens [sem hokins] propra nomo
San Francisco [sen frencisko] nomo de urbego apud la okcidenta marbordo
Santa Fé [santafêj] nomo de urbo
Santer [senta] propranomo
scout [skaŭt] *skolto, vojtrovinto, terenesploristo*
Shatterhand *vidu* Old Shatterhand
suoj [„Sioux“] indiana tribo
Stone *vidu* Dick Stone
sir [ser] sinjoro
squaw [skvo] indiana esprimo por virino
St. Louis [sejnt luis] urbo en la sudoriento de la Usono, tiutempe la lasta punkto de civilizeco antaŭ la sovaĝejo
surveying [servejin] la agado de mezurado
surveyor [servejor] aremezuristo
Ŝarlih propranomo; indiana formo de la angla formo „Charly“ de la germana „Karl“
ŝoŝonoj [„Schoschonen“] indiana tribo
tarakono („Taracones“) apaĉa tribo
Tangua [tângua] propranomo
Texas [teksas] Teksaso, amerika ŝtato
thunderstorm [sândastorm] *fulmoventego*, interjekcia esprimo
tomahawk [tômahok] tomahoko; indiana milithakilo
toskaroroj [„Tuskaroras“] indiana tribo
Toyah [toja] rivero
trader [trejda] *komercisto*
trapper [treper] *kaptilisto, ĉasisto kiu uzas kaptilojn*
turkey [terki] meleagro
uf! („uff!“) indiana interjekcia esprimo de mirego aŭ surprizo
vigvamo indiana, kornusforma tendo, kelkfoje domo
Washington [vôŝinten] ĉefurbo de la Unuiĝintaj Ŝtatoj
Washita [vaŝita] nomo de rivero
welcome [ŭelkom] benvenuto, bonvenu!
well [vel] *bone* nu; nu bone
White [vajt] *blanka*; propranomo
Wheeler [viler] propranomo
Will Parker [vil parker] propranomo
Winnetou [vînetu] propranomo
wittib [vitip] vidvino
yankee [jenki] *nordamerikano*; kaj ŝerc- kaj propranomo de nordamerika, negociema, agema, sed ankaŭ ete nepripensema homtipo
yes [jes] *jes*

zounds [zaŭndz] interjekcio de ekstrema nekredo